

קובץ גליונות

פרשת וישלח

ממרנן ורבנן גדולי ומאורי הדור

הועידה השנתית לנציגי 'תורה דיליה' בעולם הישיבות

בראשות ובנשיאות רבינו גאון ישראל מרן הגאון רבי דב לצדו שליט"א

ורבינו מרן ראש הישיבה הגאון רבי משה הלל הירש שליט"א

זכות הלימוד בקובץ

לע"נ הר"ר משה אבא

בן דוד יואל ז"ל עצמו

נלב"ע י"ח כסלו תשנ"ח

תנצב"ה

דברי מרנן ראשי הישיבות שליט"א

אודות קווי הנייעס הפסולים

בעקבות דבריהם של רבינו גאון ישראל מרן הגאון

רבי דב לצדו שליט"א ורבינו מרן ראש הישיבה

הגאון רבי משה הלל הירש שליט"א

לע"נ הרב ר' מרדכי ב"ר ישראל יחיאל ז"ל

זמני השבת

בחסות:

גילנות דוד

לגור בבני ברק, לחיות על הפארק!

03-900-9944

עיר	הדלק"נ	מוצ"ש	ר"ת
ירושלים	4:00	5:14	5:52
בני ברק	4:14	5:15	5:48
קרית ספר	4:08	5:15	5:50
בית שמש	3:59	5:15	5:51
אופקים	4:09	5:17	5:51
חיפה	4:05	5:13	5:47

ניתן לשלם באשראי במכשירי קהילות ונדירים שבבתי הכנסת

להקדשות ע"ג הקובץ ניתן לפנות למס' 053-3145900 | k.gilyonot@gmail.com

**כשהכל לא ברור
יש מספר אחד ברור !!!**

ביוזמת הרשות החרדית
מוקד ממשלתי מאוחד
למענה בעת מלחמה לציבור החרדי

03-655-7-888

036557888k@gmail.com

מוסדות לימוד רפואה מזון תמיכה סוציאלית תמיכה רגשית תעסוקה עבודה דיני

**כל המידע עבורך,
כולנו יחד בשבילך!!**

לעילוי נשמת

מרת **בילא**

בת ר' יעקב **רוזנגרטן** ע"ה

נלב"ע כ' כסלו תשע"ז

תנצב"ה

לעילוי נשמת

הרה"ח רבי **דוד נחמן**

בן רבי יעקב **בלוי** ז"ל

מחלוצי וראשי החינוך התורתי באר"י

נלב"ע כ"ב כסלו תנצב"ה

נתרם ע"י בנו

איש החינוך

הרב מרדכי זאב שליט"א

להקדשות/לפניות

להקדשות ע"ג הקובץ / למעוניינים לפתוח מוקד

הפצה באיזור מגוריהם / לשאר ענייני הקובץ -

ניתן לפנות למו"ל:

טל': 053-3145900 פקס: 077-2092005

מייל: k.gilyonot@gmail.com

כתובת: **רבי יהודה הנשיא 52 בני ברק**

לקבלת הקובץ במייל ניתן להצטרף

ע"י שליחת מייל לכתובת:

kovetz+subscribe@googlegroups.com

לתשלום/לתרומות

במכשירי "קהילות" ו"נדרים פלוס" בבהכ"נ:

יש לבחור בלחצן קופות נוספות.

חיפוש, ולכתוב קובץ גליונות.

בטלפון:

נדרים פלוס: 03-7630585 שלוחה 486

קהילות: 073-2757000 שלוחה 4311

בהעברה בנקאית:

מרכנתיל-17 | סניף: 745 | מס' חשבון: 71262

ע"ש קובץ גליונות

יו"ל בסיוע: יתדות תשמו להחדרת ערכי היהדות ע.ר.

בס"ד, עלון מספר 28 > ענייני מלחמה וחנוכה > כסלו תשפ"ד

פנינים וניצוצי אור המתחדשים ובאים מפיו ומשולחנו של רשכבה"ג מרן שר התורה רבינו חיים קניבסקי זצוק"ל

שיח אמונה

בפצותי שיח

דבר המערכת

עומדים אנו בראשיתו של חודש כסלו, חודש אשר ישועות הקיפו בו את עם ישראל, בחג החנוכה, אשר שם עיקר המלחמה היתה על נשמותיהן של ישראל על יסודות התורה והאמונה, דבר אשר היונים ראו בו כאות ברית בין ישראל לקוב"ה, ועז רצונם היה לחבל בקשר הזה, עד שר כל יהודי לא יהא לו חלק באלוקי ישראל.

ובשנה לאחר הנצחון, כלשון הגמרא בשבת כ"א ב' 'לשנה אחרת', קבעו חכמים את זה החג ליום טוב, ובעיקר לפרסומי ניסא, על הנצחון הרוחני שנעשה לעם ישראל.

אין יותר מתאים מלפרסם את הנס בימים אלו דוקא, עת מלחמה, אשר עומדים עלינו לכלותינו מכל עבר, והקב"ה מצילנו מידם בכל רגע ורגע, דוקא בימים אלו, ראוי נס חנוכה, לפירסום רבתי, למען ידעו הדורות, שאך ורק ע"י תורתנו הקדושה, ומסירות הנפש בקיום מצוותיה, נצל מכל פגע רע.

בגליון הנוכחי הבאנו דברים, גם אודות הקשר בין הרב זיע"א, למרן רה"י הגרב"מ אזרחי זצוק"ל, אשר הערכתו והערצתו, ושיעור התבטלותו לרבינו, לא ידעה גבולות, ומן המעט מן המעט העלינו על גבי הכתב, כמו כן במדור 'שיחת התלמידים' הבאנו ליקוטי בתר ליקוטי מאשר כתב וסיפר, תלמידו כבנו ממש, של רבינו, המחנך הדגול הרב סענדר פרייזלר זצוק"ל, אשר היה בן ביתו של רבינו, דולה ומשקה בכל עת מתורתו ואימרותיו, ויהיו הדברים לעילוי נשמתו הטהורה.

וכבר הביא רבינו בשם פרקי דרבי אליעזר (פרק ל', ראה במדור 'עת מלחמה') שלעתיד לבוא, ישמעאל יעשו מלחמות, וכביכול יקחו המלוכה לעצמם, אך לבסוף ימסרו את המלוכה למלך המשיח, אשר ישמיד ויכלה אותם כרגע, ויבנה בית מקדשו ותפארתו, אמן ואמן אחינו כל בית ישראל הנתונים בצרה ובשביה, העומדים בין בים ובין ביבשה, המקום ירחם עליהם, ויוציאם מצרה לרוחה, ומאפילה לאורה, ומשעבדו לגאולה, השתא בעגלא ובזמן קריב ונאמר אמן.

המערכת

רב זצוק"ל בתפילה בביתו על שמות הקדושים לישועה

"בכל דור ודור עומדים עלינו לכלותינו ורקב"ה מצילנו מידם ואין לברור מארץ ישראל"

מתוך תשובות שהשיב הרב זצוק"ל בכת"ק לשואלים בימי סערה ומלחמה בעבר, ומתפרסמות לראשונה בגליון 'שיח אמונה' עמוד 3

תורת שיח

ליקוטים מתורת הרב זצוק"ל בענייני חנוכה

המשך בעמוד 10

שמספרים בניו בין הגוים משמע דשייך פרסומי ניסא בין הגוים {מיהו בשה"צ סי' תרע"ב אות י"ז נראה דבגוים אין פרסומי ניסא וצ"ע}.

נר חנוכה בבור עמוק יותר מכ' אמה

בשבת כ"א ב' משמ"י דר' תנחום נ"ח

בענין אם שייך פרסומי ניסא לעכו"ם

נשאלתי הדר במקום שאין ישראל אם שייך פרסומי ניסא לגוים, והנה רש"י בשבת כ"א ב' מפרש עד דכליא ריגלא דתרמודאי שם אומה מלקטי עצים דקים ומתעכבים בשוק עד שהולכים בבי השוק לבתיהם משחשיכה ומבעירים בבתיהם אור וכשצריכין לעצים יוצאים וקונים מהן, משמע דשייך פרסומי ניסא לגוים ודוחק לומר דכ"ז שהן הולכים ברחוב גם יהודים באים שם לקנות מהן, אמנם כ"ז לפי רש"י אבל הרי"ף פי' מלקטי עצים נקראין תרמודאי ולפי"ז י"ל דישאל הן ואין משם ראי'. ובמדרש תהלים פמ"ד אי' למען תספר באזני בנך ליתן שבח למקום שבניו מספרים כבודו בין הגוים וכה"א שירו לה' שיר חדש ספרו בגוים כבודו {בכל העמים נפלאותיו} כר כבודו של הקב"ה

שיחת התלמידים

עדויות מהקודש פנימה, מבאי ביתו ותלמידיו של הרב זצוק"ל

מעשי רב, שביבים, פנינים ועובדות, שנערכו עבור עלון 'שיח אמונה' על ידי תלמידיו ובנו החורג של הרב זצוק"ל,

הרה"ג רבי **סנדר פרייזלר** זצוק"ל, שזכה לקרבתו עשרות בשנים

בראשית הדברים, שומה עלינו להקדים את גודל החביבות מיוחדת שרחש הרב זצ"ל לבנו-תלמידו ר' סנדר זצוק"ל שהסתלק מאתנו לאחר מחלה קשה בחודש האחרון.

הרב התבטא תחת אחד השיחים כי 'הוא מתפלל עליו בכל יום', הרבנית ע"ה הוסיפה נר מיוחד לנרות שבת קודש, שהיתה מדליקה עבור כל ילד, ואף כאשר הגיעה לביקור אצל אמה הרבנית ע"ה, לפני רבות בשנים, התבטאה בפניה כי 'לזקנותה ילדה עוד ילד... סנדר...!'

בשבת האופרוף שלו, כאשר ביקשו לומר עליו שבחים, אמר הרב ש'הוא מציית לכל דבריו, ועושה כל מה שאני אומר לו'. כך היה ר' סנדר, כבן לפני אביו, וכתלמיד בפני רבו, דולה ומשקה, מקשיב לכל מילה היוצאת מפיו הרב, ומעבירים לאחרים בטוב טעם, ובנועם, באצילות מידותיו

המשך בעמוד 2

שירש עוד מינקותו, והמשיך לקבל בבית הגדול הזה, זכה להיות לעזר להרבה אנשים, ובפרט לתינוקות של בית רבן, וכבר קבעו חז"ל (בבא בתרא ד' ב') כי 'מצדיקי הרבים ככוכבים לעד' - אלו מלמדי תינוקות, יהיו הדברים הקצרים לעילוי נשמתו, ותהא נשמתו צרורה בצרור החיים.

יש לציין כי הדברים נכתבו ונערכו, מתוך רשימותיו האישיים של המנוח זצוק"ל, ועברו את עריכת מערכת הגליון, ועל כן כל טעות וכדו' יש לתלות במערכת, ולא בכותב המנוח זצוק"ל, ונקוה כי הדברים מכוונים אל האמת.

ראיתי לנכון להעלות ע"ג הכתב, לאחר פטירתו של הרב זיע"א, מן הדברים אשר שמעתי וראיתי בעיני, אצל מרן הרב זיע"א, ויהיו הדברים לעילוי נשמתו הטהורה.

שיחת התלמידים

מופתים - דבר ה' בפיו

סיפורי מופתים רבים נקשרו בשמו של הרב, ובעינינו רבים מהם, כאשר חלק ראינו עין בעין, כיצד הרב משיב ברוח קדשו, ודבר ה' בפיו, כאשר ישאל איש בדבר האלוקים, פעם ניגש להרב, יהודי שלא זכה לזש"ק, וביקש עצה, הרב אמר לו שיקנה תפילין ויתן לאדם אחר שאין לו תפילין בכדי שיוכל להניחם, והיהודי זכה לחבוק בן, אחרי תקופה הגיע שוב להרב ואמר שהוא רוצה עוד ילד, והרב ענה שוב את אותה תשובה, כשהגיע בשלישית הרב אמר לו 'כבר אמרו לך מה עושים'... וכך הוה שבכל פעם שרצה ילד היה תורם תפילין לעוד יהודי שאין לו תפילין ונפקד בילדים רבים.

ומכבדה יותר מגופו

בחיי חיותה של הרבנית ע"ה, היה ניתן לראות כיצד הרב מייחס חשיבות רבה לברכותיה, ונותן ערך ומשקל לדבריה, כך היה כאשר פעמים היו אנשים עם מחלות

קשות, שביקשו ברכה, והרבנית ע"ה היתה אומרת שילמדו משניות מסכת קינים עם ברטנורא ופירוש 'קן המפורשת' ולא יצטרכו לרופאים, כאשר שאלו על כך להרב, השיב שזו 'סגולה מהרבנית' וג"כ המליץ לקיימה.

הרב רחש כבוד לרבנית ע"ה, ולא היה מתחיל סעודה בלעדיה, ואף כאשר מאות נשים חיכו בתור, היה אומר לי: 'תקרא לאמא, אחרת אני לא אוכל', והרבנית ע"ה התנצלה מהממתנות בתור, שאין לה ברירה, והיא חייבת לאכול עם הרב, הרב דאג לה, גם ידע שאחרת היתה יכולה לשכוח מלאכול, מרוב טוב ליבה הרחום.

'הכסא'

אחד הדברים המיתולוגיים, שעמדו בבית הרב, שנים רבות - הוא 'הכסא' - עליו ישב מרן בעל הקהלות יעקב זע"א, ועליו ישב הרב, ואודות 'הכסא' ספרה לי הרבנית ע"ה שהרב היה סובל מכאבים ברגליים ולא מצאו תרופה לכאבים, ואחרי פטירתו של מרן בעל הקה"ל, כאשר עבר הכסא לבנו יחידו - הרב - וההתחיל ללמוד ולשבת על 'הכסא' בקביעות, תוך זמן קצר הכאבים נעלמו, ומאז - קבעה הרבנית ע"ה - שזהו כסא קדוש, כי הכסא ספג רבבות שעות עמל ושקידה עצומה בתורה הקדושה, וכאשר היו באים נשים עם צרות היתה אומרת להם שישבו על הכסא ויגידו תהילים, והיה זה סגולה שאלפים ראו בו ישועות.

'כשתראה את הגומיות תזכר לשלשל ולזרוק את המכתבים בדואר כך לא תשכח'

זריזותו של הרב, לא ידעה גבול, בכל מצוה שעמדה כנגדו עשה הכל כדי לקיימה בזריזות ובשלימות בלי עצלנות או התעכבות, וכך רצה שגם אנו נתנהג, כך למשל הביא לי באחת ההזדמנויות, מעטפות וגלויות ע"מ שאכניסם בתיבת דואר ישראל, ומשראה שלא ניגשתי מיד לשלשלם, ניגש אלי והביא לי גומיות, ורצה שאחזיק אותם ביד, לפליאתי השיב ואמר: 'כשתראה את הגומיות תזכר לשלשל ולזרוק את המכתבים בדואר כך לא תשכח', לא היה אצל הרב תירוצים ועצלות, כל דבר מצוה היה צריך להיעשות מיד, וצריך לעשות כל טעדיק על מנת שלא לדחות.

'ביקשתי ממך כי אתה 'בריה'

היה זה באחד מימי חג הסוכות, כאשר גשם חדר אל תוככי הסוכה, באופן שהיה פטור של מצטער, אך הרב שמצוות ישיבה בסוכה היתה חביבה עליו, ולא בכדי יוותר עליה - ביקש ממני - שאחפש ניילון עבה, אמרתי לו, הרי בחוה"מ החנוניות סגורות, הרב השיב נחרצות: 'ביקשתי ממך כי אתה 'בריה' (כינוי זה היה שגור על לשונו של הרב, כאומר: 'אתה חברהמן

ותוכל להסתדר בכל מצב), אתה בודאי תדע איך משיגים'.

ומשכך, נסעתי לרמת גן ושם קניתי ניילון עבה, הוא הסביר לי כיצד לתקוע את מסמרים מלמטה, באומרו כי 'יש דעה אחת שאם הניילון מיועד להציל מהגשמים, מקיימים מצוה, והינו רוצה לפחות להרוויח את המצווה לפי אותה שיטה'...

המלחמה נגמרה בפורים בדיוק

שנת תשנ"א, ימי מלחמת המפרץ זכורים לכולם, כימים של סיוט מתמשך, פחד ובהלה מבית ומחוץ, כאשר היה איום של טילים כימיים שיחדרו לתוככי ארץ ישראל, והרב היה איתן בדעתו, כי לא יהיה שום חומר כימי, מלבד הבטחת החזו"א כי 'בבני ברק לא יפלו פצצות (באמבעס)', אך על אף ההבטחה, הרב אמר לי להביא את מסכת האב"ך שחולק ע"י פיקוד העורף, ומששאלתי אותו

הגריס פרייזלר זצ"ל עם הרב צוק'ל

מדוע הוא מורה לקחת את המסכות, הרי ממילא לא יהיו טילים כימים, ובבני ברק לא יפלו באמבעס' (פצצות), השיב לי: 'מי יודע, אולי אח"כ המדינה יעשו קנס למי שלא טרח לקחת את המסיכות, ובכדי שלא להתגרות בחוקי המדינה שיקחו את המסיכות ולא ישתמשו בהם', וכך הוה עד היום הקופסא שלי נשארה סגורה ומסוגרת עם המדבקה המקורית, ללא צורך בפתיחתה, הרב היה חוזר ואומר, כי 'המסיכות יהיו לפורים' וכך הוה, שהמלחמה נגמרה בפורים בדיוק.

אמנם זאת זכורני, פעם באחת המערכות שהיו כאן בארץ הקודש, והיו אזעקות, בעוונותי הרבים הערתי את הרב ממנוחתו, וכאשר שמע על כך, אמר תהילים, והתיישב ללמוד, חשתי, כי כאשר עם ישראל בצער, לא היה מסוגל להמשיך במנוחתו.

מידת ה'חסד' גברה על שבעו של הרב

ביתו של הרב היה הפקר מוחלט, הרבה פעמים אמר לי בפירוש שהבית 'הפקר', כי אנשים רבים היו מסתובבים בבית, אך בפועל, מי שהכיר את טבעו של הרב, היה איש מסודר ביותר, והדבר היה ניכר היטב, לכל מי שזכה להסתופף בצל הקודש, ונקל לשער כי הדבר הפריע לו מאוד, אלא שמידת גמילות חסדים שהיתה טבועה בו, גברה על הכל, ובשביל 'חסד' נתעלה למעלה מטבעו, עד כדי כך שביתו היה 'הפקר' לכל.

הרבה פעמים הייתי ישן על המיטה שלו, כי פשוט כל הבית היה מלא בנשים שבאו לרבנית ולא היה מקום פנוי, ומטוב ליבו ורצון לעשות חסד הסכים גם להפקיר את מיטתו לאחרים.

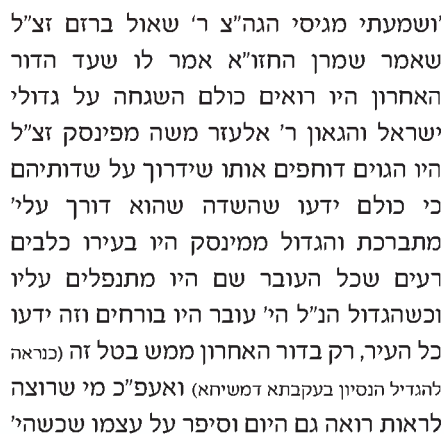
שיח סגולות

סגולות רבות היו שגורים על לשונו של הרב, וכולם בראי של תורה, להלן ליקטתי חלק מהם:

למי שסבל מבצקת ריאות שגורמת למחלות נשימה קשות, אמר הרב, שכאשר מוכר את החמץ בערב פסח יכתוב בשטר המכירה לנכרי שמוכר לו ג"כ את הבצקת ריאות, והגיע פסח ומוכר את הבצק לגוי, והוא לא החזיר

הרב היה מעורר שבשביל לקרוע גזר דין, יש לקיים את מה שאמרו חז"ל בגמ' בשבת (ק"ט ב) 'כל העונה אמן יש"ר מברך בקול רם קורעים לו גזר דין', והזכיר שיש ב' פירושים למילים קול רם, או כפשוטו בקול רם או בכוונה (ע"י רש"י ותוס' שם).

רבים היו מגיעים לשאול להרב אודות עובר שהפוך במעי אמו, וח"ו יש בזה סכנה לעובר, הרב היה מיעץ שיבדקו את כל ספרי הקודש בבית כולל כל

הברכונים והזמירונים, ולראות שכולם עומדים ישר, ובזכות זה תהיה לידה טובה וישרה, ובסוף היה חותם את עצתו בברכת 'ונהפוך הוא'...

הרב המליץ לי להתפלל בכותל המערבי הרבה פעמים, ודווקא שם שנאמר שהשכינה לא זזה משם.

גם שמות בני אדם, היה אצל הרב נושא מרכזי, כאשר היה מעדיף תמיד וממליץ על שמות יהודיים שורשיים, לאחד מתלמידי קראו לו "תובל", ואמר הרב, ש'תובל קין' היה רוצח, ולכן ישנה את שמות 'לחיים', כמו כן 'לאופיר' אמר שיחליף ל'אפרים', ששורש המילה נמצא בשם זה, לפעמים בחר הרב החלפת שם, ע"פ המשמעות של השם הקודם, כך היה אצל בחור שהגיע אליו לפני כעשרים וחמש שנים, ושמו הפרטי היה "זוהר", הרב אמר שיחליף ל"מאיר" (שגם הוא משמעותו להאיר, ו'זוהר' זהו גם ענין של אור).

דקדוק הלכה בקיום המצוות

קפידות רבות היו לו להרב ודקדוקי מצוות, כך למשל כאשר קנו לו כיפה חדשה, לפני שלבשה, דרש שהיא תבדק במעבדה, לראות שהיא נקיה משעטנז, שהרי 'המתפלל עם בגדי שעטנז תפילתו לא מתקבלת' [א"ה. ראה יסוד ושורש העבודה, שער הקרבן, פרק א', וריקאנטי פר' קדושים, וקב הישר פרק מ"ו].

מאד היה מקפיד שלא לאכול מחוץ לבית מאוכל מוכן, ורצה אך ורק את מה שהרבנית ע"ה בעצמה אופה ומבשלת, הרבנית ע"ה היתה עושה לו גבינה וכד' בעצמה.

בכל יום, אחרי שהיה מתעורר בין בהשכמת השחר ובין בשנית מנוחה של צהריים הקפיד ליטול ידיים ליד המיטה, תמיד היו שם בקבוקי זכוכית ישנים

עם פקק, כאשר כל בקבוק היה מכיל ליטר אחד, הנכדות היו מגיעות ביום שישי הגיעו אחרי הבית ספר ושמוחו במצווה למלאות את הבקבוקים שיהיו מוכנים מלאים לכל השבוע כחמישה עשר בקבוקים היו שם תמיד, זכורני שכאשר ראה שאני לא הכנתי לעצמי (כי שכחתי), היה מכין בעצמו, לא חסך ולא התעצל, אלא הכין את הבקבוק מים ודלי בסמוך למיטתו.

פעם הראה לי מתוך סידור קטן עבה ובו יש מהנהגות הגר"א, שיש להקפיד להיכנס לתוך בית הכנסת עם הטלית ותפילין, וכאשר פושטם יעשה זאת בחוץ [א"ה. עי' בשו"ע סי' כ"ה סעיף ב' ומשנ"ב שם ס"ק ח'], אחרת יש בזה זלזול שעושה כן מול ארון הקודש, לכן גם בר"ח שצריך לחלוץ התפילין לפני מוסף היה באמצע 'ובא לציון' יוצא ונעמד בחוץ לבית הכנסת ליד החלונות (בצד צפון), שם היה חולצם ונכנס בחזרה כשהתפילין בידו.

פעם גם אמר לי שיש ענין ללמוד כשהטלית מכסה את הראש, ובזכות זה זוכים להשראת השכינה ולמעלות גדולות.

גם בברכת המזון, ראיתי הקפדה מיוחדת, כאשר בימי חול תחילה הקפיד להגיד את פרק התהלים 'מזמור לדוד ה' רועי לא אחסר', ובשבת את פרק 'שיר המעלות', והסתכל שכל אחד מברך בכסא ששם ישב וסעד, ולא הסכים שיעבירו מקומות, פעם אחת ראה נכד שלא לבש חליפה ומגבעת, ואמר לי שזה עצלות.

עד גיל שבעים היה הרב אוכל סעודה שלישית בארבע אח"צ (שעון חורף), וברגע שהגיע זמן השקיעה לא הרשה שישתו מים כלל, ואמר שיש חשש ונשמות רשעים נכנסו לתוך המים, ויין כן הרשה לשתות (ע"ע ברמ"א סי' רצ"א ס"ב, והמשנה ברורה שם ס"ק יב, ארחות הרב ח"א עמ' קכו).

כמו כן, בשבת קודש, מזמון מנחה גדולה, הקפיד שלא לומר גוט שבת כי שלש גדולי ישראל נפטרו אז כידוע, משה הרב ע"ה, יוסף הצדיק, ודוד המלך (ע"ע משנ"ב או"ח סימן רצ"ב).

גם בענין נטילה בחדר שבו סועדים (כמנהג החזו"א שהיה מקפיד שהנטילה תהיה במקום הקידוש, בכדי שלא יהיה הפסק [א"ה. ועי' משנ"ב סי' רע"ג ס"ק ג' וס"ק יב]), גם כאשר עדיין לא היה כיור מובנה בחדר שבו אוכלים, היה הרב מקפיד שיכניסו שני דליים לחדר בו סעדו ועשו קידוש, כדי שיהיה הקידוש במקום סעודה ולא יצאו כלל אף לא לנטילת ידיים בחדר סמוך.

זכורני, כאשר היה כביכול לחץ וצפיפות, באירועים וכד', נהג לקחת את נכדיו והושיבם על ברכיו, ולמעשה לא חשש לשיטה שאסור להנות מגיד הנשה, והיה אומר שלהלכה מותר ליהנות מגיד הנשה (עי' טור יו"ד סימן ס"ה [א"ה. עי' בקונטרס 'דקדוקי מצוות' ח"א אות ק"ה]).

פעמים רבות, היה מסתכל עלי אחרי שהנחתי תפילין, ובידיו הקדושות דואג להדגיש על האמה (האצבע השלישית) שיהיו הסיבוב על הסיבוב בדיוק, זה על גבי זה, עד כדי שאם מסתכלים לא מרגישים שיש כאן סיבוב על הסיבוב.

קדושתו של הרב

מקדושתו של הרב אמר כמה פעמים, שכאשר יש מותג ציור אותיות בלועזית על הביגוד (בולט), שם הטומאה מזיק לאדם, ויפסיד את סגולות הסייעתא דשמיא.

מאוד היה מקפיד על כך שבת לא תשב בין שני בנים או בן בין שתי בנות, ואפילו שמדובר באחים, ואפילו שהם קטנים, כי זה מזיק לזכרון, והילד יהיה ח"ו שוכח בעקבות כך את לימודו.

ליבו הרחום של הרב לא ידע גבול, אך כאשר היה מדובר בדבר הנוגע ליראת שמים וכד', היה אומר את דעתו בנחרצות, ולא חת מאיש, זכורני שהיתה דמות שהיה לו רבים שהעריכו אותו כרב, כאשר חלה והגיע למשכב, בקשו ברכה עבורו, מכיון שלא השיב, הציעו שיתפלל שיחזור בתשובה ובזכות זה יזכה לרפואה שלימה, השיב בחדות: 'חוטא ומחטיא את הרבים אין מספיקין בידו לעשות תשובה'.

עוד זכורני שהיתה דמות רבנית שרצו להחרים עקב שמועות, ושאלו מה לעשות, והשיב ש'כל זמן שרק אנשים מדברים, ולא ישבו בית דין מוסמך לחקור ולדון ולפרסם גילוי דעתם כפסק הלכה, לא להתייחס לדברים שאנשים מדברים'.

הוראות בענייני מלמדים וחינוך

בתפקידי כמלמד, הייתי שואל שאלות לרוב, הרבה מהם חינוכיות, והרב היה מורה לי ש'המלמד למעשה הוא השליח של ההורים, וחזקה שלוח עושה שליחותו, וכאשר המלמד מגלה שיש צורך להפנות לתשומת לב ההורים שיש צורך בבירור נוסף, תחילה המלמד יבדוק אישית, יקח את התלמיד לכמה דקות בנפרד, ויראה אם יוכל לחזור על מה שלמדו ביחידות, ויסביר לו תוספות אחד לאט לאט, וכאשר נצרכים לעזור בדרכים מקצועיות יש לזכור ש'חכמה בגויים תאמין', ולפעמים זו ההצלה לתלמיד, אלא שיש להסביר הדברים באופן שההורים לא ירגישו בעצמם ח"ו הרגשת אשמה אישית מעליבה, כך היה מנחני בדרך אמת על כל צעד ושעל.

'זה מרגיל את התלמידים שלא להתמודד כשיש משהו המחייב יותר ריכוז'

הרב היה מן המתנגדים נחרצות לשיטות שמדלגים את הרצף הלימודי, כאשר יש נושא יותר קשה, והיה אומר ש'זה מרגיל את התלמידים שלא להתמודד כשיש משהו המחייב יותר ריכוז, צריך שילמדו 'הכל' בסבלנות, ובסוף יש גם סיפוק שהצליחו להבין, אף שנראה כי 'שוכחים ולא קולטים', בסוף דווקא אותו לימוד בעתיד יהיה מובן וברור יותר מהכל, כך אחז הרב בכל סוגי הלימוד, בחומשים, משניות וגמרות, והיה מתנגד שידלגו, אך ורק בספרי מוסר אמר שאפשר לדלג, לפי הענין.

כמו כן היה הרב דוחף ומחנך להרגיל את הילדים, שירגישו שמחה ביהדותם ובקיום המצוות, וסלד מהמתביישים ביהדותם ומסתירים את סימני המצוות, כגון פאות, זקן וכד' [א"ה. ראה ארחות ישר ערך הדרת פנים].

דברי אבל וזכרון בהסתלקות מרן ראש ישיבת עטרת ישראל הגרב"מ אזרחי צוק"ל

עם הסתלקותו לשמי מרום של **מרן ראש ישיבת עטרת ישראל הגרב"מ אזרחי צוק"ל**, נביא קצת עובדות והנהגות על הקשר וההערכה שהייתה במשך שנים רבות של מרן הגאון רבי ברוך מרדכי צוק"ל להרב צוק"ל.

אין בכדי היריעה הקצרה כדי לתאר ולפרט על קשר ארוך, במאות הזדמנויות, ביקורים בבית הרב צוק"ל, והשתתפות משותפת במעמדות חזוק והתעוררות, כטיפה מן הים הבאנו כמה דוגמאות מהתקופות האחרונות.

בסיום הש"ס הראשון שנלמד ע"י לומדי 'שיח אמונה', נשא מרן הגרב"מ צוק"ל דברי חיזוק, ובדבריו אמר: "דווקא כאן בבית מדרשו של רבינו 'לדרמן', אשר כאן היה לימודו ותפילתו של רבינו במשך עשרות שנים, ובדאי יש עילוי נשמה גדול בסיומים האלו, שרבינו היה המרא דשמעתתא שלהם, שמחתו של רבינו לא היתה רק בסיומים שלו, אלא בכל סיום של כל נער צעיר, כל ספר שחיבר צורב צעיר, רבינו היה מעלעל בדפים, כאילו היה זה ספר שלו. בהזדמנויות שזכיתי להיות לידו בעת לימודו, לא עניין אותו שום דבר, כל הריכוז, הכל, התרכז בדף אחד של תורה, וכל מי שלקח חלק במפעל הגדול הזה, הרי זו זכות גדולה".

הגרמ אזרחי נשא דברים בסיום הש"ס הראשון של שיח התורה

לקראת יום השנה להסתלקותו של הרב צוק"ל, התקיים ע"י ארגון 'זכרון רבנו חיים' ללימוד ושינון המשניות לילדי תשב"ר, ביוזמת יו"ר הארגון הרה"ג רבי קלמן אתרוג שליט"א, מבחן ומליון סימנים על מסכת שביעית. במעמד הסיום שהתקיים באולם סמוך למעונו של הרב צוק"ל, נשא דברי חיזוק מיוחדים מרן הגרב"מ אזרחי צוק"ל. כן נשאו דברים חתנו של הרב צוק"ל, הגר"ש שטיינמן שליט"א, ובנו של הרב צוק"ל הגר"ש קנייבסקי שליט"א.

הגרמ אזרחי נשא דברים במבחן ומליון סימנים לענ הרב צוק"ל שעי" ארגון זכרון רבינו חיים

במעמד סיום לימוד הלכות ושמיטה ויובל שהתקיים על ידי מכון 'שיח אמונה' בשנת השמיטה האחרונה, נשא מרן הגרב"מ צוק"ל דברים במעמד הרב צוק"ל, כשבדבריו אמר: "מרן שר התורה שליט"א זיכה אותנו בזכות גדולה מאוד, ללימוד שתי הלכות ברמב"ם שמיטה ויובל בכל יום, זוהי זכות מיוחדת במיוחד בתקופה זו, כאשר מדברים על ה' ועל משיחו, מדברים נגד התורה, עושים את הכל נגד התורה, בונים כל מיני דברים, התריס הגדול ביותר והמלחמה הגדולה ביותר בדבר שהקב"ה שומע הכי הרבה בקולו כשאנחנו לומדים את תורתו הק' כך שהתקנה הזאת היא תקנה שכוללת כמה וכמה ענינים שלבטח כל אחד ואחד יקבל כל משאלות לבו לטובה, וכל ההלכות האלה יעמדו לעזרנו".

סיום המחרוזת הראשון של שמיטה ויובל

לאחר הסתלקותו של הרב צוק"ל, נשא מרן הגרב"מ צוק"ל דברי מספד, ובדבריו אמר: "אנחנו לא יודעים את גודל האסון שקרה לנו, כמה אנחנו חיינו על חשבוננו. הוא הרי קיים את כל העולם ממש, בוודאי את כולנו. מי יכול להספיד את רבי חיים, אפשר לתאר כמה דברים, אפשר להסביר כמה דברים מכל ההנהגות שלו פה ושם, אבל איך נספידהו, והלא קטני קטנים אנו ליד דמות הענק הזאת".

מרן הגרב"מ צוק"ל נשא דברים באחד המעמדות במעמד הרב צוק"ל

בענין צדקת שנהרגה על קידוש ה'

...והנה הגיד לי ב"א שיח' לאוי"ט את השמועה המחרידה מאחותו הצדקת ע"ה, והני משתתף בצערם של ההורים השכולים השי"ת ינחמם, והנה באמת עבור הצדקת הזאת אין מה לדאוג כלל כי היא כבר עלתה בעילוי נפלא ועצום מאוד למקום מנוחתה בש"י עולמות שלה, וגדולה הרבה יותר מצדיק (העובד את השי"ת כל ימיו בתורה ומצוות) וכמבואר בפסחים ספ"ג דהרוגי לוד אין כל אדם יכולה לעמוד במחיצתו והיינו משום דנהרגו על קידוש ה' כדמוכח הסוגיא דפסחים שם וברור הדבר שאילו ניתן לה עכשיו רשות לחזור לעוה"ז למצבה הקדום שהי' לה, לא היתה רוצה כלל וכלל לחזור כי מה לה לעוה"ז המלא צרות ויגונות בזמן שהיא כבר מאושרת בעידון העליון בקדושת עליונים ואהבה בתענוגים.

ועיקר הצער והכאב הוא אצל ההורים השכולים וכל המשפחה משפחת רם הכואבים על זה, המקום ב"ה ינחם אותם וירפא את כל המשפחה כולם בכל הברכות והצלחות, ושבע שמחות, והרווחות, שמורים בכל וערוכות חיי אריכי ומזוני רויחי וסייעתא דשמיא וכו' וכו' אכ"ר.

והנני דו"ש כבוד הדר"ג שליט"א באמת ובתמים כל הימים המצפה לרחמי שמים ולגאולה שלמה בב"א.

הנני תגיד לך ב"א שיח' לאוי"ט את השמועה המחרידה מאחותו הצדקת ע"ה, והני משתתף בצערם של ההורים השכולים השי"ת ינחמם, והנה באמת עבור הצדקת הזאת אין מה לדאוג כלל כי היא כבר עלתה בעילוי נפלא ועצום מאוד למקום מנוחתה בש"י עולמות שלה, וגדולה הרבה יותר מצדיק (העובד את השי"ת כל ימיו בתורה ומצוות) וכמבואר בפסחים ספ"ג דהרוגי לוד אין כל אדם יכולה לעמוד במחיצתו והיינו משום דנהרגו על קידוש ה' כדמוכח הסוגיא דפסחים שם וברור הדבר שאילו ניתן לה עכשיו רשות לחזור לעוה"ז למצבה הקדום שהי' לה, לא היתה רוצה כלל וכלל לחזור כי מה לה לעוה"ז המלא צרות ויגונות בזמן שהיא כבר מאושרת בעידון העליון בקדושת עליונים ואהבה בתענוגים.

יעקב ישראל קניבסקי
קריינא דאגרתא, מהדו"ת, א', רי"ט

מלחמה בזמן הסנהדרין היו צריכין לשאול ב'אורים ותומים'...

כשפרצה מלחמת לבנון נשאל, האם היה מותר לפתוח בה, והשיב שבזמן הסנהדרין היה צריך להסכמתם ולשאול ב'אורים ותומים', והיום שאין לנו כל זה, צריך לעמוד על המצב ועל הנסיבות, והוא אינו יודע זאת, אחר כך אמר שלראשי השלטון יש גם שיקולים זרים של כבוד וחשבונות אחרים, ושמע שאחד מראשי השלטון אמר בתחילת פרוץ המלחמה שהוא מוכן להקריב כשבעים או שמונים חיילים והגיב על כך שהם מופקרים ועושים דם ישראל הפקר ומי הם שיש להם העוז והאומץ לקחת על כתפיהם אחריות דמי ההרוגים רח"ל מי יודע מתי יצאו מלבנון וכמה קרבות יפלו...!

הנצחונות במלחמה, הם נסים ע"י קוב"ה בשביל ישראל, ולא מכח הסט"א וכד'

על אלו שטענו שהאידנא שהמלחמות נערכות על ידי הרשעים, אין נסים במלחמות, והנצחונות הם מכח הסט"א, השיב ואמר שבוודאי יש נסים והקב"ה מציל את ישראל, חדא, בזכות שומרי התורה והמצוות, וגם להרחוקים משמירתן הוא מציל שלא ידח ממנו נדח, ועוד שהתוספות במסכת סנהדרין (דף ל"ז ע"ב) כתבו שאפילו כופרים גמורים חזינן שמתים כדרכם, משום שזכות מצוות מילה תולה, ושכר מצוות שעשו משתלם בעוה"ז.

תולדות יעקב, עמ' רע"ו

שיח יצחק

מדברי גאב"ד רמת אלחנן מרן הגאון רבי יצחק זילברשטיין שליט"א שליבן מפי גיסו הרב זצ"ל

מעצמך, ותתגבר על השינה כדי להגיע בזמן לתפילה, אך לא התחייבתי לשלם לך על יקיצה מאימת הטילים, סיים ראובן את דבריו, שמעון הודה שהתעורר מחמת האזעקה, אך טען שהעיקר הוא שהגיע לתפילה בזמן, ועל כך מגיע לו הסכום ואין זה משנה איך וכיצד התעורר, השאלה היתה עם מי הצדק?

תשובה. היה נראה לכאורה, ששמעון אינו יכול להוציא ממון מראובן, כי קיימת אומדנא שכוונת ראובן היתה ששמעון יתאמץ ויקום לתפילה, ולא מחמת פחד הטילים, ואם למעשה לא התעורר לצורך התפילה הרי שלא על דעת כן ראובן התחייב, ולכן פטור מלשלם, אולם כאשר הצעתי את הדברים לפני גיסי מרן הגר"ח קניבסקי (שליט"א) [זצוק"ל], אמר, ששמעון צריך לשלם, כי לא התנה שהתחייבותו תחול רק באופן ששמעון יקיץ לתפילה, אלא אמר שאם 'גיע בזמן' יזכה במאתיים שקלים, וכך אכן אירע ששמעון הגיע בזמן, ומה שטוען שכוונתו היתה רק לדרבן את חבריו להתגבר על השינה ולהשכים לתפילה, הרי אלו דברים שבלב שאינם דברים, ויתכן שאם יקום יום אחד ימשיך בכך, אמנם נראה שאילו הנוסח של ראובן היה 'אם תקום לתפילה אתן לך מאתיים שקל', במקרה כזה אף גיסי (שליט"א) [זצוק"ל] יודה שפטור מלשלם, כי הדגיש שמתחייב רק על אופן שחבירו מתעורר לתפילה ולא להסתתר מטילים.

ערון ע"פ השוקי חמד, נדרים כ"ח א

הבטיח לחבירו סכום כסף אם יבוא לתפילה בבית הכנסת בזמן, ולבסוף התעורר מחמת אזעקה של שילים, ולא מחמת עצמו

שאלה. מעשה בשני נערים, ראובן ושמעון, שמגיעים מידי בוקר לתפילת שחרית, שמתחילה בשעה שמונה, שמעון נוהג מידי יום להגיע באיחור גדול לתפילה, והדבר עורר את חמתו של חברו, עד שבאחד הימים התרעם עליו ביציאתם מבית הכנסת: 'אתה חסר אופי, עוד לא ראיתי יום אחד בו הגעת בזמן לתפילה, וזאת מחמת עצלותך לקום משנתך'. 'אתה תראה בעיניך' לעומתו השיב שמעון 'שמחר בע"ה אקום בזמן ואתייצב בבית הכנסת בשמונה', ראובן המשיך: 'אני מוכן להתחייב בתקיעת כף באופן שאין בעיה מצד אסמכתא, שאם תגיע בזמן אתן לך מאתיים שקלים, אך אם תאחר אפילו בדקה אחת תצטרך ליתנו לי ושמעון הסכים להתערבות, למחרת בבוקר, בשעה שמונה בדיוק מתייצב שמעון בשערי בית הכנסת, כשעדיין קורי שינה בעיניו, ולאחר התפילה פשט ידו לעבר חברו ואמר: 'אני ממתיך שתקיים חלקך בהסכם'.

וכאן העלה ראובן טענה מעניינת: 'שינוי יודעים היטב, כיצד קרה שהשכמתי קום הבוקר, פשוט מאוד בחמישה לשמונה צפרה אזעקה בקול רעש גדול, ומחוסר ברירה נאלצתי לנתר ממיטתך לעבר המרחב המוגן, משם כעבור שתי דקות הגעת לבית הכנסת הסמוך, והרי התחייבתי היתה שתקום

ניתן להאזין לשאלות אקטואליות קצרות מתורת גאב"ד רמת אלחנן שליט"א שליבן מפי גיסו הרב זצ"ל, בקו 04-3760582

בימי שמואל כשנשבה הארון כמפורש בפסוק ואח"כ כתיב אצל שמואל (ש"א ז') שהשיב מגת ועד עקרון משמע דאשקלון ועזה לא השיב ובפסירת שאל כתיב בש"ב א' אל תגידו בגת אל תבשרו בחוצות אשקלון משמע דפלשתים חזרו ונטלו את גת וגבי דוד כתיב בדה"א י"ח ויקח את גת מיד פלשתים [ועי' סנהדרין ק"ב א' והוריש אתכם גת משמע קצת דעד ימי רחבעם ה' גת בידם וצ"ע] ובתחלת ימי שלמה כתיב במ"א ב' דאכיש מלך בגת משמע שחזרו

ליד הפלשתים ואח"כ כתיב אצל שלמה שמלך מתפסח ועד עזה וכן אצל רחבעם כתיב בדה"ב י"א שבנה את גת וגבי עוזיהו כתיב שם כ"ו וילחם בפלשתים ויפרוץ את חומת גת ואת חומת יבנה (מתרגמין עזה) ואת חומת אשדוד ויבן ערים באשדוד אלמא שחזרה גת לפלשתים עד שכבשה עוזיהו ובעמוס שנתבא בימי עוזיהו כתיב (עמוס א') על שלשה פשעי עזה וגו' ושלחתי אש בחומת עזה וגו' והכרתי יושב מאשדוד ותומך שבט מאשקלון והשיבותי ידי על עקרון ואבדו שארית פלשתים וכן במיכה א' כתיב בגת אל תגידו וגבי חזק' כתיב במ"ב י"ח הוא

הכה את פלשתים עד עזה אלמא שחזרה לפלשתים וגבי צפני' שה' בזמן יאשיהו כתיב כי עזה עזובה תהי' ואשקלון לשממה אשדוד בצהרים יגרשוה ועקרון תעקר וכן ירמ' שה' בזמן החורבן אמר (ירמ' כ"ה) לתת לחורבה וגו' את כל מלכי ארץ פלשתים ואת אשקלון ואת עזה ואת עקרון ואת שארית אשדוד ושם מ"ז אשר ה' דבר ה' אל ירמיהו הנביא אל פלשתים וגו' באה קרחה אל עזה נדמתה אשקלון ומבואר שחזרו לפלשתים וכן יחזקאל נתבא עלי' אחר החורבן (יחזקאל כ"ו) יען עשות פלשתים בנקמה וגו' הנני נוטה ידי על פלשתים והכרתי וגו' וכן בתחלת בית שני ישבו שם פלשתים ועו"ב לא כבשוה דהא זכר' ה' בבית שני ומתבא (זכר' ט') תרא אשקלון ותירא ועזה ותחיל מאד ועקרון כי הוביש מבטה ואבד מלך מעזה ואשקלון לא תשב וישב ממזר באשדוד והכרתי גאון פלשתים וכן בנחמ' ד' ויהי כאשר שמעו האשדודים וכן שם י"ג היהודים הושיבו נשים אשדודיות וגו' ובניהם חצי מדבר אשדודית וגו' ומבואר שהיו בבית ראשון כ"פ כובשין אותן והפלשתים חוזרין וכובשין ולפמ"ש"כ רבנו בה"ה שבבית ראשון שהקדושה היתה מפני הכיבוש כשחזרו הגוים וכבשו בטלה הקדושה ה"ה כשכבשו איזה ערים בטלה הקדושה מהן ולכן אשקלון לא נתקדשה כיון שגם בבית ראשון לא היתה בידיהם כל הזמן וכבר בטלה קדושתה בבית ראשון והא דכתיב וישבו לירושלים ויהודה איש לעירו הכונה באלו שישבו בה בכל בית ראשון או בסוף בית ראשון וכו' ועי' בשבת קמ"ה ב' דמבואר דמדבר עזה הוא מא"כ כמ"ש רש"י שם וי"ל דלענין קדושת הארץ כל גבולות הארץ שבפרשת מסעי בכלל זה אף שלא כבשוה עו"מ כמ"ש כו"פ פ"א ותשו' תשב"ץ ח"ג סי' ר'.

ביאור ההלכה שם

ישמעאל ימסרו המלוכה לעתיד לבוא למלך המשיח

חד גדיא. יש לפרש ע"פ המדרש (שוחר טוב פ"ו ומובא ג"כ ברש"י זכר' ספ"ה) למנוצח על השמינית על ד' גליות שהן שמונה מלכיות, בבל כשדים, מדי פרס, יון ומוקדון, ישמעאל ואדום (רש"י העתיק אדום וישמעאל), וכו' אדום וישמעאל עלי בסדר הדורות שבימי הגאונים כבשו הישמעאלים ירושלים מהרומיים, וזה נקרא שישמעאל נטלו מאדום, והם ימסרו המלוכה למשיח, כמפורש בפדר"א פ"ל ג' מלחמות של מהומה עתידין בני ישמעאל לעשות באחרית הימים ומשיח בן דוד יצמח ע"ש, ועפ"ז יתפרש כל הפיוט וכו' מלאך המות זה ישמעאל כמ"ש (בראשית רבה פמ"ה) והוא יהי פרא אדם שהכל בוזזין ממון והוא בוזז נפשות, ומלכות ישמעאל תמסור המלוכה להקב"ה כמ"ש בפדר"א פ"ל וכו"ל, במהרה בימינו אמן (ועי' בעה"ט סוף חיי שרה).

הרב זצוקל באמירת תהלים

טעמא דקרא - לפסח

אם עזה כארץ ישראל לגבי תרומות ומעשרות

הישוב היהודי שהיה בעבר בעיר 'עזה' עורר את הנידון אם כבשוה עולי מצרים ועולי בבל, לגבי חיובה בתרו"מ.

הרב זצוק"ל בספרו 'דרך אמונה' הרחיב את היריעה בנושא זה, ואף כתב בדרך מיוחדת לבאר את ענין כיבוש העיר 'עזה', והוכיח מפסוקי התנ"ך שהעיר 'עזה' נכבשה ע"י ישראל, אך לא לזמן ממושך, משום שנלקחה שוב ע"י הגויים, וחוזר חלילה.

העתקנו בקיצור את הדברים, והרוצה להחכים יעיין במקורם.

'אבל הערים שאחר אשקלון כגון עזה וכו' לא כבשוה גם עולי מצרים לפ"ד רבנו [והא דכתיב וילכוד יהודא את עזה כבר הקשו כן בירושלמי ותיצו דתרי עזה הוו וכו', אבל דעת הרבה ראשונים דעולי מצרים כבשו גם עזה רק עולי בבל לא כבשו רק עד אשקלון וכו', ואפשר דגם כוונת רבנו דבריבוע זה כבשו הכל עולי מצרים אבל חוץ מריבוע זה יש מקומות הרבה שלא כבשו אבל יש גם מקומות שכבשו'.

דרך אמונה תרומות, פ"א ה"ז, ס"ק ע"א

...וצ"ל דהתירויין הוא דנהי דיהודה כבש את עזה ואת אשקלון מ"מ הפלשתים חזרו ולקחוהו מהם אחר זמן קצר וכן מוכח בשופטים עצמו שם דלבתר דכתיב בפרק א' וילכוד יהודה את עזה ואת אשקלון ואת עקרון כתיב בתר הכי בפ"ג ואלה הגוים אשר הניח ה' לנסות בם וגו' חמשת סרני פלשתים (ומשמע שם בפ"ד דגם אחרי מות יהושע לא כבשוה או שכבשוה וחזרו ונטלו מהם ע"ש) וכן מפורש בפסוק דבימי שמשון היו כל ה' ערי פלשתים ביד הפלשתים וכן

1 ולהשלמת הדברים, הנה לשון הפרקי דרבי אליעזר (סוף פרק ל'): ד' ישמעאל אומר חמשה עשר דברים עתידין בני ישמעאל לעשות בארץ באחרית הימים ואלו הן וכו' ושני אחים יעמדו אליהם נשיאים בגופן ובימיהן יעמד צמח בן דוד שני בימיהן דמלכא אינון ועוד היה ר' ישמעאל אומר שלשה מלחמות של מהומה עתידין בני ישמעאל לעשות בארץ באחרית הימים, שנאמר: כי מפני חרבות נדדו, ואין חרבות אלא מלחמות, אחת ביער בערב מפני חרב נוטשה, ואחת כים מפני קשת דרוכה, ואחת בכרך גדול שהוא כד משניהם, שנאמר: כי מפני כובד מלחמה, ומשם בן דוד יצמח ויראה באבדן של אלו ואלו, ומשם יבא לארץ ישראל שנאמר: מי זה בא מאדום חמוץ בגדים מבצרה זה הדור בלבשו צועה ברב כחו אני מדבר בצדק רב להושיע'

מילה בסלע

שם 'חנוכה'

חזר ושאל האיש את הרב איך אקרא לאשתי במקום חן, והשיבו הרב: חנה. אמר האיש הלא לחמותי אמה של אשתי קוראים חנה.

אמר הרב: שיקרא לה "חנוכה". המה שמעו כן תמהו הלא חנוכה ג"כ לא מצינו מעולם שהוא שם, ומה טוב בו יותר מאשר בשם חן, כיון שדרך רבינו להקפיד שלא לקרוא בשמות שאין להם מקור, והראה להם רבינו בבית שמואל (אהע"ז סי' קכ"ט אות ח') שהביא בשמות נשים את השם "חנוכה".

פעם הזכיר יהודי לפני הרב זצ"ל את שם אשתו לרפואה וקראו לה "חן", תמה הרב הלא חן הוא שם של בן ולא של בת, ולכן יש לשנותו.

השומעים תמהו היכן מצינו בן שנקרא בשם חן, ואמר רבינו שכ"ה בגמ' (ב"ב קס"ו ב') חנן מחנני, ולא בשתים, ופירש רשב"ם מהו ולא בשתים כגון, חן מחנני, והיינו שם שהיו כותבים בשטר, עיי"ש.

רבים

שאלה: למה לא מברכים מליל ב' ואילך להדליק נרות חנוכה וכמו שמצינו בטבילת כלים שנוסח הברכה משתנה בין כלי א' להרבה כלים.

תשובה: עיקר המצוה נר אחד (עי' שבת כ"א ב.)³.

ד. ביאור לשון 'הנרות' הללו, בלשון רבים

שאלה: בליל א' דחנוכה היאך אומר הנרות הללו לשון רבים ולכא' הוי דובר שקרים דלא יכון וכו'.

תשובה: הנרות הללו של כלל ישראל.⁴

ה. ברכת הרואה על נרות ההידור

שאלה: כשכבה הנר העיקרי האם יכול לברך ברכת הרואה על נר ההידור.

תשובה: יתכן שכן.⁵

שאלה: בהנ"ל צ"ע, דהשער הציון (תרע"ו ה') הביא למש"כ הגרעק"א דהנזכר ששכח לברך באמצע שהדליק הנרות, אם בינתיים כבה הנר העיקרי אינו יכול לברך על נרות ההידור, ואמאי ברכת הרואה יכול לברך.

תשובה: אם כבר יצא לא תיקנו ברכה על הידור בלבד, אבל בודאי גם הם נרות חנוכה.⁶

א. נר שהודלק בשבת משום פיקוח נפש, אם עולה לו גם לנר חנוכה

שאלה: שכח ולא הדליק נר חנוכה בערב שבת, ובליילה אירע בביתו חולה שיש בו סכנה שהיה צריך לנר, האם יכול להדליק ולכוין עליו אף לנר חנוכה ולברך עליו ברכת להדליק נר של חנוכה וזכה יצא ידי חובת המצוה, ואע"פ דנר חנוכה אין ניאותרים ממנו מ"מ י"ל דלצורך פיקוח נפש שרי.

תשובה: נר חנוכה צריך להדליק לשם חנוכה ולא לדבר אחר, וכמו שאי אפשר לצאת בנר שבת של חנוכה.¹

ב. אמירת 'ברוך המבדיל' למי שהדליק במוצ"ש ונזכר שלא אמר 'אתה חוננתנו'

שאלה: הנוהג להדליק לפני ההבדלה מה יעשה אם שכח לומר אתה חוננתנו בתפילה, ונזכר לאחר שברך על נרות חנוכה קודם שהדליק, האם יסמוך על דעת רבינו ירוחם (הו"ד ברמ"א סי' רצ"ט ס"ו) שמותר לעשות מלאכה שאין בה טורח כהדלקת הנר קודם הבדלה, או יאמר בתחילה ברוך המבדיל ואח"כ ידליק.

תשובה: יתכן שיכול לומר קודם ברוך המבדיל שזה צורך הדלקה ואינו הפסק.²

ג. שעם מדוע אין מברכים להדליק 'נרות' חנוכה, בלשון

1 והוסף רבינו דאף דמותר להשתמש לצורך החולה ד"לס' י"ס פק"ז א"ז שאלה, מ"מ להדליק בשביל חולה ויעלה נמי לחנוכה לא מהני, והשווא הארץ בדבריו דדילמא כיון דזמן ההדלקה בער"ש הוא קודם השקיעה א"כ אינו יכול לברך ולומר אקב"ו להדליק נר של חנוכה דבביל שבת אין מצוה להדליק (ודעת המוק"ש סי' תרע"ב דברכה מעכבת בנר חנוכה), ולכא' לזה י"ל דלא גרע מימות החול דאע"ג דעבר זמנה מ"מ יכול להדליק וכמבואר בסי' תרע"ב ומה דאיכא איסור הבערה בשבת הוי כאריה דרביע עליה, ומש"כ רבינו לכא' אין חוננות דאיכא בחנוכה דין 'לשמה', אלא ר"ל דכיון דהדלקתו להשתמש בו אין זה כלל נ"ח דהא אסור להשתמש לאורה ופירש"י (שבת כ"א ב') שיהא ניכר שהוא נר מצוה, (וממילא אף לא מהני אם הוא עצמו אינו משתמש בו אלא רק אחר), וכן מצינו דאם יש לו נר אחד עדיף לקיים בו מצות הדלקת נר שבת משום שלום ביתו, וביאר הרשב"א (שם) דטעמא דמילתא הוא מחמת דנר חנוכה אסור להשתמש לאורו וע"כ אי אפשר להדליק נר שיעלה לו לחנוכה ולשבת, ולעיל כתב המ"ב (סי' תרע"ב סק"ב) דהמ"א ס"ל דכשמדליקים בפנים יכול להדליק נר ויעלה לו לחנוכה ולשבת אמנם רוב האחרונים הסכימו דאין לחלק בזה בין זמן הגמי לזמניו, ובשר"ט מהר"ש עניין (ח"ב סי' ג' אות י') נמי הכריע לאיסור יעו"ש בדבריו.

2 עיי' שו"ע סי' קס"ז דאף דאין להשיח בין הברכה לאכילה, ואם שח צריך לחזור ולברך, מ"מ אם היתה השיחה מענין הסעודה וכגון הביאור מלח אי"צ לחזור ולברך, והרמ"א שם כתב דמ"מ לכתחילה לא יפסיק כלל, ועוד אמרין שם דמותר אף לומר תנו אוכל לבהמה ומבואר דמותר לו לומר שיסיר את המועד ממנו לאכול, וזהא אסור אדם לאכול קודם שיאכלי לבהמתו, וביאור דבריהם דהפסק היינו הסחת דעת מהאכילה והכא דנצרך לדבר כדי לאכול אינו הפסק, ולפי"ז אף הכא י"ל כן דמכיון דבלא הבדלה אסור לו להדליק ע"כ מוכרח לומר ברוך המבדיל אף דהוא אחר הברכה, וזהא תרמי"א כתב וסי' תרי"א ס"ה דמי ששכח להבדיל עד לאחר שברך המוציא ונזכר קודם שיאכל יאכל מעט תחילה ואח"כ יבדיל, והמ"א שם סי' ק"ז כתב דלא דמי לגביל לתורי דשרי לומר כיון דאיכא איסור דאין לאכול קודם בהמתו, ומש"כ אכילה קודם הבדלה הוי איסור דרבנן, אולם הבה"ל (סי' קס"ז ד"ה ומי"ט) כתב דלהרבה מוסקים גביל לתורי הוא דין דרבנן, והשתא יליע אמאי גבי הבדלה לא אמרין דיבדיל תחילה, ויש שכתבו לחלק עני' מנחת שלמה קמא סי' י"ח ובהערותו דגביל לתורה הוא דין באכילה דצריך להאכילי לבהמתו קודם אכילתו, אולם מה דצריך להבדיל קודם אכילה הוא איסור שארע הכא במקרה, ובחזו"א נראה דלא ס"ל הכי מדכתב ורמ"א סי' קס"ז ד"ה ואם דמי שברך המוציא ונזכר שלא הפריש תרומ"מ מותר להפסיק ולברך, הרי דאף דאיסור זה הוא מקרי מ"מ אינו חשוב הפסק כל דהוי מצרכי הסעודה, ואולי דבריו יש לחלק בין איסור עשיית מלאכה קודם שאומר ברוך המבדיל דעדיין חל עליה מקצת דיני שבת (כמבואר במ"ב סי' רצ"ט ס"ק ל"א), ומש"כ איסור אכילה קודם שיבדיל על היין הוא מדיני המצוה שאין לאכול קודם קיום מצוה וע"כ היכא דהוי ברכה לבטלה נדחה איסור זה, ומ"מ ל"י חזו"א נראה דאף בכה"ג דהכא יאמר ברוך המבדיל תחילה, ולאחר ששאל למה לא נסמך על דעת רי"ז ענה רבינו ד"לכתחילה לא יסומכים על דבריו וכמ"כ הרמ"א (סי' רצ"ט ס"ה) דהעיקר כסבירא הראשונה דאסור לעשות שום מלאכה קודם שיבדיל, אולם מוט משמיה דהגר"ש אלישיב (וישמע משה ח"א עמ' רי"ז) דיסמוך על רי"ז וידליק בתחילה נר אחד כדי שלא תהא ברכתו לבטלה ואח"כ יבדיל, וע"ע באשל אברהם (נטשאטש מהדו"ת סי' רצ"ט ס"ה) דהבדלה מהני במחשבה ולפי"ז י"ל דסגי להרהר במחשבה ברוך המבדיל קודם שמדליק, ולאחר ששאל אמאי לא תניסג דאשתו תאמר ברוך המבדיל ותוציא אותו י"ח הבדלה וענה לו רבינו 'לכא' יתכן אבל אפשר דגם אשתו יוצאת בהברכה' וממילא אף היא אינה יכולה לדבר, והנה באחר המוציא אשה י"ח כתב המ"ב (סי' תרע"ה סק"ב) דהיא צריכה לשמוע הברכה, אולם בבבלי המוציא את אשתו י"ח מדין אשתו כגופו יליע אי צריכה לשמוע את הברכה ממנו, ד"ל דכיון דההדלקה היא חובת הבית ובעלה הדליק הנרות אין עליה יותר חובה.

3 וזכ"ה בפמ"ג אשל אברהם רס"ג י"א דבנרות חנוכה אין מצוה כי אם נר אחד סגי ובטבילת כלים י"א דאף הרבה יאמר כלי ואף להסוברים דיאמר כלים יש לחלק דשם הוא מחויב לטבול כולם מש"כ כאן, ומע"ז כתב רבינו לאחר ששאל דלחסוברים דמברכים אין על נרות ההידור אמאי לא תיקנו לברך להדליק נרות של חנוכה וביאר רבינו כיון שאין חייב אלא בא' תיקנו, וע"ע להלן אות ד', ובהערה שם מש"כ רבינו לבאר אמאי אומרים אף בליילה הראשון הנרות הללו לשון רבים אע"פ דמדליקין רק נר אחד.

4 וכן משיך ואומר 'אנו מדליקין ולא אמר' יאנו מדליקין וע"כ דאולי אכיל עמא, ובה נמי נחא מה דמקשים אמאי בהדלקת הנרות אומר בלשון יחיד להדליק נר של חנוכה ואולי באמירת הנרות הללו אומר בלשון רבים, ולהאמר יליע דברכת להדליק שהיא ברכת המצוות לא שייך לומר דאולי על כלל ישראל וע"כ כתוב בלשון יחיד וע"ע פק"ז א"ז שאלה, ומש"כ באמירת הנרות הללו דאולי על הנרות דכלל ישראל וע"ע באמרי אמת (תרע"א ל"ב ב') מש"כ לבאר בזה.

5 אע"ג דכתב הרמ"א (תרע"ד א') דאין מדליקין בנרות חנוכה מנר לנר, כיון דעיקר מצותו אינו אלא נר אחד והשאר אינו למצוה כ"כ, מ"מ היינו דמעלתו גדולה אבל אין המכוון דשאר הנרות הם כחולין, דהא האיסור להשתמש הוא באור כל הנרות וכמבואר בשו"ע תתע"א א', וכ"ה בהלכות שלמה (מ"ז ס"א) וביאר שם דנרות ההידור הם ג"כ לפרסם הנס וחלק מהמצוה הם.

6 ובאמת אף מבואר כן בשו"ע שם, דכתב דאם כבה הנר העיקרי קודם שהדליק שאר הנרות אף דאין יכול לברך להדליק, אבל יכול לברך שעשה ניסים ושהחיינו כדון הרואה, הרי דשרי לברך בברכת הרואה אף כשרק נרות ההידור דולקים.

הרב זצוק"ל מכין את הנרות בחנוכה קודם ההדלקה

הגאון רבי יצחק שאול קניבסקי שליט"א

ע"פ המחבר, לא שמענו שעושים את העצה הפשוטה של הרמ"א להפריד הנרות, וצ"ע.

ד) עוד צ"ע דהנה הרמב"ם הנ"ל כתב והמהדר את המצוה מדליק נרות כמנין אנשי הבית נר לכל אחד בין אנשים בין נשים, והשתא צ"ע דאם הרמ"א פוסק כהרמב"ם שהמהדרין מדליק נר לכאור"א, א"כ הול"ל דגם נשים מחויבות בהידור הזה וכלשון הרמב"ם, ואילו המ"ב בסי' תרע"ה סק"ט כתב בשם תשובת עולת שמואל דכל הנשים שבבית טפלות לאנשים אלא שיכולות להמשיך על עצמן חיוב כמו כל מ"ע שהזמ"ג, ובאמת לא שמענו גם האשכנזים שנוהגים כרמ"א שנשים ובנות ידליקו, ולכאור"א לפי הרמב"ם היות והמצוה מוטלת גם על נשים דהא אף הן היו באותו הנס כדכ"ה השו"ע בתרע"ה ס"ג, הרי הן שוין לגמרי להאנשים ואי"ז דומה ללולב ושאר מצוות עשה שהזמ"ג, והו"ל לחייבן בההידור הזה וצ"ע.

ה) עוד יש להפליא על השו"ע שכתב כמה נרות מדליק בלילה הראשון מדליק אחד מכאן ואילך מוסיף והולך וכו' ולא הזכיר שום רמז שמעיקר הדין סגי באחד בכל לילה, וכמו כן צע"ק במנהג פשוט של הרמב"ם שלא הזכיר שמעיקר הדין סגי בא' בכל לילה.

ו) והנראה בכ"ז בעז"ה דהנה בגמ' שבת איתא ב' טעמים לב"ה חד אמר כנגד ימים היוצאים וחד אמר מעלין בקודש ואין מורידין, וכתב הגר"א בביאורו דיש נ"מ בין הני תרי טעמי דלמ"ד כנגד ימים היוצאים צריך שיהא ניכר כמה נרות הוספת היום, ואילו למ"ד מעלין בקודש א"צ שיהא ניכר, העיקר שאלבא דאמת הוספת והעלת בקודש, וע"ע בהגר"א שכתב שהר"ף העתיק הטעם שמעלין בקודש, דהיינו שלדעת הר"ף לא איכפת לן שיהא ניכר, וזהו ג"כ דעת הרמב"ם להלכה.

ואף אנו נוסיף ונאמר דהנה כשנדייק בלשון הרמב"ם נחזי

דאין כאן שום דין על הבעה"ב, דהבעה"ב לא הוזכר בכל הרמב"ם, אלא הוא דין על הבית, שמעיקר הדין שבכל בית ידליקו נר אחד, והמהדרין ידליקו אחד כנגד כל אחד מבני הבית והמהדרין מן המהדרין ידליקו אחד כנגד כל אחד ואחד וגם יוסיף לכל א' נר כל יום, ואם יש בכל אנשי הבית עשרה אנשים ידליקו שם בבית ביום השמיני שמונים נרות, ומשמע שכולן א' ליד השני בלי שום היכר והפרדה, והיינו משום דס"ל להרמב"ם כהר"ף דהטעם משום מעלין בקודש וכו"ל, וטעם ההידורים הוא להרבות בנרות, אולם בספר חששו שטעמא דב"ה הוא משום ימים היוצאים, וא"כ א"א להדליק שמונים נרות יחד דא"כ לא יהיה ניכר ההוספה, ובזה ניתן להסתפק אם גם להטעם הזה הוא דין בבית א"כ לכאורה אין טעם שיפרידו כל אחד מבני הבית את נרותיו במקום נפרד כדי שיהא ניכר, דהא זה דין על הבית שירבה בנרות כנגד כל בני הבית, ואם רוצה להדר שהבית מוסיף כל יום, א"א שידליק גם כנגד כל בני הבית דהא זה סתירה, יש לו שתי אפשרויות או לקיים רק את ההידור של להדליק עבור כל בני הבית או רק את ההידור של להוסיף, ואם בספר נהגו לקיים רק את ההידור של ההוספה, א"א להם לקיים ההידור של לכל א' מבני הבית, ואפי' אם יפריד ביניהם.

ונראה דזהו דעת הרמב"ם במנהג ספרד, וכן זהו ג"כ דעת השו"ע, אולם הרמ"א דעת אחרת עמו איהו ס"ל שההידור של נר לכל א' אי"ז מדין הבית אלא הוא דין על בני הבית שהם יכולים להדר ולהדליק, ואי"ז שייך להבעה"ב, ואילו ההידור של הוספה הוא דין על הבעה"ב (בנרות שלו), ואם

א) רמב"ם פ"ד מחנוכה כמה נרות הוא מדליק בחנוכה, מצותה שיהיה כל בית ובית מדליק נר אחד בין שהיו אנשי הבית מרובין בין שלא היה בו אלא אדם אחד, והמהדר את המצוה מדליק נרות כמנין אנשי הבית נר לכל אחד בין אנשים בין נשים, והמהדר יתר על זה ועושה מצוה מן המובחר מדליק נר לכל אחד ואחד בלילה הראשון ומוסיף והולך בכל לילה נר אחד, כיצד הרי שהיו אנשי הבית עשרה, בלילה הראשון מדליק עשרה נרות ובליל שני עשרים ובליל שלישי שלשים, עד שנמצא מדליק בליל שמיני שמונים נרות, מנהג פשוט בכל ערינו בספרד שיהיו כל אנשי הבית מדליקין נר אחד בלילה הראשון ומוסיפין והולכין נר בכל לילה ולילה עד שנמצא מדליק בליל שמיני שמונה נרות בין שהיו אנשי הבית מרובין בין שהיה אדם אחד עכ"ל הרמב"ם.

וקשה, האי מנהג שנהגו בספרד כמאן, דהנה הא דקאמרי ב"ה בשבת דף כ"א המהדרין מן המהדרין יום ראשון מדליק אחת מכאן ואילך מוסיף והולך, לפי פשוטו ב"ה קיימי אמהדרין דמדלקי נר לכל א' וא' מבני הבית, ע"ז קאמרי ב"ה דמהדרין מן המהדרין מוסיפין לכל אחד עוד נר לכל יום, וכדכתב הרמב"ם להלכה, אלא שהתוס' בשבת דף כ"א ע"ב ד"ה והמהדרין הקשו דאם כל א' מבני הבית יהדרו להדליק כל א' נר, הבעה"ב לא יוכל להדר להוסיף כל יום נר, דאין היכר שהוא הוסיף, דהרואה סבור שכן יש בני אדם בבית, ולכן לדעת התוס' ב"ה דאמרי מכאן ואילך מוסיף והולך לא קיימי אלא אנר איש וביתו אז ניכר ההוספה, וא"כ קשה טובא אם הרמב"ם לומד שב"ה קיימי גם אמהדרין נר לכאור"א, ולא איכפ"ל בטענת התוס' שאין ניכר ההוספה, א"כ על מה סמכו אנשי ספרד שהידור רק להוסיף כל יום ולא הדליקו לכל א' מבני הבית, שזה חצי מדברי בית הלל, וכן הקשו האחרונים ז"ל, עי' לח"מ וב"ח.

ב) עוד צ"ע דהנה מלשון הרמב"ם נראה שאת ההידור של נר לכל א' וא' הבעה"ב עושה והוא הוא זה שמדליק עבורם את הנרות, ואילו הרמ"א בתרע"א ס"ב כתב הלשון וי"א דכל אחד מבני הבית ידליק עכ"ל, מבואר שהם מדליקים ולא הבעה"ב, וצ"ע מה ראה הרמ"א לחלוק על הרמב"ם מדנפשיה בלי ראיות וגם לא מצינו לאחד מן הראשונים שחלק על הרמב"ם בזה, ויתר ע"ז דהנה המ"ב בתרע"א סק"ו כ' בשם הפמ"ג דאם יש לבעה"ב מעות לקנות לעצמו כדי להדר שיוסיף הוא נר בכל יום, ולחבירו שהוא מבני ביתו לא יהי' להדר ההידור של נר לכאור"א, מוטב שיקנה לעצמו כדי שיהא "הוא המהדרין" מבואר שההידור של כאור"א אי"ז הידור של הבעה"ב, ואילו ברמב"ם הנ"ל מבואר היפך מזה, וצ"ע.

ג) עוד צ"ע דהנה המחבר בתרע"א ס"ב פסק דלא ידליקו בני הבית, רק בעה"ב ידליק ויוסיף כל יום עוד נר, כדעת התוס', וכמנהג ספרד שהביא הרמב"ם, והרמ"א פסק דכל א' מבני הבית ידליק, ובלבד שכל אחד מבני הבית ידליק במקום מיוחד כדי שיהא היכר כמה נרות מדליקין (כדי להינצל מקושית התוס'), ועי' בבה"ל שם ד"ה ויזהרו שכל משמיה דהגר"א בשם הד"מ דאם עושה היכר לכל א' מבני הבית גם התוס' מודו שיכולים להדליק כ"א מבני הבית, כלומר דבכה"ג גם המחבר מודה דכ"א מבני הבית ידליק, ולכאור"א זה צ"ע דאמאי לא הזכיר המחבר רמז לזה, גם הרמב"ם שהביא מנהג ספרד לא הזכיר רמז שאם יפריד הנרות יוכל להדר כל ההידורים, וודאי אף אם מדליקין כולן בפתח, אפשר לסדר בצורה שיהא ניכר, גם כל הנוהגים

הרב צוק"ל בחלוקת דמי חנוכה

הידור נפרד, יש מצוה על הבעה"ב, ויש הידור על בני ביתו, ואם אפשר להדר שלא יהיה סתירה ביניהם והיה היכר שמוסיפים כל יום ודאי שמן הראוי להדר בזה.

ומיושב ג"כ מה שתמנהו בסק"ד שהאשכנזים שנוהגים ע"פ הרמ"א שזה דעת הרמב"ם להלכה לא ראינו ולא שמענו שהבנות שגרות בבית (שעדין לא נישאו) ידליקו כל אחת נר חנוכה, ורק הבנים הזכרים נוהגין בההידור הזה, וצ"ע אמאי והא ברמב"ם איתא להדיא שההידור של נר לכא"א הוא בין אנשים בין נשים, (הרמב"ם לא איירי אם אין איש בבית, דאז ודאי היא מחוייבת דאף הן היו באותו הנס וכדכתב השו"ע תרע"ה ס"ג, הרמב"ם איירי להדיא על ההידור של נר לכא"א), ולפמש"כ א"ש דהרמ"א לא ס"ל כהרמב"ם דההידורים הם על הבית שהבית ירבה בנרות כנגד כל בני הבית ויוסיף ג"כ נר כל יום, דלפי"ז ודאי גם אשה יש לה להדר בזה, כמו שודאי שהיא צריכה להדר (אם היא לבד בביתה) בלהוסיף נר בכל יום, אבל הרמ"א לא למד כן ולדעתו ההידור שבני הבית ידליקו אין לזה שייכות לעיקר הדין שהבעה"ב צריך להדליק, לכן להרמ"א הוא הידור כמו הידור שאשה תמשיך ע"ע מצוות לולב וכל מ"ע שהזמ"ג שיכולה, אבל לחייב אותה א"א, כי הוא חלק נפרד מעיקר המצוה.

ז) ומה שהקשינו בסק"ה למה השמיט המחבר את עיקר הדין נר איש וביתו, ורק הזכיר את המהדרין מן המהדרין, ל"ל דהנה גבי הידור מצוה עד שליש (ב"ק ס' ב') משמע במ"ב ס' תרנ"ו שהוא קרוב לחיוב, (דכשהוא דן אם כבר קנה מצוה כגון ס"ת בזול אם מחוייב למכור ולקח אחר ולהדר עד שליש, הזכיר שם הלשון אינו מחוייב, משמע דכשנאמר בהידור מצוה עד שליש הוא חיוב, גם מזכיר שם הלשון אינו צריך לקנות ההדר, משמע דכשהדין להדר הרי הוא צריך), וא"כ הכא גבי נר חנוכה שההידור מוגדר בגמ' ודאי שהוא כעין חיוב, ומה לו להשו"ע להזכיר שמעיקר הדין סגי בנר איש וביתו, הן אמת שיש בזה נפק"מ להלכה כגון שאין מחוייב למכור כסותו רק בשביל נר א' בכל לילה כמש"כ המ"ב בתרע"א סק"ג, או א' שאין לו כלום והגבאי צדקה מחוייבין לתת לו שמן לנר, בכה"ג כ' הבה"ל בתרע"א ס"א דא"צ ליתן לו כי אם נר א' בכל לילה דיותר הוי מן המהדרין ואין חיוב ליתן לו, מ"מ כיון דדבר זה אינו מצוי כלל שאין לו לההוספה, בפרט להשו"ע דרך א' מדליק לכל בני הבית ומוסיף והולך [שזהו רק כ"ו נרות לכל החנוכה], ודאי שכ"א חייב לקנות נרות כדי שיוכל להוסיף בכל לילה, לכן השו"ע לא הוצרך להזכיר ד"ז, וכ"ש הרמב"ם כשהזכיר מנהג ספרד לא הוצרך להזכיר שם שמעיקר הדין סגי בנר איש וביתו, דהא אין דבר זה מצוי כלל שאין לו מעות לקנות רק לנר א' בכל לילה, ואי"ז שייך למנהג, רק כשהרמב"ם כתב את ההלכה הוצרך להזכיר שמעיקר הדין סגי בנר איש וביתו אע"פ שאינו מצוי דהא הרמב"ם אינו משמיט הלכות, אבל השו"ע מה שאינו מצוי הוא משמיט הרבה פעמים, (עי' שו"ע או"ח תל"ח ס"א ברמ"א דיני עכבר ונכנס ויוצא השמיט הרב הואיל ולא שכחתי).

יש סתירה בין ההידורים, שיעשה היכר בין הנרות ויוכלו לקיים שניהם, הבעה"ב יקיים הידורו של ההוספה והבני הבית ג"כ יקיימו הידורם ובלבד שיהא ניכר מהו של הבעה"ב ומהו של כא"א מבני הבית, ואם אינו עושה היכר (כגון שהפתח קטן וכדו') ההידור של נרות הבעה"ב קודמין, ואם הד"מ ראה במהר"א מפראג שאם יפריד הנרות שיהא ניכר מה של הבעה"ב ומה של ב"ב שפיר דמי, א"כ מבואר שס"ל שהתוס' לא למדו כהרמב"ם דהמצוה היא על הבית, אלא הוא הידור מיוחד שכ"א מבני הבית יהדר להדליק בפנ"ע, ואילו להבעה"ב יש מצוה משלו להדליק מעיקר הדין, ואם רוצה להדר שיוסיף נר בכל לילה.

ומיושב בזה בס"ד כל מה שהקשינו, מה שהקשינו בסק"א האי מנהג ספרד שנהגו הא הוא דלא כהלכה, דהא להלכה פסק הרמב"ם דיש להדר נר לכא"א מבני הבית, ולמה לא נהגו זה, ולמש"כ מיושב דהמנהג חששו שאם יקיימו גם את ההידור של נר לכא"א וגם מוסיף והולך לא יהיה ניכר, והם חששו שטעמא דב"ה הוא משום כנגד ימים היוצאים, ולא משום מעלין בקודש, אבל ודאי דס"ל להנהגו כהלכה דב"ה קיימי נמי אנר לכא"א, אבל א"א לקיימן יחד.

גם מיושב מה שהקשינו בסק"ב דברמב"ם מבואר דהמצוה היא על הבעה"ב שכא"א מב"ב ידליק ואילו ברמ"א וכן במ"ב הבינו שהמצוה מוטלת עליהם, ובמש"כ א"ש, דהרמב"ם לא קאמר שזה דין על הבעה"ב, זה דין על הבית שכל בית חייב מעיקר הדין שידליקו בפתחו נר א' והמהדרין שבבית ידליקו כנגד כא"א, והמהדרין מן המהדרין שיוסיפו כנגד כולם נר לכל לילה, ולכן לפי ההלכה שלא איכפ"ל שאינו ניכר ההוספה שידליקו שמונים נרות, ולהמנהג צריך שיהא ניכר ולכן שהבית רק יוסיף נר בכל לילה, אבל הרמ"א ראה במהר"א פ' שמהני להפריד בין הנרות של הבעה"ב ובין הנרות של ב"ב, ולמד מזה שאי"ז כלל דין על הבית, מצוה נר חנוכה מוטלת על הבעה"ב ואם רוצים הבני הבית להדר שידליקו גם הם, ולכן גם המ"ב הבין לדבר פשוט שההידור שהבעה"ב ידליק ויוסיף נר בכל לילה זה ודאי עדיף מההידור שרוצים אנשי הבית להדר דחייך קודמין.

גם מיושב מה שהקשינו בסק"ג דהמחבר ומנהג ספרד לא הזכירו רמז לומר שאם יפריד הנרות כדי שיהא ניכר שפיר דמי לעשות את כל ההידורים, גם לא שמענו לשום ספרדי שנוהג ע"פ המחבר שעושה את פתרון הרמ"א להפריד הנרות ושכל בני הבית ידליקו, וזה פלא דהא המ"ב כתב שזה מהני אף להמחבר, ולפמש"כ מיושב, דהמ"ב לא כתב שזה מהני להמחבר, אלא מהני להתוס', ובאמת להמחבר והנהגו בספרד דלמדו כהרמב"ם בפירוש עיקר המצוה דהוא דין על הבית באמת לא יועיל להפריד דא"א לתת להבית שני מצוות גם להוסיף וגם שידליקו כנגד כל בני הבית דהא זהו הידור אחד גדול שהבית מהדר, משא"כ להרמ"א והנמשכים אחריו זהו

תורת שיח

חשש חשד בבית שיש בו חלונות בכמה רוחות

שבת כ"ג א' חצר שיש לה ב' פתחים חייבת ב' נרות. נראה פשוט שזה דוקא בבית או בחצר שהדרך שיש לו רק פתח א' לחוץ לכן אפי' מכירים שכאן יש לו שני פתחים יחשדוהו שלא הדליק אבל בחלונות אפי' המדליק בחלון א"צ להדליק בכל רוח שהכל יודעים שבכל חדר יש כמה חלונות להאיר וא"צ להדליק אלא בא' ואין שום סברא שיחשדוהו.

טעמא דקרא, ענייני חנוכה

מילה בסלע

שאלה. 'עשו שונא ליעקב', האם גם ערבים בכלל זה, כי הרי הם מזרע ישמעאל?
תשובה. כלל זה קאי על כל הגויים.

דרך שיחה, א', קס"ו

שיחת חולין

מהנעשה והמתחדש בעיני דיומא

נבחר 'שיח התורה' בביתא במענו של מן ראש הישיבה הגר"ד פוברסקי שליט"א

הגר"ש קניבסקי שליט"א בשיעור לנ"מ מן החז"ר בבית הרב זצוק"ל

הרב זצוק"ל מעין בספר 'דעת נוטה'

מעמד כבוד התורה, התקיים על ידי מכון 'שיח אמונה' בליל היארצייט ה-70 להסתלקות מן החזון איש, כאשר בביתו של מן ראש הישיבה הגר"ד פוברסקי שליט"א הגיעו והתכנסו קבוצה מצומצמת שעלתה בגורל, מתוך נבחר לומדי 'שיח התורה' במסלול 'בדרכו 8 דף', וזכו להבחן אצל על מסכת בבא קמא שלמדה בשבועות האחרונים בסדר הלימוד במסגרת 'שיח התורה'.

כפי שהוזכר במעמד סיום חצי הש"ס במסלול 'בדרכו 8 דף' שהתקיים בחול המועד בסוכתו של הרב זצוק"ל, עלו בגורל קבוצה מצומצמת מתוך הלומדים הקבועים במסלול 'בדרכו 8 דף', שזכו להגיע למענו של מן שליט"א להבחן על תלמודם, להתברך בשעה קשה זו, ולשמוע דברי זכרון על מן החזון איש בליל היארצייט, מפי תלמידו מן שליט"א, כאשר במרכז ביקורם נשא מן ראש הישיבה הגר"ד פוברסקי שליט"א דברי זכרון על מן החזון איש זצוק"ל, כשבתוך דבריו מן ראש הישיבה שליט"א נשא דברים ארוכים על החיזוק הנדרש מאיתנו ללמוד ממנו החזון איש זצוק"ל, כשבתוך דבריו אמר, "החזון איש, לא היה לו שום שייכות לכבוד, וזה צריך ללמוד ממנו, לא לחפש כבוד לא להסתכל על זה בכלל". כל הלומדים הנבחרים בסיום הלימוד במערכת השלפנית של 'שיח התורה' או בעמדות 'נדרים פלוס' נכנסים לעשרות ההגדרות היומיות המתקיימות בקביעות ע"י שיח התורה, ובכך ממריצים את הלומדים לשמור על הקביעות בלימוד סדרי הלימוד השונים.

ניתן להרשם ולהצטרף לסדרי 'שיח התורה' בשלמסר של מכון 'שיח אמונה' 03-308-5000 בשלוחת 'שיח התורה' שלוחה 2, וכן בעמדות 'נדרים פלוס' בכפתור 'שיח התורה'.

לרגל יום היארצייט של מן החזון איש זצוק"ל, מסר הגר"ש קניבסקי שליט"א שיעור לעילוי נשמתו, במנין שבבית הרב זצוק"ל וכפי שהיה נוהג בכל שנה ביום היארצייט. השיעור נמשך בענין מנהג העולם לתלות קשוסים בסוכה שיש בהם פסוקים מן התורה, ועקב ריבוי הנושאים בענין המלחמה וחנוכה בגליון זה, הוא יפרסם א"ה בגליונות הבאים.

דבר בעתו מה טוב: בשמחה של מצוה ובקורת רוח מרובה, נתקבלה בהיכלי התורה הידיעה כי ניתן להשיג על שלוש חלקי 'דעת נוטה' על חומש בראשית מתוך רבבות התשובות מהרב זצוק"ל. כמו כן, ניתן להבחן על תשובות מן זצוק"ל 'דעת נוטה' במבחנים היומיים במפעל 'שיח התורה'.

כהמשך לכרך הראשון 'דעת נוטה' על חומש בראשית שיצא לאור בחיי חיותו של הרב זצוק"ל, הופיעו גם בסדרת 'דעת נוטה' על חומש בראשית, הכרך השני על פרשיות וירא, חיי שרה, תולדות, ויצא, והכרך השלישי על פרשיות וישלח, וישב, מקץ, ויגש, ויחי.

כנודע, ספרי 'דעת נוטה' נלקטו מתוך עשרות אלפי תשובות שהשיב בכתב ידו, בעריכת תלמידי חכמים מופלגים רבני 'דעת נוטה' בראשות בנו הגר"ש קניבסקי שליט"א, ונפו על ידי מן זצוק"ל ב"ג נפה, בתוספת מקורות וביאורים. ניתן להשיג את הספרים בבית מן זצוק"ל, בחנויות הספרים המובחרות, או בפניה למכון שיח אמונה 03-3077700. לזיכוי הרבים, החל מתחילת חומש בראשית, ניתן להבחן מידי יום על תשובות מן זצוק"ל על סדר הפרשיות, כפי שמופיע בספרי 'דעת נוטה', באמצעות מפעל 'שיח התורה' שנוסד לע"נ מן זצוק"ל, במסגרת סדרי 'בתורת' בהם מתקיימים סדרי לימוד על ספרי מן זצוק"ל.

ניתן להצטרף לכלל סדרי 'שיח התורה' בשלמסר של מכון 'שיח אמונה' 03-308-5000 בשלוחת 'שיח התורה' שלוחה 2, וכן בעמדות 'נדרים פלוס' - 'שיח התורה'. לקבלת סדרי הלימוד ולקבלת פרשים נוספים ניתן לפנות למכון 'שיח אמונה' בדוא"ל se3077700@gmail.com.

הרב ישעיהו גראוכר הי"ו מציג בפני הגר"ש קניבסקי שליט"א את רשימות אלפי האברכים שקיבלו תמיכות במסגרת תוכנית 'תורה מגנא ומצלא'.

הגר"ש שליט"א הביע את התפעלותו והעיד שהרב שי גראוכר הי"ו זכה בשנותיו האחרונות של הרב זצוק"ל להיות מגדולי מקורביו, ולא פעם הרב הביע אליו את אהבתו והערכתו הגדולה על מעשיו הגדולים למען עמל תורה ונצרכי עמ"י, ובדאי כקרבן ציבור עבור כולם, ויש להם חשיבות ומעלה יתירה, ובדאי הזכויות הרבות, שאנשים מתחזקים בשבילים ובזכותם, זה זכות עצומה ונוראה שאין לשער. עוד הוסיף, שתפקידנו בעת הזאת, הוא להתחזק בשלושה דברים, ראש וראשון, בלימוד התורה הק', וכפי שאמרו בזוה"ק (פר' בשלח, נ"ח א') שזה הדבר היחיד ששובר את תוקף וחוזק ידי העכו"ם, והתורה מצילה מכל פגע רע, ורב זכותה, בכדי להשיבם הביתה, כמו כן, להעתיק בתפילה לבורא עולם, שיחזירם בשלום לביתם.

והדבר הנוסף שצריך להתחזק בו הוא גמילות חסדים, שכבר אמרו חז"ל (סנהדרין צ"ח ב') שבזמן חבלי משיח, יעסוק אדם בגמילות חסדים וינצל. וכל זה יעמוד להם לזכות לחזור הביתה בריאים ושלמים בגופם, לעבודתו יתברך שמו.

מראות הוד משולחנו של הרב זצוק"ל בימים אלו

ביקור רווי דמע בביתו של הרב זצוק"ל התקיים בעת הגעתם של כמה ממשפחות החטופים שנשבו בידי הישמעלים, ועליהם מעתירים הכלל כולו כל העת. בביקורם סיפרו נציגי המשפחות על הסבל והקושי אותו הם עוברים, ובקשו להתברך ולשמוע דברי חיזוק מפי בנו הרב זצוק"ל, הגר"ש קניבסקי שליט"א. בדבריו אמר הגר"ש שליט"א, שמבואר בגמרא (כתובות ח' ב') שיש אנשים שהם נחשבים כקרבן ציבור עבור כולם, ויש להם חשיבות ומעלה יתירה, ובדאי הזכויות הרבות, שאנשים מתחזקים בשבילים ובזכותם, זה זכות עצומה ונוראה שאין לשער. עוד הוסיף, שתפקידנו בעת הזאת, הוא להתחזק בשלושה דברים, ראש וראשון, בלימוד התורה הק', וכפי שאמרו בזוה"ק (פר' בשלח, נ"ח א') שזה הדבר היחיד ששובר את תוקף וחוזק ידי העכו"ם, והתורה מצילה מכל פגע רע, ורב זכותה, בכדי להשיבם הביתה, כמו כן, להעתיק בתפילה לבורא עולם, שיחזירם בשלום לביתם.

והדבר הנוסף שצריך להתחזק בו הוא גמילות חסדים, שכבר אמרו חז"ל (סנהדרין צ"ח ב') שבזמן חבלי משיח, יעסוק אדם בגמילות חסדים וינצל. וכל זה יעמוד להם לזכות לחזור הביתה בריאים ושלמים בגופם, לעבודתו יתברך שמו.

לקראת הורדת הגליון לדפוס נתקבלה הבשורה, כי שנים ממשפתי הביקור במענו של הרב זצוק"ל שזכו להתברך מהגר"ש קניבסקי שליט"א, מר חן אביגדורי, ומר רונן קראוני, זכו לקבל בחזרה את בני משפחותיהם ששוחררו מהשבוי. בתפילה להמשך בשורות טובות.

מה נהדר

התחלות חדשות ב'שיח התורה' לע"נ רשכבה"ג מרן שר התורה זצוק"ל

🌀 בימים אלו החלו בלימוד מסכת סנהדרין במסלול 'בדנו' 8 דפים ליום

[illegible]

להצטרפות למסלולי הלימוד וההתחזקות

שיטת התורה

מרכז חינוך ופיתוח של חסידות חסידי חסידות חסידי

שיח
הלכה'
לימוד
ות שבת
אחת
מנות פז
גיון נצח
ת הנחוצות
גה ברורה'

'מתורתו'
להגות
בספריו ובתורת
של מרן זצוק"ל
בספרים
'דרך אמונה',
'דרך חכמה',
'שונה הלכות',
'ארחות יושד'

'בדרכו'
לימוד כל
התורה בשנה
אחת כפי שנהג
מרבן זצוק"ל
בראש
המסלולים -
מאות הלימודים
8 דף מהש"ס

'כהנהגתו'
במיוחד
לנשים,
לקבל
ולקפיד
להתפלל
שלוש תפילות
ביום

ל'עילוי
נשמתו
לימוד
בכל יום ויום
של פרקי
משניות
ואמירת
תהילים

גיליון מס' 540 פרשת וישלח
תשפ"ד שנה שתיים עשרה

גיליון זה יוצא לע"נ
ר' משה יהודה בהר"צ ר' יוסף יצחק ז"ל
נלב"ע כ"ב כסלו תשנ"ו
זו' מרת אסתר בת הרה"ח ר' דוד נתן ע"ה
נלב"ע ט"ו כסלו תשס"א
בנו ר' מנחם מנדל בן ר' משה יהודה ז"ל
נלב"ע ה' כסלו תשפ"ד
חנה פערל ע"ה בת ר' בנימין ביינוש נ"י
נלב"ע י"ז כסלו תשפ"ה תנצב"ה

דברי שי"ח

ממרן רשכבה"ג שר התורה הגר"ח קניבסקי זצוק"ל

אבעלי אסופות - פדיון שבויים

אם אומר שאינו רוצה בהיתר כלל אבל אם אין מקפיד מחמת העדר ההרגל וטמטום הלב לא מקרי להכעיס, (דרך אמונה שם סקצ"א).

עוסק במצוה בהולך לפדיון שבויים

כתב רבינו זצ"ל דההולך לפדיון שבויים הוא בכלל עוסק במצוה ופטור ממצוה אחרת (דרך אמונה שם סקצ"ט) וכמבואר ברש"י (סוכה כ"ה א' ד"ה שלוחי), וכתב דההליכה כאן הוא בכלל המצוה דה"ל בכלל והלכת בדרכיו שאמרו ע"ז בסוטה (י"ד א') מה הוא גומל חסדים אף אתה גמול חסדים, (תל תלפיות ח"א סי' קל"ד), וכתב רבינו זצ"ל, דבפדיון שבויים עצם ההליכה היא מצוה דכ' (דברים י"ג ה') אחרי ה' אלוהיכם תלכו, ונחשב עוסק במצוה דאורייתא אפי' לא יתנו לו לבסוף ולא יצליח לפדות, (שם סי' רי"ד).

עסק בפדיון שבויים ולא עלה בידו

ונשאל רבינו זצ"ל ממה שאיתא במסכת חולין (ו' א') ברפב"י שהלך לפדיון שבויים וכשהגיע לנהר גינאי אמר גינאי חלוק לי מימך ואעבור בך, והשיב לו הנהר אתה הולך לעשות רצון קונן ואני הולך לעשות רצון קוני אתה ספק עושה ספק אי אתה עושה אני ודאי עושה, ופירש"י שמא לא יתנו לך, והיינו שנקרא ספק, ומ"ט נחשב ספק הרי המצוה היא להתעסק בפדיון שבויים, ולא דוקא לפדות, וזה ודאי עושה, והשיב רבינו, דסו"ס המצוה של פדיון לא קיים ואף שחשב לעשות מצוה ונאנס ולא עשאה כאילו עשאה אצל זרימת הנהר זה עשיית מצוה בפועל ואילו אצל רפב"י הוא רק כאילו, (דרך שיחה ח"א עמוד תקמ"ט).

לא תרדה בו בפרך במכתב לפדיון שבויים

ביקשו מרבינו זצ"ל, לכתוב ולבקש מנגיד מסויים בענין פדיון שבויים, ואמר רבינו, אבא בעל הקה"י זצ"ל לא כתב מכתב לאדם פרטי כי חשש שיש בדבר משום לא תרדה בו בפרך, והיה מוכן לכתוב רק בצורה כללית, (דרך שיחה ח"א עמוד קצ"ט).

לימוד תורה מהנמצא בשבי לזכותו ולהצלתו

סיפר רבינו זצ"ל, שכאשר היה הגר"י הוטנר זצ"ל בשבי הירדני בשנת תש"ל, שהעריבים הירדנים ימ"ש חטפו את המטוס בו חזר מא"י לחו"ל, וכל העולם התפלל להצלתו, למד אז לזכותו, את הקונטרס הנפלא שחיבר הגר"י הוטנר בשם "מוסף ההלכות המיוחדות" שנדפס בסוף הספרי עם פירוש רבינו הלל, שבו ליקט ואסף את כל החידושי דינים שבתורת כהנים שלא הובאו בתלמוד, ושייב זאת רבינו שזו עבודה נפלאה מאד, וסיים, אני למדתי הגהות אלו לזכותו בזמן שהיה בשבי, להצלתו ולישועתו, (השרף האלוקי פ"ב סי"ט), וכן מובא על אביו מרן הקהלות יעקב זצ"ל שלמד אז את ספר תורת הנזיר שחיבר הגר"י הוטנר לזכותו, (ס' הספרים עמוד רכ"ג).

גואל הדם חייב ג"כ בפדיון שבויים

כתב רבינו זצ"ל דגם להדעות שבזה"ז יש מצות גואל הדם, מ"מ אם נמצא בערי מקלט א"א להרגו גם בזה"ז, (דעת נוטה פ' מסעי עמוד תרט"ז), ובעת החלפת השבויים בקיץ האחרון לחיי אביו מרן הקה"י, נשאל אביו, אם יש אחד שהוא גואל הדם כגון שהמחבל המשוחרר הרג את קרובו האם יהרוג את המחבל ועי"ז ימנע הצלת שבו, או שפדיון שבויים עדיף, והשיב, שדין פדיון שבויים חל גם על גואל הדם, (תולדות יעקב עמוד רע"ז).

מדור זה נכתב לעילוי נשמת

אבי מורי הרב ברוך מאיר ב"ר יעקב ישעיהו ויסברג זצ"ל
ואמי מורתי מרת רבקה בת רבי פסח יעקב אנגל זצ"ל תנצב"ה

לשותפות וקבלת בקבוק עם שמן זית
שהיה תלוי בסוכת רבינו זצוק"ל 053-3145900

מצות פדיון שבויים

פדיון שבויים קודם לפרנסת עניים ולכסותן, ואין לך מצוה גדולה כפדיון שבויים שהשבוי הרי הוא בכלל הרעבים והצמאים והערומים ועומד בסכנת נפשות, והמעלים עיניו מפדיונו הרי זה עובר על לא תאמץ את לבבך ולא תקפוץ את ידך ועל לא תעמוד על דם רעך ועל לא ירדנו בפרך לעיניך, ובטל מצות פתח תפתח את ידך לו, ומצות וחי אחיך עמך, ואהבת לרעך כמוך, והצל לקוחים למות והרבה דברים כאלו, ואין לך מצוה רבה כפדיון שבויים. וכל רגע שמאחר לפדות השבויים היכא דאפשר להקדים הוי כאילו שופך דמים, (רמב"ם דרך אמונה מתנו"ע פ"ח ה"ה). והאומר סלע זו לצדקה י"א שאין פדיון שבויים בכלל דבלשון בנ"א אין פדיון שבויים בכלל צדקה ואין לשנות לפדיון שבויים רק באופן שמותר לשנות לצדקה אחרת אבל יש חולקין וס"ל דפ"ש בכלל צדקה, (דרך אמונה שם סקצ"ה).

מה נחשב מצוה רבה

כתב רבינו זצ"ל, מי שנדב שום דבר ואמר שיהא למצוה רבה יתנו לפדיון שבויים, (דרך אמונה שם סקצ"ט מט"ז יו"ד סי' רנ"ב סק"ה), ונשאל רבינו זצ"ל במה שכתב דמצוה רבה היינו פדיון שבויים, דאין לך מצוה רבה כפדיון שבויים כמבואר ברמב"ם (שם), א"כ (להדעות דפ"ש בכלל צדקה) איך כתב בדרך אמונה (שם סק"ק ק"ה) דאין לך צדקה גדולה מלהשיא יתומות (כמבואר בשו"ע יו"ד סי' רמ"ט סט"ו ובש"ך סק"א), והשיב רבינו, דמש"כ דאין צדקה גדולה מלהשיא יתומות, הוא דוקא היכא דאין שבויים דאז עדיף משאר צדקות, (נור החיים עמוד ס' אות פ"ה).

קירוב רחוקים אם הוא בכלל פדיון שבויים

נשאל רבינו זצ"ל בענין קירוב רחוקים, שנצרך לאסוף כסף עבור בחור שיצא לתרבות רעה, והעניין כרוך בהוצאות כספיות רבות, כי צריך להחזיקו במסגרת מיוחדת, האם אפשר לאסוף כסף, ולומר שזה פדיון שבויים, שהרי בלא הכסף יהיה ממש שבו בחברים רעים ודרכו הישנה, והשיב רבינו זצ"ל, תאמר קרוב לפדיון שבויים, (כל משאלותיך עמוד תמ"ה).

פדיון שבויים בשבת עבור תינוק שנשבה

נשאל רבינו זצ"ל, האם מותר לחלל שבת עבור פדיון שבויים בשביל תינוק שנשבה שמחלל שבת בפרהסיא ואינו חושב לחזור בתשובה, והשיב, כתיב וחי בהם ואין צריך לטעם שישמור שבתות הרבה (שמחת מרדכי עמוד רי"ד ועי' בביאור"ל סי' שכ"ט ס"א ד"ה אלא). וכתב רבינו זצ"ל בדרך אמונה הלכות מתנות עניים (פרק ח הלכה יד) דשבוי שהמיר לעכו"ם ואפילו למצוה אחת כגון שהיה אוכל נבלה להכעיס וכיוצא בו אסור לפדותו, דק"ל מומרים להכעיס מורידים ולא מעלין אבל פודין את בניו, וכתב בחזו"א (יו"ד סי' ב') דבזמנינו אין נוהג דין מורידין ואין מעלין, וגם בענין להכעיס כתב שם (סקכ"ח) דל"ל דכ"ז שלא הוכחנוהו כראוי הוי כתינוק שנשבה ומצוין אנו להחיותו ע"ש. (דרך אמונה שם סקצ"ב).

פדיון שבויים במומר לתיאבון ומחלל שבת בפרהסיא

וכתב רבינו זצ"ל, דאם עשה כן לתיאבון אם רק פעם א' חייבין לפדותו ולפרנסו אבל אם רגיל לעשות כן הרבה פעמים פסק בשו"ע דנהי דמותר לפדותו, ואין בזה איסור מיהו אין חייבין בזה, ואפי' הגויים רוצים להרגו אין חייבין לפדותו כ"ז שלא עשה תשובה, וי"א דכ"ז שאינו להכעיס חייבין לפדותו כמו שאר ישראל ואפי' בספק אם הוא לתיאבון או להכעיס מצוה להחיותו ואסור לעמוד על דמו וכ"ד הגר"א וכן פסק באהבת חסד (ח"א פ"ג) אם לא שאינו מאמין בעיקרי הדת או שמחלל שבת בפרהסיא (אא"כ הוא תינוק שנשבה כנ"ל) או שיודע שצריך המעות לדבר אסור, ולהכעיס נקרא היכא דאיכא ג"כ היתר לפניו ושיבך התיירא ואכל איסורא וכ' בערוה"ש דזה דוקא

להצטרפות לרשימת מקבלי הגיליון במייל ניתן לשלוח בקשה לכתובת: divreysiach+subscribe@googlegroups.com

ניתן לתרום ולהקדיש ע"ג הגיליון לע"נ, לרפואה ולהצלתה וכד', נשמח לקבל עובדות, הנהגות, ושו"ת מרבינו.

שָׁנִים קְדֻמוֹנִיּוֹת עַל גְּדוּלַּי הַדּוֹרוֹת

עובדות חדשות ונדידות מפי רבינו מרן זצוק"ל!

מדור שָׁנִים קְדֻמוֹנִיּוֹת - לשבועות הבאים בעזה"י

המשך משפחת קרליץ

פרשת וישב - הגאון רבי לפיא דב וינטרוב זצ"ל ידי נפשו של רבינו (י"ב כסלו תשע"ט)

שנה שלישית להופעת המדור 'שנים קדמוניות'

פרשת מקץ - מרן הגרא"ל שטיינמן זצ"ל (ב)

פרשת ויגש - הגאון רבי ישראל זלושנסקי זצ"ל שזכה ללמוד בצוותא עם מרן הסטייפלר (י' טבת תשמ"ט)

נשמח לקבל מקוראינו הנאמנים מסמכים, תמונות, עובדות ומעשיות הקשורים להג"ל

הגאון רבי יצחק זונדל קרליץ הי"ד

שחרור אוכל בתרומה, ותירצו דהתם במעוכב גט שחרור על ידי הפקר אוכל בתרומה, כמו שמותר לשחררו ואסור בשפחה, ולכן יש לומר גם כן דאסור בתרומה.

ותמה מהרש"ל, איך אוכל בתרומה החציו בן חורין, וכן תמה מהר"ם שם וכו'.

ושמעתי בשם דודי הגאון רבי יצחק קרליץ הי"ד אחיו של מרן החזון איש זצ"ל, דלפי מאי דקיימא לן, כהן שהדליק נר בשמן שריפה מותר גם לישראל ליהנות ממנו, דנר לאחד נר למאה, כמו שכתבו התוס' ביבמות (ס"ו ב' ד"ה לא) והרע"ב בסוף תרומות, ואם כן נפקא מינא, דאם החצי עבד מותר בתרומה, מותר לו להדליק שמן שריפה, ואע"ג דישראל נהנה ממנו גם כן, דנר לאחד נא למאה והוא מדליק בשביל החצי עבד, אבל אם מעוכב גט שחרור אינו אוכל בתרומה אסור לו להדליק עכ"ד.

ולכאורה לפי סברא זו מותר לו גם כן לאכול תרומה, דהא אמר' בכריתות ז' א' כהן שסך בשמן של תרומה בן בתו ישראל מתעגל בו ואינו חושש שכבר נתחללה, והוא הדין אם אכן כהן תרומה והקיאן אע"ג שהקיאן שלימים, ועדיין שם אוכל עליהן מותרין לישראל שכבר נתחללו.

(מתוך שיעור שמסר רבינו ביום היא"צ של רבו מרן החזון איש, והדפיס את הדברים בדרך אמונה פ"ט מתרומה ה"ה ד"ה ועדיין, וכן בקצרה בספרו שיח השדה חלק ג' גיטין מ"ב ב' עין שם)

רבינו פוסע לאחריו בעת היותו שליח ציבור ביום היא"צ של רבו מרן החזון איש זי"ע

הגאון רבי משה קרליץ הי"ד

רבי משה קרליץ הי"ד היה מסובל כל ימיו ביסורים מרים, ומפי השמועה כי אחיו מרן החזון איש התבטא אודותיו בצער כי היה "מלך היסורים".

רבי משה ייסד בוויילנא ירחון תורני בשם 'כנסת ישראל' בו הובאו טובי המאמרים של גדולי החכמים בתקופה ההיא, כשבין המשתתפים היו גם מרן רבי חיים עוזר זצוק"ל בכבודו ובעצמו, ועוד מטוביה של בני חכמי התורה בימים ההם.

השמיט את הפלפול

סיפר רבינו בשם אביו מרן זצ"ל, שכאשר עסק רבי משה קרליץ בהדפסת ספר אחד, מצא במקום אחד שמפלפל בדין קמיצה אם מהני ב"פה", והחליט להשמיט קטע זה מן הספר, ונשאר חלל ריק בעמוד הספר, ומרן החזון איש קבע בה הערה בחידושי תורתו, מבלי להזכיר בה את שמו הפרטי (מעשה איש חלק א' עמוד י"ז)

פרסום ראשון ובלעדי

שער הספר 'שערי תשובה' בהוצאת רבי משה קרליץ הי"ד. רבי משה הביא את החיבור לגיסו מרן בעל הקהילות יעקב זי"ע, בהיותו חתן צעיר. ניתן להבחין בחותמת שבראש העמוד בצד שמאל

הודעה ובקשה

הנה בס"ד בימים אלו אנו עומדים לקראת פתחה של שנה שלישית להופעת המדור 'שנים קדמוניות'. במהלך השנתיים שחלפו, זכינו להאיר את דמותם של כשמונים מחכמי התורה, גדולי הדור וצדיקי אמת, שרבינו היה מוסר משמם דברים או קשרי תורה שהיו בינם לבין רבינו זי"ע.

במשך כל התקופה ב"ה זכינו למצוא חן בעיני רבבות הקוראים, כשמעת לעת אנו מוצפים בתגובות רבות והערות מחכימות שונות, מטבע הדברים אין מקום ופנאי לפרסם את הדברים.

במהלך השנה הקרובה נמשיך בעז"ה את המדור, ונבקש מכל מי שיש לו הוספות, הערות ותיקונים, מסמכים ותמונות שישלח אותם בהקדם כדי לזכות את הרבים.

אי"ה אחרי פסח תשפ"ד, נתחיל לכתוב על קשרי התורה והלכה שהיה לרבינו עם גדולי ישראל שליט"א החיים עמנו לאו"ט. נשמח לכל הארה.

הגאון רבי יצחק זונדל קרליץ הי"ד

רבי יצחק זצ"ל (שהיה מכונה רבי איצ'לה קוסובר) בנו השלישי של רבי שמריהו יוסף קרליץ, נולד בערך בשנת תרמ"א. נודע כירא שמים מרבים אשר היה נוהג עצמו בפרישות והסתגפות. לאחר מלחמת העולם הראשונה ייסד ישיבה בקוסובה וניהל אותה במשך מספר שנים, וזכה להעמיד תלמידים רבים והגונים. נהרג על קידוש השם בשנת תש"ב.

קרא לבנו על שמו

לבנו הצעיר קרא רבינו 'יצחק שאול'. יצחק על שם דודו הי"ד, ושאלו על שם גיסו הגאון רבי שאול ברזם, ולא רצה לקרוא רק בשם 'שאול' כי גיסו נפטר לדאבון לב בגיל צעיר, לכן הוסיף לו גם את השם יצחק על שם דודו הי"ד. ולמעשה בעיקר משתמשים בשם שאול.

שלא אחר תפלת מנחה...

סיפר רבינו: שמעתי מאמי ע"ה, כי בעת המלחמה ישב אחיה הג"ר יצחק קרליץ זצ"ל בבית הכנסת לבדו ולמד, נכנסו החיילים לבית הכנסת, חיפשו אחר כלי נשק, ומצאו שהחביאו בארון הקודש כלי נשק, וכיון שרק ר' יצחק היה במקום, כמובן חשדו בו שהוא הניח את הכלי נשק, ואם כן הוא שייך לצד האויב, ולקחוהו למשפט, והיה בסכנה גדולה רח"ל, שכל רגע הם היו יכולים לירות בו...

ואמא ע"ה הלכה אחריו לראות מה יעשה לו, וסוף דבר יצא נקי מהמשפט, וקבעו שלא הוא הניח שם את הנשק.

אחרי כן שאלה אותו אימי ע"ה: מה חשבת בזמן המשפט? וענה: שלא אחר תפלת המנחה!...

רבי יצחק זונדל קרליץ הי"ד

חציו עבד באכילת תרומה

בגיטין דף מ"ב ע"ב, איבעיא להו, מעוכב גט שחרור אוכל בתרומה או אינו אוכל, והקשו התוס', מהא דמסקינן בכריתות כ"ד ב' דמעוכב גט

1. דרך שיחה פרשת עקב.

דברי רבותינו

ממרנן ורבנן גדולי ישראל שליט"א בעניני השעה

גליון מס' 2, פרשת וישלח תשפ"ד

רבנו מרן גאון ישראל הגר"ד לנדרו שליט"א

חיזוק בתורה בלילות שבת ומוצ"ש

מרן שליט"א עורר בימים אלו לחזק את לימוד התורה הקדושה שהיא זו שמגנא ומצלל, ובפרט בלילות שבת ומוצ"ש של החורף וזוהי חובת השעה, ואלו דברי קדשו:

כידוע לימוד התורה ברציפות מתוך שקיעות הוא תנאי לרכוש קניני תורה, וכעת כאשר אנו בתחילת חדשי החורף של שנה מעוברת אשר לפנינו, יש לכל אחד ואחד הזכות והחובה לנצל את לילות שבת קודש ולילות מוצ"ש הארוכים להגות בתורה שעות רבות ללימוד אשר ליבו חפץ ובמקום שליבו חפץ, כל אחד בביתו או בבתי המדרשות.

בפרט בני הישיבות בכל מקומות לימודם ינצלו זמנים אלו להגות בתורה בהיכלי הישיבות, ורבים רכשו קנינים נכבדים בש"ס בניצול זמנים אלו ללימוד התורה.

וודאי שכעת אשר זקוקים הננו לזכויות בעד העם היושב בציון שינצל מאויבים הקמים עליו מכל צד, אין סגולה כלימוד התורה, וזכות לימוד התורה והוספה בלימודה תעמוד לנו להינצל מכל מיני פגעים ומרעין בישין, נאך טוב לישראל ושלוות השקט מכל צד ועבר.

מרן ראש הישיבה הגרמ"צ ברגמן שליט"א

השבוע עלה הגאון רבי דוד עוזרי שליט"א רב קהילת יד יוסף בפלטבוש, למעונו של מרן ראש הישיבה הגאון רבי מאיר צבי ברגמן שליט"א זקן חברי מועצת גדולי התורה, בראשות משלחת גדולה של בני הקהילה, מחזיקי תורה, להתייעצות ולבקש את ברכתו עבור בני הקהילה בחו"ל.

במהלך הביקור סיפר הרב עוזרי למרן שליט"א על החיזוק הגדול שנוצר בעקבות הכינוס הענק "אדירי התורה" שנערך בקיץ האחרון על ידי ישיבת בית מדרש גבוה לייקווד, שם במהלך המשא המרכזי שנשא מרן שליט"א, קרא להתחזק בברכת המזון מתוך הכתב. כשמרן שליט"א מתאמץ לומר את הדברים הן בלשון הקודש והן בתרגום לשפה האנגלית.

מרן שליט"א השיב ברוב ענוותנותו: "הקב"ה נתן סיעתא דשמיא. זה לא ממני. הקב"ה רצה שזה ייצא טוב".

בתוך הדברים שח מרן שליט"א כיצד רואים בחוש איך שהקב"ה סיבב את כל הנסיעה לארה"ב. מרן שליט"א ציין אודות בנו הרב עזריאל זצ"ל שנפטר לבית עולמו עם נחיתתו בארה"ב: "אני לא ידעתי בכלל שהוא נפטר. כשאני יצאתי מכאן הוא היה חי. ולא ידעתי בכלל שזה מצב רציני, לא ידעתי משום דבר".

את דבריו סיים מרן ראש הישיבה הגרמ"צ שליט"א: "הקב"ה רצה שאני אסע. אני לא יכול להבין את זה, איך (יצא) שנסעת... (הכל מ)הקב"ה..."

מרן ראש הישיבה הגרמ"ד פוברסקי שליט"א

מי האיש החפץ חיים

כמאה וחמישים בני ירחי כלה של ישיבת מיר שבאו לארץ ישראל לשבוע של תורה בהיכלי ישיבת מיר התאספו ובאו טרם צאתם מארץ ישראל למעונו של מרן ראש הישיבה הגרמ"ד פוברסקי שליט"א לשמיעת דברי ברכה וחיזוק מרן שליט"א נשא בפניהם דברים במעלת לימוד התורה -

חז"ל אומרים [ב"ב קנח:]: אורא דארץ ישראל מחכים, כשבאים לארץ ישראל אפשר ללמוד יותר מאשר באמריקה, ובקניות לט"ב [קינה ל"ו מרבי יהודה הלוי] אי' וחיי נשמות אור ארצך; האור של ארץ ישראל הוא נשמה.

ברצוני לומר לכם חידוש, כולנו אמרנו אך לא מכבר סליחות, ובפתיחת הסליחות אומרים אנו פסוקי שבח ובקשה ובסופם אנו אומרים הנשמה לך והגוף פעלך, והחילוק בין הגוף לנשמה הוא פשוט, כי הנשמה הרי היא חלק אלוק ממעל, ואת הגוף ברא הקב"ה עפר מן האדמה, ולכן הנשמה לך, והגוף פעלך, אך יש לעיין שתיכף אחר כך נאמר הנשמה לך והגוף שלך, ולכאורה הוא סתירה האם רק על הנשמה נאמר 'לך' ואילו הגוף הוא 'פעלך' או שגם על הגוף יש לומר 'שלך'.

אך הביאור בזה הוא מה שגילה לנו דוד המלך שאמר [תהלים סג] צמאה לך נפשי כמה לך בשירי, הוא חידש שאפשר להתעלות ולזכות לדרגה שגם הגוף מתקדש כנשמה, ואם כן אז הנשמה לך והגוף שלך, וצריכים לדעת שיש אפשרות כזאת שאדם יהפוך את גופו לנשמה על ידי עמל התורה ועסק המצוות וזוכים שהגוף עצמו נעשה נשמה, ואז החיים הם חיי נשמה כל החיים נהיים חיים רוחנים המביאים הצלחה וברכה, אשריכם שזכיתם להיות בני ישיבה לשבעה ימים, תתברכו כולכם.

הגר"נ ליוואוויץ שליט"א מרבני ישיבת מיר: הם רוצים ברכה לקחת איתם לעקרת הבית, השאירו בביתם את הילדים עם הנשים ובאו לכאן, הם צריכים לחזור לשם עם חיזוק לבני הבית כדי שיוכלו להמשיך את זה.

יש מעשה בתנ"ך [שמואל א,א] באלקנה שהיו לו שתי נשים חנה ופנינה, לפנינה היו ילדים ולחנה לא היו, והיא היתה בוכה על כך, עד שאמר לה אלקנה למה תבכי הלא טוב אני לך מעשרה בנים, לכאורה מה אמר לה בזה, האם אפשר לנחם כך אשה עקרה שמצפה לבכרי בטן?

והביאור בזה כשחנה בכתה, הבכי שלה לא היה שהיא רוצה ילדים

כמו כולם כדי להרגיש את חויית גידול הילדים, לטייל איתם וכו', אלא בכייתה של חנה היה כי הרי הגמרא בברכות [יז]. אומרת הני נשי במאי קזכיין, ומבארים שאלת הגמרא במה זכות הנשים לזכות התורה, והרי אין להם חלק בתורה, והתשובה לזה במה שהם שולחות את בניהם ללמוד, וגם במה דנטרי לגבריהו, כשהבעל יוצא ללמוד והיא נשארת בבית, בזה הם זוכים חלק בתורתם, וזה אמר לה אלקנה אנכי טוב לך מעשרה בנים, מעכשיו אתאמץ להוסיף עוד בלימוד, וזכותך מעתה תהיה כפולה מכח הלימוד שלי כעשרה בנים, ובזה ניחם אותה שתזכה על ידו לחלק בתורה. והנה בפרשת השבוע קוראים אנו שרחל ביקשה ילדים, וצריך להבין אם אכן תשובה היא זו מה שהשיב אלקנה לחנה מדוע יעקב לא אמר כך לרחל, והביאור הוא מפני שאצל רחל התשוקה לבנים היה בה ענין נוסף, להיות אחת מהאמהות, לבנות את כלל ישראל, ועל זה לא מועיל מה שיוסיף בעסק התורה, היא רוצה להיות חלק מהבנין של כלל ישראל, וזה אצל חנה לא היה, אלא רק לזכות לתורה.

תצליחו כולם באתם לארץ השארתם את המשפחה שם, אז כל מה שלמדתם בארץ זה גם זכות שלה, תגידו את זה לנשים, תגידו להם שקיימתם כעת אנכי טוב לך מעשרה בנים, ותשתדלו להמשיך את זה הלאה, תצליחו.

מרן פוסק הדור הגר"מ שטרנבוך שליט"א

בשיחה מיוחדת בהיכל ישיבת מיר: בדבריו עורר מרן פוסק הדור להחזיר עטרה ליושנה שכל אחד יידע ש"ס: "המעמד הזה של סיום הש"ס הוא 'התראה' לכל אחד שחובתו ללמוד את כל הש"ס. "לצערינו, יש כאלו שחושבים שמספיק ללמוד שלושה או ארבעה דפים בזמן, וכשאומרים כמה סברות בלימוד הם מרגישים עצמם כמו 'תלמידי חכמים'. אבל זהו טעות גדולה, כי יחד עם לימוד העיון יש חובת לימוד בקיאות".

בדבריו הביא קבלות שונות ששמע וראה בעיניו אצל אצל רבותיו הגאון הקדוש רבי אלחנן וסרמן, הגר"ז מברסק, הגאון מטשעבין והגאון רבי אהרן קוטלר זצ"ל, והוסיף "ברוך ה' כאן בישיבת מיר, יש כוללים ללימוד כל הש"ס כולו ודבר זה חשוב מאוד".

במרכז דבריו התייחס למעמדם של בני הישיבות בארץ בזמן המלחמה ועורר כי בני הישיבות צריכים לבוא עם 'ויגבה ליבו בדרכי ה' ולא להרגיש 'נחותי דרגה' על שאינם משרתים בצבא. "הצרה הגדולה שחסר 'גאווה דקדושה', צריך להיות ויגבה ליבו בדרכי ה', כל בן תורה להיות גאה שהוא בן תורה ושהוא מובחר שהקב"ה נהנה ממנו ממה שהוא מוסר נפשו [לתורה] ומוסיף כח וגבורה לבורא ית"ש, ולידע שבזכות התורה של עם ישראל שלומדים בקדושה למטה, הקב"ה שופך שפע של רחמים עלינו". את דבריו סיים עם התבטאות מפליאה על התקופה הנוכחית: "אנחנו כבר עומדים סמוך ממש למשיח, הנה זה עומד אחר כתלנו, משיח עומד כבר אחר כתלנו, משגיח מן החלונות מציץ מן החרכים ומחכה מתי יוכל לבוא".

מרן עמוד ההודאה הגר"י זילברשטיין שליט"א

חיזוק בשמירת הלשון

מרן שליט"א עורר בשיעורו בליל שבת קודש על כך שבתקופה קשה זו יש להתחזק בשמירת הלשון. והזכיר את מה שהביא החפץ חיים (שמירת הלשון ח"א שער

הזכירה פרק ד', וח"ב פרק ד') בשם חז"ל (ירושלמי פאה פ"א ה"א, מדר ששומר טוב תהלים פרק ז') שבימי אחאב אף שהיו עובדים עבודה זרה היו יוצאים למלחמה ונוצחין, מפני שלא היה בהם לשון הרע, ובסוף ימי שאול שהיה ביניהם דילטוריא, אף שלא היה בהם עבודה זרה כמו בימי אחאב, והיה נמצא בהם תינוקות שהיו יודעין מ"ט פנים בתורה, היו יורדים למלחמה ונופלין.

ודן מרן שליט"א בשאלה שהגיעה לפתחו, בדבר 'פאשקווילים' עם לשון הרע שנתלו סמוך לשבת, ולא הספיקו להורידם עד כניסת השבת, האם מותר לקורעם בשבת קודש או לא.

ולאחר שנשא ונתן מרן שליט"א בדבר, הכריע שמותר לקורעם בשבת, כיון שקורע שלא על מנת לתקן איסורו הוא מדרבנן, ואילו קבלת לשון הרע אסור מדאורייתא, ומבואר בתוס' בשבת (ד' א') שמותר לאדם לעבור איסור קל כדי להציל את חברו מאיסור חמור, אם חברו לא פשע.

מרן הגאון רבי שרגא שטינמן שליט"א

נושא בעול

מרן שליט"א עורר על כך שצריך מאוד להתחזק בזמן כזה להיות 'נושא בעול', בזמן שיש כל כך הרבה אנשים בצער. למשל, אדם עושה שמחה, לעשות קצת פחות ממה שרגילים, לא צריך שיהיה בקול רעש גדול, שבזה בוודאי יש הרגשה של השתתפות בצער.

וסיפר על אביו מרן ראש הישיבה הגרא"ל שטינמן זצ"ל, שבמלחמת המפרץ ובמלחמות נוספות, ישן על הרצפה, כחלק מהנשיאה בעול, כשהרבה יהודים לא ישנים בנחת. אמנם זו דרגה גבוהה, אדם רגיל שישן על הרצפה לא יוכל ללמוד טוב למחרת ויצא שכרו בהפסדו. אבל ודאי שכל דבר שאדם מגביל את עצמו יש לו צער מכך, יש תענית הראב"ד שכל דבר שהוא אוכל או שותה שישאיר קצת, אדם נהנה קצת פחות, זה צער, זה נשיאה בעול.

יש כאלו שאוהבים להדליק מוזיקה בבית לילדים, יש מקומות שאם אין מוזיקה הילדים משתוללים, אז שידליקו, אבל בוודאי צריך למעט בזה, כל יום נרצחים יהודים, איך יתכן לנהוג שמחה כרגיל.

והוסיף מרן שליט"א, שאמנם המלחמה הזו מתקיימת שלא על פי דין תורה, וכדי לצאת למלחמה צריכים לשאול בסנהדרין ובאורים ותומים האם לצאת למלחמה, וכאן כל המלחמה הזו היא כדי להציל את כבודם האבוד, ואנו אין לנו קשר עם כל זה, אך למעשה כרגע יהודים נמצאים בצער ובסכנה, ובוודאי שצריכים להיות איתם נושאים בעול ולמעט משהו בשמחה ובהנאה.

הגאון רבי חיים קלופט שליט"א

פחד חיובי ופחד שלילי

ראש הישיבה שליט"א עורר בשיחתו על כך שישנם הרבה דרשנים שדרכם לנחם ולעודד, שאין לנו לחשוב כלל על מה באה אלינו הצרה, ושהכל לטובה וכו'. אבל המשנה בתענית אומרת מה החכם מעורר את העם בשעת תענית: "אחינו, לא נאמר באנשי נינוה וירא אלקים את שקם ותעניתם, אלא וירא אלקים את מעשיהם כי שבו מדרכם הרעה", בשעת צרה שהקב"ה מדבר אלינו, התפקיד שלנו שנשמע את ההתעוררות ונתבונן מה הקב"ה רוצה.

ועל זה מזהיר הרמב"ם "מדרכי התשובה, שבזמן שתבוא צרה ויזעקו עליה ויריעו ידעו הכל שבגלל מעשיהם הרעים הורע להן", דבר ראשון צריך לזכור שצרה שבאה היא בשביל מעשינו הרעים,

הגאון רבי ברוך דב דיסקין שליט"א

המלחמה האמיתית היא כאן

בשיחה שמסר ראש הישיבה שליט"א עקב המצב, הביא את מה שאמר מרן הרב מבריסק זצ"ל לבניו כשהיו בוילנא בזמן המלחמה, על מה שכתוב בפרשת השבוע ששרו של עשו אומר ליעקב "כי שרית עם אלקים ועם אנשים ותוכל", ופירש רש"י עם "עשו ולבן". ושאל הרב מבריסק, הרי יעקב עדיין לא פגש את עשו, ואיך הוא אומר שרית עם אלקים ואנשים ותוכל.

ואמר הרב מבריסק לבניו, המלחמה היא לא פה, המלחמה היא מלחמה רוחנית, ואם הוא ניצח את השר של עשו, אז המלחמה כבר הוכרעה.

והוסיף ראש הישיבה שליט"א, שרואים יסוד זה גם במה שאמרו בברכות שהרואה אבן שישב עליה משה, מברך ברוך שעשה לנו ניסים במקום הזה. וקשה, שהרי האבן לא היתה במקום שנלחמו, שהרי האבן היתה בראש הגבעה, והם נלחמו "למטה", אז מדוע הוא אומר שעשה ניסים לאבותינו "במקום הזה".

ומבואר כאן, שהמקום של הנס, זה "במקום שמושה התפלל", שם היה הניצחון, אחר כך זה כבר תוצאה, הניצחון זה במקום שבו מתפללים ולומדים.

ודבר זה נוגע לנו כעת, לדעת שהמלחמה היא פה, המלחמה לא בצפון ולא בדרום, אלא אצלנו, כאן המלחמה, ואם אנחנו נתחזק בתורה ובתפילה, אז המלחמה מוכרעת לטובתינו.

הגאון רבי יעקב קרפ שליט"א

ואנחנו בשם ה' אלקינו נזכיר

בשיחת חיזוק שנשא ראש הישיבה שליט"א בימים אלו, הביא את מה שאמר מרן הגה"ק רבי אלחנן וסרמן הי"ד, שמה ששונאי ישראל מדברים זה לא סתם דיבורים, אלא שיש דיבורים כאלו בשמים, ואם כן אף אנו אסור לנו אסור להיגרר אחרי הרחוב ולומר ששונאי ישראל מדברים סתם, מה שמדברים באיראן זה מסוכן מאד, שיש על זה דיבורים בשמים.

והוסיף, שצריך לדעת שמה שהציונים אומרים שהם יעשו כך או כך זה כלום ואין לזה שום כיסוי ועל זה לא נאמר שמה שהם מדברים זה מה שמדברים בשמים, רק מה ששונאי ישראל מאיימים ומדברים, כך מדברים בשמים וזה רציני מאד, אבל הרכב והסוסים אינם מועילים כלל.

וצריכים לדעת שהמערכה היא כאן בבית המדרש, כמה שמתפללים ולומדים יותר, בזה טמונה ההצלחה למנוע שח"ו שלא ישפך דם מישראל, וכמו שכתוב בתהילים "אלה ברכב ואלה בסוסים" שאלו לא מכריעים, רק מה ש"ואנחנו בשם ה' אלקינו נזכיר".

ומן השמים מעמידים אותנו בכאלו מצבים, שאי אפשר לדעת מה יקרה בצפון וגם בדרום הארץ, הסכנה מרחפת כל רגע על ראשם ומי יודע כמה דם ישראל יכול להישפך רח"ל. וכל זה נועד לעורר אותנו להתחזק, והמערכה נמצאת כאן בישיבה ולא שם בשטח הקרב. וזה מה שהקב"ה מצפה מאיתנו, וככל שנצטק אליו יותר, ונתחזק בתורה ובתפילה, ובעזרת ה' זה יהיה ההצלחה מכל הצרות.

"אבל אם לא יזעקו ולא יריעו אלא יאמרו דבר זה ממנהג העולם אירע לנו וצרה זו נקרה נקריה, הרי זו דרך אכזריות וגורמת להם להדבק במעשיהם הרעים, ותוסיף הצרה צרות אחרות".

וכאן נשאל, א"כ מה רצון ה' בעת הזאת, להיות בפחד ובחרדה? זה הרי מזיק לעבודת ה'! ומצד שני, איך אפשר להיות רגועים? הרי הקב"ה קורא אלינו "מה לך נרדם"...

אך האמת היא, שיש פחד שלילי, ויש פחד חיובי, פחד שלילי הוא פחד משתק, אבל פחד חיובי הוא פחד שמביא לפעילות, שמכח הפחד מתחזקים יותר בתפילה, בלימוד, במצוות, בבין אדם לחבירו, "אז תראי ונהרת ופחד ורחב לבבך", פחד חיובי להתעלות להתרומם זה מרומם מעלה מחזק, וזה רצון התורה.

הפחד הזה אינו סותר לשמחה, להיפך הוא מביא אותנו לשמחה של מצוה.

הגאון רבי נפתלי הכהן קופשיץ שליט"א

בעל מלחמות

הרב שליט"א הביא בשיחתו בימים אלו, את מה שמובא בספר הזכרון על הגה"צ רבי אליהו אליעזר דסלר זצ"ל, שבעת אחד המשברים המסוכנים שבין ארה"ב לרוסיה כאשר העולם נראה על סף מלחמה, אמר הרב דסלר, בלתי אפשרי הוא ששני בני אדם נגועי תאוות ומדות היושבים בשני קצווי העולם יקומו בוקר אחד הלומי יין כמו שיכורים ויכניסו את העולם כולו למלחמה נושאת הרס וחורבן, ח"ו לא יתכן כדבר הזה שבידיהם שלום העולם וקיומו, חייבים לראות את האמת הברורה כדברי הנביא "מלחמות אני עשיתי" נושא המלחמה הוא בידי ה', ואינו נתון בידי אדם.

ואם כן, בימים אלו בפרט מוטלת החובה על כל אחד ואחד להשריש זאת בליבו שהקב"ה הוא לבדו 'בעל מלחמות', וכל מחשבה כאילו ראש החמאס נתן הוראה לצאת למתקפה וכדו', וכל אותם דיבורים שהיה כאן מחדל הם כפירה גמורה.

עוד הביא הרב שליט"א בשם הגה"צ רבי אליהו לופיאן זצ"ל שאמר שהרעמים באים בזמן הגשמים שהקב"ה רוצה להוריד שפע לעולם ואין העולם ראוי לכך ברא הקב"ה הרעמים כדי ליישר עקמומית שבלב ואז יכול להגיע שפע הגשמים, וכן בכל צרה שלא תבוא הוא הכנה שיבוא אחריו השפע, ולפי גודל הרעם כן גודל השפע, כמו שאמר הכתוב "המכסה שמים בעבים המכין לארץ מטר" והרי העבים הוא סימן לדין, שהחושך והסתרת האורה הוא סימן לדינים, והוא ההכנה למטר הבא אחריו, ולפי גודל העננים והעבים כן תהיה שפע הגשמים אחריו, כמו שאמרו בתענית דף ט' ע"ב, כן הדבר בכל צרה שתגיע לישראל הוא הכנה לשפע הגדול הבא אחריו.

וכאשר נהיה דבקים בהקב"ה באמת, ונדע שכל דברינו ומקרינו כולם ניסים בהשגחה עליונה, הרי אנו מגיעים לעיקר תכלית העולם, שייראו מלפניו, ולשון הרמב"ם בהל' תענית שכשיזעקו ויריעו יידעו הכל כי מחמת מעשיהם הרעים הורע להם, וע"י שיידעו כן וייראו מהקב"ה שהכל בא ומתנהל על ידו הרי אנו חוזרים לעיקר התכלית, ושוב אין צורך ברעמים בכדי ליישר עקמימות ליבנו, דהושלמה התכלית שנתיישר הלב, והקב"ה יעזור שלא ישמע עוד שוד ושבר בגבולינו, ורק ששון ושמחה כל הימים, ונזכה לביאת גואל צדק במהרה בימינו אמן.

כף זכות

"והוי דן את כל האדם לכף זכות"

גליון מס. 68 | כסליו תשפ"ד | יו"ל ע"י מערכת 'קובץ גליונות' | k.gilyonot@gmail.com

הכיים טוב הלב

אני בחור ישיבה גדולה, ולמרות הזמן שחלף אני זוכר בדיוק איפה עמדתי כאשר ראיתי את בנימין, שם בדוי כמובן, ניגש אל מתלה המעילים, ואחר כך שולח את ידו אל תוך אחד הכיסים ומוציא משם ארנק. ואף על פי שזהו מחזה שגרתי ביותר בכל בית כנסת או ישיבה, בכל זאת שמתי לב לכך, כיוון שיוזמיים קודם לכן התלונן בנימין באוזנינו על כך שמעילו נאכד באוטומוס, ודיון מעניין התפתח מסביב לשולחן אודות דמי הכיס שנתנים או לא ניתנים על ידי ההורים, ועל גובה הסכום החודשי לו זקוק בחור ישיבה כדי שיוכל להסתדר בן ביקור לביקור בבית הוריו.

בדיון ההוא הכנתי כי בנימין מגיע ממשפחה ענייה במיוחד, ולכן שמחתי בשבילו שהעניינים הסתדרו על הצד היותר טוב, למרות כל דאגותיו. "מעניין אם הוא מצא את המעיל שלו או קנה חדש", חשבתי לעצמי, נתען מבט כמעיל, ומיד קיבלתי את התשובה – כבטנת

כמעיל היה קרע ארוך, שהעיד על כך שעבר משהו בחייו.

סדר הלימוד הסתיים, כולנו רצינו לרדת לחדר האוכל, והתגדרנו סביב מתלה המעילים. גם יוסי, חבר אחר שלי, היה איתנו. מחטט ביניהם, בחיפוש אחר מעילו שלו.

מחזה שגרתי? כמובן.

מה שגרתי פחות? הצעקה: "הי! מישוהו לקח את הארנק שלי! הוא היה בכיס של המעיל! בוודאות!"

"אולי הוא נפל?" "זה בטוח המעיל שלך?" "בדקת בשני הכיסים?" "אולי כן השארת אותו בפנימיה?" בחורים טובי לב הקיפו אותו בשאלות ועצות, אבל הארנק לא נמצא.

אני עמדתי בצד ובהיתי במעיל בעל הכבטה האדומה, הקרועה לאורכה. ראיתי אותו לפני שתי דקות בידי של בנימין. ראיתי אותו גם... מוציא מן הכיס את הארנק.

מה עושים עכשיו?

הכרתי את בנימין כבר מספר שנים, ידעתי כי

הוא בחור ירא שמים ובעל מידות טובות. ולא יכולתי להאמין כי הוא גנב. כייס. ולכן החלטתי לנהוג בפשטות ולגשת אליו.

"מסכן יוסי", ציינתי, "הוא לא מוצא את הארנק שלו".

"כן?" תהה בנימין באדישות, שחשתי עליה כי היא מזוייפת.

"הוא אומר שהוא היה בכיס של המעיל, כמתלה שעל יד הכיורים", הוספתי וציניתי. "יש לכם מעילים דומים. עם כטנה אדומה, אולי התבלבלת עם המעיל שלך?"

בנימין משך בכתפיו: "אולי היו לנו מעילים דומים", הוא אמר, "אבל המעיל שלי נאכד שבע שער".

הרגשתי שאני נחנק. אם כך, אין ספק שמה שראיתי אכן היה גנבה פשוטה. מה אני עושה עכשיו? האם יש דרך כלשהי לדון אותו לכף זכות או שאין ברירה ואני חייב לערב בעניין את צוות הישיבה?

ומה דעתכם? כיצד ניתן לדון את המקרה לכף זכות? אלו פרטים חסרים ישפכו אור על הסיפור?

את רעיונותיכם אתם מחמנים לשלוח אלינו למייל k.gilyonot@gmail.com עד יום ראשון הקרוב. בגליון הבא יובא סופו של הסיפור.

יש לכם סיפור אמיתי ומעניין שיכול להתפרסם במדור (בטשטוש פרטים)? נשמח לשמוע אותו!

שלחו את הסיפור בקצרה, וציינו מספר טלפון לחזרה.

סופו של הסיפור משבוע שעבר:

לחניכיים באמצעות דבק מיוחד, ומדי ערב היו מוציאים אותם מפיהם, ומרכיבים שוב בבוקר המחרת. שינוי התנהגות של הדרד, כך קלטתי, מצרף זה לזה שברי מילים ששמעתי בביתו – נשברו ביום בו הגעתי ארצה, ולא יחזור מן התיקוף אלא רק בשבוע הבא.

ובינתיים, הדרד המסכן, הסתובב בעולם כשהוא מתבייש עד עומק נשמתו לדבר בחברת בני אדם, כדי שאיש לא יחזה בקלונו ובחסרונן של שיניו...

וכמה הייתי אני מפסיד אלמלא הייתי מבין זאת, והייתי מפסיק לבקר בביתו! זו הייתה עושה זאת הייתי מפסיד משפחה חמה ונפלאה ודוד מסור ואיכפתי – שבימים כתיקונם היה גם חייכן ושופע בדיחות, ואולי אפילו הייתי מחמיץ את השידוך שלי, שכן הדרד היה זה שהציע לי כשידוך את סבתא שלכם, אחיניתו".

הפעם, על אף שניסיתי לשוחח איתו, פטר אותו במילים בודדות ובהברות קצרות, ואני הבטחתי לעצמי שיותר לא אשוב מרצוני לביתו לעולם! אולם, כאשר ירדתי מן הרכב, והוא סייע לי להוציא את מזוודתי מן הבגאז' ולהכניס אותם לבגין הישיבה, נאלץ הדרד בכל זאת לומר לי שתי מילים: להתראות ובהצלחה.

ואז, הבנתי הכל, למפרע.

שכן בפיו של הדרד המסכן לא הייתה אפילו לא שן אחת... חניכיו היו ורודות וריקות משיניים ממש כחניכיו של קבצן שאסף נרבות בבית הכנסת בו התפלל אבי!

באותה תקופה לא היה קיים מושג 'השתלות השיניים' כשם שהוא קיים היום, ואנשים ששיניהם נפלו מחמת הגיל היו מכניסים לפיהם מערכת של שיניים תותבות, אותן היו מדביקים

בשבוע שעבר שמענו על הדרד המבוגר המקבל את פניו של אחיינו המגיע לארץ מחו"ל, ומארח אותו בביתו כשהוא אינו משגר לעברו אפילו חיוך אחד, וממעט מאוד בדיבור. כיצד ניתן לדון אותו לכף זכות?

"למחרת בבוקר", ממשיך סבא ומספר, "החלטתי לשהות כמה שיותר בבית הכנסת, וכמה שפחות בביתם של הדרדים, ואכן כמעט ולא ראיתי אותם עד למועד פתיחת הלימודים בישיבה, אז לקחתי בתחושת הקלה את מזוודתי ורציתי לצאת מן הבית. "בשום פנים ואופן!" נחרדה אז הדרדה, "מויישה" – זה שמו של הדרד, "ישמח לקחת אותך ברכב, אתה לא יכול להיסחב באוטומוס עם מזוודה גדולה כזו".

מויישה לא נראה היה שמח. שפתיו היו קפוצות ומחודקות זו לזו כאשר הוביל אותי לישיבה. גם

דרכי החיזוק

ארבעה צריכים חיזוק (ברכות לב:) – שיתחזק אדם בהם תמיד בכל כחו (רש"י)

638

משיחות רשכבה"ג מרן ראש הישיבה הגרי"ג אדלשטיין זללה"ה • וישלח תשפ"ד

במקומות הרחוקים יש השפעה נסתרת מכוחו. אם כן כל אחד ואחד כמה שיותר מתחזק משהו, מלבד מה שזוהי טובתו, הרי הוא גם משפיע בזה על כל עם ישראל! זה מה שאנחנו יכולים וצריכים לעשות כעת.

והעצה לחיזוק היא על ידי קביעות יום יומית בלימוד המוסר, שזה משפיע חיזוק, וגם נותן הרגשה נעימה מאד, כמו שסיפרו לי הרבה שהתחילו ללמוד מוסר בקביעות – ונעשו מאושרים, כמובן אם לומדים ביישוב הדעת בלי מתח, ובצורה מעניינת, לימוד מתוך התעניינות, כי לימוד שמעמם אינו משפיע, וכן כל דבר שנעשה מתוך שעמום, אינו בשלמות. הקב"ה יעזור שנוכח כלנו להיות מושלמים!

בענייני דיומא

באחת השנים לפני חנוכה, מסר רבינו שיחת חיזוק בישיבת 'דרך חכמה' בירושלים, שם הרחיב בדרכי ההצלחה בתורה, ולאחר מכן עמד על החיזוק הנצרך בימי החנוכה:

דברי תורה צריכים חיזוק, אך יש זמנים שצריכים יותר חיזוק, כמו בחנוכה, כתוב כבר בספרים קדמונים שבחנוכה היה פחות התמדה, בייחוד אצל צעירים, כי כך הטבע, שעושים מסיבות חנוכה ואוכלים לביבות... ונגרם רפיון מתורה.

אבל צריך להיות להיפך! שבחנוכה יעסקו יותר בתורה, כי הגזירה הייתה להשכיחם תורתך, וגם נרות חנוכה הם כנגד המנוחה, והמנוחה מרמזת על תורה, וזה זמן של הצלחה בתורה, אבל 'זה לעומת זה עשה האלוקים', ויש יצר הרע והפרעות יותר, וקשה ללמוד בהתמדה בחנוכה.

ואמנם אם לומדים כל אחד לפי טבעו בצורה שמעניינת אותו, אזי הלימוד יותר קל ונעים ולא קשה, וגם אם מוסיפים יראת שמים יותר קל, כי אז מגיעים להכרה שזה כדאי, מתוך פחד מהגיהנום, או מצד תענוגי העולם הבא.

~ ~ ~

ובשיחה שמסר רבינו בישיבת 'גאון יעקב' במלאות שנה לפטירת מרן הגרא"ל שטינמן זללה"ה, אמר:

שמעתי שיש פה הרבה שנשארים בישיבה בשבת חנוכה, זה דבר מצוין שנותן סייעתא דשמיא מיוחדת להצלחה בתורה לכל השנה! אם מנצלים את הזמן הזה ונשארים בישיבה בחנוכה, ומה עושים? לומדים ועוסקים בתורה! ואמנם בודאי בשבת יש גם זמירות שבת וכו', אבל עוסקים בתורה כמה שאפשר, זו זכות גדולה מאד, עסק התורה בשבת, ובפרט של שבת חנוכה, ובזכות זה זוכים להצלחה בתורה כל השנה.

~ ~ ~

ראש ישיבה לצעירים שאל בענין שבת חופשית בישיבה, האם עדיף לעשות בשבת לפני חנוכה, או שכיון שבלאו הכי יש רפיון בחנוכה שהולכים הביתה להדלקת הנרות, אולי עדיף שיחיה כל הרפיון בשבוע זה וייסעו לשבת חנוכה, ופסק רבינו: לא כדאי, בחנוכה צריכים ללמוד, וייסעו לפני חנוכה.

בשנה שלאחר מכן נכנס ראש הישיבה ושאל: בשנה שעברה עשינו בישיבה על פי עצתו של רבינו ששבת חנוכה יישארו בישיבה, ועשינו שבת חופשית בשבת שלפני זה, אך ראינו שיש חלק בחורים שזה מפריע להם בהרגשה שאנו מהיחידים שלא עושים שבת חופשית בשבת חנוכה, וגם לחלקם קשה שכל המשפחה נמצאים וחוזרים הביתה ורק הם לא נמצאים בבית, יורנו רבינו הדרך אשר נלך בה. והשיב רבינו: זה זכות גדולה, הגזירות היו להשכיחם תורתך. השואל: ומה לומר לבחורים שקשה להם? רבינו: לפום צערא אגרא!

'הלכה היא' שעשו שונא ליעקב

*בפרשת וישלח (לג, ד) וירץ עשו לקראתו וגו' וישקהו. רש"י כאן מביא מחז"ל הלכה היא בידוע שעשו שונא ליעקב אלא שנכמרו רחמיו באותה שעה, והיינו שטבעו של עשו שהוא שונא ליעקב, וזוהי מציאות שאי אפשר לשנותה, ואמרו חז"ל (אסתר רבה י, יא) שכלל ישראל בין האומות משולים לשה אחת בין שבעים זאבים, שהזאבים רוצים לטרוף את השה, ושונאים אותנו, ורק בנס בחסדי שמים אנו קיימים.

וידוע שגם אחרי השואה, היו כאלה שאמרו: שהיטלר ימ"ש לא גמר את מה שהיה צריך לעשות, היו גויים שאמרו כך בגלוי, והיו כאלה שלא רצו לומר בגלוי, אבל בלבם הם גם כן שמחו במה שהיה בשואה, כי עשו שונא ליעקב, ואין צורך בהסברים על זה, אלא כך המציאות, 'הלכה היא'!

ואם כן תמיד אנו נמצאים בסכנה, רק שלא תמיד מרגישים את הסכנה, ומה שלא מרגישים את הסכנה זהו גם כן נס.

וגם יש נס שהגויים מתביישים, כמו שאמרו בגמרא (פסחים פז, ב; ע"ז י, ב) קרי לכו מלכותא קטיעתא, היינו שהם מתביישים לעשות את מה שעשו הגרמנים, ואינם עושים כל כך צרות לישראל, מפני שיש להם קצת בושה בזה, שלא נעים להם לעשות כן, ומתביישים לגבי אחרים, וכל זה בהשגחה מן השמים שיתביישו, והוא נס והשגחה מיוחדת.

כדי שתימשך ההשגחה צריכים זכויות

ובמיוחד בימים אלו, ידוע שהמצב הביטחוני בדרום הארץ לא רגוע, ועכשיו רואים יותר את הסכנה, אבל מה היה כל הזמן! הרי אנו מוקפים אויבים מסביב, מצד אחד נמצא הים, ומסביב כולם שונאים אותנו, גם אלו שיש איתם 'הסכם שלום' אינם אוהבים אותנו... ועשו שונא ליעקב, רק יש השגחה שיתביישו ולא יעשו צרות.

וכדי שההשגחה תימשך צריכים זכויות, ובשביל זכויות צריכים חיזוק, להתחזק ולהתחזק, אין סוף כמה שאפשר להתחזק, כי יש מדרגות רבות, וכל אחד לפי כוחו יכול להוסיף משהו חיזוק, אפילו במחשבה! כמו שכתב מרן הגרא"מ שך זצ"ל בצוואתו 'מחשבה אחת של מוסר', עוד מחשבה אחת! מחשבה טובה, מחשבה של מצוה, זה מקדש את האדם ומשפיע בעולמות העליונים, ומזכה את כל העולם.

וכבר אמרו חז"ל (קידושין מ, ב) עשה מצוה אחת אשריו שהכריע את עצמו ואת כל העולם לכף זכות, והיינו לא דווקא מצוה שבמעשה, אלא אפילו מחשבה אחת! זה מכריע ומשפיע על כל העולם.

וזה תלוי בחיזוק התמידי, כמו שאמרו בברכות (לב, ב) ארבעה צריכים חיזוק, ופירש רש"י "שיתחזק אדם בהם תמיד ובכל כוחו", היינו שחיזוק נקרא כאשר מתחזקים תמיד בלי הפסק, ועם כל הכוחות, כל אחד לפי כוחו כמה שהוא יכול, כל תוספת משהו, אין לשער החשיבות שבה! עוד רגע של תורה, ועוד רגע מחשבה, מחשבה של תורה ושל אמונה, ומחשבה של חסד, של מעשים טובים ואהבת הבריות, כל מחשבה טובה זה דבר עצום, ואין לשער מה שמחשיבים את זה בשמים.

כל יחיד שמתחזק מגין על הדור

וכל יחיד שמתחזק מוסיף זכויות לעצמו ולכל כלל ישראל, כמו שמצינו באנשי סדום, שהקב"ה אמר לאברהם אבינו, שאם יהיו עשרה צדיקים בעיר "ונשאתי לכל המקום בעבורם" (בראשית יח, כו), ואפילו צדיק אחד יכול להציל [ענין באור החיים שם פסוק ל"ג: כשיהיה צדיק מופלא וכו'] ומגין בזכותו על כל סביבתו, כמו שכתב רש"י על הפסוק (במדבר יג, כ) "היש בה עץ אם אין" אם יש בהם אדם כשר שיגין עליהם בזכותו.

כל אחד שמתחזק משפיע על כל העולם, כמו שכתב מרן החזון איש זצ"ל באיגרת (קו"א ח"ג סב) שבעל תורה אמיתי משפיע על כל סביבתו, וגם

* מתוך שיחה, ט"ו סיון תשע"ח.

אחד הנושאים החשובים ביותר אצל רבינו, היה חיזוק לימוד התורה בזמני רפיון. לעתים קרובות היה חוזר ומעורר לנצל את יום ששי ושבת קודש ללימוד בהתמדה, וכן בימי בין הזמנים היה מדבר רבות על הסכנה שבביטול תורה בימים אלו.

וביתר שאת לקראת ימי החנוכה ופורים בכל שנה, היה מעורר ומבאר בטוב טעם את סגולת הימים וקדושתם, שאפשר לזכות בהם להצלחה בתורה יותר מכל השנה, וכיצד יעלה על הדעת לבטל תורה דווקא בימים אלו!

וזכה לחולל מהפכה רבתי בהיכלי הישיבות, ובמיוחד בישיבתו הק' ישיבת פוניבז', שם נשארים הבחורים ללמוד בישיבה בחיזוק עצום כל ימי החנוכה, וכפי שהתבטא פעם: **"חנוכה זה זמן שנמצאים בישיבה, כמו בימים נוראים, ובשבועות, ובשמחת תורה"**, ומשם פשט החיזוק והתרחב לעוד ישיבות רבות לנצל הימים הקדושים המסוגלים לתורה ועבודה.

לגודל חשיבות הענין היה רבינו מקדים ומעורר על כך בשיחותיו כבר מזמן מוקדם לפני חנוכה, בכדי שיספיקו הבחורים להתארגן ולהקדים נסיעתם לביתם. גם בשנה שעברה, בחודש כסלו האחרון לחייו, הקדים ונשא דברים מיוחדים על כך בתחילת ה'שיעור כללי' שבוע לפני חנוכה, והבהיר את 'מנהג הישיבה' וחשיבות חיזוק הלימוד בימים אלו:

ימי חנוכה מתקרבים, עוד מעט יהיה חנוכה. בישיבה נהוג כבר כמה שנים שימי החנוכה זה ימים של חיזוק בתורה, חיזוק בתורה! ובשבת חנוכה לא נוסעים הביתה. אלא שבת קודם או שבת אחר כך, אבל שבת חנוכה היא קודש קדשים, זה ימים קדושים, חנוכה זה זמן שהיו גזירות 'להשכיחם תורתך', והיה הנס שכן אפשר לעסוק בתורה, אז זה זמן של חיזוק בתורה. לא זמן של בטלה, לא זמן של רפיון. זה המנהג כבר כמה שנים בישיבה, זה מנהג טוב מאד. וגם השנה צריכים להמשיך את המנהג הזה, שימי החנוכה הם ימים שעוסקים בתורה, גם בשבת, ואם צריך לנסוע לאיזה שבת, אז או קודם או אחרי, לא בשבת חנוכה. כך נהוג בישיבה כבר, כך מנהג הישיבה, והחיוב להמשיך את המנהג, המנהג מחייב! וזה גם דבר מובן מאד, דבר מובן מאד, בעזרת השם יהיה סייעתא דשמיא.

ונביא עוד דברים שנשא בשיעור היומי, ר"ח כסלו תשע"ג, בעת מלחמה בדרום הארץ, שם הרחיב על מעלת ימי החנוכה שאינם בין הזמנים, והוסיף דברים על מה שנתפשט להחליף 'חברותות' בחנוכה, ולאחר מכן התייחס למצב המלחמה, ועל החובה להשתתף בצער הציבור.

ימי החנוכה אינם 'בין הזמנים'

יש כיום מקומות שחנוכה זה 'בין הזמנים', וגם בתלמודי התורה לומדים פחות בחנוכה. אך באמת כל מה שיש בין הזמנים בפסח ובסוכות, ראיתי כתוב בספרים קדמונים שהסיבה לזה הייתה לא מפני שהילדים לא צריכים ללמוד, אלא כי המלמדים לא יכלו ללמד. וכגון בסוכות, שעסוקים בטרדות החג, בבניית הסוכה, ובארבעה מינים, לכן אי אפשר היה ללמד, ובשביל זה היה בין הזמנים, לא בגלל הילדים שצריכים לנוח, שהם מסתמא למדו בבית, ורק בגלל המלמדים שלא יכלו ללמד לא הייתה ברירה.

וכך גם בפסח, היו עסוקים בהכנת צרכי הפסח, ובזמנם לא היה כמו היום שאפשר לקנות מצה שמורה, אלא היו אופים לבד, וכן זכורני מימי ילדותי ברוסיה, שהיו כמה משפחות ביחד מכשירים את התנור ואופים מצות, והייתה עבודה רבה להביא ולטחון את החיטים, והלישה, וכל מה שצריך, והיו הרבה טרדות לפני החג, לכן אי אפשר היה ללמד, ועשו בין הזמנים, אבל לא בשביל שסברו שהתלמידים לא צריכים ללמוד.

ובמיוחד בחנוכה, כתוב בשל"ה שזה ימים קדושים, שיש בהם קדושה, ואמנם אין קרבות מוסף, אבל יש קדושה בחנוכה! כי זה זמן שהיה בו נס והשפעה של תורה, והרמב"ן בתחילת פרשת בהעלותך כתב שגרות חנוכה הם כנגד נרות המנורה, ויותר מהם, כי נרות המנורה היו רק כשבית המקדש קיים, ואילו נרות חנוכה הם לדורות, כל הדורות, וזה מרמז על תורה כמו שאמרנו (ב"ב כה, ב) הרוצה שיחכים ידרים וכו' וסימנך שולחן בצפון ומנורה בדרום. ומרמז גם על מלכות משמואי, דהיינו כהונה, שהיא כנגד עבודה. אם כן נרות חנוכה מרמזים על תורה ועל עבודה, וראוי יותר לנצל ימים אלו לחיזוק בתורה ובעבודה, ולא להיפך.

ואפילו שאנו עדיין בתחילת חודש כסלו, צריכים כבר עכשיו לדבר על זה להיות מוכנים לחנוכה, שלא יחשבו שזה 'בין הזמנים', ובישיבתנו הק' אין בין הזמנים בחנוכה, אלא כל השיעורים נמשכים כרגיל, כמו כל השנה, בכל יום יש שיעור, ואין יום בלי שיעור, ויתכן שהתלמידים הצעירים עדיין לא יודעים מזה, וצריך שיידעו מזה, שכן מנהג הישיבה פה בחנוכה.

על החלפת חברותות בחנוכה

ועוד דבר שמעתי שבחנוכה מחליפים חברותות, ובעבר זה לא היה כך, וזכורני שמרן הגרא"מ שך זצ"ל אמר פעם שכל מי שקבע להחליף בחנוכה זה בטל ומבוטל, והנה אם לאחד יש סיבה שהוא לא מסתדר עם החברותא, יתכן שיש צורך להחליף, אבל מדוע דווקא בחנוכה?

ועל כל פנים מי שלומד עם חברותא מתאימה למה צריך לעזוב את החברותא, ובעבר בישיבות היו חברותות שלמדו יחד במשך שנים רבות, ואם יש שניים שמתאימים באופי, ויש התאמה, שכל אחד מבין את השני ויש שיתוף פעולה טוב – למה להחליף? ואין צורך להחליף.

החיוב להתעורר בעת צרה

ועוד דבר ברצוני לעורר, שהרי 'עת צרה היא ליעקב', ויש כעת בדרום צרת ציבור, שרבים עוזבים ובורחים מביתם, כי זו סכנה, וכבר היו שם פגיעות בנפש ופצועים רח"ל, וחלק גדול מהציבור נמצאים בגלות, ובצרת ציבור הרי הצרה מוטלת על הציבור וצריכים השתתפות בצער הציבור, ואפילו בצרת יחיד גם כן צריכים להשתתף, כל שכן בצרת ציבור.

ומה אפשר לעשות? הרמב"ם כתב בתחילת הלכות תעניות שבזמן שיש קשיים וצרה בציבור, יש מצות עשה לזעוק ולהרע, שנאמר 'וכי תבוא מלחמה בארצכם על הצר הצורך אתכם והרעותם בחצרות', והרעותם היינו תרועה, כמו תקיעת שופר, ועל ידי זה יונצרתם לפני השם אלוהיכם ונושעתם מאויביכם, כי החצוצרות מעוררות לתשובה, וכמו שיש אזעקה, שהיא סימן שצריכים להינצל ולברוח מהסכנה, כך גם תרועת החצוצרות, מטרתה לעורר לתשובה, ואמנם בכל מצוה יש גם סודות התורה שאינם ידועים לנו, אבל החלק הגלוי הוא שזה מעורר לחזור בתשובה.

ומוסיף הרמב"ם שמי שלא מתעורר לתשובה זה אכזריות, ולכאורה במה הוא אכזר, אמנם הוא לא עושה תשובה ויש לו עבירות, אבל למה הוא אכזר, על מי הוא אכזר ומה האכזריות? הביאור בזה כי מה שאינו חוזר בתשובה זה לא סתם חסרון אמונה ויראת שמים, אלא מפני שלא כואב לו מה שאחרים סובלים! כי גם אנשים שאינם מאמינים, בזמן שיש להם צרות הם מתעוררים ומתחזקים ועושים מצוות לפי הבנתם, ואם אדם היה מרגיש את הכאב של השני, הוא היה מתעורר וחוזר בתשובה! כי כל אחד שחוזר בתשובה יכול להגן על כל הדור, וכמו שפירש רש"י על הפסוק (במדבר יג, כ) "היש בה עץ אם אין" שצדיק אחד יכול להגן על כל הדור, לכן **אם לא היה אכזריות והיו מרגישים את הכאב של השני היו חוזרים בתשובה.**

חיזוק בתורה ובתפילה בכוונה

ולמעשה על מה צריכים לחזור בתשובה? לפעמים אדם אינו יודע במה חטא ומה צריך לתקן, כי הוא שוגג במעשיו. אבל יש שתי שגגות פשוטות שמצוי שנשכלים בהם: ביטול תורה, ותפילה בכוונה.

ועל תפילה אמרו חז"ל (תענית ב, א) שהיא עבודה שבלב, וזו **עבודה קשה מאד, להתפלל בכוונה, אבל הבא ליטהר מסייעין אותו, ואם משתדלים יש סייעתא דשמיא,** ומי שמתחיל להתאמץ קצת לכוון, מן השמים מסייעים בידו, וברוך השם כאשר דר אנו רואה בציבור כאלו שמתפללים בכוונה, לא כוונה מלאכותית, אלא ניכר שזה ממש בכוונה, ואנו מקנא בהם, איך שמרגישים לפני מי מתפללים, 'לפני מי אתה עומד', אבל לא כל הציבור כך, ויש בזה דרגות, ויש שצריכים חיזוק על תפילה בכוונה.

ויש גם דברים יותר גרועים, שמדברים דברים בטלים במקום תפילה ובמקום תורה, **שזה חמור מאד,** ואפילו דברי חול ומשא ומתן אסור בבית הכנסת, קל וחומר דברים בטלים שזה יותר חמור.

וכן ביטול תורה זה מהדברים שאין להם שיעור, כמו שאמרנו חז"ל בריש מסכת תורה ותלמוד תורה כנגד כולם, וכן להיפך ביטול תורה כנגד כולם, ויש כאלה שיש להם דבקות בתורה שתמיד אינם מסיחים דעת מתורה, אבל לא כולם כך, ויש הרבה שצריכים חיזוק בזה. וכל אחד שמתחזק וחוזר בתשובה הוא גם מזכה את הרבים ומגן על כל הדור!

לעילוי נשמת רשכבה"ג רבינו הגדול מרן ראש הישיבה
רבי **אהרן יהודה לייב** ב"ר נח צבי **שטיינמן** זללה"ה
במלאות שש שנים להסתלקותו כ"ד כסלו תשע"ח - תנצב"ה

דרכי אורה

משולחנו של רבינו הגדול מרן ראש הישיבה הגאון רבי מאיר צבי ברגמן שליט"א

פרשת וישלח תשפ"ד

'כי ממנו יראו הדורות, וכן יעשו'

כבודך, וענה לו: וכי אני טוב מסבי שאמר 'כה אמר עבדך יעקב'. ידוע שהחפץ חיים זצ"ל למד מפרשה זו כמה עצות להשתדל עם נכרים, וגם מו"ח רבינו הגדול זצ"ל חי' לוקח עצות מן המקרא, וגם חי' מחזיק קריאת פרשה זו לסגולה גדולה וחי' מייעץ לא' שיש לו דין ודברים עם נכרי בבית משפט וכדו', לומר במוצ"ש שקודם לזה, פרשת וישלח עד חמישי.

ובפעם הראשונה שנסע ראה"מ מ.ב. לאמריקה להיפגש עם הנשיא ק. שלח את ר' שלמה לורניץ לבקש שרבינו הגדול זצ"ל יתפלל שיהא לו הצלחה בענייני הנסיעה, שהי' תלוי בזה כל ההסכמים לשלום שהיו אח"כ עם מצרים והי' נוגע גם לכל המצב של עם ישראל בהמשך השנים עד ימינו, ואמר לו רבינו זצ"ל לומר לראה"מ מ.ב. שקודם הנסיעה יקרא הוא בעצמו את פרשת וישלח מתחילת הפרשה עד חמישי, וזה יועיל בס"ד.

איתא במדרש (ב"ר פר' ע"ח טו) 'רבינו כד הוה סליק למלכותא הוה מסתכל בהדא פרשתא, והכוונה על רבינו הקדוש שבכל פעם שהלך להשתדל אצל מלכות רומי חי' מתבונן בעומק פרשת וישלח, לידע איך לנהוג בהשתדלותו אצל אותו עשו שיש בדורו, ומסופר שם במדרש שפעם א' לא עשה כן ואירע לו איזה הפסד שהי' יכול לינצל ממנו ע"י לימוד מפרשת יעקב ועשו, וכ' רמב"ן להלן (לג טו): 'מפני שהיתה קבלה בידם שזו פרשת גלות. כשהיה בא ברומה בחצר מלכי אדום על עסקי הצבור היה מסתכל בפרשה זו ללכת אחרי עצת הזקן החכם, כי ממנו יראו הדורות וכן יעשו'.

ועוד מובא במדרש (שם אות ה') שרבי אמר לרבי אפס לכתוב איגרת בשמו 'למרן מלכא אנטונינוס', ורבי אפס כתב 'מן יהודה נשיאה למרן מלכא אנטונינוס', ורבי קרע איגרת זו, ואמר לו לכתוב 'מן עבדך יהודה למרן מלכא אנטונינוס'. שאלו רבי אפס: 'רבי, מפני מה אתה מבזה על

'ראשונים כמלאכים ואנו כחמורים'

כל התרי"ג מצוות. אח"כ אמר מרן הגרי"ז ז"ל שלעולם אין לבאר כן בפשט הפסוק, אך מ"מ עצם היסוד הוא אמת, והעצה היחידה להינצל מהשפעתה של חברה רעה שנכפית על האדם, היא רק בדרך זו שיהיו חשובין בעיני כבהמות. ע"ד זה יש לפרש מאמר חז"ל "אם ראשונים כמלאכים אנו כבני אדם, ואם ראשונים כבני אדם אנו כחמורים". וממז"ח רבינו הגדול זצ"ל שמעתי שרח"ל יש דורות שמגיעים למצב, שהמרחק הוא כה גדול עד ש"ראשונים כמלאכים ואנו כחמורים". כמו שיש בעולם רוח שאינה מצוי' ששוטפת והורסת בלי חשבון וחוקים ידועים, וכע"ז חי' ג"כ בעתות מלחמה, וגם בעקבות המלחמה שהי' בעיראק לפני כשלישים שנה (חורף תשנ"א) שצורר היהודים שחיק טמיה זרק טילים כבדים על ארץ ישראל, ומקודם חי' פחד גדול מאד שיזרוק גזים רעילים והיו צריכים לשהות במקלטים ותדרים אטומים, וחילקו מסכות מיוחדות ללבוש בשעת האזעקות, וג"כ אסרו על התכנסויות בכל לילה, והיו הפרעות גדולות לכל סדרי הלימוד באה"ק, בישיבות והכוללים ותלמודי התשב"ר, ואח"כ היו צריכים התעוררות גדולה לחזק את עולם התורה, כיון שהורגלו כבר כמה חדשים להחזיק מכשירי רדיו בבתים ולברר את

עם לבן גרתי ואחר עד עתה: ויהי לי שור וחמור וכו' (ל"ב, ה - ו) ד"א: "גרתי" בגימטריא תרי"ג, כלומר עם לבן הרשע גרתי ותרי"ג מצות שמרתי ולא למדתי ממועשיו הרעים. (רש"י) יש וורט"ל חסידי שאמר רבי חסידי א' למרן הגרי"ז מבריסק זצ"ל, דלכא' יש להקשות על יעקב אבינו מדברי הרמב"ם הידועים שכ' בהל' דעות (פ"ו ה"א): דרך ברייתו של אדם להיות נמשך בדעותיו ובמועשיו אחר רעיו וחביריו ונוהג כמנהג אנשי מדינתו, לפיכך צריך אדם להתחבר לצדיקים ולישב אצל החכמים תמיד כדי שילמוד ממועשיהם, ויתרחק מן הרשעים וכו' עכ"ל, ומעתה כיון שכן היא 'דרך ברייתו' של האדם, משמע שאין כל אפשרות להימנע מהשפעת הסביבה, ואיך יעקב אבינו לא למד ממועשיו לבן?

ואמר אותו אדמו"ר, דענין זה בא יעקב אבינו לפרש בפס' שלאחר מכן שאמר 'ויהי לי שור וחמור', ור"ל שלעולם הדבר תלוי בנקודת מבטו של אדם על סביביו, שבוודאי אם דומין עליו כאנשים אי"ז שייך שלא יושפע מהם לרעה, אבל כיון שהוא מחשיבם כבהמות ע"י"ז יכול לינצל מהשפעתם. ודרש אותו א' את הכתוב 'עם לבן גרתי' – ותרי"ג מצוות שמרתי. והיאך יתכן הדבר? מפני ש'ויהי לי שור וחמור'... לבן וחבורתו נדמו בעיני כשור וחמור, ולכן ניצלתי מהשפעתם ויכול הייתי לקיים את

כל החדשות. ואח"כ עמד מו"ח רבינו הגדול זצ"ל ועורר את כולם שח"ו להמשיך להחזיק מכשירי רדיו בבתים ויש לשוברם וכו'. וגם בשעת מגיפה כמו שיש כעת באקלים העולם, ועי"ז יש הכרחים ואילו ציגים מסויימים שלא היו מתקבלים בימים כתקונם, צריכים אנו לילך רק בעקבות הרועים, רבותינו בעלי המסורה, צריכים להשגיח מאד

שלא נורגל באורחות והליכות שח"ו לא נוכל אח"כ לשרשם מקרבנו כשירפאנו השי"ת במהרה, ואם ל"ע אנו רואים הנהגות מחודשות שפושטות בציבור, יש לידע שכולנו כחמורים כלפי דורות הקודמים, ואסור להיות מושפעים מכל רוח מצוי" שחולפת בסביבותינו. (מתוך דברים שנשא רבינו שליט"א בתקופת מגיפת הקורונה. אדר תשפ"א)

'אחינו כל בית ישראל'

וַיִּקְחוּ שְׁנֵי בְנֵי יַעֲקֹב שְׁמֹעוֹן וְלֵוִי אֶחָיו דִּיעָה (ל"ד, כ"ה)

לפי שמסרו עצמן עליה נקראו על שמה (רש"י)

מסירות למען הצלה טבועה באדם למען הצלת גופו, וכמאמר הכתוב באיוב "עור בעד עור וכל אשר לאיש יתן בעד נפשו", וזהו גדר אחוה, וכמ"ש (במדבר יב) "אל נא תהי כמות אשר בצאתו מרחם אמו ויאכל חצי בשרו" וכ' שם רש"י: "כענין שנאמר כי אחינו בשרנו הוא כו' מאחר שיצא מרחם אמו כו' הרי נאכל חצי בשרו, שאחיו - בשרו הוא.

ולשון הרמב"ם פ"י מזה"ל מתנות עניים: וכל ישראל והנלוה עליהם כאחים הם שנאמר בנים אתם לה' אלהיכם, ואם לא ירחם האב על האב מי ירחם עליו, ולמי עניי ישראל נושאים עיניהם, הלעכו"ם ששונאים אותם ורודפים אחריהם, הא אין עיניהם תלויות אלא לאחיהם עכ"ל.

יסוד אהבת רעים ורחמנות על כלל ישראל הוא מגדר האחוה, שזה כעין רחמנות על עצמו, שאחיו הוא בשרו ממש, וזהו ביאור ואהבת לרעך כמוך – כחלק מבשרך, ומוגיעים לזה רק ע"י ההבנה ש"בנים אתם לה' אלוהיכם", וממילא אחיך הוא במצוות, וא"כ זה אהבת את, אהבת

נפשך העצמית.

ובריש פ"ב דתענית, הזקן שבהם אומר לפניהם דברי כיבושין, אחינו כו', והוא הקדמה קודם התפילה עי"ש, ואומר לפניהם דברי כיבושין לזרזם בתפילה למען בית ישראל הנתון בצרה, ולכן מקדים בתפילה לומר לשון 'אחינו', ובמילה זו כובש את לבותיהם שיתחזקו בתפילתם וישובו לה' למען ישראל מפני 'כי אחינו בשרנו הוא' וימסרו נפשם למענם כי כל אשר לאיש יתן בעד נפשו.

ובזה יובן הנוסח שתיקנו לנו רבותינו ב"ה"ר מלפני אבינו שבשמים" האמור בב' וה' לאחר קריאת התורה, שכל פיסקא מתחלת "יה"ר מלפני אבינו שבשמים" ורק הפיסקא האחרונה מתחלת בנוסח אחר "אחינו כל בית ישראל", ולמה השמיטו שם את ה"ה"י רצון מלפני אבינו שבשמים"? משום דאם כל ישראל אחים זה לזה הר"ז רק משום ש"בנים אתם לה' אלוהיכם" כלשון הרמב"ם, והר"ז כמו שהזכירו "אבינו שבשמים".

מעשה רב - על משכנות הרועים

עובדות והנהגות, זיקוקין דנורא, דנפקו מפומיה דרבנו שליט"א

דברים בענייני השעה מרבינו מרן שליט"א:

"לב לדעת ועיניים לראות ואוזניים לשמוע"

מו"ח רבנו הגדול זיע"א היה נוהג להביא את דברי ה'מסילת ישרים' בשער הזהירות וזה לשונו, "ההולך בעולמו בלי התבוננות אם טובה דרכו או רעה, הנה הוא כסומא ההולך על שפת הנהר אשר סכנתו ודאי עצומה ורעתו קרובה מהצלתו. כי אולם חסרון השמירה מפני העיוורון הטבעי או מפני העיוורון הרצוני דהיינו סתירת העיניים בבחירה וחפץ, אחד הוא".

ומו"ח רבנו הגדול זיע"א היה אומר שמבואר כאן דיש עוורון טבעי ויש עוורון רצוני, יש עוור שאינו רואה בעיניו, ויש שרואה בעיניו ואף על פי כן נקרא 'עוור', שרואה ואינו מתבונן, חסר לו בהכרה. כמו כן יש חרש שהוא בעל מום באבר הטבעי של השמיעה, ויש חרש הרצוני, ששומע אבל הוא עדיין חרש, הוא לא שומע, זה אולי נכנס באוזניו אבל הוא בעצמו לא באמת שומע ומקשיב, ה"אדם" עצמו אינו שומע.

אני תמיד מספר את ששמעתי ממרן הגרש"ז אויערבאך זצוק"ל, שבילדותו בעת שלמד בתלמוד תורה עץ חיים בירושלים, אמר אחד המלמדים לילדים, כי בסמוך לתלמוד תורה ישנו שער גדול שבשני צדדיו מתנוססים שני אריות העשויים מאבן, ואם אריות אלו היו שומעים מוזיקה מיד היו מתעוררים. הילדים, שהיו קטנים, קיבלו את דברי המלמד בתמימות והלכו לבקש ולהתחנן למספר בעלי מנגינים שיבואו לנגן לפני השער באזני האריות ויחזו בפלא הגדול, כדברי המלמד. היכליזמרים נענו להפצרותיהם ובאו לנגן ליד שער התלמוד תורה. למותר לציין שכמובן האריות לא קמו ולא זעו. הילדים המאוכזבים ניגשו למלמד וביקשוהו שיסביר להם פשר הדבר, אמר להם המלמד 'לא הבנתם אותי כראוי, אמרתי לכם שאם האריות היו 'שומעים' מוזיקה הם היו מתעוררים, אך מה לעשות שהם אינם שומעים'...

ולכן אני אומר, להסביר שייך רק למי שהוא בגדר 'שומע', אך לצערנו אנו נמצאים בתקופה של גלות, ואותם אחים שקועים בדעותיהם, בעצמיותם ובנגיעותיהם, ואינם מעוניינים כלל 'לשמוע'. למרות שבאחרונה נראה שזה נסדק מעט, אחרי מה שהתרחש בשמחת תורה, והיה נראה שיש קצת מעט הבנה ורצון לשמוע. אך לצערנו זה רק מעטים, והאווירה הכללית היא לא כך, אין רצון 'לשמוע' ו'לראות', להתבונן. עשרות ומאות הפעמים שיסבירו לא ויעילו כלל, לא להם ולא לנו, כיון שהם לא 'ישמעו' כלום.

בשעה שנמצאים בתקופה כזו, עדיף לשתוק. בוודאי שלא לחפש להתריס חלילה, אבל גם לנסות 'להסביר' הרי שאין בזה תועלת ועל פי רוב זה יכול להזיק. אנו תפקידנו לחזק את עצמינו, את הבתי מדרש שלנו, את הדרך ואת ההשקפה הנכונה, נחזיר לעצמינו את האמת הפשוטה שאין לנו על מי להישען אלא על אבינו שבשמים, וה' יעזור שזה כבר ישפיע גם לרחוקים. ולה' הישועה.

(נאמר בפני רבני קהילות שעלו למעונו. מוצש"ק ויצא תשפ"ד)

ממדרן רבינו הגאון רבי יצחק זילברשטיין שליט"א פרשת וישלח תשפ"ד

• תורת חמד | מענייני הפרשה •

וישם את השפחות ואת ילדיהן ראשונה, ואת לאה וילדיה אחרונים, ואת רחל ואת יוסף אחרונים (בראשית, לג ב). ופירש"י 'אחרון אחרון חביב'. ובתרגום יונתן בן עוזיאל כתב ביתר פירוט, שאמר אם יבוא עשו לחבל בנערים, יעשה באלה, ובתוך הדבר הזה נקום ונלחם עמו מלחמה, וכ"כ באבן עזרא שאמר אולי ימלטו, בעבור אהבתו אותם. וברד"ק כתב שאולי ינוח כעסו בהריגת הראשונים ויניח האחרונים. והקשו המפרשים איך עשה כן יעקב אבינו להפלות בין בני השפחות לבני האמהות, וכי בגלל אהבתו לחלק מבניו הכנים אותם בסכנה גדולה יותר (עי' כתב סופר מש"כ בזה). וממנו בעל אילת השחר זצ"ל שמעתי דכשיש שניים שקולים, זה שיש לו יותר מעלה יתירה הוא קודם לחברו, ויתכן דגם מעלת חביב עושה דין קדימה (ועי' ברלב"ג שרמז לזה).

ואולי אפשר לומר שוודאי הפליה כזו בעלמא להציל את החביב קודם אינה מותרת כשזה ממש על חשבון השני שימות, ורק הכא שיעקב אבינו עבר לפניו ואמר אם יבוא אותו רשע להילחם ילחם בי תחילה, והרי היה כוחו גדול, וכמבואר ברש"י (בראשית כט, י), והיה נראה שכלל הנראה כולם יצילו, רק שהצלת יוסף ורחל גדולה וודאית יותר, וכמו כן הצלת לאה וילדיה גדולה מהצלת השפחות וילדיהן, יתכן שהפליה כזו מותרת, מאחר ויעקב דאג לכולם והגיש הצלה ועזרה לכולם, אלא שהגיש הצלה מצוינת יותר למי שאהב, ואולי זה שרי. [ויל"ד במי ששוחה עם שני בניו בים, ומוכרח לעזוב אחד מהם, והוא אוהב אחד מהם טפי, האם מותר לו להשאיר הבן החביב, וי"ל דזה לא מצאנו להפלות בין דם לדם ולהשאיר החביב, ולכן נראה דיעשה גורל].

וידן עשו לקראתו ויתבקוהו ויפול על צוואריו וישקוהו ויבכו (שם לג, ד). הנה תיבת 'וישקוהו' מנוקדת בנקודות מעל לכל אות, ואמרו חז"ל (ב"ר עח, ט) מלמד שלא בא לנשקו אלא לנשכו, ונעשה צווארו של אבינו יעקב של שיש וקהו שיניו של אותו רשע. וצ"ב מנ"ל לחז"ל, ואולי באמת רצה לנשקו, ושמעתי לפרש דהנה בגמ' במסכת בבא קמא (דף ג ע"ב) אמרו, מאי מבעה (שהוא אחד מארבעה אבות נזיקין), שמואל אמר זה השן, דכתיב (עובדי א, ו) 'איך נחפשו עשו ונבעו מצפוניו', מאי משמע, כדמתרגם רב יוסף, איכדין איתבליש עשו אתגליין מטמרוהי, היינו כיצד חיפשו אצל עשו ונתגלו כל מטמוניו. ומבואר ש'נבעו' הוא לשון גילוי, ולכן שן של בהמה שפעמים היא מגולה ופעמים היא מכוסה, נקראת 'מבעה'. ולפי"ז י"ל, דהרי אדם המנשק את חברו הוא קומץ וסוגר את פיו כדי לנשקו, משא"כ אדם הרוצה לנשוק את חברו הרי שפותח פיו וניכרים השיניים מכחיו, וזהו דכתיב 'איך נחפשו עשו' - 'נבעו מצפוניו', כלומר שע"י שראו את שיניו כלפי חוץ, התגלו כוונותיו ומצפוניו שרצה לנשוק ולא לנשק, ודו"ק.

• ווי העמודים וחשוקיהם •

שאלה משולחני של מרן שליט"א

הפקיד עצמו למיתתו, ועי"ז ניצלו כל בני משפחתו

שאלה. בטבח הנורא שהתרחש בשמחת תורה, היה יהודי מבוגר בשם שלמה רון הי"ד, אשר שהה עם בני ביתו בממ"ד בקיבוץ 'נחל עוז', וכשהבין מה קורה ושהמחבלים עומדים לפרוץ לביתו, אמר למשפחתו שהוא יוצא לרגע ושלא יצאו לחפש אותו, והוסיף לחוש שהוא רוצה להציל אותם ושישארו בפנים. למעשה הוא יצא מהממ"ד והתיישב בסלון, וכשנכנסו המחבלים עשה עצמו כאילו הוא איש זקן וערירי, והרגו רק אותו ולא חיפשו בשאר הבית, ועי"ז ניצלו חיי משפחתו. וצ"ע האם ע"פ דין תורה היה מותר לעשות כן.

תשובה. עשה מעשה הצלה ואשריו ואשרי חלקו, ויש אומרים שעליו נאמר בחז"ל 'הרוגי מלכות שאין כל בריה יכולה לעמוד במחיצתם'.

מקורות ונימוקים

נאמר במסכת בבא בתרא (דף י ע"ב): 'רב יוסף בריה דר' יהושע חלש, איגיד [יצאה נשמתו וחזר לעוה"ז], א"ל אביו מאי חזית [בעולם העליון], א"ל עולם הפוך ראיתי עליינים למטה ותחתונים למעלה וכו'... ושמעתי שהיו אומרים הרוגי מלכות אין כל בריה יכולה לעמוד במחיצתו, מאן נינהו, אילימא ר"ע וחבריו, משום הרוגי מלכות ותו לא, פשיטא, בלאו הכי נמי, אלא הרוגי לוד'.

ופירש"י, לוליינוס ופפוס אחים שהרגם טוריינוס הרשע בלודקיא, כדאמרין במסכת תענית (דף יח ע"ב) על ידי גזירה שנגזרה על ישראל להשמיד על שנמצאת בת מלך הרוגה, וחשדו את ישראל עליה [ורצו להרגם], ועמדו האחים הללו ואמרו מה לכם על ישראל אנו הרגנוה, והרגו אותם ועי"ז הצילו את כל העיר.

וביאר החזו"א (יו"ד סימן סט) שלמסור אחד להריגה כדי להציל נפשות רבות מישראל אסור, דהמסירה היא מעשה אכזרי של הריגת נפש, ולכן אפילו אם כולם ימותו כולל הנמסר אין מוסרין, אבל אם יש חץ שנורה ועלול להרוג הרבה אנשים, מותר להטותו שיהרוג רק אדם אחד, כי זה נחשב למעשה הצלה ולא למעשה הריגה, ויש לנו להשתדל למעט באבידת נפש ככל האפשר, והרי זה דומה לוליינוס ופפוס שנהרגו בשביל להציל את הרבים, שאין כל בריה יכולה לעמוד במחיצתם.

ולכאורה משמע מדבריו שגם שניהם היו בתוך הגזירה, אולם כיון שהתנדבו להציל את ישראל, הרי שעשו בפעולתם פעולת הצלה, ולכן מעלתם גדולה כ"כ.

אולם באגרות משה (יו"ד ח"ב סימן קעד אות ד) כתב, שמשמע שהם לא היו בכלל הגזירה, מדחזינן שעשו דבר היותר גדול, שהרי בשביל מצוה זו אין בריה יכולה לעמוד במחיצתו. כלומר שהם מסרו את נפשם בשביל הצלת ישראל, אבל אם גם הם היו בכלל הגזירה אין בזה כ"כ מעלה, כי בלא"ה היו נהרגין.

אלא שנאמר בסנהדרין (דף יד ע"א): פעם אחת גזרה מלכות הרשעה שמד על ישראל שכל הסומך יהרג וכל הנסמך יהרג ועיר שסומכין בה תיחרב ותחומין שסומכין בהן יעקרו, מה עשה יהודה בן בבא... וסמך שם חמשה זקנים... כיון שהכירו אויביהם בהן אמר להם בניו רוצו אמרו לו רבי מה תהא עליך אמר להן הריני מוטל לפניכם כאבן שאין לה הופכים, אמרו לא זו משע עד שנעצו בו שלש מאות לונביאות של ברזל...

וכתב שם העיין יעקב: 'גם בזה זכור לטוב, שלא רצה לברוח גם הוא, כדי שישפכו האויבים חמתם עליו, והוא נח רוגום שלא ירדפו אחריהם, משא"כ אם היו כולם בורחים היו רודפים אחריהם עד שישיוגם', יעו"ש.

ומשמע מדבריו שלמרות שגם רבי יהודה בן בבא היה נהרג, כיון שהיה זקן וחלוש, ומסתמא היו תופסים אותו ראשון, בכל זאת כיון שעל ידו נצלו שאר התנאים, נחשב שמסר נפשו עליהם, ודלא כהאגרות משה, שבאופן כזה אין את המעלה של הרוגי לוד כי בלא"ה היו עתידין ליהרג.

ובנד"י, נמצא שבוודאי שהיה מותר לו לעשות כן, כדי להציל נפשות רבות מישראל, והוא נהג כמו ר"י בן בבא שהאויבים שפכו חמתם עליו ולא רדפו אחרי שאר בני הבית, אלא שאם הוא לא היה נהרג רק אחרים, לכו"ע הרי הוא בבחינת הרוגי מלכות שאין כל בריה יכולה לעמוד במחיצתו כיון שבמיתתו הציל רבים. אלא שאם ממילא היה נהרג, ועשה מעשה הצלה שיהרגו רק אותו, בזה יש מחלוקת הפוסקים אם גם אז יש לו את הבחנה שאין כל אדם יכול לעמוד במחיצתו, אבל בוודאי שעשה מעשה גדול מאד, ואפשר לומר עליו שהוא צדיק גמור, וכשהקב"ה ינקום בקרוב נקמת דם עבדיו השפוך, הוא יהיה מאלו שיעמדו בראשם.

בשבוע שעבר הגיעו לרבינו בני זוג מהצפון, ששמונה מבני משפחתם שבוים ביד מחבלי החמאס, וצערם נורא ואיום. רבינו קיבלם במאור פנים, בעודו מקדים כי באו בזמן מסוגל [היום התשיעי של החדש התשיעי, ובשעה התשיעית], והראה להם מה שאנו מתפללים באבינו מלכנו: 'כלה דבר וחרב ושבי וכו'', והוציא מארנקו אלף שקלים ואמר: 'את זה אתן בעז"ה לת"ח עניים העמלים בתוה"ק, לזכותם של החטופים', כשראו כי בני הזוג ביקשו אף הם להוציא כסף לצדקה ולתרום לכולל, אך רבינו סירב לקחת, ואמר 'אתם תתנו צדקה לעניים בעיר שלכם', והתפעלו מהנחיות הגדולה של רבינו בענייני ממונות. לאחר מכן קרא עמם רבינו את פרק יג ופרק כ שבתהלים, וסיים ואמר להם שככל שיתחזקו באמונה ובטחון בהקב"ה, ויקבעו בנפשם שרק הוא יכול להושיעם, אז כך אכן יהיה א"ה. לסיום שמע מהם רבינו פרטים נוספים על מצבם הקשה של השבויים, ופרץ עמם בבכי נרגש, ובידם שבקרב יבואו לבשרו בשורות טובות, כשביציאתם אמרו לרבינו שנכנסו שבוים ויצאו מעודדים, ב"ה.

בערש"ק נכנס לרבינו הרב שלמה רענן (י"ד ארגון אילת השחר) המסייע רבות לקיבוצי הדרום ולמשפחות החטופים ובפרט בעניינים שבקדושה, ושאל את רבינו מה לימד לבני הקיבוצים להתחזק כעת, רבינו בדבריו אמר שהמצב הנוכחי כבר נכתב בתורה"ק בקללות 'והיית משוגע ממראה עיניך', וכל זה 'תחת אשר לא עבדת את ה' אלוקיך בשמחה ובטוב לבב מרוב כל', ועל כן עלינו להתחזק בשמירת התורה מתוך שמחה, והוסיף רבינו שכולם ראו שלא בכח ולא בגבורה מצליחים ואנו תלויים בכל רגע ביד הקב"ה, והאריך על כך שאנו העם היחיד שכל אומות העולם שונאים אותנו (והדגיש כי חסדי ה' שלכה"פ ארה"ב עומדת לימינו), וסיים כי ע"י החיזוק בשבת, נראה נפלאות מחוץ לדרך הטבע.

בשבוע שעבר התפרסמה דעתו של רבינו, בה שלל עיצה חינוכית שנאמרה בשם יועץ, לפיה ילדים המפחדים מאזעקות, יש לחלק להם ממתקים ופרסים בזמן זה ולתפוס את הרגעים הללו לחוויה. רבינו תקף בחריפות, כי זו עצת גויים להפוך את עת צרה וזעקה לחוויה, ועצה יהודית היא להרגיע את הילדים ע"י מזמורי תהלים ולקיים מ"ע דאורייתא של תפילה בעת צרה, וכדי להשרות רוגע ושלווה ניתן לשיר שירים של חיזוק באמונה ובטחון, ולהחזיר לילדים שהאזעקות נועדו לפשט עקמומיות שבלב. ולאחר שהטיל יריט או נפל בשטח פתוח, אז יאמרו 'מזמור לתורה' ולחלק ממתקים כסעודת הדיה להקב"ה.

בשבועות האחרונים, אירע מספר פעמים בהם אנשים שנכחו ליד רבינו התברחו והעלו בת צחוק על פניהם, ובכל אותם פעמים העיר להם רבינו בעדינות ואמר: 'איני חושב שבימים קשים אלו מותר לצחוק, אם בזמן רגיל חז"ל אומרים (ברכות לא.) שאסור לאדם שימלא פיו שחוק בעולם הזה, ורק לעתיד לבוא כשיאמרו בגויים 'הגדיל ה' לעשות עמ' אלה' אז 'מלא שחוק פינך', אז קל וחומר בעת צרה כזו, שיהיה מעונים בכל רגע נתון בידי שוביהם, ועם ישראל כולו בפחד ובעתה, איך אפשר לצחוק ולעלות חיוך על השפתיים?'

אחורה נא חידה

איך יתכן, שמונח לפניו שמן זית אך הכשר להדליק (בשיעור המוספיק), ובכל זאת עליו להדליק בנרות שעווה?

(התשובה לחידה, א"ה בשבוע הבא)

תשובה לחידה משבוע שעבר: איך יתכן שיוכל אדם להדליק נר חנוכה ולברך ג' ברכות, וגם להתפלל, בתוך בית הכסא?

תשובה. ע"פ מה שחידשו מהר"ש קלוגר זצ"ל (ש"ת ובחרת בחיים, סימן כו) והחזו"א (או"ח סימן יז סק"ז) שהבונה בית הכסא בקרקע של חברו בגזילה, אמנם הקרקע המזוהמת דינה כגוף של רעי, אך תוך המחיצות של ביהכ"ס לא נאסר כיון שהבעלים לא ייחד אותו לביהכ"ס ואין אדם אוסר דבר שאינו שלו, וע"כ אם מכסה הצואה או מוציא העפר המזוהם מותר לומר שם דברים שבקדושה, וגם להדליק שם נרות חנוכה ולברך. אכן אם הציבור אינו יודע שהקרקע הייתה גזולה ויש חשש מראית עין, לכאורה יש לאסור וכמו בב' פתחים שצריך להדליק בשניהם מפני החשד.

לקבלת העלון, פסקי הלכה, ועדכונים ממרן שליט"א,

ניתן להרשם במייל a0527642209@gmail.com, ובפלאפון ה'ל, או בכתובת מייל 3126877@gmail.com ובפלאפון 0533126877.

עט שיש בו ברהמ"ז, האם מותר להשתמש בו בשבת

ולחכניסו לבית הכסא

שאלה. לפני עשרים שנה יצא לשוק עט מיוחד, שבתוך גוף העט מגולגל דף עליו מודפס 'ברכת המזון' או 'קריאת שמע שעל המיטה' וכיו"ב, והביאו עט זה לפני, ונשאלתי האם מותר להשתמש בזה בשבת קודש לכרך ממנה ברהמ"ז או ק"ש שעל המיטה, או שמא העט מוקצה, ומה הדין לטלטלו ממקום למקום לצורך שמירת העט.

תשובה. לכאורה היה נראה דמותר להתפלל בעט זה בשבת, שכן נפסק בשו"ע (או"ח סימן שח ס"ג): 'כלי שמלאכתו לאיסור מותר לטלטלו בין לצורך גופו - כגון קורנס של זהבים או נפחים לפצוע בו אגוזים, קרדום לחתוך בו דבילה וכו'', ולכאורה ה"ה כאן, שהעט הוא כלי שמלאכתו לאיסור, ומותר לטלטלו לצורך גופו או מקומו.

אך שאלתי את מו"ח מרן הגר"ש אלישיב זצוק"ל ואמר לי דלא דמיין אהדיך, דבנידון השו"ע יש רק כלי אחד שמלאכתו לאיסור, ולכן מותר לטלטלו לצורך גופו או מקומו דע"י השימוש מבטלים את האיסור ומשתמשים בהיתר, משא"כ כאן יש לפנינו שני סוגי כלים שונים ונפרדים המחוברים יחדיו במקרה, דיש את העט שזה מוקצה מחמת דהוי כלי שמלאכתו לאיסור ויש בנוסף לזה את הברהמ"ז שבתוכו, וממילא בטלטול העט אין שום צורך, דהצורך הוא בחלק השני שבמקרה מחובר אליו, והוא הדף של ברהמ"ז, ולכן לא יהיה היתר לטלטלו בשבת.

ולפי דברי מו"ח זצ"ל יש לפשוט שאלה נוספת, שהיו שדנו האם יהיה מותר לטלטל העט הנ"ל לצורך שמירתו (כגון שמונח במקום שיכול להיגנב), דהא כלי שמלאכתו לאיסור אין מטלטלים אותו אלא לצורך גופו ומקומו, אך יש שרצו לדון עט זה ככלי שמלאכתו לאיסור ולהיתר, שכן גם כותבים בו וגם מתפללים מתוכו, ואז מותר לטלטלו אף מחמה לצל, ודנו האם עיקר תשמישו של העט הוא לכתובה או להתפלל מתוכו. אך לשיטת מו"ח זצ"ל אין בזה נפק"מ, כיון דבלאו הכי רואים אנו עט זה כשני כלים נפרדים זה מזה, וא"כ בוודאי שאין היתר לטלטל את העט, דהעט עצמו נחשב כלי נפרד והוא מלאכתו רק לאיסור.

והראוני שנשאל גיסי מרן הגר"ח קניבסקי זצוק"ל בספר גם אני אודך (ח"ב תשובה קלז): 'היום יש עט שיוצא מתוכו דף שרשום עליו ברכת המזון, או ק"ש שעל המיטה או מנחה ומעריב, ושאלתי האם מותר לטלטל עט זה בשבת או לא', והשיב גיסי זצ"ל דמסתמא כולו מוקצה.

והנה נשאלתי האם יהיה מותר להכניס העט הנ"ל לבית הכסא, שכן הדברים שבקדושה מכוסים בפלסטיק של העט, וגם לשיטת הא"ר שמחמיר דאין להכניס דברי תורה לבית הכסא אא"כ הוא מכוסה בשני כיסויים (עיין משנה ברורה סימן מג ס"ק כה), יתכן לדון דאם העט מונח בתוך הכיס, הרי שיש שני כיסויים, א' הפלסטיק של העט עצמו, ב' הכיס של הבגד. וכן הורה מו"ח זצ"ל שמותר להיכנס לבית הכסא עם העט הזה, אף שיש בתוכו ברהמ"ז כיון שזה כיס בתוך כיס (וישמע משה ח"ה עמ' רפג).

ויש מקום לדון בדברי מו"ח זצ"ל דלא ייחשב כיס בתוך כיס, דכיון שיש בעט כמין בליטה המחוברת לדף המגולגל, ועל ידה מושכים את הדף החוצה כדי לקרוא בו, והבליטה הזו אינה מכוסה בפלסטיק של העט, והיא לכאורה חלק מהדף של ברהמ"ז, ודומה לכריכה של ספר קודש שפסק המש"ב (סימן מ ס"ק ד ובסימן קנד ס"ק ט) שאינה נחשבת לכיסוי אלא היא מגוף הספר, והכ"נ נאמר שהבליטה הנ"ל היא חלק מהדף של ברהמ"ז ויש בה קדושה ג"כ, וממילא נחשב הדבר שלא כל הדף מכוסה בכיסוי, ואין כאן כיס בתוך כיס, ולשיטת הא"ר אין היתר להכניסו לבית הכסא.

וביותר צ"ע, שהרי מו"ח זצ"ל עצמו סובר שכל הדבר המחובר או קבוע בספר ויש לספר צורך בו, הרי הוא קדוש וכשבלה טעון גניזה (וכגון כריכת ספר וכנ"ל), הא בלאו הכי א"צ גניזה, וכגון מדרכות המסמנות את מקום הספר בארון או סימניה הקבועה בספר, מאחר וזה צורך הלוואה ולא צורך הספר א"צ גניזה (ראה בספר גניזת הקודש פ"ח ס"י). וא"כ בנד"ד הבליטה הנ"ל שמחוברת לדף לכאן היא לצורך הדף עצמו שיוכלו לקרוא בו וה"ז טעון גניזה, והכ"נ לא יהיה היתר להכניסה לביהכ"ס אלא עם ב' כיסויים. וכנראה סבר מו"ח זצ"ל דכל זה לגבי גניזה, אבל לגבי הכנסה לבית הכסא העיקר מה שהדברים שבקדושה עצמם מכוסים בתוך שני כיסויים, וצ"ע.

ניתן להאזין להקלטות ופסקי הלכה המתעדכנים מדי יום ממרן רבינו שליט"א, וכן שיעור יומי בהלכות שבת ועוד, בקו 'שירת יצחק',

072-380-9348 או 04-376-0582.

מדי ערש"ק יעודכן בקו האם ישנה מרן שליט"א בשבת הקרובה ברמת אלחנן

לע"נ הרב אביגדור פורגס בן ר' יום טוב ליפמן זצ"ל

שיעור מרן הגאון רבי אשר דייטש

פדיון שבויים ושהרד מרצחים

והתוס' שם הקשו דהלא אין פודין יותר מכדי דמיהם ואין פדאו בממון הרבה, ותרצו בשתי דרכים:

א. במקום סכנת נפשות שאני, ואף דכל פדיון מוגדר כפקדון, וכל שבוי יש בו סכנה כמבואר בב"ב (ח' ע"ב) ובשו"ע (י"ד סימן רנ"ב סעיף ה'), מ"מ כשיש סכנה ישירה כגון בשעת החורבן ע"י מלכות רומי הרשעה פודין אף ביותר מכדי דמיהם.
ב. מופלג בחכמה שאני. ואף תלמיד חריף שבכחו להיות ת"ח מותר לפדותו יתר מכדי דמיו, ע"ש.

ובדף מ"ה שם הוסיפו עוד לתרץ "בשעת חרבן הבית לא שייך דלא ליגרבו". סתמו ולא פירשו כונתם, ולכאורה יש לפרש דבריהם בשתי דרכים:

א. בשעת חורבן הבית בלאו הכי כל העם היה למשיסה ומלכות רומי הרשעה הרגה ולא חמלה וחרב המוות אכלה מלא פיה, ואין חשש דליגרבו ולייתו, ומשו"כ עדיף להציל הצלה פורתא.
ב. שעת מלחמה שאני וכל שאפשר לחזק לב העם ולאמץ את רוחו לעמוד בקשרי מלחמה יש בזה הצלה גדולה.

וראיתי במאירי בגיטין שם שכתב ככל תירוצי התוס', ובביאור תירוצי זה כתב "זו בשעת חורבן הבית היתה וליכא למיחש דליגרבו בהו טפי שהרי כולם גלו ונשבו". הרי דהסיבה שבשעת החורבן לא שייך חשש דליגרבו ולייתו הוא משום דבלא"ה כולם גלו ונשבו.
והנה בשו"ע שם סעיף ד' נפסק דבתלמיד חכם או תלמיד חריף פודין אף יותר מכדי דמיהם, אך תירוצי התוס' דסכנה שאני לא הובא לא ע"י השו"ע ולא ע"י הרמ"א.

ובמה שתרצו התוס' דבמקום סכנה פודין אף ביתר על כדי דמיהם, הרמב"ן בגיטין (מ"ה ע"א) חולק על דבריהם דהלא כל שבוי עומד בסכנת מוות ואעפ"כ תיקנו שלא לפדות ביותר מדמיו, ועוד דלא חילקו בין איש לאשה אף שיש חשש לעריות, ונקט עיקר דתלמיד חכם שאני דהלא חכם שמת אין לנו תמורתו, ע"ש.

ובשו"ע משמע כשיטת הרמב"ן דהלא כתב לחלק בין חכם להדיוט ולא כתב לחלק בין מקום סכנה לשבי בעלמא, כנ"ל.

וכבר נחלקו גדולי האחרונים הפוסקים בשאלה זו להלכה.
בשו"ת מהר"ם מלובלין (סימן ט"ו) נשאל בענין נער ישראל שנתפס ע"י שלטון הישמעאלים בעון שנתפס עם זונה ישמעאלית ורצו לדנונו למוות או להמרת דת, ונשאל מהר"ם האם יש מצוה כלל לפדותו כיון שגרם לעצמו צרה זו, ואת"ל דמצוה לפדותו, האם יש לעשות כן אף ביותר מדמיו.

והשיב מהר"ם דודאי מצוה לפדות ואין נפ"מ כלל במה שנתפס בעון היותו עם הזונה הנכריה, אך כ"מ פסק שאין לפדות ביותר מכדי דמיו דלא מצינו שום פוסק שיכתוב דאם מבקשים להרגו צריך לפדותו ביותר מכדי דמיו. והביא משו"ת מהר"י וייל (סימן קמ"ה) שנחלקו בזה הראשונים במעשה שהיה ומהר"ו נקט דאף במקום סכנה גמורה אין פודין ביותר מכדי דמיו, ע"ש.

ועוד כתב שם דגם כשיש חשש המרת דת אין פודין ביותר מכדי דמיהם, ע"ש.
ובבית הלל י"ד סימן רנ"ב וכן הגאון מהרש"ק חלק על מהר"ם, ועיין פתחי תשובה שם ס"ק ד'.

ובשו"ת כנסת יחזקאל (סימן ל"ה) נשאל אף הוא באיש אחד רע מעללים שגגב ונאף ונתפס ע"י המלכות והוא נמצא בסכנת נפשות אם צריכים לפדות ביתר מדמיו, וכתב לחזק את דברי מהר"ם מלובלין דמש"כ התוס' דבמקום סכנה שאני אין זה אלא אם נאמר דטעמא דמילתא דכל תקנה זו משום דחזקא דציבורא, דבסכנה על הציבור להתאמץ ביותר, אבל אם טעם הלכה זו דלא ליגרבו ולייתו איפכא מסתברא דהלא אם נפדה איש זה ביותר מדמיו יש סכנה גדולה שיתפסו אנשים נוספים, ומהי"ת להציל את פלוני מן הסכנה ולסכן אנשים אחרים. וכיון שמבואר ברמב"ם ובשו"ע שפסקו כטעם דלא ליגרבו ולייתו אין מקום להקל אף במקום סכנה, ע"ש.

לשאלת רבים וטובים אם מותר או רצוי לשחרר מרצחים ומחבלים כדי לפדות ולהביא את החטופים הביתה, הנני לבאר בקיצור את הנלענ"ד.

הנה ראשית יש להקדים מה שלמדנו מתורת משה שיש להלחם כדי להחזיר את השבוי לבית, וכאשר שמע אברהם אבינו כי נשבה לוט כתיב (בראשית י"ד - ט"ז):
"וישמע אברהם כי נשבה אחיו וירק את חניכיו ילידי ביתו שמנה עשר ושלוש מאות וירדף עד דן. ויחלק עליהם לילה הוא ועבדיו ויכם וירדם עד חובה אשר משמאל לדמשק, וישב את כל הרכש וגם את לוט אחיו ורכשו השיב וגם את הנשים ואת העם".

וכך מצינו עוד כאשר העמלקי פשטו אל נגב ואל צקלג ושרפוה באש וישבו את הנשים שבה, דוד המלך שאל באורים ותומנים ונצטווה לרדוף אחריהם והתרימם "ואת שתי נשיו הציל דוד. ולא נעדר להם מן הקטן ועד הגדול ועד בנים ובנות ומשלל ועד כל אשר לקחו להם הכל השיב דוד" (שמואל א' ח' - ט').

אך אין למדין הלכה מן התנ"ך (עיין מנחת אשר במדבר סימן צ"ג), וגם לא נתפרש בקרא כל פרטי הענין, ופשוט שאין ללמוד מזה כל פרטי הלכה, אך זאת נדע שענין חשוב הוא להציל את השבוי מיד שביו.
ונחזה אגן.

שנינו במתניתין (גיטין מ"ה ע"א) "אין פודין את השבויין יתר על כדי דמיהם מפני תיקון העולם. ואין מבריחין את השבויין מפני תיקון העולם. רשב"ג אומר מפני תקנת השבויין, ובגמ' שם.

"אביעיא לרו האי מפני תיקון העולם משום דחזקא דציבורא הוא או משום דלא לגרבו ולייתו טפי. ת"ר דלוי בר דרגא פרקא לברתיה בתליסר אלפי דינרי זהב. אמר אביי ומאן לימא לן דברצון חכמים עביד, דלמא שלא ברצון חכמים עביד".
ועוד שם. "ואין מבריחין את השבויין מפני תיקון העולם, רשב"ג אומר מפני תקנת השבויין, מאי ביניהו דליכא אלא חד".

הרי לן שתיקנו חכמים שאין פודין את השבויים יותר על כדי דמיהם, ונסתפקו בגמ' בטעם הלכה זו. אם משום דחזקא דציבורא וכדפרש"י שם "אין לנו לדחוק הציבור ולהביאו לידי עניות בשביל אלו", או משום דלא לגרבו ולייתו וכדפרש"י שם "דלא ימסרו עכו"ם נפשיהו וליגרבו ולייתו טפי מפני שמוכרין אותן ביוקר, ונפ"מ אם יש לו אב עשיר שרוצה לפדותו בדמים ולא יפילה על הציבור".

ולכאורה תלוי נ"ד בשני טעמים אלה דמשום דחזקא דציבורא ליכא שהרי לא מדובר בכספים שעל הציבור לתת, אך לפי החשש שלא יוסיפו לשבות ולחטוף ודאי יש לחשוש, וא"כ נחזה אגן מה שורת ההלכה.

כתב הרמב"ם בהלכות מתנות עניים (פ"ה ה"ב) "אין פודין את השבויים ביתר על דמיהם מפני תקון העולם שלא יהיו האויבים רודפים אחריהם לשבותם. ואין מבריחין את השבויים מפני תקון העולם שלא יהיו האויבים מכבידין עליהן את העול ומרבים בשמירתן".
וכך הוא גם ביו"ד (סימן רנ"ב סעיף ד'), ע"ש.

הרי לן להלכה דטעם הלכה זו דלא ליגרבו ולייתו. וא"כ לכאורה הוא הדין בני"ד.

ב

אך באמת נראה להקל מכמה טעמים ונבאר.
דהנה בגיטין (נ"ה ע"א) מבואר:

"ת"ר מעשה רבבי יהושע בן חנניה שהלך לכרך גדול שברומי אמרו לו תינוק אחד יש בבית האסורים יפה עינים וטוב רואי וקוצותיו סדורות לו תלתלים הלך ועמד על פתח בית האסורים אמר מי נתן למשיסה יעקב וישראל לבוזים ענה אותו תינוק ואמר הלא ה' זו חטאנו לו ולא אבו בדרכיו הלך ולא שמעו בתורתו אמר מובטחני בו שמורה הוראה בישראל העבודה שאני זו מכאן עד שאפדנו בכל ממון שפוסקין עליו אמרו לא זו משם עד שפדאו בממון הרבה ולא היו ימים מועטין עד שהורה הוראה בישראל ומנו רבי ישמעאל בן אלישע".

לעילוי נשמת

מרת מלכה מזהלה בת הדר"ר מרדכי זיסקינד ז"ל
נלב"ע ג' אייר תשס"ו

הרה"ח ר' משה בן משה'ר יוסף דוד ז"ל
נלב"ע כ"ז סיון תשמ"ז

ת.נ.צ.ב.ה.

הונצח ע"י בנם ידידנו עוז הר"ר דוד הגר הי"ו לז"ס אנג'לס

תיקנו לא לפדות יתר על כדי דמיון, בהנחה שעי"כ יסכימו לשחרר את בני עמנו בדמיהם, אבל בזמננו אין להניח שאם לא נשחרר רבים יסכימו לשחרר את החטוף תמורת המועט אלא יציאוהו להורג כדרכם וטבעם, ובכח"ג לא תיקנו. ואין לזה כל קשר עם מדינה הבאה לשחרר את בני העלומים מלחמתה באויביה, דדין מלכות שאני. ומלבד כל אלה נראה דשעת מלחמה ודין מלכות שאני, ובין השאר יש לשקול איך כל צעד ישיע על רוח העם והצבא לחזק או חלילה לגרום למורכ לב, וכבר כתבו האחרונים דדין מלחמה שאני מדיני פק"נ שבשעת שלום, ונראה גם בנ"ד דהרשות נתונה ביד המלכות לקבוע ולהחליט באילו תנאים מוכנה היא לשחרר מחבלים. והמלכות תשקול את כל מכלול השיקולים, ובין השאר ידוע שהחיל היצא לקרב וידוע ששולחיו יעשו כל מה דאפשר כדי להשיבו בשלום הביתה, ימסור נפשו יותר להלחם ברוח עוז וגבורה ולא ירך לבבו. ומאידך פשוט שמותר להכריח שבויים בכח ותחבולות.

ס"ד אין לדמות כלל תקנת חז"ל שתקנו לקהילות ישראל בגלות בד"ן פדיון שבויים שנשבו למען בצע כסף לד"ן שבויי מלחמה שנשבו במסגרת מלחמת ישראל שלגביהן על השלטון לשקול צדדים רבים ואין לדמות בזה מילתא למילתא.

וכבר מצינו בזה שני מקורות בדברי גדולי זמנינו בשאלה זו:

א. בספר ארחות רבינו (ח"ב עמוד שי"ד) הביא מו"מ שהיה לו עם מו"ר מרן בעל קהילות יעקב בענין החטופים באוגנדה, וכתוב שם:

"ולמעשה אמר לי מו"ר דמחוייבים כאן לשחרר מחבלים תמורת החטופים משום דהוי פק"נ, רק לממשלה הנוקטת עמדת סירוב יש צד היתר בהלכה... כשהגעת למחרת בבוקר למו"ר כבר היה לאחר פעולת הצבא מ"שאל באוגנדה (שבאו עם מטוסים מא"י ושחררו את השבויים) ומו"ר כבר ידע ע"כ ושאלני אם כבר הגיעו לארץ, ומו"ר מאד שמח על שחרורם ושבח את המשחררים ואמר שרק יהודים מסוגלים לעשות פעולה כזאת של מסירות נפש".

ב. בשו"ת יביע אומר למרן הגר"ע יוסף (ח"י חו"מ סימן ו') האריך מאוד בדרכו בשאלה זו והביא ים של מקורות, ומסקנתו שמותר לממשלה לשחרר מחבלים כדי לפדות את השבויים, ואף מספר וחולק שבעודו יושב ביתו עם עוד גדולי תורה הגיע אליהם ראש הממשלה יצחק רבין לבשר להם שצבאו פשט על המקום ושחררו את החטופים, והגרע"י משבח ומחלל את פעולת החילוץ וכותב שיר והלל להקב"ה שהפליא חסדו עמנו.

ובמהדורת תשס"ד שקיבלתי מהגרע"י סתם ולא פירש מי היו גדולי התורה שישבו על המדוכה, אך במהדורה האחרונה הוסף בהערות שוליים, שיש עם מרן ורבנו, הגר"ש אלישיב, הגרש"ז אוריבך, הגר"ב ז'ולטי, הגר"א גולדשמידט, הגר"ש ישראלי והגר"צ אבא שאול, והחליטו שרשאים מממשלת ישראל לנהל מו"מ ולשחרר מחבלים תמורת השבויים שבידיהם, ומאידך כאשר שחררו את החטופים במבצע צבאי אף שבמבצע זה נהרגו ארבעה יהודים.

ומשום כל זה נראה דאין בידנו לקבוע הלכה פסוקה וברורה בענין זה, אך יש לנהוג לפי רוח התורה שמצד אחד פדיון שבויים מצוה עצומה, ומאידך להשתדל בכל עוז להמעיט ולמזער סכנה עתידית, ודו"ק בכ"ז.

ולכאורה נחלקו אם יש להמנע מהצלת האחד מסכנה מיידית מוחשש סכנה עתידית של רבים, ועוד יש לצדד בזה דיש להציל מי שנמצא בסכנה ודאית אף שעי"כ הוא מכניס אחרים לספק סכנה, אך מאידך י"ל דאין להציל את היחיד ולסכן רבים אחרים וצ"ע בכ"ז.

אך לא אחד דכל עיקר דברי מהר"ם ומהר"י ונסנת יחזקאל נשגבים מבניתי דכאשר מדובר במי שנאסר ע"י השלטון מחמת עבירה מה שייד בזה דלא נגורבו ולייתי והלא לא אסרוהו סתם, ולכאורה כל כה"ג פודין אף ביתר מכדי דמיהן, וצ"ע.

וידוע למעשה דמהר"ם מרוטנבורג שנתפס ונאסר ע"י השלטונות והסכימו לשחררו בעד מוון הרבה והקהל היה מרוצה לשלם את כל הסכום אלא שמהר"ם מ"אן דבר משום שפסק שאין פודין ביתר מדמיהן, ובסוף נסתלק לבית עולמו בהיותו בבית האסורים.

והמהרש"ל בים של שלמה גיטין פ"ד סימן ס"ו תמה על הנהגת מהר"ם דהלא גדול הדור היה, ועוד תיפ"ל משום ביטול תורה, וכתב כעין סברא הנ"ל, דשיער מהר"ם שאם יסכימו לפדותו תמורת מוון הרבה, יתפסו גדולי ישראל נוספים רבנן ותלמידיהן ותשתכח תורה מישראל, ומהי"ת להציל את זה ותורתו ולסכן את זה ולבטל תורתו, עי"ש.

אמנם למעשה כבר כתב רבינו הרש"ל שם שהאידיא נהגו לפדות את השבויים אף ביתר מכדי דמיהן, וכתב בזה כמה טעמים, עי"ש. וכך כתב גם הרדב"ז (ח"א סימן מ') שכך נהגו ושניהם כתבו ליתן טעם ותבלין במנהג זה עפ"י ההלכה, ובין יתר הסברות שכתבו, נקטו דלמעשה יש להקל כשיש סכנה ברורה לשבוי, עי"ש.

והנראה עיקר בנ"ד, דמלבד מה שנהגו להקל בזה ובפרט במקום סכנה גמורה כנ"ד, ומלבד מה שיש לומר דכאשר יש חשש עיני ויטורים קשים משאול נראה להקל טפי, וכבר כתבו הראשונים דייסורים קשים ממות, עיין תוס' כתובות (ל"ג ע"ב), באמת נראה דאין שאלה דידן דומה כלל לכל סוגית הגמ' וההלכה בענין פדיון שבויין יותר מכדי דמיהן.

וראשית אומר, דאם אכן באנו לדמות ענין דידן לסוגיא זו, ע"כ נפסק שאין לפדות שום חייל שבוי אלא תמורת מחבל אחד ויחיד, זה תמורת זה חליפתו. ומהיכי תיתי להלחם בין שנים למאה ואילך. ומכיון שאף אחד לא יציע ולא יעלה על דעתו לאסור לשחרר שני מחבלים תמורת יהודי אחד, הוא הדין והוא הטעם שמותר להחליף אף רבים תמורת יחיד.

ועוד נצטרך לפסוק דאסור לצבא לנסות ולשחרר חייל שבוי בכח הזרוע, דהלא גם זאת שנינו בסיפא דמתניתין שם (גיטין מ"ה ע"א) דאין מבריחין את השבויין מפני תיקון העולם או מפני תקנת השבויין. ובגמ' שם מבואר דנפ"מ כשאין בידם אלא שבוי זה, ונמצא דאם יש בידי אויבינו שבויים נוספים כו"ע מודים שאסור לנסות לשחרר שבוי בכח, ולדרך אחד בגמ' אסור אף אם אין בידם אלא אחד.

מתאמצים ומשתדלים לחטוף יהודים באותה מידה, ומכ"ל לקבוע שבשביל אלף ישתדלו יותר מבשביל מאתיים או שלש מאות.

ואין לנו אלא מה שתקנו חכמים, והם דיברו על מציאות אחרת בתכלית, בזמן שכל כונת הגויים בחטפם יהודים היה כדי לסחוט כספים מן הקהילות, וכדי שלא תמס יד הציבור

דברי אגדה

לתפלה לדורון ולמלחמה

רוח הקדש פיעמה בו ברבנו הרמב"ן, וכן ראינו בכל תולדות עם עולם, כי בכל עת שמלכות אחת גזרה גזרת שמד לעולם היתה מלכות אחרת שעל ידה היתה פליטה גדולה, כן בימי האינקוויזיציה, וכך עלתה גם בימי השואה האיומה כשעלה הכורת על אח"ב באירופה, ומקצתם נמלטו לארצות הברית, ומקצת למזרח הרחוק ומקצתם מצאו מפלט בארץ קדשנו "ובהר ציון תהיה פליטה והיה קדש", וכנבואת התורה שבפי הרמב"ן.

"ויתן ביד עבדיו עדר עדר ויאמר אל עבדיו עברו לפני ורוחו תשימו בין עדר לעדר" (ל"ב י"ז).

"סברו בב"ר שיש בזה רמז, אמר יעקב לפני הקב"ה רבונו של עולם, אם יהיו צרות באות על בני לא תביא אותן זו אחר זו, אלא הרוח להם מצרותיהם, עשה רמז שיהיו המסים שיגבו בני עשו מזרעו ברוחו והפרש בין זו לזו" (רמב"ן).

וגם תפלתו זו של אבינו בחיר האבות נתקיימה בתולדות עמנו ובין גזירה לגזירה, בין גלות לגלות, ובין שמד לשמד, וכינו לימי חסד ורחמים, בכחו של אב שביקש מהקב"ה לשים רוח בין עדר לעדר.

"יעבר נא אדני לפני עבדו ואני אתנהלה לאטי לרגל המלאכה אשר לפני ולרגל הילדים עד אשר אבוא אל אדוני שיעירה" (ל"ג י"ד).

"ועוד להם מדרש אחר שיקים דברו לימות המשיח שנאמר ועלו מושיעים בהר ציון לשפוט את הר עשו, יאמר כי המושיעים אשר בהר ציון יעלו לשפוט את הר עשו" (רמב"ן).

יעקב אבינו עבר דרך שעירה ובכך נתן כח עוז ותעצומות לבניו בדורו של משיח, מושיעי ישראל אשר בהר ציון עתידים לעלות דרך הר שעיר ולשפוט את הר עשו, כי כל מעשי האב הוראה הם וגם סגולה לבניו, לתמכם ולחזקם, להכין להם את הדרך העולה בית אל, ולהנחיל להם גאולה עולם בב"א.

"נכתבה הפרשה הזאת להודיע כי הציל הקב"ה את עבדו וגאלו מיד חזק ממנו וישלח מלאך ויציליהו וללמדנו עוד שהוא לא בטח בצדקתו והשתדל בהצלה בכל יכולתו, ויש בה עוד רמז לדורות כי כל אשר אירע לאבינו עם עשו יארע לנו תמיד עם בני עשו וראוי לנו לאחוז בדרכו של צדיק שנזמין עצמנו לשלשת הדברים שהזמין הוא את עצמו לתפלה לדורון ולהצלה בדרך מלחמה לברוח ולהנצל, וכבר ראו רבותינו הרמז הזה מן הפרשה הזאת כאשר אזכיר" (רמב"ן ריש וישלח).

דבר גדול למדנו מדברי אדונינו הרמב"ן שלא זו בלבד שכל מעשה אבות היו "צירה לבנים" כפי שכתב בריש ספר שמות וכבר נדברנו בדברי קדשו פעמים רבות, אלא מעשיו של יעקב אבינו בפרשה זו היו אף "הוראה לבנים" ואבינו יעקב הנחיל לנו בפרשה זו משהנה סדורה לדורות, בידעו ברוח קדשו "כי כל אשר אירע לאבינו עם עשו אחיו יארע לנו תמיד עם בני עשו" ע"כ הורה לנו דרך חיים ותוכחת מוסר "ראוי לנו לאחוז בדרכו של צדיק שנזמין עצמנו לשלשת הדברים שהזמין הוא עצמו לתפלה לדורון ולהצלה".

אך בפרשה זו יעקב אבינו לא רק הנחיל לנו תורת חיים ושלחן ערוך לדעת את הדרך נלך בה ואת המעשה אשר יעשו, אלא אף פעל בכחו הגדול להכין לנו את דרך עין החיים לתת לזרעו עוז ותעצומות כדי שיוכלו להגיע לקץ הימים ולהגאל גאולת עולם, הבה נתבונן בדברי הרמב"ן בפרשה זו ונלך בעקבותיו.

"ויאמר אם יבוא עשו אל המחנה האחת והכהו והיה המחנה הנשאר לפליטה" (ל"ב ט').

"דהכונה בזה כי יעקב ידע שאין זרעו כולו נופל ביד עשו, א"כ יציל המחנה האחד על כל פנים, וגם זה ירמזו, שלא יגזרו עלינו בני עשו למחות את שמנו אבל יעשו רעות עם קצתנו בקצת הארצות שלהם, מלך אחד גזר בארצנו... ומלך אחר מרחם במקומו והציל הפליטים... ראו כי לדורות תרמזו זאת הפרשה" (רמב"ן שם).

מערכי תורה

וישלה

משיעורי מרן הגאון רבי חיים פיינשטיין שליט"א ראש ישיבת עטרת שלמה

'על כן לא יאכלו בני ישראל את גיד הנשה'

בציווי על איסור אכילת גיד הנשה נאמר (ל"ב, ל"ג) 'על כן לא יאכלו בני ישראל את גיד הנשה וגו'. ויש לדקדק בלשון המקרא שהציווי נאמר בדרך סיפור דברים, ולא נאמר בדרך של ציווי של איסור ואזהרה, וצריך ביאור מפני מה נאמר האיסור באופן של סיפור דברים, ולא בדרך ציווי ואיסור. ונראה לומר בזה דהנה במשנה בחולין דף ק' איתא מחלוקת, דעת רבנן דאיסור גיד הנשה נוהג רק בטהורה ולא בטמאה, ודעת רבי יהודה דנוהג אף בטמאה, ותנן שם, אמר רבי יהודה והלא מבני יעקב נאסר גיד הנשה, ועדיין בהמה טמאה מותרת להן, אמרו לו בסיני נאמר אלא שנכתב במקומו. ומבואר דאם נאסר קודם מתן תורה הוא נוהג גם בטמאה, ואם האיסור בסיני נאמר, האיסור אינו נוהג אלא בטהורה. והנה הרמב"ם (פ"ח ממאכ"א) פסק כדעת רבנן דהאיסור נוהג רק בטהורין ולא בטמאין. ונמצא דס"ל דלא נצטוו ישראל בגיד הנשה אלא בסיני. והקשה בלחם משנה דהרמב"ם בהלכות מלכים כתב דיעקב אבינו הוסיף על ז' מצוות בני נח את איסור גיד הנשה. ומבואר דס"ל דגיד הנשה נאסר לבני יעקב קודם מתן תורה, וזה סותר למה שמבואר מדבריו בהלכות מאכלות אסורות דפסק כרבנן דרק בסיני נצטוו על גיד הנשה. ותיירץ דאמנם לא נצטוו אלא בסיני, אבל מ"מ יעקב הוסיף האיסור מדעתו.

ולפי זה יש לבאר, דלכן נקט הכתוב את האיסור באופן של סיפור דברים, ולא באופן של ציווי ואיסור, כי באמת בפועל נהגו האיסור גם קודם שנצטוו, ונמצא דאמנם לא אכלו את גיד הנשה, אבל עדיין לא נאסרו בזה בציווי, וזהו שאמר הכתוב, דלא אכלו, ולא כתב דנצטוו שלא לאכול.

'ויבואו על העיר בטה'

כתוב (ל"ד, כ"ה) 'ויבואו על העיר בטה ויהרגו כל זכר'. הנה מה שהרגו את שכם בן חמור הוא או משום התועבה שעשה, או משום גזל שגזל את דינה, אבל כל בני העיר מה פשעו ומ"ט הרגום. ונחלקו בזה הראשונים, דהרמב"ם (פ"ט ממלכים) כתב בטעם הדבר ז"ל וכיצד מצווין הן על הדינין, חייבין להושיב דינין ושופטים בכל פלך ופלך לדון בשש מצות אלו ולהזהיר את העם, ובן נח שעבר על אחת משבע מצות אלו יהרג בסיף, ומפני זה נתחייבו כל בעלי שכם הריגה שהרי שכם גזל והם ראו וידעו ולא דנוהו. אמנם הרמב"ן כאן פליג ע"ז וכתב הטעם שהרגו את כל בני העיר הוא משום שהיו כנענים ועבדו ע"ז ועשו כל התועבות שהייתם עליהם מיתה, אלא שעד עתה לא היה הדבר מסור ליעקב ובניו לעשות בהם הדין. ונראה לומר באופן נוסף, דהריגת כל בני העיר לא היתה הריגה בעלמא, אלא היה זה מלחמה בבני שכם, והריגתם הייתה מכלל המלחמה, דהנה מבואר בכתובים דמלבד עצם הריגת כל בני שכם, היה גם שבי וביזה, דבנשים והטף היה שביה, ועל רכושם וממונם היה ביזה, וכדכתיב 'בני יעקב באו על החללים ויבזו העיר וגו'. את צאנם ואת בקרם ואת חמוריהם ואת אשר בעיר ואת אשר בשדה לקחו ואת כל חילם ואת כל טפם נשיהם שבו ויבזו. ומבואר דהיה דין של שבי על הטף והנשים, וביזה על רכושם וממונם.

והנה שבי וביזה הם מדיני מלחמה, כדכתיב בפר' שופטים בדיני מלחמה, 'והכית את כל זכורה לפי חרב, רק הנשים והטף והבהמה וכל אשר יהיה בעיר כל שללה תבזו לך', הרי דמדיני המלחמה הוא שבי של הנשים והטף, וביזה על שלל העיר, ואם גימא דהריגת בני העיר היה רק משום שעברו על ז' מצוות בני נח, מה ענין שבי וביזה לזה. ומבואר דלא היה זה רק הריגה בעלמא, אלא דהיה זה מלחמה בבני שכם, ושבי וביזה הם מכלל דיני מלחמה. והטעם שכעת אחר מעשה דינה ערכו מלחמה, יש לומר דהוא משום שעל נבלה כזאת עורכים מלחמה, וכדמצינו בנביא שופטים במעשה דפילגש בגבעה, שיצאו למלחמה על בנימין בגלל הנבלה. ולפי"ז מדויק הכתוב 'ויבזו העיר אשר טמאו אחותם', דמה שטמאו אחותם הוא טעם למלחמה. ובוזה יבואר תשובת בני יעקב שהשיבו ליעקב אביהם, דהנה יעקב אבינו אמר להם 'עכרתם אותי להבאישי ביושב הארץ כנעני ובפרזי ואני מתי מספר ונאספו עלי והכוני ונשמדתי אני וביתי', והם השיבוהו, 'הכזונה יעשה את אחותינו', ולכאורה תשובתם צריכה ביאור, שהרי יעקב לא שאל אותם מה הטעם שעשו כן, אלא בא עליהם בטענת סכנת נפשות, ומה תשובה יש בדבריהם על כך.

ולפי מה שנתבאר מבואר הוא היטב, דיעקב אבינו סבר דהם הרגו את בני שכם, מחמת שעברו על ז' מצוות בני נח, ועל זה טען להם, שלא היה להם לעשות כן משום דאית ביה סכנת נפשות. והם השיבו לו 'הכזונה יעשה את אחותינו', ור"ל בזה, שזו היא סיבה לצאת כנגדם למלחמה, וערכו עמם מלחמה, ובמלחמה ליכא כלל פטורא דפיקוח נפש, וכמש"כ המנחת חינוך לגבי מצות הריגת שבעה עממין, דהחינוך כתב דמצות הריגת אחד מז' עממין הוא רק אם אינו מסתכן בזה, אבל אם הוא פיקול"נ נדחית המצוה, והקשה המנחת חינוך דנהי דכל המצוות נדחים מפני הסכנה, מ"מ מצוה זו היא ללחום עמהם, וידוע דהתורה לא תסמוך דיניה על הנס, ובדרך העולם נהרגים משני הצדדים בעת מלחמה, א"כ חזינן דהתורה גזרה ללחום עמהם אף דהוא סכנה, וא"כ דחוייה סכנה במקום הזה ומצוה להרוג אותו אף שישתכן, וצ"ע, עכ"ד המנחת חינוך. וכתב ע"ז א"א ז"ל מרן הגרי"ז זצ"ל, דמדיני מלחמה שאין משגיחין על הסכנה, אבל מצד המצוה עצמה גם היא ככל מצוות התורה דנדחית מפני פיקול"נ, והחינוך איירי במי שבא לידו אחד מז' עממין שלא

במלחמה, דאז שפיר נדחה מפני הסכנה, עכ"ד. ומבואר דבמלחמה אין פטור דפיקוח נפש. אשר לפי"ז יש לומר, דזהו שהשיבו בני יעקב שאין בהריגת כל בני שכם פטורא דפיקו"נ, משום שמלחמה היא, ומדיני מלחמה שאין משגיחין בסכנה.

בבא מציעא מה תהא עליה? – חשבון הפסד ושכר בעת המלחמה

מתוך שיחת חינוך לבני הישיבה

הנה יש דברים המתחדשים בכל יום, ובכן, יש בחורים שהתנתקו לגמרי מכל המכשירים בכלל, אשריהם ואשרי חלקם, מה יותר טוב מזה, אבל יש בחורים שלא התנתקו לגמרי, ורוצים לשמוע מה מתחדש בכל יום, ויש שגם רוצים לשמוע מה מתחדש בכל שעה, ויש שרוצים לשמוע גם פירושים וסברות והבנות וכל מיני ניחושים בדברים, ככה או ככה, אני מסכים שזה מאד מעניין, רוצים לדעת ורוצים לשמוע, אבל יש לי רק שאלה אחת, בבא מציעא מה תהא עליה? שיהיה ברור, אי אפשר הכל ביחד, גם לדעת כל מה שמתחדש ישר והפוך, זה אומר כך וזה אומר כך, וכל תולדותיהן ותולדות תולדותיהן עד סוף העולם, זה מאד מעניין וניסיון גדול, וצריך כח להתגבר, אבל כמו שכתוב במשנה הוה מחשב הפסד מול שכר, מה יהיה עם בבא מציעא? גם זה וגם זה? לא, אני מודיע שאי אפשר שני הדברים יחד, כשלומדים דף י"ח לא לומדים דף ב' וכן הפוך, בבוקר כשלומדים דף ב' ודף ג' קונים את הדף מה שכתוב בגמרא, ברש"י ובתוס', ראשונים ואחרונים, וסברות ויסודות של רבתינו, ומה שמחדשים לבד עם שמיעת שיעורים, ובסדר ב' לומדים דבר אחר ולא קונים דף ב', אלא מה שלומדים בסדר ב', אותו דבר הראש של האדם לא יכול הכל ביחד! אין הכל ביחד, ככל שעוסק בעניינים האלה הוא לא עוסק בבבא מציעא, אין מה לעשות, אפילו בחור טוב שרוצה ללמוד, וגם לומד, אבל כל אותו זמן זה תופס את הראש, וגם אחרי זה עדיין ממשיכים לחשוב על הדברים, וגם צריך לספר למישהו, קשה לאדם לעצור את כל הידיעות אצלו ובוזה לגמור את הענין, צריך גם לספר ולדבר, כך דרך האדם, אז יחסר בבא מציעא! מה אנחנו חושבים, שזה רק כמה ימים? זה יתפוס את כל החורף, ה' יעזור שזה יגמור מהרה ברחמים גדולים, אבל זה יתפוס את כל החורף, ומה יהיה עם ב"מ? זה לא שאלה של שבוע, כבר יש לנו מסוף תשרי עד עכשיו, זה תופס ותופס. גם עצם הגישה לא נכונה, אני שואל: מישוהו זוכר מה פלוני אמר? ומה אמר אלמוני? אתמול, ולפני יומיים? אף אחד לא זוכר! אולי מישוהו ישתדל להיזכר. מישוהו זוכר מה פלוני אמר בקשר לענין המתחדש בכל יום? איזה סברה או איזה טענה? אף אחד לא זוכר! בשעת מעשה זה מאד מענין, למה לא זוכרים? כי זה לא חשוב! אין בזה שום נפקא מינא, מה שנוגע לאדם הוא זוכר, אם אתה צריך לקנות בגד אתה זוכר ולא שוכח, אבל זה לא חשוב לי, למה שאזכור את זה? באותה שעה זה מאד מענין, ואיך היה, ומה היה, אבל למחרת לא זוכרים כלום, אי אפשר לענות שום דבר! לא מצד ימין ולא מצד שמאל, לא ישר ולא הפוך, לא למעלה ולא למטה, שום דבר, זה לא חשוב, לאחר זמן בקושי זוכרים שהיה מלחמה בכלל, אני לא זוכר בדיוק כמה מלחמות היה. נשאלת השאלה, כמה הווה צריך לבזבז על ידיעה שאחרי כמה רגעים זה כבר לא מעניין? עמוד ב"מ לבזבז? תוס' שני קושיות של רעק"א? כמה מהחיים שלך אתה צריך לבזבז על הקנין הגדול הזה?

אני אומר לכם: שום סוחר, או בעל מפעל, או בעל עסק, לא מתעניין למה? כי יש לו עסק! הוא מכניס כסף, מוכר וקונה, אין לו זמן להתעסק בזה, אם תבוא לדבר איתו, הוא אומר אין לי זמן, אולי פעם ביום הוא מתעניין, פשוט אין לו זמן! זה דברים ברורים, תשאלו בחוץ. אם היה עניין שלו, והיה חשוב לו, והיה מזה נפקא מינא, הוא היה עושה מה שצריך, אבל זה לא ענין שלו, ואין לו פשוט זמן, צריך לקנות, למכור, להביא סחורה, להוציא סחורה, להביא לפה ולשם, לתקן, להרוס ולבנות וכו', למי יש זמן? לפועל בטל, לחלושי דמחזוא, להם יש זמן! למה לא להתעניין. וככל שמתעניינים יותר, זה יותר מענין, אפשר להעביר חודש שלם על העניינים האלה. אני אומר לכם כך: גדולי רבתינו חיו במלחמה שארכה חמש שש שנים! והיה נוגע להם ממש, לבני משפחותיהם ממש! הם הקדישו זמן לזה? הם התעניינו בזה? מתי יצא חזון איש עוקצין? מתי יצא חזון איש בבא בתרא? בשנים האלה תש"ג, תש"ד, ותש"ה, הוא ישב ועמל בתורה! היה מספיק חומר להתעניין, וזה היה באמת נוגע להם, לא כמו היום שעמלי תורה זכו שמשוחררים מכל העניינים האלה, ושם הם חיברו את כל התורה שנשארה לנצח נצחים, את התורה שאנחנו לומדים!

בזמן המלחמה כשברחו פליטים מכל המקומות, באמת פליטים, לא מהדרום למרכז, אלא פליטים מכל הארץ, מנותקים מכל המשפחה ומכל הסביבה, ואף אחד לא ידע מה יהיה בעתיד, ישבו בוילנא פליטים על מזוודות, ושם זקני הרב זצ"ל אמר שיעורים דבר יום ביומו! כמה עדים יש לזה, רבי דוד פוברסקי ישב בשיעור בוילנא, היה מספר את זה כל ימיו, למד שם זה וזה, מזה נשאר שיעורים, ומזה נשאר חזון איש, מזה נשארו כל רבתינו באותם שנים ארוכות שהיו חלק נכבד מהחיים שלהם! ואחרי זה גם בארץ ישראל היו עוד מאורעות, בשנים תש"ז ותש"ח ותש"ט, הם התעניינו? אם היו מתעניינים לא היה יוצא שום דבר, לא היו יוצאים ספרים בעומק העיון עד השיתין. אני אספר לכם: זקני הרב זצ"ל היה בוורשא לפני שהגיע לוילנא, והיו שם הפצצות כבדות וחזקות שהרשעים זרקו, ובאותם רגעים ממש זקני הרב זצ"ל חידש שיעור שלם שמודפס בספר, בזמן ההפצצות עצמם! מישוהו פעם דיבר איתו על אותו שיעור, והוא אמר לבנו, תגיד לו איפה חידשנו את זה, כשירדו פצצות על וורשא והחריבו את העיר, בפרט את מקום מושב היהודים, ושם היה צריך להתחבאות, הוא היה מונח בעומק הסוגיות וחידש שטיקעל תורה שלם בעומק העיון דק דק עד אין נבדק, לא התעניין ככה או ככה.

אשרי מי שמתגבר, בעזה"י יהיה לו ש"ס שלם, ולא יתבייש מב"מ, הוא לא יגיד, את זה לא למדתי טוב, זה לא שמעתי, התעניינתי בזה ובוזה, למדתי חלש. בפרט שעיקרי הדברים ממילא יודעים, אלא מתעניינים בכל הפרטים, כך או כך, זה הרי באמת לא נפקא מינא לשום דבר. להיות מחובר למכשירים, וכ"ש למכשירים כשרים למחצה לשליש ולרביע, ומי מדבר להתחבר למקורות חילונים ה' ישמרנו, להתחבר למעיינות טמאים שכל מילה שם היא טמאה, בשביל התעניינות, זה לא דרך ולא כדאי, שום בעל עסק לא יעשה את זה! וכל השם ארחותיו בעולם הזה זוכה ורואה בישועתו של הקב"ה.

השיבה הביתה

גליון 55

ענייני דיומא

מוסרי התורה ממרן המשגיח הגה"צ רבי בנימין פינקל שליט"א

שיחה שמסר מרן המשגיח שליט"א בהיכל הישיבה הק' להעמיד דעת תורה בדרכו ובמשנתו של מרן ראש הישיבה שר התורה רבי חיים שמואלביץ זצוק"ל, בהתייחסות לחיזוק התורה בימים אלו, נשיאה בעול עם הנתונים בצרה ובשביה והתפילה לשלומם, וההרגשה כי בשלי הסער הגדול הזה.

רפו ידיהם מן התורה

השליכו אביו מעליו ובא הכלב ונשכו

והחובה היא מפני שכל הצרות באות על ישראל מפני שרפו ידיהם מן התורה, וכמש"כ רש"י על הפסוק ויבא עמלק (שמות יז, ח) וז"ל, סמך פרשה זו למקרא זה לומר, תמיד אני ביניכם ומזמן לכל צרכיכם, ואתם אומרים היש ה' בקרבנו אם אין, חייכם שהכלב בא ונושך אתכם, ואתם צועקים לי ותדעו היכן אני.

משל לאדם שהרכיב בנו על כתפו ויצא לדרך, היה אותו הבן רואה חפץ ואומר, אבא טול חפץ זה ותן לי, והוא נותן לו, וכן שנייה, וכן שלישית, פגעו באדם אחד, אמר לו אותו הבן ראית את אבא, אמר לו אביו, איך יודע היכן אני, השליכו מעליו ובא הכלב ונשכו. ע"כ.

כשיש רפיון באמונה ואומרים היש ה' אם אין בא הכלב ונושך... ודאי שעמלק לא בא לתבוע את החיסרון באמונה, ולא למחות על ביטול תורה, אלא, עמלק ימ"ש רוצה כל הזמן להשמיד את כלל ישראל, אבל לא הולך לו, יש גדר מכרידה, גדר רוחנית, הגדר הכי מתוחכמת שאף אחד לא יכול נגדה, ורק מתי שיש רפיון וחסר בשמירה העליונה עמלק מגיע ועושה מה שעושה.

ומה הייתה ההצלה של בני"י מעמלק, כתוב בפסוק (שם, ט יא), ויאמר משה אל יהושע בחר לנו אנשים וצא הלחם בעמלק וכו', ויעש יהושע כאשר אמר לו משה להילחם בעמלק, ומשה אהרן וחור עלו ראש הגבעה, והיה כאשר ירים משה ידו וגבר ישראל וכאשר יניח ידו וגבר עמלק.

משעבדים את ליבם לאביהם שבשמים

ידועים לכל דברי המשנה בר"ה (כט, א), וכי ידיו של משה עושות מלחמה או שוברות מלחמה אלא לומר לך כל זמן שהיו ישראל מסתכלין כלפי מעלה ומשעבדין את לבם לאביהם שבשמים היו מתגברים ואם לאו היו נופלים. כיצא בדבר אתה אומר עשה לך שרף ושים אותו על נס וכו', וכי נחש ממית או נחש מחיה אלא בזמן שיש ישראל מסתכלין כלפי מעלה ומשעבדין את לבם לאביהם שבשמים היו מתרפאין ואם לאו היו נימוקים. ע"כ. נמצא, שהצרה מגיעה בעקבות חסרון בתורה ואמונה, כשאומרים היש ה' בקרבנו אם אין - חסרון באמונה, ורפו ידיהם מן התורה - חסרון בתורה, ואילו ההצלה מגיעה בזמן שמשעבדים את ליבם לאביהם שבשמים.

יסוד הניצחון הוא להיות דבוק בהקב"ה

דרשו בסנהדרין (קו, א), מאי לשון רפידים, רבי אליעזר אומר רפידים שמה, רבי יהושע אומר שריפו עצמן מדברי תורה, ופירש רש"י, מפני רפיון ידיים, של תורה ומצוות והכי נמי רפידים רפיון ידיים הוא כלומר מפני שרפו ידיים מן התורה בא עליהם עמלק, ובמהרש"א ביאר וז"ל, והיינו שחללו שבת שהיא שקולה ככל התורה. ע"כ.

ולמעשה שבת ואמונה זה ענין אחד, שבת היא עדות, כי ששת ימים עשה ה' את השמים ואת הארץ, ומי שנח ביום השביעי מעיד שהקב"ה ברא את העולם, ממילא התיקון הוא חיזוק האמונה וחיזוק בשמירת שבת וחיזוק עמל ויגיעת התורה. לאחר פטירת אהרן הכהן ג"כ הגיע עמלק להילחם עם ישראל, (ומובא שהייתה תביעה על ישראל מדוע מת אהרן כמש"כ רש"י במדבר כ, כג, מגיד שמפני שנחברו כאן להתקרב לעשו הרשע נפרצו מעשיהם וחסרו הצדיק הזה). וכך כתוב

התקופה היא לא פשוטה, יש בלבול גדול בציבור וצריך לסדר את העניינים.

אנחנו צריכים לדעת את השילוב הנכון של מעלת התורה ובן תורה, ומעלת המצטער בצערם של ישראל ונושא בעול עם חברו, נחפש את שביל הזהב.

ראשית כל, אין דבר שמשותווה ללימוד התורה, בעמל ויגיעה, רק בזכות התורה אפשר להינצל, ומצד שני צריך להרגיש את הכאב של יהודים רבים ובתוכם חלק גדול שומרי תורה ומצוות שסובלים סבל גדול, צריך להצטער בצרתן של ישראל ולבקש ולהתחנן על כלל ישראל, לא להיות אדיש ח"ו ושני החלקים לא סותרים זה את זה כלל.

להיות מצר בצרתן של ישראל

נשתדל כעת להעמיק בשני החלקים הללו.

בראשית הדברים אני רוצה לחזור ולהזכיר כי פה בישיבה גדלנו כולנו על ברכי מרן ראש הישיבה הגר"ח שמואלביץ זצוק"ל, הלב הטהור, וכן ראינו גם אצל תלמידיו אחריו וכך ראיתי את אבי מורי זצ"ל, כי בעת צרה ל"ע היה מצב של בכיות נוראות שא"א לתאר, יהודים סובלים.

ישנם כאלו שאומרים מה לי ולהם, מה אנחנו קשורים אליהם, אבל אותו אחד שאומר את זה אם יש לו שכן או קרוב שנמצא במקום סכנה אז הוא כבר מרגיש אחרת, רק היות וזה רחוק אז לא מרגישים, צריך להתפלל שיחזרו לביתם לשלום ויחזרו בתשובה, חלקם שומרי תורה ומצוות, וחלקם שלא שומרים אין זה מתוך רוע ורשעות הסיתו והדיחו אותם החדירו בהם שנאה לתורה ולמצוות (יש ערב רב שעושים להכעיס אבל הם מיעוט), רוב העם - מסכן, אני לא בעה"ב להגיד מה הגדר בדיוק של תינוק שנשבה אבל רוב האנשים לאחר שמכירים מקרוב את התורה ולומדיה המבט שלהם משתנה לטובה, כל ההסתכלות משתנה.

נתאר לעצמנו את מרן הגר"ח זצ"ל אם היה רואה את כל מה שקורה עכשיו כמה היה בוכה, כמה היה מצטער בצרתן של ישראל, ומי עוד כרבי חיים ששמר על גחלת הישיבות שלא תהיה תזוזה בעולם הישיבות רח"ל, אותו רבי חיים היה בוכה ללא הפסקה על כל אחד ואחד.

ללכת לבקש על יהודים שה' ירחם עליהם ויחזירם לביתם זה קשור לציונות? לא! אנחנו בגלות ורוצים שליהודים יהיה טוב, שיחזרו לביתם לשלום, וכמו שאמרנו להתפלל שיזכו לעשות רצון ה'.

(לגבי ההרגשה של הרצון לנצח במלחמה צריך לדעת שאנחנו זקוקים לרחמי שמים מרובים ומיום ליום רואים אין שהקב"ה מדבר אלינו שנתקרב אליו, זה כבר לא ענין של יושבי ארץ ישראל כל העולם בפחד, דברים לא מובנים, והפשט, שהקב"ה רוצה לעזור אותנו).

לצערו ישנם שחושבים, מה אני עושה בישיבה אם יש כל כך הרבה אנשים שסובלים כעת וצריך להיות נושא בעול אולי אני ילך לעזור לכל אלו שסובלים, אוי, כמה טעות יש בזה, לימדך ועמלק בתורה היא ההצלה הגדולה ביותר, ואם זה תורה מתוך הדחק ההצלה היא גדולה יותר.

השמירה היא פה בישיבה ובכל הישיבות, לימוד התורה וכן התפילה עולים על הכל, צריך שתהיה ההרגשה של יוגבה ליבו בדרכי ה', אנחנו המצילים והמגנים הגדולים, בן תורה צריך לדעת את התפקיד שלו ואת המעלה שבה הוא נמצא,

זה זכות מצד אחד ובד בבד גם חובה.

בפסוק: וישמע הכנעני מלך ערד ישב הנגב כי בא ישראל דרך האתרים וילחם בישראל וישב ממנו שבי, (במדבר כא, א), וכתב רש"י, שמע שמות אהרן ונסתלקו ענני כבוד כדאיתא בראש השנה, ועמלק מעולם רצועה מרדות לישראל, מזומן בכל עת לפורענות.

ומקום נוסף אנו מוצאים שהגיע עמלק, בימי מרדכי ואסתר, המן הרשע ביקש להשמיד להרוג ולאבד, וגם המן היה לו כח להילחם מפני שהיה רפיון, וכדברי הגמ' במגילה (יא, א), ר' אלעזר פתח וכו' בעצלות ימך המקרה ובשפלות ידים ידלוף הבית, בשביל עצלות שהיה להם לישראל שלא עסקו בתורה נעשה שונאו של הקב"ה מך, ואין מך אלא עני וכו'.

ומה הפירוש נעשה שונאו של הקב"ה מך, פירש רש"י, כמי שלא היה יכול להושיע. וביאור הדברים, הקב"ה תקיף בעל היכולת ובעל הכוחות כולם, אין עוד כח אחר זולתו, והכוונה שנעשה כמי שלא היה יכול להושיע, שהקב"ה אומר לנו כביכול אני לא יכול לעזור לכם יש לכם רפיון מן התורה.

במעשיו ודבוריו ומחשבותיו הטובים, מקיים ונותן כח בעולמות עליונים

וליותר ביאור נביא את דברי הנפש החיים (שער א' ג), כביכול ברא הוא יתברך את האדם והשליטו על רבי רבון כחות ועולמות אין מספר, ומסרם בידו שיהא הוא המדבר והמנהיג אותם עפ"י כל פרטי תנועות מעשיו ודבוריו ומחשבותיו וכל סדרי הנהגותיו הן לטוב או להיפך ח"ו, כי במעשיו ודבוריו ומחשבותיו הטובים הוא מקיים ונותן כח בכמה כחות ועולמות עליונים הקדושים ומוסיף בהם קדושה ואור, וכו'.

ובהיפך ח"ו ע"י מעשיו או דבוריו ומחשבותיו אשר לא טובים, הוא מהרס ר"ל כמה כחות ועולמות עליונים הקדושים לאין ערך ושיעור, כמ"ש מהרסך ומחריבך וגו'. או מחשיך או מקטין אורם וקדושתם ח"ו, ומוסיף כח לעומת זה במדורות הטומאה ר"ל. הקב"ה שהוא הבורא והיוצר וברגע כמימרא יכול להחריב את כל העולם, כל רצונו ית' היה שכל ההשפעות שיש בעולם יהיו כולם מכח כלל ישראל, ובזמן שישראל בעלייה יש שפע, ואם לא, חורבן! וזה הוא גם ביאור הפסוק בהאזינו (לב, יח) צור ילדך תשי ותשכח אל מחללך, ופירש רש"י, ורבותינו דרשו, כשבא להטיב לכם, אתם מכעיסין לפני ומתישים כוחו מלהיטיב לכם. כי הלא מה שייך לומר מתישים כוחו על בעל הכוחות כולם, אלא זהו היסוד, הקב"ה נתן את כל הכוחות כולם שיהיו מושפעים מכלל ישראל.

איתא במגילה (יב, א), שאלו תלמידיו את רשב"י מפני מה נתחייבו שונאיהן של ישראל שבאותו הדור כליה אמרו להם אמרו אתם, אמרו לו מפני שנהנו מסעודתו של אותו רשע, אם כן שבשושן יהרגו שכל העולם כולו אל יהרגו, אמרו לו אמרו אתה, אמרו להם מפני שהשתחוו לצלם, אמרו לו וכי משוא פנים יש בדבר, אמרו להם הם לא עשו אלא לפנים אף הקב"ה לא עשה עמאן אלא לפנים. (עי' רש"י שביאר שהשתחוו לצלם הביאור לנבוכדנצר, ובמהרש"א ב' להמן הרשע ע"ש).

והנה מצד אחד למדנו שעמלק בא בשעה שיש רפיון ובדברי הגמ' הללו אנו רואים שנתחייבו כליה מפני שהשתחוו לצלם, כלומר שנענשו על שעשו עבירה, והביאור הוא שבשעה שכלל ישראל עסוקים בתורה ואין רפיון בתורה אז גם אם נכשלים בעבירה הקב"ה אומר אני יעזור לכם (כדא' בפתי' דאיכה שהמאור שבה מחזירה למוטב), אבל אם יש רפיון בתורה הקב"ה אומר אני לא יכול לעזור, תש כוחו. ואכן התיקון שהיה בימי המן הרשע שמרדכי לקח את כל התינוקות ולמד איתם בשקיעות נראה כשלכולם יש פחד מוות אמיתי, והם ישבו ועמלו בתורה וזה הכריע את הכף לטובה.

כח התורה! גם בזמנים הקשים ביותר שיש רפיון ועמלק מגיע להילחם אם יש חיזוק בתורה עמלק מאבד את כוחו, זה העבודה של כל אחד ואחד, כח התורה, כח עמלות בתורה.

התורה אינה שוכנת לעולם בגוף שאינו בעל מדות טובות

דבר נוסף, נושא בעול עם חברו, דיברנו כמה וכמה פעמים על החובה להיות מצר בצרתן של ישראל, ונראה כעת כי מלבד החובה לרחם על השני, מעלת התורה של הנושא בעול היא גבוהה יותר ממעלת התורה של אחד כזה שלא חושב על השני שלא מרחם, בלי מידות טובות חסר בכח התורה.

וכמו שהזכרנו כמה פעמים את דברי המשנה באבות, (ג, יז), ראב"ע אומר אם אין תורה אין דרך ארץ, אם אין דר"א אין תורה, וביאר רבנו יונה, כלומר מי שאינו יודע תורה אינו שלם במידות של דרך ארץ כי רוב המידות הטובות שיש בדרכי

העולם, בתורה הם, כמו והעבט תעביטנו הענק לו מאזני צדק אבני צדק וכמה וכמה כיוצא בהם, אם כן בלא תורה לא יהיו דעותיו שלמות בדרך ארץ.

אם אין דר"א אין תורה - ר"ל שצריך תחלה לתקן את עצמו במידות. ובה תשכון התורה עליו שאיננה שוכנת לעולם בגוף שאינו בעל מדות טובות. וכו'.

א"כ ע"י תיקון המידות שאדם נושא בעול הוא מרגיש מה עובר כעת על כלל ישראל הוא חושב על כל אותם שעקורים מבתיים, התורה שלו היא בדרגה אחרת וממילא היא מגינה יותר ומצילה יותר. וצריך לדעת להבדיל בין להיות נושא בעול ובין לעשות פעולות, אם אתה מתחיל לחשוב אולי אני ילך לעשות כך וכך, לא, אתה צריך להיות בבמ"ד, בשיבה, תלמד עוד דף גמ' עוד שבירת המידות רק ככה תביא ישועה והצלחה.

אכן, בכלל ישראל יש עוד צרות, יש חולים רבים ל"ע, יש כ"כ הרבה אנשים שמחכים לישועה, כולם זקוקים לישועות, וכולם זקוקים לנו לבני התורה, לישועות של עמלי התורה, זה התפקיד שלנו, וכדברי הנפש החיים, כי במעשיו ודבוריו ומחשבותיו הטובים הוא מקיים ונותן כח בכמה כחות ועולמות עליונים.

ונזכיר את הסיפור הידוע שרבים זוכרים ומן הגאון רבי גרשון זצ"ל היה מרבה לספר זאת, על כך שבאו ראשי המדינה דאז לפני מבצע גדול ומורכב שהיו צריכים להפציץ את הכור בעיראק, וזה היה סכנת נפשות ממש, ובשעתו היה בממשל כאלה שעוד נשאר להם איזה זיק של אמונת חכמים ובאו לבקש ברכות.

הם הלכו להתברך אצל רבי ישראל אבוחצירא הבאבא סאלי ז"ע, ושאל אותם באיזה שעה אמורה לצאת התכנית לפועל, אמרו לו באחד בצהרים, הרב לא הסכים, רק בשעה ארבע, הייתה להם זיק של אמונת חכמים, משהו, איזו הרגשה שלא כדאי ללכת נגד הרב, וכך עשו והצליחו, וההסבר של הרב היה כי בשעה ארבע חוזרים כולם לסדר שני ויש יותר סייעתא דשמיא.

אין זה אומר שהוא אמר ללכת לעשות את המבצע, אנחנו בגלות, אבל כשיהודים הולכים למקום סכנה אנחנו רוצים שלא ינזקו, צריך לרחם על הבריות, אנשים הולכים למות צריך לבקש שלא ינזק אף יהודי, זה לא נושא של לתת כח לציונות, תתפלל שהקב"ה יחזיר אותם בתשובה, אבל חלילה חלילה שלא ינזקו יהודים, זה השילוב הנכון.

כח שבירת המידות של יחיד

בשעתו במלחמת ששת הימים היה פחד ואימה, התוכניות היו ברורות מה רוצים לעשות ליושבי א"י, אנשים עוד חיו את השואה, זה היה עשרים שנה אחרי השואה, היום נשארו כמה ניצולי שואה, אז כל הניצולים היו אנשים צעירים, היה פחד ואימה, א"א לתאר את הבכיות והתפילות שהיו אז. ומרן ראש הישיבה הגר"ח זצ"ל שמע במקלט אשה מסכנה שהייתה עגונה הרבה שנים, היא התפללה ואמרה רבש"ע אני סולחת לו על מה שעשה לי, תסלח לנו על מה שעשינו לך, רבי חיים התרגש כ"כ ואמר שבירת המידות של יחיד מציל את הרבים.

יש ניסיונות בשבירת המידות, זה קשה, יש את התחושה הזו שרוצים לנקום בבן אדם שעשה לך עוול, אני יראה לו מה זה, פרינציפ, יש מילה כזו, דווקא לא לוותר, יש ניסיונות אסור לדון, אבל מי שמוותר שידע שהוא מציל רבים.

החובה המוטלת על בני התורה היא חיזוק בתיקון המידות, חיזוק האמונה ובכללה שמירת שבת כראוי, חיזוק בעמל ויגיעת התורה שאין למעלה מזה, ולא לשכוח את החיזוק בצניעות וקדושה, שקשה להאריך בזה וצריך להקדיש שיחה מיוחדת על הנושא.

ובמילים ספורות, ידוע שמרן הרב שך זצ"ל כינס אברכים וצעק על צניעות, אמרו לו מה זה נוגע אלינו צריך לדבר על זה עם הנשים, הרב שך אמר, על פי רוב הבעל הוא הקובע והצניעות תלויה בו האשה רואה מה מפריע לו ומה אכפת לו.

יש הרבה ניסיונות ופיתויים, גם מתוך החרדים יש מסיתים, יש כאלה שלצורך קידום מכירות וכו' משכנעים על דברים אסורים, יש לנו משמר התורה, יש לנו גדולי הדור שפסקו מה כן מה לא, וגם אם יש חילוקי דעות בין הרבנים אחד יכול לומר זה הרב שלי, ובעולם האמת יקבלו את זה, אבל על דברים שכל הרבנים אסרו ואחד הולך ועושה על דעת עצמו זה סימן שמעולם הוא לא שומע בקול הרבנים ועושה רק מה שהוא חושב. יש גבול שכל הרבנים הסכימו שלא עוברים, ואם עוברים על זה, זה עושה סילוק השמירה.

החלש יאמר גיבור אני, הקב"ה רוצה שנתאמץ, אשרי מי שמוסיף עכשיו חיזוק בזמנים של סוף הגלות הן להביא ישועות לכלל ישראל ברו"ג, הן לקרב את הגאולה, הן להרבות כבוד שמים, אשרי ומה טוב חלקו, הוא יזכה לכל הברכות ולכל הנבואות שהבטיחו כי הוא יהיה ממקבלי הגאולה.

כזה דבר... אבל מי שהיה בדרגה רוחנית כ"כ גבוהה כמו רבי יוחנן לא שייך להיות פחות מזה, זה כמו שאומרים למלאך להיות בן אדם... זה לא יתכן, הוא לא יכול למצוא טעם בכאלה חיים. ראיתי כעת שהג"ר מאיר גריינימן שליט"א ביארצייט של החזון אי"ש הביא הגדרה מעניינת שאמר אביו (אחר המיטה של החזון"א): ספר תורה כותבים אותו על קלף שעשוי מעור של בהמה. אחרי שכותבים עליו ספר תורה ודאי זה לא "עור בהמה עם דברי תורה"... אלא כל הספר - כל העור בהמה, נהיה קדוש! **החזון אי"ש - המשיך הרב גריינימן - היה ספר תורה שכתוב על עור של בן אדם... כל הגוף שלו קדוש... נפרדים מספר תורה!** גם רבי יוחנן שהיה בכזו קדושה גבוהה, להגיד לו להיות 'כמו כולם' בלי ריש לקיש - זה לא שייך...

וזה ההסבר מדוע יעקב אבינו לא עלה, יעקב הבין שאם חלילה תהיה לו ירידה, זה לא ירידה שהוא יוכל להסתדר אתה בדרגה הגבוהה בעולם הרוחני, לא שייך לומר עד עכשיו היית למעלה עכשיו תרד קצת...

אדם מרומם הוא בקרקע אחרת...

אבל איפה המידה כנגד מידה?... אני רוצה להסביר לכם: כעת מסתיימים ימי השלושים על הגאון רבי ברוך מרדכי אזרחי זצ"ל, (ויש לנו עוד כמה דברים נפלאים ששמעתי מחתנו הגר"ה גלזמן שאנו רוצים להספיק חלקם בטרם יחלפו השלושים...) פעם הגרבי"מ זצ"ל שאל מה ההבדל בין 'גבוה' לבין 'מרומם'...? כ"א אמר את תשובתו, עד ששאלו מה הרב אומר? אמר 'המקרקע'. הקרקע. כלומר, תלוי מאיפה מתחילים... גבוה ונמוך שניהם עומדים על הקרקע, ההתחלה היא אותה התחלה, רק הגובה עלה קצת יותר, הוא יותר ארוך... אבל 'מרומם' הוא בכלל בקרקע אחרת... זה לא סתם שהוא יותר גבוה, הוא בקומה שניה ומעלה... ההתחלה שלו יותר גבוהה ממך, הוא מרומם...! רם על כל גוים ה', הוא בכלל לא אתם... זו הגדרה פשוטה וברורה ונכונה. כאשר בן אדם נמצא על הקרקע, מצד אחד הוא לא יכול להיפטר, לא נופלים, אבל מצד שני, מי שנמצא על הקרקע - כולם יכולים להתחיל אתו, להתגרות בו. משא"כ אחד שהוא מרומם - הוא לא נמצא עם יושבי הקרקע, ומה אפשר לעשות לו... אדם בקרקע לא יכול להתחיל עם מישהו על מטוס... (חוץ מטילים, לא ע"ז מדובר...) מצד שני מרומם יכול גם ליפול.

אומר הקב"ה ליעקב - אם היית עולה - הם בכלל לא היו מתחילים אתך, אתה מרומם מהם! אתה לא בקרקע שלהם! אבל פחדת שתפול ונשארת על הקרקע, אז נכון, ליפול לא תפול, אבל פה כולם יכולים לפגוע בך, ולכן ישתעבדו בבניך במסים וארנוניות. וכו'.

אדם צריך להיות מרומם! כך סלבודקא לימדה כל הזמן "ורוממתנו מכל הלשונות". בגמ' כתוב (פסחים סח, ב) שרבי יוסף אמר על יום חג השבועות - אילולא ההוא יומא כמה יוסף איכא בשוקא. ופרש"י, 'שלמדתי תורה ונתרוממתי'. זה לא שנשארת אתה אחד ורק גבהתי קצת... אני מרומם יותר! הנקודת מוצא שלי שונה!

יהודי שלומד תורה הוא מרומם! הוא מתחיל מנקודת מוצא הרבה יותר גבוהה... וזה מה שאמר לו הקב"ה, אל תירא עבדי יעקב, אם היית עולה לא היית יורד, למה פחדת...

סלבודקא תמיד דברה על גדלות האדם ועל הרוממות של בן תורה. שמעתי ממנו עוד, שהוא הביא שכתוב בחז"ל מה יונה נלחמת בכנפיה, אף ישראל. מה שייך אצל יונה להילחם בכנפיים?... אם יבא חתול לדרסה מה יעזרו לה הכנפיים... אלא פשוט, שהיא

עולין ויורדין בו...

כתוב בפרשה: "ויחלום והנה סולם מצב ארצה וראשו מגיע השמימה והנה מלאכי אלוקים עולים ויורדים בו. מבואר במדרש (תנחומא אות ב') אמר רבי שמואל בר נחמן, אלו שרי אומות העולם. דא"ר שמואל בר נחמן מלמד שהראה לו הקב"ה לאבינו יעקב שְׁרָה של בבל עולה שבעין עוקין (שליבות או מעלות) ויורד, ושל מדי חמשים ושנים, ושל יון מאה ושמונים ויורד, ושל אדום עלה ולא ידע כמה... באותה שעה נתיירא יעקב אבינו ואמר שמא לזה אין לו ירידה?...! אמר לו הקב"ה ואתה אל תירא עבדי יעקב ואל תחת ישראל. כביכול, אפילו אתה רואה עולה אצלי - משם אני מורידו. שנא' אם תגביה כנשר ואם בין כוכבים שים קִנְךָ משם אורידך נאם ה'.

אח"כ ממשיך המדרש: "א"ר ברכיה בשם רבי חלבו ורבי שמואל בן יוסינה מלמד שהראהו הקב"ה ליעקב אבינו שרה של בבל עולה ויורד" וכו', - אחרי שהקב"ה הראה לו עוד שרי אומות העולם שעולים ויורדים - **"אמר לו הקב"ה ליעקב יעקב למה אין אתה עולה?... באותה שעה נתיירא אבינו יעקב ואמר כשם שיש לאלו ירידה כך אני יש לי ירידה, אמר לו הקב"ה אם אתה עולה - אין לך ירידה! ולא האמין ולא עלה וכו'.** אמר לו הקב"ה אילו עליית והאמנת - לא הייתה לך ירידה **לעולם!** אלא הואיל ולא האמנת - הרי בניך משתעבדין בהללו ארבע מלכויות בעולם הזה במסים ובארנוניות ובגולגוליות. אמר לו יעקב יכול לעולם?...! אמר לו אל תירא עבדי יעקב ואל תחת ישראל וכו'".

והנה עלינו להבין, מה בדיוק המשקל של המדה כנגד מדה שיש פה?... היות ולא עליית אז הגויים ישתעבדו בבניך.

אומר לכם דבר פשוט, ואמיתי ביסודו: בעצם מה היה אכפת ליעקב לעלות?... שיעלה ואח"כ יירד, מה קרה... הרבה שנים הוא יעלה, לא מדובר פה על עלייה לתקופה קצרה... וכמו שראינו אחד עלה נ"ב שנה אחד שבעים שנה, ועוד אחד מאה שמונים!

אבל בדרגות הגבוהות של העולם הרוחני זה שונה... הגמרא מספרת (ב"מ פד) בפרק השוכר את הפועלים, שרבי יוחנן למד עם גיסו ריש לקיש, עד שפעם אחת הוא הקפיד עליו ונח נפשיה דריש לקיש. ורבי יוחנן הצטער עליו הרבה... רבנן רצו ליישב את דעתו ושלחו לו את רבי אלעזר בן פדת שהיו מחודדין שמועותיו, הלך וישב לפניו וכל מילתא דאמר ר' יוחנן - הביא לו ר"א בן פדת תנא דמסייע ליה (סיוע לדבריו), אמר ר' יוחנן אתה כמו ריש לקיש?...! ריש לקיש היה שואל על כל דבר עשרים וארבע קושיות והייתי מתיר לו כ"ד תירוצים וממילא רווחא שמעתא, ואתה מביא לי סיוע, וכי איני יודע שאני אומר טוב?...! עד שר' יוחנן קרע בגדיו והיה הולך ובוכה היכא את בר לקישא... היכא את בר לקישא... והיה צווח עד שנעקרה דעתו ממנו. בקשו רבנן רחמים עליו ונח נפשיה.

כולם שואלים, למה לא בקשו עליו רחמים שיתרפא? אלא התשובה היא, זה לא היה עוזר... הוא היה חוזר וצווח היכא את בר לקישא, כי אין לו את ריש לקיש... רבי יוחנן בלי ר"ל לא יכול לחיות!!!

ואספר: כשלמדנו את הגמרא הזו בדף היומי, קם איזה יהודי בשיעור ושאל בביטחון מוחלט: אני לא מבין... הרי בתקופה הזו חיו הרבה אמוראים, ולאף אחד לא הפריע עד כדי כך שריש לקיש נפטר, אז הסתדרו בלי ריש לקיש... אז למה הם לא יתפללו שרבי יוחנן יהיה כמו כולם?...!

הוא ממש לא יכל להבין את זה... נכון, הוא באמת לא יכול להבין

תפרוש כנפיים ותעוף! מה יכול החתול לעשות כשהיונה בשמים?... שום דבר.

גם ישראל נלחמים בכנפיהם... תעלה למעלה, תתרומם... למדתי תורה ונתרוממתי. כל הניסיונות של הרחוב שקשה לעמוד בפניהם זה רק כשאתה קטן. כשאדם מתרומם זה בכלל לא מדבר אליו... פעם שאלו את החזון אי"ש ע"ה איך מתגברים על תאוות האכילה? הוא אמר, אני לא מאמין שלקצות החושן היה תאוות האכילה. וסיפר לי הגר"נ נבנצל שמישהו שאל איזה תלמיד חכם גדול, מנין להחזו"א שלקצות לא היה טעם באוכל, זה רוח הקדש?!! אמר לו אותו ת"ח, זה קל חומר... אני, כשאני לומד קצות אין לי תאוות לאכילה, אז הקצות עצמו על אחת כמה וכמה...

אדם שלומד קצות ונהנה מהעומק והבהירות לא עומד לו בראש כעת לאכול במבה... הבה תורה צריך להיות מרומם! ואדם מרומם כבר לא מעניין אותו כל השטויות שמסביב. הוא לא מתחיל מאותו 'מרקע' של הרחוב, הוא בקרקע אחרת... הרבה יותר מרומם!

כתוב במדרש שה"ש רבה (פח, ח), כשנפטר רבי יוחנן מה היו הבריות אומרות עליו? "אם יתן איש את כל הון ביתו באהבה שאהב רבי יוחנן את התורה - בוז יבוז לו". מה כתוב פה?... זה כמו שיבא אחד ויציע לי לקנות בנין ענק רב קומות במאה שקלים... חסר דעה זה הביטוי הכי עדין עליו... אין לו מושג בכלל במה דברים אמורים... אם יתן איש את כל הון ביתו, על מה הוא יתן?... על האהבה שאהב רבי יוחנן את התורה... איזה השוואה זו?... בוז יבוז לו... מה כבר הצעת לי בתמורה?... עשית צחוק מעצמך! זה רוממות! באמת הדברים האלו לא מעניינים... הראש שלי נמצא יותר גבוה...

"המבט הנכון הוא מה הרווחת"

וכעת נעבור לתורת סלבודקא, אני מקוה שיהיו כאלו שיבינו אותי, אבל גם אם לא - לא נורא...

עוד סיפר הגר"ה גלזמן חתנו של הגי"ר ברוך מרדכי זצ"ל: אחד הנכדים של הגר"מ, סיפר בשבעה, שאצל ר' ברוך מרדכי תמיד אלול זה היה מילת קסם... לא רק בשיחות המאלפות שלו, גם אני זוכר, איך היו שרים שירי נשמה בשבתות בערגה וכיסופין... צמאה לך נפשי כמה לך בשרי... זה חדר מן הפה אל הלב... היה זה מעמד כביר...

אותו נכד סיפר שבילדותו הוא נשם את האווירה של אלול במחיצת רבי ברוך מרדכי, והוא כל הזמן 'חלם' כבר להגיע לשיבה גדולה, ולחיות את האלול כמו בחור גדול. וברוך ה', הוא גדל ונכנס לשיבה, כל האלול הוא התעלה ולא בזבז רגע... כשנגמרו עשרת ימי תשובה, אחרי יום כיפור, הוא היה כולו נרגש ונפעם, והגיע לסבא הגדול. סבא שואל אותו, נו... איך עבר אצלך ראש השנה, יום כיפור?... אמר לו הנכד - סבא, תאמין לי, כל ארבעים יום הללו לא בזבזתי רגע!! לא ראיתי את אור השמש אף לא מכונית ברחוב... הייתי טמון בבית המדרש...

אמר לו ר' ברוך מרדכי: 'משתתף בצערך'!...

נכון אתם לא מבינים?... לא נורא... אותנו בסלבודקא לימדו, וכי זה צורת ההסתכלות?... זה מה שנשאר לך מכל האלול?... מה הסבא, הגר"מ, רצה שתגיד לו?... ב"ה היה כזה אלול מתוק ונפלא, אני לדודי ודודי לי... הרגשתי חיבור עוצמתי לקב"ה, כמה לך בשרי... הבשר כבר התרומם... בהמצאו, בהיותו קרוב... איזה רגעים נעלים! איזה תפילות בראש השנה... נכון, גם השקעתי אבל מה קבלתי...

תארו לעצמכם שאחד נסע לחו"ל ועשה עסקה שהרוויח ממנה שבע מיליון דולר. אבל במקום בו הוא שהה, לא היתה לו אכסניה מסודרת איפה להיות, והוא כל פעם 'אילתר' לעצמו מה לאכול ואיפה לישון. כשהוא ישוב הביתה על מה הוא ידבר? על זה שלא היה לו מה לאכול ואיפה לישון! הוא ידבר על השבע מיליון דולר!!! זה מה שנשאר לך מאלול?... לא ראית את אור השמש?... נכון, ודאי שהשקעת וזה מה שהיית צריך לעשות, אבל תראה מה הרווחת!...

וזה מה שלמדנו בפרשה הקודמת - - - עשו אומר "הנה אנוכי הולך למות ולמה זה לי בכורה". מה עשו ראה בכורה?... "אני הולך למות על ידה אם כן מה לי חפץ בה". רק רגע... מתי מתים שם... שתויי יין, פרועי ראש... מי אמר לך להיכנס שתוי יין?... כמה כהנים מתו בגלל שהם נכנסו שתויי יין... אם תספור מבנין הבית בקושי יהיה לך מנין... פרועי ראש, טמאים, למה שייכנסו למקדש?... אבל עשו ישר רואה - מתים, אין לי כח לזה... וכבר הבאנו בשם התוס' ישנים שעשו כל הזמן בזה את הבכורה, זה לא התחדש רק באותו היום...

מאיך יעקב כל הזמן נכסף לבכורה... בכורה! אז קצת נזהרים, מה קרה... ופה היה ההבדל ביניהם. עשו בכל דבר ראה רק את הקושי, הוא רצה שיהיה לו כל מה שהוא רגיל, איש ציד... איש שדה... אבל תסתכל קצת... תתבונן... קצת השקעה!...

ונקח דוגמא שכיחה ומצויה - שבת קודש - למי שלא בא בסוד טעמיה רואה רק את האיסורים כהררים התלויים בשערה. אך כל באיה יעידון כי זה רק השערים שדרכם נכנסים למעין עולם הבא - השבת נועם הנשמות - והשביעי עונג הרוחות ועדן הנפשות להתעדן באהבתך ויראתך - ותפילה לבו"ע - אכסוף נעם שבת - כאיל תערוג על אפיקי מים כן נפשם תערוג לקבל נועם שבת - עם מדושני עונג, ואחז"ל (שבת י, ב) אמר לו הקב"ה למשה מתנה טובה יש לי בבית גנזי ושבת שמה, לך אמור להם לישראל, ומהכא יליף שהנותן מתנה לחבירו צריך להודיעו.

עם ישראל קרויים "סוגה בשושנים". (שה"ש ז, ג) גם בפיוט מעוז צור אומר הפייטן "ומנותר קנקנים נעשה נס לשושנים". וכן בסליחות אמרנו "כנויה קרויה שושנה".

מה העניין בשושנה?... שושנה זה אחד הפרחים היפהפיים שיש. אך שושנה זה צמח דוקרני. ילד קטן מתרחק כמה שיותר משושנה, למה הוא לא יודע להיזהר, ולהתפעל מיופיה הוא גם לא יודע, ותמיד יש לו דם ממנה אז הוא כמה שפחות מתעסק עם זה. אבל אדם גדול שמבין, קצת נזהר ונהנה מהיופי של השושנה. קצת נזהרים ויש שושנה. אבל עשו רואה רק את הקוצים, ואין לו דעת להתפעל מיופיה של השושנה. כ"כ פשוט...

הישיבה זה שושנה נהדרת!...

ופה אני רוצה לומר לכם יסוד עצום:

ישנה שאלה עצומה של מרן ראש הישיבה זיע"א: כתוב **"וישכב במקום ההוא"**, וברש"י - "לשון מיעוט, באותו מקום שכב אבל י"ד שנים ששמש בבית עבר לא שכב בלילה, שהיה עוסק בתורה". ובודאי לא הכוונה שלא ישן כלל, כי הנודר לא לישון ג' ימים מלקין אותו וישן לאלתר, כמבוי בסוכה (נג, א) וע"כ שנרדם זמן מועט בלי לשכב וכעין המבואר שם שהיה בשמחת בית השואבה. והקשה ראש הישיבה אם כן למה היום הוא כן הלך לשכב?... הרי גם בדרך הוא המשיך ללמוד... והוא נשאר בשאלה.

אני לא מתיימר לומר תירוץ אבל יש לי מהלך, והיסוד בודאי נכון. (גם אם זה לא מתרץ...) שבע שעבר דברנו בשם הגי"ר ברוך מרדכי - למה יעקב רצה לצאת מבטן אמו כשהיא היתה עוברת על פתחי תורה של שם ועבר, הרי גם בבטן המלאך מלמדו תורה. ואמר הגר"מ - אמנם הוא למד את כל התורה, אבל 'ישיבה' היתה חסירה לו... ולכן כשעברה על פתחי שם ועבר - רצה יעקב לצאת.

בישיבה יש סייעתא דשמיא מיוחדת! בישיבה אפשר להירדם גם על הסטנדר, אבל בבית, מחוץ לישיבה - לא. צריכים לשכב... גם יעקב אבינו, כל זמן שהוא היה בישיבת שם ועבר, לוותה אותו סייעתא דשמיא של ישיבה וכך הוא יכל להחזיק מעמד בלי לשכב. כשהוא יצא - הוא היה צריך לשכב. זה כבר עולם אחר...

עכ"פ נדע ונבין, יש לנו אוצרות! נכון, אולי לפעמים יש הרגשה שהישיבה קצת מחייבת, לא נאריך בזה כעת, בכל דבר יש גם חשבון של כלל ולפעמים ע"י הפרט, אבל כמה מרוויח מי שנמצא בישיבה... עשו ראה את הקוצים, עם ישראל ראה את השושנה.

סייעתא דשמיא של ישיבה אין בעולם, ויותר מאוחר כלם מבינים - אך מי שלא ניצל קודם - זה פסידא דלא הדר.

כשחזקים באמונה, לא צריך לפחד...

שבוע שעבר הבאנו שכתוב בהקדמת ה'לב אליהו' שהחפץ חיים אמר בזמן מלחמת העולם הראשונה שתבא מלחמה שניה הרבה יותר קשה, שהראשונה תהיה נחשבת כ'משחק ילדים' לעומתה. (וכמו שהיה בשואה רח"ל) ואח"כ תבא מלחמה שלישית שהשניה תהיה כאין וכאפס לנגדה. וזה פחד איום... והבאנו שהג"ר אליהו לופייאן הסביר שהכוונה למלחמה על אמונה. ומרן הרב שך אמר אין שום הבטחה שזה לא יהיה כפשוטו... מלחמה של ממש. ואנחנו הוספנו, הלואי ונישאר רק עם מה שאמר ר' אליהו לופייאן...

ואח"כ באו לשאול, מה פתאום אתה מכריע שעדיף מלחמה על אמונה, וסתם, איך אתה מכריע בין ר' אליהו לופייאן לרב שך... ונפרש שיחתנו: איך הגר"א לופייאן ידע את כוונת הח"ח שזו מלחמה שתהיה על אמונה? אלא יש מדרש תהילים, (פרק ב') שם הוא מדבר על מלחמת גוג ומגוג. גוג ומגוג אומר - כל העולם טפשיין הם, הם מתחילים עם עמ"י והקב"ה בעד ישראל. אני אתחיל עם הקב"ה בעצמו... מושיען של ישראל. כשאני יגמור עם הקב"ה לא יהיה לישראל מה לעשות... אומר רבי לייב חסמן, הם חסרי דעה?!... איך הם חושבים להתחיל עם הקב"ה?... אלא מסביר רבי לייב, וקילס את דבריו הגר"ח קמיל זצ"ל: כל זמן שעם ישראל דבוק בקב"ה, אי אפשר לעשות כלום. אמר גוג ומגוג - אני אערער את אמונת עם ישראל בקב"ה. כאשר הם לא יאמינו בה' - הוא יעזוב אותם, וממילא כולם יפלו כי ה' לא יעזור להם!

וזה בעצם מה שאמר הגר"א לופייאן, מלחמה על האמונה. אלא מה, מוסיף הרב שך, כ"ז נכון, ואם יהיה לנו שכל ונאמין בקב"ה - ננצח. ואם לא - אין שום הבטחה שתהיה לנו הגנה מפני כל מלחמה אחרת שלא תבא. ואנחנו הוספנו, שהלואי שנישאר עם ר' אליהו לופייאן, שנשאר חזקים באמונתנו בקב"ה, ולא נצטרך להגיע לשום מלחמה! זה הדברים שאמרנו. פשוט...

הרחוב מפיל חללים!...

מה זה באמת המלחמה האחרונה?... כולם עושים גזירות לדכא את עם ישראל. ובאמת הם טפשים. למה? כי "בצר לך ומצאוך כל הדברים האלה באחרית הימים ושבת עד ה' אלוך ושמעת בקולו!" כל כמה שיותר תענה את היהודי - כך יותר תתקשר עם הקב"ה! זו מציאות. וכך גם שומעים היום איך החיילים מתחננים לציצית, לתפילין ולהכל... זה דבר ידוע, ככה זה עם ישראל. אם תדכא אותו ותציק לו, הוא עוד יתקשר לקב"ה... אז באמת כולם טפשים, כי כשיהודי עם הקב"ה - הוא פודה אותו מכל צרה. גוג ומגוג אומר, אני אעשה הפוך... אני אעשה שיהיה לישראל רק טוב... ואז מה כתוב?... "וישמן ישורון ויבעט, שמנת עבית כסית, ויטוש אלוך עשהו וינבל צור ישועתו". ככה אני אתחיל עם ישראל. וכי אנחנו לא רואים את זה היום?! היום הכל מותר לך... כל המכשירים מגדול ועד קטן עם כל הטכנולוגיה שיש... כל הפלאפונים, כל המכשירים הטמאים האלה - הכל בשביל שיהיה נח וטוב ליהודים, זו מזימתו של גוג ומגוג.

אתם יודעים כמה המכשירים האלו העבירו על הדת בני תורה גמורים?!... כמה האינטרנט העביר יראים ושלמים?!... כמה הפלאפון שנקרא 'כשר' הוציא בחורים מהלימוד... הוא הפך אותם לפטפטנים במקום למדנים... [יש הרבה שצריכים לבקש סליחה מהנשים, כי כתוב עשרה קבין של שיחה ירדו לעולם תשעה נטלו נשים ואחד העולם, אם כן הם גונבים מהם...]

תחשבו רגע... תחשבו כמה אנחנו נופלים ולא שמים לב לזה... פלאפון כשר?! מה הבעיה, צריך להיות כזה מופקע מעולם הזה בלי פלאפון?!... אבל זה מוציא אותך מהלימוד! אתה לא מונח בלימוד, הראש לא מרוכז בלימוד!

סיפרנו כמה פעמים, שהיה אברך בן עלייה גדול שהיה יוצא מהבית בבוקר לסדר א' וחוזר רק אחרי סדר ב' וגם בצהריים הוא למד בבית המדרש. אשתו ביקשה ממנו שיקח פלאפון בכיס, וידליק אותו רק בצהריים והם ידברו קצת ביניהם, ואח"כ שישגור אותו בחזרה. הוא ביקש ממני לשאול את מרן ראש הישיבה זיע"א אם

יש בזה בעיה או לא... אמר לי מרן רה"י - אם אין בזה בעיה של שלום בית תגיד לו שלא יקח. למה, כי זה "פתח בכד וסיים בחבית"... (ב"ק כז.) אתה מתחיל עם משהו קטן, ואתה לא יודע איפה זה ייגמר... והניסיון יורה... הרבה התחילו עם פלאפון למשהו קטן, והשתרשו בזה חזק מאד... רח"ל.

הגוג ומגוג נוגס בחלקים הכי טובים! ואם כבר מדברים, אז הרי גם כל החדשות והנייעס, זה הכל "כחי ועוצם ידי"!

ראיתי שתי דברים בחוברת של המשגיח הגה"צ רבי דב יפה זצ"ל: הגר"ח מברסק אמר שבכדי שעתיד יהיה נקי מאפיקורסות וכו' ועוצם ידי וכל הדברים הרעים, צריך שהעורך שלו יהיה או אני (הגר"ח) או הג"ר אליהו חיים מייזל רבה של לודז'.

כל מה שמדברים בעתון זה הכל דיבורים סביב כוחי ועוצם ידי. אלא מה, כ"א אומר לעצמו, בודאי... הכל מהקב"ה, אני יודע. אבל רק נראה קצת מה הולך ב'דרך הטבע'... והוא הביא - הגר"ד יפה - שהרב דסלר אמר על זה, שזה כמו שאחד יגיד לחבירו בא נדבר כמו משוגעים... אין כזה דבר. אם הכל זה הקב"ה, מה שייך לראות ע"פ דרכי הטבע... וכל זה הצלחה של גוג ומגוג. **כי האמת היא שהכל נעשה בהשגחה מהקב"ה, וזה תלוי בלימוד התורה שלנו. וזו המעלה של ישיבה.**

וראיתי כעת שפרסמו כאן קטע יפהפה של הרב דסלר שאומר מה זה ישיבה, מה הכח של ישיבה ומה בחור יכול לקבל ממנה. אבל אחד ששקוע בנייעס - הוא לא נמצא עם הישיבה, הוא נמצא בקרקע של הרחוב... במקום להתנתק מהרחוב הוא מכניס אותו אל תוככי הישיבה... ה' ירחם.

פעם היו קוראים לישיבה 'תיבת נח'. היום יש שמכניסים לתיבה גם את כל החיות והבהמות והפח זבל, והכל באותו קומה... איך רוצים אחר כך להצליח?... כמובן, שזה מיעוטא דמיעוטא, אבל על זה היה דווה לבנו...

כל זה מלחמת גוג ומגוג, כמו שאמר רבי אליהו לאפייאן. ואמר הרב שך שאם נעמוד במלחמה הזו לא נצטרך לחשוש מפני מלחמה אחרת - אמיתית.

כח התורה הוא שמגין...

אנחנו צריכים לדעת שכל ההצלחה שלנו זה רק בכח של תורה. ידוע ומפורסם מה שכתב הכלי יקר (בפרשת תולדות) על דברי עשו שאמר בלבו "יקרבו ימי אבל אבי ואהרגה את יעקב אחי". למה הוא תלה את זה בימי האבלות?... אומר הכלי יקר: "לפי שהאבל אסור לעסוק בתורה כי פקודי ה' ישרים משמחי לב, ויצחק אמר 'ויהיה כאשר תריד' - דהיינו בזמן שלא יעסקו בתורה - ופרקת עולו. וא"כ באבלו הוא ודאי לא יעסוק בתורה ולא יהיה לו דבר המגין עליו, ואז אהרגה את אחי".

גם עשו ידע כשהקול קול יעקב א"א לעשות לו כלום... רק כשאין תורה - אפשר, אך כל זמן שהוא ילמד - גם אם אבא ימות - אי אפשר לעשות לו כלום. דף גמרא קובע...

בן תורה הוא יותר רגיש...

ואני רוצה להסביר קצת יותר בעומק: בהספד על מרן ראש הישיבה זיע"א הגיע לכאן הג"ר אביעזר פילץ שיבלחט"א, והוא אמר, שבגמרא כתוב ותכחין עיני יצחק מראות. ורש"י מסביר ג' פרושים, א. בעשן של אלו (יהודית ובשמת נשי עשו) שהיו מעשנות ומקטרות לע"ז. ב. כשנעקד ע"ג המזבח והיה אביו רוצה לשחטו, באותה שעה נפתחו השמים וראו מלאכי השרת והיו בוכים, וירדו דמעותיהם ונפלו על עיניו, לפיכך כהו עיניו. ג. כדי שיטול יעקב את הברכות.

שאל הג"ר אביעזר, איך מדמעות של מלאכים נהיים עוורים?... ומלבד זה, זה היה הרבה שנים קודם לכן (שמונים ושש שנה) רק היום זה השפיע?... מה קרה פתאום... והסביר רבי אביעזר: זה ודאי שהוא התעוור מעשן של נשי עשו. אבל אם כך כל העולם היה צריך להתעוור, למה רק יצחק?... אלא - ופה היסוד - עיניים שקבלו דמעות של מלאכים, עשן של עבודה זרה מסמא אותן. עיניים רגילות - לא.

בן תורה שחי עם התורה והמצוות, ומגיע לידו נייעס ועיתונים, זה מזיק אותו הרבה יותר... משא"כ ברחוב, הלואי וזה בלבד היה העבירות החמורות שלהם... אבל בן תורה שחי עם זה - הוא הרי מפסיד את הכל!!!

אנחנו צריכים לדעת, (וכתב כן המשגיח רבי דב יפה) **אדם שמתרפה היום מן הלימוד, הוא ייתבע בשמים על כל אותם ההרואים שהוא יכל להציל ע"י הלימוד שלו, והוא לא הציל!!!**

ההצלחה והצלחה במלחמה זה רק ע"י הבית מדרש וזה כמה שיותר עמל התורה! וכשאתה מתרפה פה, דע לך - בגללך חייל נופל, נפצע, נהרג! אתם יודעים כמה חיילים מסכנים נפלו להם רסיסים בעיניים והם לא רואים!... וכמה חסרי איברים... וכמה שאנחנו מתחזקים זה מונע!!!

וצריך לדעת שזה לא משחק ילדים. סיפר מוריני הג"ר שרגא שטיינמן שליט"א שבאחת המלחמות אביו, מרן רה"י זיע"א ישן על הרצפה כל אותם הימים... יש גם סיפורים דומים על מרן החפץ חיים זצ"ל ועוד, אנחנו אמנם לא בדרגה, אבל "הנושא בעול עם חבירו" לכה"פ לשמור על סדרי הישיבה ולהיות מוסיף והולך!!!

כעת יש מצב שכלל ישראל שרוי בצער!!! אנשים נהרגים, אנשים מתים... ואנחנו הרי יכולים להציל בלי סוף, זו האמונה שלנו...

מי המאושר האמיתי...

אמר לי הגרש"א ר"מ דישיבת י"ר זר"ח בעוצם דבר מעניין: מה היה 'העולם' אומר על עשוי... הוא המאושר בחיים... אני עושה מה שאני רוצה, אבא אוהב ממני... נשותי אף הן עושות כחפצן... אני משוחרר פלאי פלאים... לקנאת בו.

לעומתו - יעקב - מסכן... אבא אוהב מעשו, צריך לבא אליו בערמה, ואח"כ לברוח... כ"כ הרבה שנים לסבול אצל לבן הרמאי... מסכן. וגם יצחק עצמו, היתה לו עקידה, וזה מה שגרם לו להיות עוור... [לפי הדעה שזה היה מהמלאכים].

אבל מהי האמת?... אומרים לעשו, דווקא בגלל שאתה והנשים שלך עשיתם מה שבא לכם, זה מה שגרם לאבא שלך להיות עוור ובגלל העשן שלהם הוא לא ראה שזה אחיך יעקב ולכן הוא ברכו. אתה גרמת לעצמך בדיים להפסיד את הברכות...

וליצחק אדרבה, בזכות העקידה ודמעות המלאכים נהיית עוור וכך יעקב קיבל את הברכות... אילו עשו היה מקבל את הברכות - ה' ירחם... תראו מה קורה היום כשיעקב קיבל מה עשו עושה... תארו לכם שעשו היה מקבל... ויעקב אבינו - - - אתה צריך להעמיד שנים עשר שבטים, איפה הם?... אצל לבן. אילו לא היית בורח, לא היו עומדים כל אותן השבטים. ומה שיעקב הוצרך לנהוג ברמאות - כתוב בזהר שעשו הרמאי אפשר לדבר רק ברמאות. הקב"ה רצה להראות לו איך רימית כל הזמן, ולבסוף רימו אותך עצמך... סוף רמאי לרמאות... זה הכל.

אנחנו רואים כ"כ הרבה פעמים דברים שנראים לנו מוזר... בחור שמח, מאושר, עושה מה שהוא רוצה, לא משועבד לאף אחד... אבל - שלם ישלם המבעיר את הבעירה... אוהו משלם... הוא מגיע לשידוכים, לילדים, לכוללים... פתאום הוא רואה שהוא לא בעל הבית...

גם עשו הצטער בסוף, בפרשת וישלח כתוב שהוא ראה את הנשים ואת הילדים ויאמר מי אלה לך?... אומרים חז"ל הוא רצה לחזור בו... סיכמנו שאני לוקח עוה"ז ואתה עולם הבא, בא נחלק חצי חצי... אמר לו יעקב הילדים רכים, תחכה עד שאני אבוא אל אדוני שעירה... היום כבר מאוחר... אי אפשר להיות חיים כמו עשו, ואח"כ להתחלק עם הגן עדן של יעקב... היום זה זמן להשתנות!!!

כוחו גדול לעשות חסד!!!

כעת נבין ונדע עוד: יעקב יצא ברכוש גדול, והגיע אליפו ונטל ממנו את כל הרכוש. מסכן יעקב... דוקא הוא גנבו לו את הכל והוא בא כמו מסכן... ודרך אגב, כתב הסבא של החיד"א שאליו נטל הכל משום שהעני חשוב כמת, והוא נטל מעמו אף את בגדיו! ויש שם סיפור שלם... ע"ש. ולכן - לא מבין שום שפה... רק שפה אחת... כסף! ליעקב כבר אין שפה משותפת עם לבן... ויתר על כן הרי יעקב גרם לזה בדיים.

חז"ל אומרים "יוגש יעקב ויגל את האבן מעל פי הבאר" - כאדם שמעביר את הפקק מעל פי צלוחית, להודיע שכחו גדול.

ושאל המשגיח רבי מאיר חדש, וכי זה גדולה כה גדולה שיש לנו סבא גבור!!! גם בתפילת הגשם אומרים "ייחד לב וגל אבן, בעבורו אל תמנע מים". בגלל שיש סבא גבור צריך לתת מים לנכדים... מה הפשט?... אמר רבי מאיר: התמיהה עצומה על יעקב, אם כחך כה גדול, למה לא עמדת מול אליפו?... הוא בא לבד מולך... למה יעקב נבהל, שיהרגו אותו! אחרת הוא ישאר לבד בלי כל הכסף, ולא יוכל לבא אל לבן... אלא יעקב אמר - לא בשביל זה קבלתי את הכוחות... עדיף לי להישאר אביון, ולהתמודד עם שנים רבות של עבודת פרך אצל לבן הרמאי, אבל לא להרוג...

מתי כוחו גדול?... כשצריך לעשות חסד עם הבריות. באים הרועים ולא יכולים לגלול את האבן - - - בעבורו על תמנע מים!!!

במדרש תנחומא (וישלח אות ד') מסביר מה היתה גבורתו של יעקב: ראה גבורתו של יעקב, מה כתיב בה: ויקח יעקב אבן וירימה מצבה. וכמה שעורה?... א"ר יוחנן כשנה של טבריה, כמו שן סלע של טבריה שהוא גבוה מאד! התחיל לבן לומר ליעקב, יש לאל ידי לעשות עמכם רע ואלקי אביכם אמש אמר אלי השמר לך וגו'.

הוא מסביר ליעקב את הצדקות שלו... אמר לו יעקב, אלולי שאמר לך "השמר" יש לאל ידך שתהרגני!!!... בוא אתה וכל אוכלוסית אם יש בהן כח יתגוששו עם אבן הזו וירימה... והוא הרימה מצבה כאדם שמעביר פקק צלוחית מן הצלוחית. ואף בני יעקב גבורים כמוהו... אז יעקב יכל לבד לעמוד מול לבן וגם מול אליפו... אבל כוחו גדול לא בשביל זה... והוא נותן לו את כל כספו ורכושו.

עזרי מעם ה'!!!

אז למעשה יוצא שיעקב נשאר מסכן... הוא יכל אמנם להתחיל עם אליפו, אבל הוא לא התחיל... מהי האמת?...

בספר 'דבר הלכה' על הלכות יחוד של הג"ר אברהם הורביץ (גיסו של מרן הגרש"א אויערבאך זצ"ל) מביא בהקדמה לספרו, רגיל היה החזו"א לומר לי, תשועת ה' מגיעה רק כשבן אדם מרגיש שכל הדברים מסביב לא יכולים לעזור לו, והכל תלוי רק ב"עזרי מעם ה'!!!... כאשר אדם מרגיש שרק ה' יכול לעזור לו, אז מגיעה תשועת ה'. והוא ממשק, הרבה פעמים נתנינו אני וזוגתי במדה הזו.

יעקב הולך להעמיד י"ב שבטים שבטי קה אשר כולם קדושים ללא שום דופי... יותר מאברהם ויצחק שהיה להם גם בן רשע. **כדי לבנות כזה בית - אי אפשר לעשות את זה עם כסף!!! בית כזה חייב להיות מושתת רק על עזרי מעם ה'.**

בחז"ל כתוב (ב"ר סח, ב) שהוא אמר, אשא עיני אל ההרים מאין יבא עזרי, כלום אנא מוביד סברי מעם ה'?... אלא עזרי מעם ה'! ככה בונים בית! ככה נבנה בית יעקב. **וגם כל אחד צריך לדעת - ככה בונים בית!!!**

רק עם עזרי מעם ה'!!!
וזה מה שנשאר לנו אם באמת אנחנו רוצים לבטל את רוע הגזירה...

תפילה, אמונה ובטחון, ותורה.

הקב"ה יעזור שנזכה בקרוב לראות בישועתן של ישראל! אמן.

"שהחיינו וקיימנו לזמן הזה"

ברגשי גיל ושמחה הננו לבשר בזאת כי בימים הקרובים בעז"ה יפציע אור חדש, ספר השיחות אשר רבים ציפו לו "ארחות חיים"

על סדר הפרשיות, חומש בראשית - תנוכה

עם דברי זכרון על רשכבה"ג מרן ראש הישיבה זיע"א

פרטים על נקודות המכירה, יהיה ניתן לשמוע בקו השיחות בעז"ה

הוקדש לרפואת

הרב חנן בן שרה שליט"א

בתוך שאר חולי ישראל

ניתן לשמוע את השיחה ביום שלישי בערב ולאחמ"כ בשידור חוזר וכן שיעור דף היומי ועוד, בקו השיחות שמספרו 074-740-3629

ניתן לתרום לגליון מכל עמדות נדרים פלוס ברחבי הארץ באמצעות לחצן קופות נוספות בחיפוש יש להקיש ארחות חיים או קוד מוסד 1000729

כמו"כ ניתן לתרום דרך המערכת הטלפונית הממוחשבת נדרים פון בחיגו לטלפון 037630585 שלווחה 2071 או במספר פלא' 053-415-3025

כל מי שיכול לעשות הודאת קבע אפילו של כ5 ש"ח תבוא עליו ברכה, וכל המוסיף... ניתן לקבל את הגליון במייל: 4166058@gmail.com

ועד ליל שבת

דברי מזסר והשקפה ע"ס מסכת אבות

מראש הישיבה הגאון הגדול רבי ישראל בונם שרייבר שליט"א
שנאמרו בשיחה"ק

"שנו חכמים בלשון המשנה, בדרך שבחר בהם ובמשנתם."

'שנו חכמים בלשון המשנה':

ברייטא זו של פרק קנין תורה אינה משנה כי אם ברייתא, ועל כן הלשון היא: 'שנו חכמים בלשון המשנה', דהיינו שאפילו שבברייתא עסקין מכל מקום היא נאמרה בלשון משנה, 'ברוך שבחר בהם ובמשנתם'.

ומאי משמע 'לשון המשנה', בפשטות הכוונה היא ללשון הקודש, אך זה ודאי אינו, ראשית משום שכל הבריות והתוספות כבר נאמרו בלשון הקודש, ומה יש בברייטא זו יתר על כל הבריות. ושנית, מפני מה מכונה 'לשון הקודש' בשם 'לשון המשנה', והרי אין בזה אלא מציאות בעלמא, שהמשנה נכתבה בארץ ישראל ולפיכך שפתה היא לשון הקודש, בעוד שהגמרא נכתבה בארץ בבל ולפיכך שפתה היא לשון ארמית. וכי שיך לייחד את 'לשון הקודש' דוקא כלפי המשנה, הרי המשנה נכתבה בהאי ליטא רק כתוצאה ממה שזו היתה הלשון, ולכאורה הוה ליה למימר 'שנו חכמים בלשון המקרא' וכל כיוצא בזה.

אלא בהקדם יש לנו להבין מה בין 'משנה' ל'ברייטא'. והחילוק הוא, ש'משנה' היינו ההלכה עצמה, ו'ברייטא' היא התוספת להלכה. ואכן בדרך כלל מהות הברייטא היא תוספת של יתור על המשנה, אם בתוספת דינים ואם בתוספת ביאור, וכעין שאמרו בגמרא בעירובין (צ"ב, א') וביבמות (מ"ג, א') ובשאר דוכתי, 'וכי רבי לא שנא ר' חייא מנין לו', שאם אין את היסוד שנתבאר במשניותיו של רבי מנין יכל רבי חייא להוסיף עלה בבריותיו.

ובזה נתייחדה ברייתא זו של פרק קנין תורה בשונה משאר כל הבריות. שכן הברייטא הזו של 'שנו חכמים' לא נכתבה כתוספת על איזו משנה, אלא כברייתא בפני עצמה, כעין גופה של משנה שהיא המקור למה שנכתב בה. ועל כן הלשון היא 'שנו חכמים בלשון המשנה', שאין הכוונה לשפת הלשון, אלא לצורת הדברים, שהברייטא נכתבה כדוגמת המשנה ולא כדרך הבריות.

'האבן הזאת דומה להר סיני':

על מימרא זו בא המשך המשפט: 'ברוך שבחר בהם ובמשנתם'. ולכאורה יש להבין מה בין 'בהם' לבין 'משנתם', הלא כל מה שבחר הקב"ה בחכמים הוא מוחמת משנתם, ומהי הבחירה הנפרדת בין התורה לבין מוסרי התורה.

ובמדרש ריש שיר השירים אמרו חז"ל: "רבי אליעזר אומר, אם יהיו כל הימים דיו ואגמים קולמוסין ושמים וארץ מגילות וכל בני האדם לבלרים אין מספיקין לכתוב תורה שלמדת, ואני לא חסרתיה אלא כמכחול בים (וראה עוד במסכת כלה פ"ו ה"ד ובגמ' סנהדרין ס"ח, א'), שם הנוסח הוא "ככלב המלקק מן הים", רבי יהושע אומר אם יהיו כל הימים דיו ואגמים קולמוסים ושמים וארץ יריעות וכל בני אדם לבלרין אין מספיקין לכתוב דברי תורה שלמדת ולא חסרתיה רק כמכחול בים, רבי עקיבא אומר אני אין בי כח לומר כמו שאמרו רבותי, אלא רבותי חסרוה ואני לא חסרתיה אלא כמורח באתרוג המורח נהנה והאתרוג לא חסר, וכממלא מאמת המים וכמדליק מנר לנר".

כאן אומר רבי עקיבא שהוא שונה מרבותיו. רבותיו עוד זכו לחסר משהו מרבותיהם כמכחול בשפופרת או ככלב המלקק מן הים, ואילו הוא לא חסר מאומה. הרי הוא 'כמדליק מנר לנר', שהשלהבת נשארת בעינה, או כמי שמורח באתרוג, שהמקבל נהנה מהריח ואילו הנותן לא נחסר ולא כלום.

ועל פניו הדברים תמוהים, דלכאורה חילוף הדברים. הלא רבי עקיבא בא להמעיט בערך עצמו לעומת רבותיו רבי אליעזר ורבי יהושע, שהיו גדולים ממנו, ואומר: 'אני אין בי כח לומר כמו שאמרו רבותי'. והנה רבי אליעזר ורבי יהושע אמרו שתורתם של רבותיהם היתה גדולה עד כדי כך שהם לא נטלו ממנה אלא שיעור מועט של מכחול או ליקוק, ולכאורה לפי זה רבי עקיבא בא לומר שהוא לעומתם אפילו כלום לא לקח.

אך המשל שמביא רבי עקיבא הוא מ'ממדליק מנר לנר', שאמנם הנר הראשון לא התחסר, אבל הנר השני קיבל את האור בדיוק כמו הנר הראשון. כמו כן 'אמת המים', הסיבה היחידה שהיא לא מתחסרת לעולם היא משום שהיא מתמלאת שוב... אם כן נמצא שרבי עקיבא כביכול מגדיל את ערכו לעומת רבותיו, שהם למדו מה שלמדו, ואילו הוא לכאורה זכה ללמוד את הכל...

עוד אמרו שם במדרש שיר השירים: "בית מדרשו של רבי אליעזר היה עשוי כמין ריס ואבן אחת היתה שם והיתה מיוחדת לו לשיבה, פעם אחת נכנס ר' יהושע התחיל ונושק אותה האבן ואמר האבן הזאת דומה להר סיני, וזה שישב עליה דומה לארון הברית".

כאן אנו מוצאים שרבי יהושע דימה את מקום הישיבה של רבי אליעזר לגופה של תורה, 'האבן הזאת דומה להר סיני וזה שישב עליה דומה לארון הברית', ועליו להבין פשר דבר מאי כולי האי.

וכבר דוד המלך סופד ליהונתן ואומר (שמואל ב' א', כ"ז): "צר לי עליך אחי יהונתן נעמת לי מאוד... איך נפלו גבורים ויאבדו כלי מלחמה", ואמרו שם חז"ל במדרש: "מכאן שהצדיקים קרוין כלי מלחמה, שנאמר איך נפלו גבורים ויאבדו כלי מלחמה". ובמפרשים שם על אתר כתבו: "כי הם היו כלי מלחמתם של ישראל".

ואף בלשון זו אנו מוצאים שהופכים את הצדיקים ל'כלים' עצמם. לא רק שהם נלחמים בעבור ישראל, ולא רק שישראל יכולים להלחם בזכותם, אלא שהצדיקים גופם הם 'כלי מלחמה' - שהם היו 'כלי מלחמתם של ישראל'. אלא שיש להבין מהי המשמעות בדבר, שהצדיקים הם 'כלי המלחמה'.

תלמידי חכמים כל גופן אש - הם עצמם חפצא של תורה:

פשט הדברים הוא שישנם שני מיני תלמידי חכמים. יש תלמיד חכם שיושב ועוסק בתורה, ואף יגע ועמל, אך עדיין לא זוכה להפוך את גופו עצמו לגוף של תורה. אצל תלמיד חכם כזה יש את התורה לכשעצמה; מה שהוא לומד, מה שהוא מבין ומה שהוא מקבל מרבותיו, זוהי התורה שקיימת אצלו.

לעומת זאת ישנה מזרקה אחרת של תלמידי חכמים, כשם שאמרו בגמרא בשלהי חגיגה (כ"ז, א'): "אמר רבי אבהו אמר רבי אלעזר, תלמידי חכמים אין אור של גיהנם שולטת בהן קל וחומר מסלמנדרא, ומה סלמנדרא שתולדת אש היא הסך מדמה אין אור שולטת בו, תלמידי חכמים שכל גופן אש דכתיב הלא כה דברי כאש נאום ה' על אחת כמה וכמה".

זוהי מזרקה אחרת של תלמידי חכמים, שלא רק לומדים את התורה, אלא הופכים את גופם לגוף של תורה. ישנה לשון של בעל האור החיים הק' בספרו ראשון לציון על משלי (פרק ב'), שאש התורה מסייעת ללבן את גוף האדם כמו שעושה האש אל הכלי, 'ותמצא כי יש צדיקים אשר הרבו ללבן גופם בתורה עד שהוציאו דופיו ממנו'. הם למדו תורה בצורה כזו של 'ליבון', עד שאכן כל גופם נהפך לאש.

לפיכך יתכנו צדיקים שמצד הכמות ילמדו אף פחות מרבותיהם, אך מצד מה שעשו מגופם - הם נהפכו להיות התורה בעצמה. הם לא רק מוסרים את התורה לכלל ישראל ולא רק מלמדים את התורה. הם 'כלי מלחמה', בהם עצמם מונחת התורה, והיא זו שנלחמת בעבור ישראל. 'האבן הזאת דומה להר סיני, וזה שישב עליה דומה לארון הברית'.

והוא מה שאמר רבי עקיבא בענוותנותו. הוא לא דיבר על הכמות של התורה אלא על המציאות של התורה. רבותיו היו בעצמם חפצא של תורה, אמנם בדרגה פחותה מרבותיהם, אך עדיין זכו להכניס בתוך גופם משהו. ואילו אני - מה אני. איני אלא מעביר את התורה כמעביר מנר לנר, בלי שהתורה תהיה המציאות שלי, בלי שהיא תהיה אני.

וכמובן שאין אלו אלא דברים שאמר רבי עקיבא על עצמו, אבל אליבא דאמת כבר מובא בהמשך דברי המדרש שם: "פעם אחת שהה רבי עקיבא לבא לבית המדרש, בא וישב לו מבחוץ, נשאלה שאלה זו הלכה, אמרו הלכה מבחוץ, חזרה ונשאלה שאלה אמרו תורה מבחוץ, חזרה ונשאלה שאלה אמרו עקיבא מבחוץ - פנו לו מקום, בא וישב לו לפני רגליו של רבי אליעזר".

ולשם מה מביא המדרש את המעשה, בדיוק במקום הזה? אלא הא אתי לאשמועינן, שכל מה שאמר רבי עקיבא על עצמו לא היה אלא מה שהוא אמר על עצמו, והאמת לאמיתה היא שכשאומרים 'תורה מבחוץ' הכוונה היא ש'עקיבא מבחוץ'... רבי עקיבא הוא גופו חפצא של תורה, ומי לנו גדול ממנו מוסר התורה שבעל פה, שכל התורה תהיה מונחת בו.

הת"ח מכיל בתוכו את המציאות של התורה, וכאשר הוא מעביר אותה - הוא מוסר חלק מעצמו:

בירושלמי במסכת ברכות (פ"ב ה"ח), וכעין זה במקומות אחרים אמרו: "כד דמך ר' סימון בר זביד עאל ר' ליא ואפטר עילוי ארבעה דברים תשמישו של עולם וכולן אם אבדו יש להן חליפין... אלו אם אבדו יש להן חליפין, אבל תלמיד חכם שמת מי מביא לנו חליפתו מי מביא לנו תמורתו, והחכמה מאין תמצא" (אויב כ"ה, י"ב) וכו'.

ולכאורה יש להקשות, דבשלמא 'בינה' היא מה שהאדם מבין מדעתו דבר מתוך דבר, וזה נאבד כאשר החכם הולך לבית עולמו ושוב אין את מי שיבין את הדברים מדעתו. אולם מה שייך לומר את הפסוק 'והחכמה מאין תמצא' לגבי מיתת תלמיד חכם? הרי תורה מונחת בקרן זית וכל הרוצה ליטול יבוא ויטול, ומדוע כאשר הולך החכם הולכת 'החכמה' בעצמה?

אף על פי כן נקט הפסוק דוקא את הלשון 'והחכמה מאין תמצא' ולא 'והתבונה מאין תמצא'. ללמדך שאכן כן, כאשר הולך החכם הולכת חכמתו עמו. משום שהחכם שדבוק בתורה בתכלית השלימות הופך את עצמו לחפצא של תורה, וכעת יש כאן תורה בפני עצמה, תורה שקרויה על שם אותו החכם. יש 'תורה' של ראובן ו'תורה' של שמעון, ולא קרב זה אל זה. ממילא, כאשר מסתלק החכם, נעדרת אותה תורה שהיתה חלק ממנו.

מעתה ניתנה ראש ונשוב לקושיא הראשונה שפתחנו בה, מהי הכפילות 'ברוך שבחר בהם ובמשנתם'. הרי כל מה שבחר הקב"ה בחכמים הוא מחמת משנתם, ואם בחר בהם ודאי בחר במשנתם. אך התשובה היא שהיא הנותנת, ויש כאן סיבה ומסובב: מדוע הקב"ה בחר במשנתם של החכמים, משום שהוא בחר 'בהם'. רק מחמת שהם עצמם נהפכו להיות 'משנתם', לכן הקב"ה גם בחר במשנתם...

והדברים מבוארים גם במדרש תנחומא ריש פרשת תרומה, שם נאמר: "זהו שאמור הכתוב כי לקח טוב נתתי לכם וגו' (משלי ד', ב'), לקח הוא תורת, בנוהג שבעולם שני פרגמטין שהיו במדינה, זה לוקח מטכסין, וזה לוקח אולוסירקא, עמדו זה עם זה, אמר אחד לחבירו מבקש אתה להחליף, אמר לו הן, החליפו זה עם זה, זה נתן מטכסין ולקח לו אולוסירקא, נמצא ביד זה דבר אחד וביד זה דבר אחד, אבל תורה אינה כן, זה שונה סדר זרעים וזה שונה סדר נזיקין, עמדו שניהם זה עם זה, אמר אחד לחבירו השנה לי סדר זרעים, ואני אשנה לך סדר נזיקים, נמצא ביד זה שנים וביד זה שנים, יש מקח גדול מזה, הוי כי לקח טוב וגו'".

ולכאורה מדרש פליאה הוא זה, מאי סלקא דעתך להשוות בין לימוד לבין מקח... במכירה של חפצים - ברור שכל חפץ עובר מיד ליד, ולא יתכן שהוא ישאר אצל

המוכר, ואילו בלימוד של חכמה - מדוע מה שהחכמה עוברת לתלמיד תחסיר מחכמתו של המלמד. והרי אפילו אם לא היה מדובר בחכמת התורה, מה יש להשוות בין לימוד לבין מקח? אם אחד היה מלמד את השני רפואה, והשני היה מלמד את הראשון אסטרולוגיה, האם גם כן היינו צריכים לחדש ולומר ש'נמצא ביד זה שנים וביד זה שנים'... וכי אם אחד לימד את השני זו סיבה שהוא ישכח את מה שלימד?

אלא באמת מוכרח שהמדרש לא עוסק בלימוד של חכמה בלבד, הוא עוסק במכירה של חפצים... כשם שמוכר מביא ללוקח חפץ, כך בחכמת התורה הקדושה, המלמד נותן לתלמיד את ה'חפצא' שהוא עשה מעצמו, החפצא של התורה. הוא לא רק מעביר ידע, לא רק מנאר ולא רק מסביר, אלא הוא מביא את עצמו - את מה שהתורה עשתה ממנו, ואת מה שהוא נהיה על ידי התורה.

הלשון של רבי אליעזר ורבי יהושע הוא: 'ולא חסרתי מרבתי אלא כמכחול בים'. ומה הכוונה 'חסרתי'? וכי הם חיסרו משהו מתורתם של רבותיהם? הרי גם הם לכאורה כמו רבי עקיבא, רק העבירו את החכמה אליהם כמדליק מנר לנר?

והתשובה היא שהם באמת 'חסירו'. שכן כאמור, הלימוד של החכמה אינו העברת ידיעות, הוא נתינת האישיות. אם היה רק אדם אחד שלמד נזיקין, הפשט הוא שהיה כאן 'סדר נזיקין' אחד עלי אדמות, שגלום באותו אדם שמהווה בעצם עצמותו 'סדר נזיקין'. כעת, אם אותה מציאות של 'סדר נזיקין' עוברת לאדם אחר, נמצא שיש כאן מציאות אחת שמתחלקת בין שניים, והראשון מעביר מתוכו את מה שיהיה בשני. הוא 'מחסר' מעצמו ונותן לתלמיד את מה שיש בו.

משום כך מדרש המדרש את לימוד החכמה למוכר שמוכר ללוקח חפץ, שהוא מחסיר מרשותו את מה שמתקבל הלוקח. אולם אף על פי כן אומר המדרש - 'נמצא ביד זה שנים וביד זה שנים'. לימוד התורה שונה מכל מקח וממכר. כי גם הראשון שלימד את ה'סדר נזיקין' עדיין נשאר בעל 'סדר נזיקין', וגם השני שלימד את ה'סדר נשים' עדיין נשאר בעל 'סדר נשים'. אמנם המציאות לא נשארה אצל כל אחד לבד, אך עדיין, לומדי החכמה נחשבים בעלי החכמה.

על פי כל זה נוכל להבין מדוע דוקא כאן נאמרה הלשון 'ברוך שבחר בהם ובמשנתם'. הרי כפי שפתחנו ואמרנו, ברייתא זו נתייחדה במה שהיא כעין משנה, שלא באה לבאר דבר מוקדם אלא לפתוח פתח מעצמה - 'שנו חכמים בלשון המשנה'. ומהו הכח המיוחד לומר ולא רק לבאר? היינו אותו כח אמור: 'ברוך שבחר בהם ובמשנתם'. אם הכח שניתן לחכמים היה הלימוד בלבד, כל כוחם היה רק לבאר דברים שקדמו להם, אבל לא, הקב"ה בחר 'בהם' בעקבות 'משנתם'. הם עצמם הפכו להיות חפצא של 'משנתם'. וכיון שכן, די במה שיפתחו את פיהם כדי שדבריהם יהפכו למציאות של 'לשון המשנה'.

שהחיינו וקיימנו והגיענו לזמן הזה

בשעה טובה ומוצלחת

הופיע ויצא לאור עולם הספר 'ועד ליל שבת'

אוצר שאין לו סוף
של תורה, אמונה ובטחון
מתיקות, בהירות ועריבות
להעמיד חיים על תילם -

צורת האדם, צורת העולם ודרך העליה

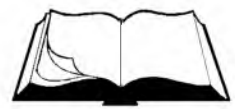
מאמרי הנודעים ויסודותיו האיתנים
של רבינו ראש הישיבה שליט"א
על סדר מסכת אבות
אשר התפרסמו עלי גליון זה
במשך שנים ארוכות

לפתוח עיניים מחדש - עכשיו בספר אחד!

ניתן להשיג בחנויות הספרים המובחרות
הפצה ראשית גיטלר

מִי יֵדָע

"אין לו להקדוש ברוך הוא בעולמו אלא ארבע אמות של הלכה בלבד" (ברכות ח').

גליון 515

הלכות חנוכה

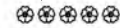
כסלו תשפ"ד

ההלכות נערכו ע"י הרב יהודה אריה הלוי דינר שליט"א – רב ביהכ"נ צא"י "דברי שיר" ב"ב

לע"נ מרן ראש הישיבה

רבי ירחמיאל גרשון אדלשטיין זצוקללה

נלב"ע י' בסיון תשפ"ג

הדליק במקום שיש רוח

אם הדליק נר חנוכה ונכבה תוך חצי שעה, אין זקוק לה (שו"ע סו"ס תרע"ג), אמנם אם הדליק במקום רוח וכבתה צריך לחזור ולהדליק במקום שאין הרוח מצויה, דזה הוי כאילו לא נתן בה שמן כשיעור, ומי"מ לא יברך עליה (משנ"ב ס"ק כ"ה), וכתב ב"שער הציון" (ס"ס בשם הפמ"ג, שלא מברך כי שמא לא היה נכבה וכמו שמנים פסולים שמדליק בהם.

שאלה: כשיש רוח חזקה בחוץ, ופותחים את בית החנוכה כדי להדליק, ובמצב זה אינה יכולה לדלוק במשך חצי שעה, האם נחשב שברגע ההדלקה אין כאן שמן בשיעור חצי שעה?

תשובה: גם בזמן הגמרא חל חנוכה בעונת החורף והיו רוחות, והעששיות לא היו יותר טובות מהיום, ובכל זאת הדליקו ברשות הרבים, וע"כ מכיון שזוהי דרך הדלקה לפתוח להדליק ואח"כ לסגור, נחשב שיש כאן שמן לחצי שעה. (הגרי"ש אלישיב זצ"ל בעל "שבט הלוי" זצ"ל והגר"י קרליץ זצ"ל).

אולם כבר ידוע שהמהרי"ל דיסקין זצ"ל סבר שאם בשעת ההדלקה הדלת פתוחה והרוח יכולה לכבותה, הוי כאילו מדליק במקום שהרוח שולטת ולא יצא ידי חובתו, ולכן לכתחילה יש להיזהר בזה, שגם באותה שעה שמדליקים יעמוד סמוך לבית החנוכה למנוע את הרוח בכדי שיהא ראוי לדלוק ברוח מצויה.

כבתה אין זקוק לה

שאלה: מדוע כבתה אין זקוק לה, אפילו אם מצד נר חנוכה יצא, מי"מ לכי צריך לחזור להדליק מדין חשד, דלא גרע ממי שיש לו ב' פתחים, שצריך להדליק שם, וה"נ אם יבואו תוך חצי שעה ויראו שאין שם נרות, יש כאן חשד?

תשובה: י"א שמטעם זה לאחר שנכבו הנרות צריך להשאיר את המנורה, הפתילה והשמן במקומם, ועי"ז יראו שכבר הדליקו ("שערי תשובה" ס' תרע"ג ס"ק י"ב).

וי"א שאה"נ מדין 'חשד' חייב לחזור ולהדליק, אבל מצד המצוה כבר יצא ("בית הלוי" עה"ת עניני חנוכה).

ועוד נפק"מ אם נשאר רק אדמומית בלי להבה, לענין נר חנוכה לא יוצאים בו, אבל חשד אין כאן ("בית הלוי" שם).

וי"א היות שלמחר הוא יראה שבעה"ב חוזר ומדליק, אין כאן 'חשד' משום שיבין שאתמול הדליק ונכבה (שו"ת "שואל ומשיב" תשי"א).

וי"א שרק בזמן שמדליק נרות, החמירו עליו שידליק בעוד מקום משום 'חשד', אבל בזה שכבר יצא ידי חובת המצוה, לא חייבוהו לחזור ולהדליק ("חכמות שלמה" ס' תרע"ז סעיף ח' ד"ה עוד).

מלאכה לאחר שנכבה הנרות

שאלה: אם הדליק נר חנוכה ונכבה תוך חצי שעה, האם מותר לאשה לעשות מלאכה כיון שבין כך נר חנוכה לא דולק?

תשובה: מסתבר שמנהג האשה לא לעשות מלאכה הוא במשך כל זמן של חצי השעה, אפילו אם כבר כבה הנר (הגר"ח קניבסקי זצ"ל).

סוג שמן זית

שאלה: האם שמן זית שאינו ראוי למאכל אדם נחשב מהודר לנר חנוכה?

תשובה: יש סוברים שלכתחילה צריך שיהא ראוי למאכל אדם דומיא דביהמ"ק שעיי"ז נעשה הנס (הגרי"ש אלישיב זצ"ל), ויש סוברים ששמן זית זך שאינו ראוי למאכל אדם נחשב מהודר לנר חנוכה, שכן לא מצאנו בשום מקום שהשמן צריך להיות ראוי לאכילה (הגר"י קרליץ זצ"ל, והגר"ח קניבסקי זצ"ל), וכ"כ בספר "בן איש חי" (פרי יושביו), ו"כף החיים" (ס' תרע"ג ס"ק י"ג), ואינו דומה למשי"כ המשנ"ב (ס' תרע"ג ס"ק ג'), במצא עכבר בשמן, דהתם הוא משום דמאוס, ובעיקר יש להיזהר שלא יתערבבו בו שמנים אחרים.

שמן מוקשה לנר חנוכה

שאלה: נרות משמן זית מוקשה הנראים ממש כמו נרות שעווה,

האם ההדלקה בנרות אלו נחשבת להדלקה בשמן זית זך, ויוצאים בהם לכתחילה ידי מצוות הידור בהדלקת נר חנוכה בשמן זית זך? כמו כן האם נרות משמן זית מוקשה כשרים להדלקה בבית המקדש? תשובה: מבואר ברמב"ם (הלכות טומאת אוכלין פרק א' הל' ט'): "שמן שנקרש אינו לא אוכל ולא משקה", ומבואר במנחות (פרק ח') שבבית המקדש היה כלי שהכיל שיעור חצי לוג שבו השתמשו לקדש את השמן המיועד למנורה, והוא מכילי לח, אם כן, מוכח שבשעת נתינתו למנורה צריך השמן להיות נוזלי כדי שהכלי יקדש אותו, אמנם אם נקרש לאחר שצק למנורה יתכן שכשר. ולענין נר חנוכה בודאי כשר לכתחילה להדליק בשמן קרוש, ולא צריך שר חנוכה יהיה ממש דומיא דביהמ"ק ("שבט הלוי" ח"ט ס"י קמ"ג).

אך יש לדון מכיון שמערבין בתוכם חומר הקרשה מיוחד, אם כן, אולי הנרות הללו אינם נחשבים כשמן זית זך.

ושמעתי בשם הגרי"ש אלישיב זצ"ל, שכיון שכמות חומר הקרשה הינה פחות מששים בשמן, הוא בטל ויש לו שם שמן זית זך (ועי' "שפת אמת" שבת כ"א, שגם בביהמ"ק אם התערבו שמנים בשמן זית ונתבטלו דרכיהם, שמן הזית היה כשר כשמן זית זך, ומיישב בזה קושיית רעק"א בגליון הש"ס שם). כמו"כ יתכן שחומר זה אינו גורע מהנרות להיות שמן זית זך, שהרי חומר הקרשה אינו דליק ואינו מאיר כלל, אלא הוא נשרף עם השמן הדולק. נמצא, שכוח האור והלהבה היוצא מן הנרות יוצאת משמן הזית בלבד, ולא מחומר הקרשה.

בספר "דעת תורה" (למהרש"ם או"ח ס' תר"ע) הביא בשם "תשובה מאהבה", שפך השמן שמצאו החשמונאים חתום בחותמו של כהן גדול בבית המקדש, היה שמן שנקרש והיה לו דין אוכל, ואם היה משקה, היה ספק טומאה דרבנן, וטהור, עיי"ש. ולפי"ז יש מקום לומר שאדברה יש הידור מיוחד בשימוש בשמן קרוש לנרות חנוכה, שהוא ממש דומה לשמן שהיה בנס.

פתיל צף

פתיל צף שמכוסה בשעווה אי"צ לטובלו בשמן לפני ההדלקה, ואף שבהדלקה הוא מבעיר את השעווה ורק אחר כמה שניות נדלקת הפתילה, כיון שהשעווה והפתילה אחד הם, ואין לחשוש לזה (שו"ת "שבט הלוי" ח"ח סו"ס קנ"ז והגר"י קרליץ זצ"ל).

פתיל צף שנע בתוך הכוסית אין לחשוש להא דמבואר בשו"ע (ס' תרע"ה) שאסור להזיז את הנרות כל זמן הדלקתם כיון שבתוך הכוסית זה נחשב למקום אחד (בעל "שבט הלוי" זצ"ל והגר"י קרליץ זצ"ל).

שמן או שעווה

שאלה: מי שיכול להדליק בשמן, ואז יישארו דולקים למשך שעה, או בנרות שעווה שידלקו לכמה שעות, מה עדיף?

תשובה: אם השמן והשעווה דולקים בשווה, בודאי יש מצוה להדליק בשמן, דעיי"ז שמן נעשה הנס וכמבואר במשנ"ב (ס' תרע"ג ס"ק ד'). אולם בנד"ד שהשעווה דולקת הרבה יותר זמן מהשמן, יש לדון שהרי ידוע שרבינו הגרי"ז מבריסק זצ"ל היה מקפיד שהמנורה תדלק עד שתכלה רגל מן השוק ליד ביתו, וכן דייק לשון הרמב"ם "חצי שעה או יותר", והיינו כל מקום לפי 'רגל השוק' באותו מקום.

והנה במשנ"ב (ס' תרע"ב ס"ק ו') כתב "ואף בזמנינו צריך לשיעור הזה (כחצי שעה) אבל אם נותן בה שמן הרבה שידלוך יותר אין בו שום מצוה", עכ"ל. אולם הרבה אחרונים כתבו שכל המרבה בהדלקה הר"י עדיף ("מור וקציעה" ס' תרע"ב ו"אלהי רבה" שם ס"ק ו'), "שבט הלוי" ח"א ס' קפ"ג, "מאירי" שבת כ"א, "גליון הש"ס" שם. וכ"כ ב"ארחות רבנו" ח"ג עמ' ט"ו, שהמנורה של בעל ה"קהילות יעקב" דלקה כמה שעות).

(ומה ש"חזון איש" היה מצווה לכבות את הנרות חצי שעה לאחר צאת הכוכבים של ר"ת, משום שלא יאמרו שיש 'חיוב' להדליק יותר, "מעשה איש" ח"ד עמ' ק"ל).

ולפי"ז בנד"ד שהשמן ידלוך רק למשך שעה והשעווה תדלוך כמה שעות שזוהי הידור בגוף צורת המצוה, ולא רק בדבר צדדי, מסתבר שעדיף להדליק בשעווה (הגרא"ל שטינמן זצ"ל). וכעין מה שכתב המשנ"ב (ס' תרע"א ס"ק ז') שעדיף להדליק עיי"ש שעווה ולהיות מוסיף והולך מלהדליק נר אחד עיי"ש שמן. (ועצה טובה אם יכול שיוסיף שמן עם השעווה ביחד בתוך כוסית, ויש לו גם את ההידור של שמן).

טפטוף שמן למעלה

◀ **שאלה:** האם מותר לתת שמן למעלה בכוסית קטנה מעל הנרות על מנת שיטפטף משם שמן על גבי הפתילה למטה (כעין המשנה שבת כ"ט: שנותן שמן בשפופרת של ביצה ומטפטף על גבי הנר), או שמא מכיון שלמטה אין שיעור שמן של חצי שעה לא יצא?
תשובה: מסתבר שנחשב שיש שיעור שמן ומעיקר הדין יצא, ובכל זאת אין זה כבוד המצוה להדליק בצורה כזו (הגר"ח קניבסקי זצ"ל).

הדלקת נר חנוכה בסיגריה

◀ **שאלה:** אדם הנמצא בבית סוהר או בבית חולים ואסור להדליק שם אש, האם יכול לצאת ידי חובת הדלקת נר בהדלקת סיגריה שנשארת אדומה לחצי שעה?

תשובה: איתא בשו"ע (סו"ס תרע"ג) שאם הדליק נר חנוכה ונכבה תוך חצי שעה, אין זקוק לה, והעירו האחרונים דאפילו אם מצד נר חנוכה יצא, מ"מ לכ' צריך לחזור להדליק מדין חשד, דלא גרע ממי שיש לו ב' פתחים, שצריך להדליק שם, וה"נ אם יבואו תוך חצי שעה ויראו שאין שם נרות, יש כאן חשד, והובא לעיל שיש מתרצים כגון שנשאר רק אדמומית קטנה כגון גחלת שמשום חשד אין כאן, אבל אי"א לצאת בזה ידי מצותו, ע"י שם ("בית הלוי" עה"ת עניני חנוכה). ולדבריו מכיון שבסיגריה אין להבה רק אדמומית בעלמא, אין עליו שם נר ולא יצא יד"ח. ועוד, מכיון שדרך סיגריה עם הזמן להתכבות אם לא מנשבין בה, הוי כאינו ראוי לדלוק לחצי שעה ולא יצא בו. ובשעת הדחק, שאין לו עצה אחרת יכול להדליק פנס חשמלי, ולסמוך שיש לו דין אש ויצא בו מצות הדלקת נרות חנוכה (בעל "שבט הלוי" זצ"ל והגר"נ קרליץ זצ"ל).

חייל הישן באוהל שאין בו ד' על ד'

◀ **שאלה:** מי שגר בחדר שהוא פחות מד' על ד' אמות, וכן חייל שהגיע לשדה, ועשה שם אהל וישן שם בלילה, ולמחרת מפרקו, האם חייב להדליק שם נר חנוכה?

תשובה: י"א שמצוות נר חנוכה היא חיוב על הבית ולא על הגברא, לכן, מי שנמצא באוהל ששטחו פחות מד' על ד' טפחים ובגובה עשרה טפחים, אין לו להדליק כלל, וגם אם לא מדליקים בשבילו בבית, אף משום "פרסומי ניסא" לא ידליק, כיון שאין לזה דין "בית", וכמו לענין מזוזה שרק בית שיש בו ד' אמות חייב במזוזה, וכן אין מניחים עירוב בבית שאין בו ד"א על ד"א, וכן בשאר הלכות שיש דין בית (כמבואר בגמרא סוכה ג'). (הגר"ש אלישיב זצ"ל).

ו"א שגם מי שגר בחדר שאין בו ד' על ד' חייב בנר חנוכה, מכיון שזוהי דירתו, משום שרק לגבי מזוזה ועירוב צריך בית, כי צריך מקום דירה כדי לקבוע את מקומו לענין עירוב, וכן מזוזה שהיא חובת הדר צריך מקום דירה לכך צריך ד' על ד', אבל לגבי נר חנוכה תקנו משום "פרסומי ניסא" שידליק על פתח ביתו שנראה לרשעה"ר, משום שבפת יש "פרסומי ניסא", אבל אין זה שייך למקום דירה אלא כך היתה צורת התקנה שידליק כל אחד בביתו, ואמנם מי שאין לו בית אין יכול להדליק, אבל יסוד התקנה אין לה שייכות למקום דירתו (ואמנם לענין זה שמקום אכילה עיקר לומדים מהלכות עירוב לנר חנוכה, כי סו"ס דנים היכן עיקר מקומו), ולכן אין צריך דוקא בית שיש בו ד' על ד' אמות, וגם חייל שעושה אהל ללילה אחד חייב להדליק שם נר חנוכה, שזו דירתו (הגר"נ קרליץ זצ"ל).

הדלקת נרות בכולל ערב

◀ **ביהמ"ד** או 'כולל' שקובעים ללמוד ואח"כ מתפללים שם מעריב, אם יש שם כבר ציבור שמתאספים ללמוד ואח"כ להתפלל, הרי הם מדליקין מיד נרות חנוכה, ואינם צריכים להמתין עד תפילת מעריב, כיון שהמקום קבוע להתפלל בו מעריב ("חוט שני" הלכות רבית עמ' קמ"ו).

◀ אם לא מתפללים אלא רק לומדים שם, אין להדליק, משום שתקנו להדליק רק במקום כינוס רבים של תפילה קבועה. ואפילו אם הוא בית מדרש קבוע שמתקבצין שם בקביעות בשעה מאוחרת, לא ידליקו בתחילת הלילה (הגר"ש איוערבך זצ"ל והגר"נ קרליץ זצ"ל).

שכח "על הנסים"

◀ מי ששכח "על הנסים" בתפילת שמו"ע, יכול להשלימו בסוף השמו"ע דרך בקשה ("יהי רצון" וכו') קודם "יהי רצון" (משנ"ב סי' תרפ"ב ס"ק ד'), והיינו קודם "יהי רצון" הראשון שיאמר. דהיינו אם אומר "יהי רצון" רק לאחר "אלוקי נצור", יאמר שם, ואם אומר פעמיים יש לאמרו קודם "יהי רצון" הראשון (הגר"נ קרליץ זצ"ל, והגר"ח קניבסקי זצ"ל).

וכן אם שכח על הנסים בברכת המזון, יאמר לפני "הרחמן הוא יזכנו" דרך בקשה "הרחמן יעשה לנו נסים ונפלאות כשם שעשית לאבותינו בימים ההם בזמן הזה בימי מתתיהו" וכו' (רמ"א סי' קפ"ז סעיף ד').

שאלה:

- א. איך אומרים "הרחמן הוא יעשה לנו נסים, הרי אין מתפללים על הנס כמבואר בגמרא (ברכות ס.)?
ב. הרי ע"י נס ינוכה לו מזכויותיו?

תשובה:

- א. בלשון רבים מותר להתפלל על נס ("שערי תשובה" שם).
ב. מבואר במהרש"א (קידושין כ"ט:) שנס שנעשה ע"י תפילה לא מנכה מהזכויות, שאין זה נחשב לנס.
ג. יש ניסים המוסתרים בטבע, והמתבונן מבין שיש בזה השגחה פרטית, כמו שאומרים "ועל ניסך שבכל יום עמנו".

מדוע לא אומרים בימי מתתיהו ויהודית

◀ **שאלה:** מדוע בפורים מזכירים "בימי מרדכי ואסתר", ולגבי חנוכה לא אומרים "בימי מתתיהו בן יוחנן ויהודית בת יוחנן", הרי גם בחנוכה היה הנס ע"י אשה כמו בפורים?
תשובה: משום שלאחר שיהודית הרגה את מלך יוון, לא הסתיים כל הנס, ועדיין היו עוד כמה מלחמות עם שאר המלכים, משא"כ בפורים שע"י אסתר נגמרה כל הסכנה (ספר "שבט מוסר").

שבת חנוכה

ב' נרות שבת או ב' נרות חנוכה

◀ **שאלה:** כאשר חל ליל שני של חנוכה בשבת (כמו השנה תשפ"ד, פעם הבאה בשנת תת"א) ויש לו רק שלש נרות, האם עדיף להדליק שתי נרות שבת (משום שלום בית נר שבת דוחה נר חנוכה) ונר אחד לחנוכה, או שישתמש בשתי נרות לחנוכה ונר אחד לשבת?
תשובה: מצד מצות נר שבת מספיק נר אחד, ולא מוזכר כלל ב' נרות, אלא שאנו נוהגים כן משום רמז ל"זכור ושמור" (ע"י שו"ע סי' רס"ג סעיף א'), אבל לגבי נרות חנוכה מוזכר בגמרא ההידור של 'מוסיף והולך', וא"כ ההידור של חנוכה חשוב יותר, וידליק נר אחד לשבת ושתי נרות לחנוכה.

לא הדליק נרות שבת וחנוכה

◀ **שאלה:** היה טרוד מאוד ולא הספיק להדליק נרות חנוכה ונרות שבת עד כניסת השבת, מה עליו לעשות?

תשובה: כתב המגן אברהם (סי' תרע"ט סעיף א') שאם כבר קיבל שבת צריך לבקש מאחר להדליק נר חנוכה. והשליח יברך ברכת "להדליק" (מובא במשנ"ב שם), ותמה הפמ"ג הרי קי"ל כל מילתא דאיהו לא מצי לעשות, לא יכול למנות עליו שליח, וא"כ בזה שלא יכול להדליק בעצמו נר חנוכה מכיון שקיבל עליו שבת, איך יכול למנות לזה שליח. ויש מתרצים ע"פ דברי "קובץ הערות" (סי' ע"ו ס"ק י"ז) שיש ב' סוגי שליחות, ע"י שם.

ויש מתרצים שזה רק כשאין לו כוח לעשות אותה פעולה, אבל אם בעצם יש לו כוח, רק שהוא איסור צדדי בגברא משום מלאכת שבת, שפיר יכול למנות שליח (הגר"א"ל שטינמן זצ"ל), ועוד כיון שיכול לשאול על קבלת שבת נחשב 'בר חיובא', כיון ש'בידו' לשאול כמבואר בתוספות (נזיר י"ב). כל מה שהוא 'בידו' לא נאמר בו הכלל: 'כל מילתא דאיהו לא מצי עביד, שליח לא מצי למימני' (ספר "מרפסין איגרא" בשם הגר"א"ל שטינמן זצ"ל).

ובדעת הפמ"ג מבואר שסובר שכיון שבפועל לא יכול לעשות בעצמו (אפילו שהיא רק סיבה צדדית) אי אפשר למנות ע"י שליח, וכן מבואר ב"חידושי הגר"ע"א (קידושין כ"ג:) שמקשה איך אדם טמא יכול למנות כהן לשחוט קרבן עבורו, מכיון שהוא לא יכול להיכנס, ותיירך, שיכול לשחוט מבחוץ על ידי סכין ארוך, ע"י שם, הרי שגם כשיש סיבה צדדית שאינו יכול להיכנס לעזרה נחשב לאו בר חיובא.

בין השמשות

◀ אם כבר הגיע בין השמשות, אינו יכול להדליק ע"י אחרים, לענין נרות שבת יכול לומר לעכו"ם להדליק עבורו כמבואר בשו"ע (סי' שמ"ב) ובמשנ"ב שם, שלא גזרו על שבות בין השמשות במקום מצוה, (וע"י משנ"ב סי' רס"ג ס"ק כ"א) אם יכול לברך עליו (הם). אבל נרות חנוכה כיון דקי"ל הדלקה עושה מצוה, צריך להיות דוקא הדלקה של בר חיובא, ולכן עכו"ם אינו יכול להיות שליח להדליק נר חנוכה. ומ"מ אם לא הדליק ולא הדליקו עליו בביתו, יכול לברך ברכת הרואה כשרואה נרות חנוכה של אחרים (שו"ע סי' תרע"ו סעיף ג') ואפילו בליל שבת שלא יכול להדליק אפשר לברך ברכת הרואה (הגר"נ קרליץ זצ"ל).

חידה

◀ **אין יתכן שמדליק נר חנוכה, ובשעת ההדלקה לא יצא ידי חובה, אבל עשר דקות לאחר מכן יצא ידי חובה?**

תשובה לחידה מגליון 514

◀ **חידה:** אין יתכן שבד' ימים ראשונים ידליקו א' ב' ג' ד' נרות דרך מוסיף והולך, ומיום חמישי ואילך ידליקו ד' ג' ב' א' דרך ירידה?

תשובה: כשמשחיש צדקנו יבוא במהרה בימינו ויעמידו סנהדרין, יפסקו ההלכה כמו בית שמאי, כמבואר בסידור הגר"א (בברכת "וצר אור"), ולכן אם יעמדו סנהדרין למשל ביום רביעי, אז מיום החמישי ואילך יעשו כמו בית שמאי וידליקו פוחת והולך.

הלכה למעשה

תשובות מורינו ראש בית ההוראה
במשנת מרן רבינו הגר"ש אלישיב זצוק"ל

"אחינו כל בית ישראל" בחנוכה

האם להמשיך לומר גם בימי החנוכה
לאחר התפילה פרקי תהילים ו"אחינו בית
ישראל" בעקבות המצב הקשה.

יש להמשיך לאומרים גם בימי החנוכה
ונזכר בס"ד להתבשר בשורות טובות בקרוב.

בשונה מ"אחינו כל בית ישראל"
שלפני קריאת התורה הנאמר ביחד עם "יהי
רצון" שמדלגין עליו בימים שאין אומרים בהם
תחנון, משא"כ כשאומרים זאת בפני עצמו
[ובנוסף עדות המזרח אומרים את ה"יהי רצון"
בשבת שמברכים החדוש]. ודומה לפרק "יענך
ה' ביום צרה" שאין אומרים אותו בתפילה בימי
שמחה, אך רשאי לאמרו בפ"ע בדרך תפילה (צינו

הלכה - חנוכה, ענינים שונים).

גדולי ישראל בראשות רבינו זי"ע
הנהיגו לומר בבתי הכנסת בכל יום לאחר שחרית
שלשה פרקי תהילים (פ"א, ק"ל, קמ"א) ו"אחינו כל בית
ישראל". רבינו נהג לומר פרקים אלו כולל תפילת
"אחינו" גם בימי החנוכה לאחר תפילת שחרית,
וכן בראש חודש. מלבד בשבת, יום טוב, חול
המועד ופורים.

הנחת תפילין על-ידי מטפל נכרי

זקנים שנעזרים בעובד זר נכרי, האם
כשר שיניח לו תפילין.

כשר (מרן הגר"ש אלישיב).

בהנחת התפילין אין צורך שתיעשה על
ידי בר חיובא, וראיה מבכורות (א, ה) "מעשה באשה
אחת שנשאת לחבר והיתה קומעת לו תפילין על
ידו", הרי שאע"פ שאשה אינה חייבת בתפילין
כשרה היא לקשור התפילין על יד האיש, דלא
בעינן לזה בר חיובא (צינו הלכה - חנוכה, חינוך בנות חנוכה).

עקירה בשמו"ע לאמירת 'על הניסים'

אינו יודע נוסח על הניסים בעל פה, ואין
לפניו סידור. ונוצר קודם תחילת שמו"ע. האם
ילך למקום אחר אע"פ שמחמ"ז לא יסמוך גאולה
לתפילה.

אמירת על הניסים תוקנה כחלק מסדר
התפילה. לכן חייב ללכת למקום אחר כדי שיוכל
להתפלל כהלכה, אע"פ שלא יסמוך גאולה
לתפילה, וה"ה באמצע שמו"ע מותר לעקור
ממקומו לקחת סידור שיש בו על הנסים. אמנם

<<<

להמתין בסבלנות ולא להתעכב על הצרות הכעס וכל המידות הרעות נובעות מפני שחיים רק את הרגע

"ויפרוץ האיש מאד מאד ויהי לו צאן רבות
ושפחות ועבדים וגמלים וחמורים" (ה, טז).

הכל לטובה

וזהו לימוד גדול עבורנו בכל מצבי החיים
שאין לו לאדם לעצור ולדון את מצבו על
פי הפרט שקרה לו עכשיו אלא לבטוח בה',
וכשיזכה להשלמות החשבון הכללי יראה
את מצבו באור אחר ולכן לא עשתה בתורה
שום הפסק בין הפרשיות.

אדם שחי את הרגע, את המאורע הרגעי,
מתקשה לקבל אותו. אך אם ימתין
בסבלנות, ייווכח במו עיניו שהכל לטובה.

גם הכעס וכל המידות הרעות נובעות מפני
שחיים רק את הרגע. פלוני עשה/ אמר
משהו מכעיס. אם רק תמתין מעט לסוף
הסיפור, תגלה בעיניך האם באמת ראוי
הסיפור להכעיס. תראה את כל המכלול
של האדם שאתה מתעכס עליו. "כי רגע
באפו" (תהלים ל, ו). האף, סמל הכעס, נובע
מפני שחיים את הרגע ולא את המכלול.

עומדים אנו בערב ימי החנוכה. חז"ל
מספרים לנו בסוף מסכת סוכה (נ, טז) על מרים
בת בילגה שהתייוותה, המירה דתה ונישאת
לסרדיוט אחד ממלכי יוונים. כשנכנסו
יוונים להיכל היתה מבעטת בסנדלה על גבי
המזבח ואמרה: לוקוס, לוקוס [זאב בלשון
יוון], עד מתי אתה מכלה מזמון של ישראל
ואי אתה עומד עליהם בשעת הדחק.
וכששמעו חכמים בדבר קבעו את טבעתה
וסתמו את חלונה.

בילגה לא יכלה לסבול את הגזירות והצרות
שהיוונים גוזרים ועושים לעם ישראל,
השתמדה ובזותה וחירפה מערכות אלוים
חיים. אך אנו קוראים ואומרים לה: המתני
בסבלנות, את סבורה ואומרת איפה הקב"ה
מלך עוזר ומושיע ומגן "ואי אתה עומד להם
בעת צרתך". אך מה בסופם? "עמדת להם
בעת צרתם רבת את ריבם דנת את דינם".
נמתין עד סוף הפרשה, לראות את פרשית
חינוך בשלמות, ונזכר לנסים ונפלאות כמו
שעשית לאבותינו בימים ההם בזמן הזה.

הפרשה היחידה בתורה שכולה סתומה
היא פרשת ויצא. אין בה לא פ' ולא ס' וכבר
עמדו על כך הבעל הטורים ודעת זקנים
מבעלי התוספות. וביאר הגר"ח שמואלביץ
שלימדנו התורה כיצד לעבור את נפתולי
החיים בלא להישבר.

הרי כתב רש"י בריש פרשת ויקרא
למה משמשות הפסקות הפרשיות, כדי
להתבונן בין פרשה לפרשה, ולפי זה יש
לומר שבפרשת "ויצא יעקב" אין לעשות
רווח ולהתבונן בין פרשה לפרשה, שהנה
החלקים הראשונים של הפרשה נראים
כאסונו של יעקב, שדווקא הוא, הבן
הצדיק, הוצרך לעזוב את בית הוריו ולברוח
ולהתחבא מפני אחיו הרשע המבקש
להורגו, ואחרי זה הוא פוגש את אליפז
הנוטל ממנו את כל רכושו ומשאירו ערום
ללא בגדים והוא נאלץ להתלבש במדי
חייל שמצאו הרוג על שפת הנהר, בניגוד
לתוכניתו הראשונה לצאת בעושר גדול
ולקחת מבנות לבן בכספו הרב כפי שעשה
אליעזר עבד אברהם ליצחק אביו, ואולי
סבר אף להקים אשל בחרן ולקרוז בשם ה'
כפי שעשה אברהם.

התוכניות השתבשו, הוא מגיע בעירום
ובחוסר כל ונאלץ להשכיר את עצמו לרועה
ללבן. כאב ליעקב מאוד מצבו כפי שהתורה
אומרת (בראשית כט, יא) "וישא את קולו ויבך"
ופרשי "לפי שבא בידיים ריקניות". ונאלץ
להשכיר עצמו לרועה ולחיות עם לבן
הארמי, ולבסוף כל אנשי עירו מהתלים
בו בשמחת הנישואין ונאלץ לשאת שתי
אחיות בניגוד לבקשתו המפורשת "ברחל
בתך הקטנה". הוא רועה את צאן לבן שנים
רבות ולבן מהתל בו ומחליף את משכורתו
מאה פעמים.

כל פרשה ופרשה בתחנות החיים הללו
נראית עצובה ומדכאת מאד, אך התורה
מלמדתנו שיעקב לא עצר להתבונן במצבו
העגום אלא המשיך והמשיך עד סוף הפרשה
כאשר מגיע לארץ כנען עם משפחה גדולה

• מתוך דרשת ליל שבת קודש בביהמ"ד הגדול "אבי עזרי" מרכז פתח תקוה

הלכה למעשה

»»»

אינו חמור לחזור ולהתפלל בדיעבד, אך הוא מעצם התפילה ואסור לדלגו (צינוי הלכה - חנוכה, עניינים שונים).

מקום ההדלקה

שאלה היכן המקום המהודר ביותר להדלקת נרות חנוכה?

תשובה ידועה דעתו הנחרצת של רבינו אודות מקום ההדלקה בארץ ישראל - בפתח הבית, ומקום ההדלקה מעכב וכמי שמדליק על שולחנו שלא בשעת הסכנה, שיש לו לחזור ולהדליק מפני שלא קיים ההדלקה כתקנת חז"ל (שבת כב, ב), שהרי אמר רבא הדליקה בפנים... לא עשה כלום כיון שנפסק שהדלקה עושה מצוה, כך המדליק בחלון במקום שיש לו להדליק בפתח החצר, למרות שגם מהחלון יש פרסומי ניסא, עליו לשוב ולהדליק בכרכה בפתח הפונה לרשות הרבים.

בבניין עם חדר מדרגות משותף, יש להדליק בפתח הבניין הפונה לרשות הרבים, כיון שחדר המדרגות נחשב כחצר, שהרי הדיירים עושים בו שימוש, כגון שמניחים שם עגלות, מטריות וכיו"ב. וכבר נפסק בשו"ע (או"ח תרעא, ה-י) "נר חנוכה מניחו על פתח הסמוך לרשות הרבים... ואם יש חצר מניחו על פתח החצר".

אמנם בחז"ל עדיין נחשב "מקום סכנה" ויכול מלכתחילה להדליק בתוך הבית (צינוי הלכה - חנוכה, מקום ההדלקה).

נרות חנוכה כשיבנה בית המקדש

אמר רבינו וצללה"ה: מסתבר שאף לאחר שיבנה בית המקדש גם יהיו מדליקים נרות חנוכה כל אחד בביתו. כי הנס שהיה בימי חשמונאים, למה שלא ייזכר.

ואף שכתב הרמב"ם (סוף הלכות מגילה) "ואע"פ שכל זיכרון הצרות יבטל שנאמר כי נשכחו הצרות הראשונות וכי נסתרו מעיני, ימי הפורים לא יבטלו שנאמר וימי הפורים האלה לא יעברו מתוך היהודים וזכרם לא יסוף מזרעם" ומקורו מדברי חז"ל (פדרש משלי ט, ב) "כל המועדים עתידים להיות בטלים וימי הפורים אינם בטלים לעולם" ולכאורה היינו כשיבנה בית המקדש במהרה בימינו שהוא הגאולה העתידה הרי שעתיד חנוכה להתבטל, כבר ביאר המהר"ל (אור חדש בהקדמה ובהערה 166) לא שתבטל זכירת הנס לגמרי אלא שתהיה טפלה וכדברי חכמים (ברכות יב, ב) "לא שתעקר יציאת מצרים ממקומה אלא שתהא שעבוד מלכויות עיקר ויציאת מצרים טפל לו" דבר שהיה עיקר ונעשה טפל הוא כמו שהתבטל (צינוי הלכה - חנוכה, עניינים שונים).

החידוש

הגדול:

דין חינוך בנרות חנוכה

סוגייה זו של חינוך קטנים בנר חנוכה, עלתה בבית מדרשו של מרן הגר"ש אלישיב מדי שנה בשנה. ובכל פעם שהתעורר הנושא אמר רבינו את חידושו הגדול: כדי לקיים מצוות חינוך, על הקטן לצאת יד"ח בהדלקת אביו.

אמנם יש להדגיש שכידוע חרד רבינו עד מאוד שלא לשנות מנהגים. וכך גם בנידון זה, אף כי ברור לו שמן הדין כך ראוי לעשות, שהקטן יכוון לצאת יד"ח בהדלקת אביו, וממילא אח"כ כשבא להדליק בעצמו לא יוכל לברך. מ"מ מרגיש הוא שחושש הוא לשנות המנהג שנהגו שקטנים מדליקים ומברכים לעצמם.

ולא שמענו בזה מרבינו דברים מוחלטים כיצד יש לנהוג למעשה. והדברים שלהלן הם כדי להביא את עצם דעת רבינו בנידון. וגם את אשר צידד רבינו כיצד לנהוג למעשה.

לאחר שיצאה המהדורה הראשונה של הספר 'פניי חנוכה', אמר נכד רבינו ר"א אלישיב: ה'עולם' יש לו טענות על מה שכתוב בפניי חנוכה בשם הסבא שקטן לא יברך על הדלקתו.

אמר רבינו: בוודאי שמי שיעשה כך, תבוא עליו ברכה

(מתוך צינוי הלכה - חנוכה, פרק 'חינוך בנרות חנוכה').

יומא טבא לרבנן

הספר שרבים ציפו לו במהדורה חדשה ומורחבת

צינוי הלכה

חנוכה

פסקי הלכה שטרם ראו אור ממרן רשכבה"ג הגר"ש אלישיב זצוק"ל בהלכות חנוכה

בתוספת "פניי חנוכה" - הערות תלמידו המובהק מורי הגאון רבי בן ציון הכהן קוק שליט"א

מחיר מסובסד לרגל ההוצאה

הוצאת אקסלס

ספר צינוי הלכה חנוכה

עם הוצאתו יצא לאור הספר 'פניי חנוכה' מאת הגר"ש אלישיב זצוק"ל

מאת: הרב בן ציון הכהן קוק שליט"א

הוצאת אקסלס

הפצה ראשית: קולמוס | להזמנות ובירורים: beithorah@gmail.com

מוקד ההלכה

שע"י בית ההוראה

0722-133-466

Beithorah.co.il

ניתן לשלוח שאלות וכן לקבל העלון

מדי שבוע בדוא"ל:

Beithorah@gmail.com

להנצחה בעלון באמצעות

בקופת בית הוראה הכללי ירושלים
שע"י מכון ציוני הלכה

דעת ואמונה

מתורתו של

הגאון רבי עמנואל טולידאנו שליט"א

פרשת וישלח
תשפ"ד

מי היה בחיר עולם הישיבות – בזמן יעקב אבינו?!

גיליון מס' 128

פרדותיו של יצחק ולא כספו וזהבו של אבימלך זבל הוא מוצר פשוט וזול מאד, וכסף וזהב הם החומרים הגולמיים הכי יקרים, ובכל זאת לפי כמות של הפרידות שהיו ליצחק, היה עדיף לקבל את הזבל שלו, וכך היו מתעשרים יותר, מאשר הכסף וזהב של אבימלך, ומה אנחנו מקבלים מעט מושג, איזה עושר אגדי היה לו ליצחק אבינו!

והנה יעקב אבינו גדל בבית כזה, הכל היה לו בשפע גדול, ולא היה חסר בו מאומה, וכעת הוא מגיע לשלב שהוא צריך שידוך, ובא לחרון כדי למצוא לו אשה, והנה הוא נמצא בלי כלום! אין לו שום דבר להביא להביא לה! ואכן על כך הוא בכה כשנפגש עם רחל, המיועדת להיות לו לאשה.

מאין יבוא עזרי?!

ומצינו במדרש אמרו שעל המעשה הזה נאמר הפרק בתהילים "שיר למעלות, אשא עיני אל ההרים מאין יבוא עזרי, עזרי מעם ה' עושה שמים וארץ" שבתחילה נשא יעקב את עיניו לשמים ואמר **מאין יבוא עזרי**? איך אני אגש כך למצוא אשה, כשאין לי שום דבר להביא לה? ואחר כך חזר יעקב אבינו וחיוק את עצמו **עזרי מעם השם עושה שמים וארץ** אני לא יאבד את ביטחוני בהשם שברא שמים וארץ, והוא מנהל את העולם, והוא ידאג עבורי.

וביאר בזה הבית הלוי ש'עזרי' הוא מלשון 'עזר כנגדו' שיעקב פנה אל השם ואמר 'מאין יבוא עזרי' איך אמצא לי את אשתי, כאשר אני מחוסר כל? ועל זה השיב לעצמו, עזרי מעם השם, האשה המיועדת לי תבוא מאת השם, ואין לי מה לדאוג!

מידת הביטחון – להלכה ולמעשה

יש לנו ללמוד מיעקב אבינו, מהי מידת הביטחון, שלמרות שראה שאין בידו ממון, בכל זאת הוא סמך על השם, ובטח בו, אם רצון השם שכן אלך למצוא אשה בלי כלום ביד, כך אלך, השם כבר ידאג שהכל יסתדר, הוא קיבל על עצמו דין שמים באהבה. וזוהי שלימות מידת הביטחון, להיות סמוך ובטוח שהכל ביד השם, והכל לטובה. כתב בחובת הלבבות [שער הביטחון פ"א] "במי תמצא הביטחון האמיתי? במי שגדול בהכרת הבורא ומידותיו הטובות ובהגנתו עליו"

והכוונה היא, שכלל שהאדם מכיר את השם, ואת הנהגתו בעולם, הוא מבין שהשם אוהב אותנו יותר מכל, ומרחם עלינו יותר מכל, ומגן עלינו הגנה מושלמת, ומי שמגיע להבנה הזו, יכול לזכות למידת הביטחון בשלימות.

אנחנו שומעים הרבה יהודים שמדברים על ביטחון בהשם, וישנם שמרבים לדבר על זה רבות, אבל לא כל מי שמדבר, באמת אוזן בדרגה הזו, שמידת הביטחון היא להיות בתחושה של רוגע ושלווה, להבין שאני לגמרי נמצא ביד השם, וכל המאורעות שלי תלויים אך ורק בו, ולכן אין לי מה לדאוג, הרי השם אוהב אותי יותר מאהבת האב לבנו, ומרחם עליי יותר מכל מושג של רחמים הידוע לנו, ומגן עליי תמיד, וההכרה הזו נותנת לאדם רוגע ושלווה, שאם כל ענייני מנהלים ביד השם, הרי בוודאי שהוא ידאג רק לטובתי.

דוד המלך אומר בתהילים (קל"ט) **"אתה ידעת שכבי וקומי, נתת לרעי מרחוק"** ולפי פשוטו הכוונה, שדוד אומר להשם, אתה ידעת מראש מתי אני ישכב ומתי אקום, כיון שהקב"ה יודע הכל, עבר הווה ועתיד, אמנם ראיתי בשם המשגיח ר' יחזקאל זצ"ל שביאר שהכוונה **"ידעת"** מלשון ציווי, והיינו אתה השם ציוית את שכבי וקומי, כיון שאין אדם נוקף אצבעו מלמטה אלא א"כ מכריזין עליו מלמעלה, והקב"ה מכריז על כל פעולה של האדם לפני שתיעשה, ולכן השכיבה והקומה שלי הם ג"כ גזירה מאת השם, שכל המעשים והמאורעות תלויים רק ברצוני יתברך.

ישנו פתגם מהקדמונים [והוא ממדרש פליאה] **"צדיקים נהנים מן הגזל ואומרים כדלעומר"** וכוונת המאמר הוא בראשי תיבות, שצדיקים נהנים בכל רגע מפני שאומרים 'גם זו לטובה' שהוא ר"ת **גזל**, וכמו"כ אומרים בכל זמן "כל מה דעביד רחמנא לטב עביד" שהוא ר"ת **כדלעמ"ר**. צדיקים חיים סביב העובדה הזו, שהב"ע הוא מנהל אותם, וממילא הכל בוודאי הוא לטובה.

יעקב אבינו סבל הרבה צרות ורדיפות בימי חייו, ברח מעשו, וסבל מלבן, ואח"כ מיוסף. וראוי להתבונן גם באופן שבו יעקב אבינו הלך למצוא לו אשה, שגם זו היתה פרשה עם הרבה נסיונות, ויעקב אבינו קיבל על עצמו באהבה, את מה שנגזר עליו מאת השם.

השליחות של אליפז

בפרשת ויצא מתארת התורה, איך יעקב אבינו הולך לחפש לעצמו אשה, יעקב יצא מבית יצחק אביו, במצוות אביו ואימו לילך לחרון, בכדי לחפש לו שם אשה, ומצד שני בא אליפז בנו של עשו בשליחות של אביו להרגו.

ולמרות שעשו היה מצויין בכיבוד אב ואם, כפי המבואר בחז"ל, בכל זאת הוא לא שת ליבו לציווי המפורש שאמר יצחק לבנו לילך לחרון, והרי שרצון יצחק אביו שיעקב ילך להתחתן ולהקים בית, ובכל זאת עשו רצה להרגו, ולבטל את רצון אביו, וכנראה שזה היה נסיון גדול מדי עבור עשו, לאחר השנאה והקינאה שיש לו ליעקב, על שלקח ממנו את הברכות, ולכן היה מוכן לעבור על מצוות כיבוד אב ואם, ושלח את אליפז בנו להרגו.

ואמנם אליפז לא רצה להרגו, והטעם כ'רש"י מפני שגדל בחיקו של יצחק, אדם שגדל בחיק של צדיקים לא יכול לחטוא בחטא חמור כ"כ, כיון שהוא ראה את הבית של יצחק, לא היה יכול לרצוח בן אדם, ומצד שני רצה אליפז לקיים את מצות אביו, ולכן הציע לו יעקב שיקח ממנו את כל ממונו, ועני חשוב כמת, וכך יקיים את שליחות אביו, ואכן אליפז שדד את יעקב ולקח ממנו את כל רכושו, ולא נשאר ליעקב אלא מקלו בלבד.

וישק לה ויבן

מקור המעשה הזה כתב רש"י בהמשך הפרשה, שיעקב אבינו בא לחרון וראה שלשה רועים עם עדרי צאן לפניו, והם עומדים סביב הבאר, ויתמה יעקב וישאלם הרי "לא עת האסף המקנה – לכו רעו" למה אתם משתתים סתם כך באמצע היום? ויענו לו הרועים, הרי יש אבן גדולה על פי הבאר ואיננו יכולים להרימה ולהשקות את הצאן, וישאלם יעקב אם הם מכירים את לבן, וענו ידענו, ותוך כדי דיבור ראה יעקב את רחל באה עם הצאן, וישק לה ויבן.

הביא רש"י מחז"ל מדוע בכה יעקב אבינו, מפני שראה ברוח קדשו שלא יזכה להיקבר איתה, שהרי יעקב נקבר במערת המכפלה יחד עם לאה, ואילו רחל נקברה בדרך לבית לחם, ועל כך הוא בכה, עוד פירוש הביא רש"י מחז"ל שיעקב אבינו יצא לדרך עם הרבה כסף ומתנות, ובא אליפז במצוות אביו להרגו, ובמקום זה לקח ממנו את כל רכושו ולא נשאר לו מאומה, ועל כך בכה יעקב באמרו 'הרי אליעזר עבד אבי אבא, בא לחרון עם עשרה גמלים, וכל טוב אדוניו בידו, ולי אין אפילו נזם או צמיד לתת להם!

ונראה לי שהעובדה הזו שיעקב הפסיד בדרך את רכושו, זה דבר המובן מאליו, שהרי יצחק אבינו היה עשיר מופלג, כפי שאומרת התורה ונרחיב בזה להלן, וא"כ לא יתכן שיעקב ורבקה שלחו את יעקב ללא שום ממון, הרי הם שולחים אותו למצוא אשה, וכי לא נתנו לו צמידים, או תכשיטים, או מתנות למשפחת הכלה? הרי זה לא יתכן, שמשפחה שחיה בעושר מופלג כל כך, ישלחו את בנם למצוא אשה בלי שום דבר.. ובהכרח כמו שאמרו חז"ל שבוודאי יעקב נשלח לחרון, עם הרבה מתנות ותכשיטים, רק שאליפז שדד את יעקב בדרך, וכך נשאר יעקב אבינו בערום ובחוסר כל, רק נשאר לו המקל.

העשירות המופלגת שבבית יצחק אבינו

נחאר לעצמינו מה עבר על יעקב באותו זמן שהגיע לחרון, הרי הוא בא מבית שהיה בו עשירות מופלגת, כמו שנאמר בתורה "ויוזע יצחק בארץ ההיא, וימצא בשנה ההיא מאה שערים, ויברכהו ה' אם היתה לו אדמה שמוציאה 10 טון חיטה לשנה, הרי היא הוציאה ליצחק פי 100 כלומר 1,000 טון חיטה לשנה, וכך הוא מכר את החיטים בשכום עצום, וקנה סוה עוד קרקע, ושוב זרע, ושוב גדל לו יבול פי 100 מהכמות הרגילה, וכך הוא התעשר מאד, כמו שנאמר בתורה (בראשית כו, יג) **"ויגדל האיש, וילך הלון וגדל, עד כי גדל מאד"** והביא רש"י מחז"ל שהיו שגור בפי אנשי אותו זמן **"זבל**

יעקב אבינו כליל המעלות, לא קיבל סידור מלא, דירה, או קעסט!

את אבינו, לפיכך נטל שכר זאת אף בעולם הזה שנאמר ויפרץ האיש מאד מאד" יעקב אבינו דקדק על עצמו לעבוד את לבן בנאמנות ובכל כחו, ומכאן זה נתעשר.

וכפי שאומר יעקב ללבן "טריפה לא הבאתי אליך, אנכי אחטנה, מידי תבקשנה, גנובתי יום וגנובתי לילה, הייתי ביום אכלני חורב וקרח בלילה ותידד שנת מעיני" ופירש רש"י שכל מה שהיה ניזוק היה משלם, כולל דרוסת ארי והזאב שזה אונס גמור, למרות שיעקב היה שומר שכר שפטור מאונסין, ובכל זאת היה משלם ללבן את הכל [ואולי כיון שהיה יעקב גיבור גדול, היה יכול לשסע את הארי בעצמו, כפי שעשה שמשון הגיבור ששיסע את הארי כשסע את הגדי, ולכן חשש יעקב שאין זה אונס גמור, שהיה לו להציל ומפני כך שילם ללבן את כל הטריפות] ואיפה תמצא רועה כזה?

והנה לאחר שביארנו כמה מעלות טובות היה ניתן בהם יעקב אבינו, בודאי היה נחשב אז 'בחיר עולם הישיבות' וכולם היו צריכים לחטוף אותו מיד! ולהתחייב עליו כך וכך דירות, שיוכל ללמוד ברוגע ושלווה, או עכ"פ להתחייב לו איזה קעסט מכובד, או סידור מלא, שבוודאי היה מגיע לו.

ואמנם הבה נראה באיזה אופן יעקב התחתן, שהלך לביתו של לבן הארמי, ערום וחסר כל! בלי אגורה שחוקה! והיה צריך לעבוד אותו בעבודה מפרכת, שבע שנים! והכל כדי שיסכים לתת לו את ביתו, ואח"כ רימה אותו והוצרך לעבוד שבע שנים נוספות! ולכל זה נוסף המגורים בתוך ביתו של לבן, כולל המשכורת שהחליף לו לבן עשרת מונים [שהכוונה היא מאה פעמים, עשר פעמים מנין, שזה מאה] וכל זה למה? כיון שהיה למצוא שידוך, ועבור זה צריך לגור בביתו של לבן, ולעבוד אצלו כל כך הרבה שנים!

ולכאורה יעקב אבינו היה יכול לחשוב לעצמו, וכי זה מה שמגיע לי?! אני הרי בחור כליל המעלות, מושלם בכל מידה נכונה, עשיר, גיבור חכם, ישר, נאמן מיוחס, וכי כל זה לא מספיק בשביל לקבל שידוך מכובד? וכי אני צריך להיות רועה צאן בבית לבן הרשע? ואמנם אנחנו לא מוצאים שהיה ליעקב אבינו איזה טרומה על השם, לא מצינו שהוא התלונן על מצבו, אלא להיפך, לאחר שבכה [כשנפגש עם רחל] על כך שאין לו מה לתת לה, מיד חיזק את עצמו ואמר, עזרי מעם ה' עושה שמים וארץ! ותלה את תקוותו בהשם, שיביא לו את כל צרכיו, וקיבל באהבה את מה שגור עליו השם.

ואנחנו צריכים ללמוד מזה, לחיינו אנו, בדור שלנו, גם מי שמרגיש שהוא 'כליל המעלות' ובוודאי מגיע לו לקבל עולם ומלואו.. ובכל זאת לא קיבל מחמיו סידור מלא, או דירה או חצי דירה, יזכור לעצמו, באיזה תנאים היה יעקב אבינו, כמה מעלות טובות היו לו, איזה מבוקש הוא היה אמור להיות, ובכל זאת באיזה תנאים הוא התחתן, איזה שווער הוא קיבל.. כמה רמאויות עשו לו.. כמה קשה הוא היה צריך לעבוד.. ובכל זאת, היה מרוצה ושמח ממה שהשם נתן לו!

אף אנו כל אחד בדרגתו ובמצבו, כדאי לו להכיר טובה על מה שנתן לו השם, ולהיות סמוך ובטוח שהקב"ה מנהל את כל ענייניו רק לטובתו ברוב אהבה ורחמים, כפי שרק השם אוהב ומרחם עלינו.

נתקל ברגל ימין בתקלה, וניזוק ברגל שמאל – האם חייב בעל הבור או לא?

והרא"ש נסתפק אם לפסוק כרב או כשמואל, וגם לדעת שמואל הרי"ז ספק אם יש לחייב על כך או לא, נמצא שלא ניתן להוציא ממון ולחייב את מניח התקלה בכהאי גוונא.

ואמנם נראה לי דבאופן כזה נחשב כנחבט בתקלה עצמה, ולא כנחבט בקרקע. והטעם שהרי הנזק שנעשה לו ברגל שמאל, לא קרה מחמת חבטה נוספת, אלא מחמת ההחלקה של רגל ימין על הפורמייקה, נמצא שהתקלה עצמה, היא זו שהזיקה את רגל שמאל שלו, ולמרות שרגל שמאל לא דרכה על התקלה בכלל, מכל מקום האדם כולו גוף אחד הוא, וכשנתקל באיזה אבר ממנו בתקלה, כל נזק שבא לו מחמת זה, הרי הוא כנישוף באבן עצמה וחייב לכולי עולמו אף לדעת רב.

וראיה לדבר ממה שאמרו בב"ק (ג, ב) על כיחו וניעו "אי דאזקו בתר דנייחי היינו בור" ויש לתמוה איך יתכן שכיחו וניעו מועטים כל כך יוכלו להזיק שור, ואם נעמיד כשהחליק מהם השור ונחבט בקרקע, הרי בזה לרב פטור, ולשמואל נמי פטור לחד תירוצא בתוס', ובהכרח צ"ל דהחליק השור עליהם באופן שניזוק אחד מאבריו מעצם ההחלקה, וחזינן דהוי כנישוף באבן בחייב לכו"ע.

[ועיין עוד בספר עטה אור בב"ק סי' י']

עוד יש להתבונן ביעקב אבינו, כשהלך לחפש לעצמו אשה, הרי יעקב אבינו כשחיפש שידוך, הרי הוא היה כליל המעלות, ולא נמצא בעולם עוד חתן עם כל כך הרבה יתרונות.

גזע תרשישים ראשית, יעקב היה בעל ייחוס חשוב מדרגה ראשונה, בן של יצחק אבינו נכדו של אברהם, ואברהם ויצחק היו נביאים, שהשם דיבר עימם, וכבר האריך הרמב"ם בהל' יסוה"ת (ז, א) מה נצרך האדם בכדי שיהיה נביא, ובכלל זה שצריך להיות חכם גדול, ומושל ביצרו תמיד, שלעולם הוא ינצח את היצר, ולא תהיה לו מחשבה כלל באחד מדברים בטלים ולא מהבלי הזמן ותחבולותיו, אלא דעתו פנויה תמיד למעלה קשורה תחת הכיסא, להבין באותן הצורות הקדושות הטהורות. ואלו היו אביו, ואבי אביו של יעקב.

וכי ישנו עוד בחור בעולם עם ייחוס כזה?!

נביא מלבד זה היה לו גם ייחוס עצמי, שגם יעקב עצמו זכה לדבר עם השם, כאשר נאלץ בליל חלום הלילה, והבטיח לו "והנה אנכי עימך ושמרתיך בכל אשר תלך" ומוזה נלמד שיעקב היה כבר אז בדרגה של נבואה.

מתמיד גדול יעקב אבינו היה מתמיד עצום, שהרי במשך 14 שנה הלך ללמוד תורה בשם ועבר, ולא שכב לישון, כמשי"כ רש"י (בראשית כח, יא) "וישכב במקום ההוא - מלמד שבאותם ארבע עשרה שנה לא שכב בלילה, שהיה עוסק בתורה"

ומה הכוונה לא שכב, בוודאי שהוא ישן שם, שהרי לא ניתן להימנע משינה במשך ג' ימים כדאיתא בנדרים (טו, א) אלא שכל אותם ימים לא נשכב מעצמו לישון, אלא היתה השינה חוטפת אותו תוך כדי לימוד, והרי יש לנו כאן התמדה נוראה במשך ארבע עשרה שנים ברצף! איפה ניתן להשיג מתמיד כזה?!

יפה תואר זכה יעקב אבינו למעלה נוספת, שהיה יפה תואר! כמו שאמרו בבבא מציעא (פד, א) "שופריה דיעקב אבינו מעין שופריה דאדם הראשון" והיינו אדם הראשון קודם החטא. ונראה לי הכוונה, שהרי אדם הראשון לא נולד מאב ואם, אלא היה יציר כפיו של הקב"ה, וכאשר הקב"ה יוצר בריאה באופן ישיר, הרי זה חייב להיות מושלם ויפה בתכלית השלימות והיופי, ועל כן אדם הראשון שכולו נעשה ביד השם, ללא התערבות מעשי בני אדם כלל, בוודאי שהיה לו יופי והדר בתכלית השלימות, ויעקב אבינו זכה ליופי מעין זה! וזו עוד מעלה שאיננה בנמצא בשום חתן בעולם!

גיבור מלבד זה היה יעקב אבינו גיבור גדול, שהרי התאספו שלושת הרועים סביב הבאר ולא יכלו שלשתם יחדיו להסיר את האבן מעל פי הבאר, ויעקב אבינו 'אל אבן מעל פי באר מים' וכמשי"כ רש"י "כזה שמבניה הפקק מעפ"י צלוחית, להודיע שכחו גדול" הרי זה גבורה שאינה מצויה כלל, וזו עוד מעלה שהיה ליעקב אבינו.

עשיר גדול מלבד זה הרי היה באמתחתו של יעקב, נדוניה מאד מכובדת מבית יצחק אבינו, כפי שהרחבנו לעיל, שיצחק אבינו היה לו עושר "אגד" וכל מי שלוקח את יעקב לחתן, יודע שהוא מסודר מבחינה כלכלית לכל חייו, הוא וכל זרעו אחריו!

נאמן מלבד זה מצינו שהיה יעקב צדיק ישר ונאמן, וכמשי"כ הרמב"ם סוף הלכות שכירות "שהרי יעקב הצדיק אמר כי בכל כחי עבדתי

נדבת ידידנו החפץ בעילום שמו

לרגל הולדת בנו במזל טוב

ידיד שייכו הורו לגדלו לתורה ולחופה ולמעשים טובים
ויזכו לרווח רוב נחת מכל יצאי העציה אבי"ר

הגאון הצדיק רבי אברהם ב"ר יהודה אלהרד זצ"ל

מקים עולה של תורה בצירפת
תנע"ה

גליון זה נכתב על פי הכנת הכותב בלבד, מתוך שיחה הנאמרת מדי מוצאי שבת בשעה 19:30 בבית מורינו הרב שליט"א רח' מתתיהו 25 ניתן להאזין לשיחה גם בשידור חי בקו 'עוטה אור' 0733-718-148 או במערכת 'קול יהודי מרוקו' 062-962-4747 בכל ענייני הגיליון יש לפנות לטל' 05485-20-936 כמזכ"ר ניתן לקבל את הגיליון במייל 6082566@gmail.com

אל תספידוני בעיירות

מכנה משותף אחד לעשרות שנות הרבצת תורה ואלפי תלמידים, כל אחד בנה את עולמו לפי תכונות נפשו, אבל כולם התעצבו לפי רוחו ומשנתו, לפי סגנונו ומזגו. הוא הצמיח כל בחור לפי קצבו ואופיו

לרגל יום השלושים להסתלקות מרן רבינו הגאון רבי ברוך מרדכי אזרחי זצ"ל

צוואתו של רבי יהודה הנשיא, מפורטת ומפורשת במסכת כתובות (ק.).

הוא מדרוך על כבוד אשתו, מדרוך מי ימלא את מקומו וכיצד ינהיג את נשיאותו בין גדולי הדור, מפרט מי ישמש אותו לאחר מותו וגם מוסיף הוראה לגבי ההספדים: 'אל תספידוני בעיירות'.

בביאור ההוראה הזו, נאמרו כמה דרכים. ואף אנו, בעת שנרצה לשוב ולדבר על דמותו של ראש הישיבה, האיש שידע להעמיד ולקומם דור שלם של אנשים גדולים, נצבע את ההוראה הזו באור חדש.

עבידנא יומא טבא לרבנן

לאביי הייתה הכרזה חשובה בישיבה. 'צורבא מרבנן דשלים מסכתא, עבידנא יומא טבא לרבנן' (שבת קיח:). תלמיד חכם שזכה והגיע לסיום מסכת, ישמח אותי מאוד, עד כדי שאעשה יום טוב לתלמידים.

את אביי הכרנו מכל הש"ס כולו, הוויות אביי ורבא חזינן בהו. בכל זאת, רש"י מוסיף כאן (קט). שאביי היה ראש ישיבה.

מה חידוש ביקש רש"י ללמד, האמנם סברנו שאביי התעסק במסחר או בקציר חיטים? כל מי שלומד דף גמרא יודע שאביי היה עוסק בתורה עם רבותיו ועם תלמידיו, מדוע רש"י מכון אותנו במקום הזה לומר שאביי היה ראש ישיבה?

והתשובה היא, כי להבין בערך של סיום מסכת צריך להיות ראש ישיבה לתלמידים. בשביל לדעת מה סיים ואיך סיים, האם טוב היה שהשקיע את זמנו בהספק מסכת, או אולי עדיף היה שילמד בעיון שוב ושוב את ארבע אבות, עד שיתבררו לו היטב כל 'לא הרי' אליבא דרב ואליבא דשמואל.

בדור של היום, דור של אהבת תורה מהירה, תרבות הסיומים נערצת אצל יושבי מפתן בית המדרש. מתפעלים מכל סיום ולא נותנים על לב שייתכן כי הבחור משיעור ג' שמתבונן שלושה ימים

בהבנת תוספות 'לפיכך', הוא נעלה ומרומם מחברו שסיים מסכת תענית והתחיל מסכת חגיגה כדי לסיים בעוד שבועיים.

זאת ועוד -

אביי עושה סיום מסכת, לא בגלל שתלמיד עשה, אלא בגלל שהוא עצמו גידל את התלמיד. הסיום מסכת הזו, שייכת לו, בדיוק כמו לתלמיד!

במה הארכת ימים

בשביל להכיר בערך גדלות של אדם, צריך להיות אדם גדול שיועד לגדל אחרים, זו אומנות שכל החיים מוקדשים עבורה.

זאת אשר הזכרנו בעבר בשם חותני מרן הראשון לציון זצ"ל, על אשר נשאלו גדולי החכמים 'במה הארכת ימים', אין כאן איתור סוד של עשבי שורש מאריכי חיים. התלמידים ניסו כל חייהם להשיג ולהגיע למדרגת הרבי, הם ידעו שאדם מן השוק לא יודע למדוד, וגם הם לא ימדדו בכלי המדויק ביותר.

הכלי המדויק ביותר זה הרב עצמו, הוא יכול להצביע על הלוח של שדרת חייו הנאצלת, על זאת שאלו 'במה הארכת ימים', איפה היה סוד גדלותך, לשם אנחנו נכון את עצמנו!

ורבינו ראש הישיבה ידע והכיר את נפש תלמידיו.

זריחת החמה

מעשה היה ונפגש עם בחור צעיר, לא רק שאינו מעולמה של תורה, אלא כל ביתו וגדילתו הייתה בחממה מנוגדת והפוכה מעולם הישיבות, כל המשפחה והסביבה הייתה בהשקפה של 'אנטי'.

אבל ראש הישיבה, בעין בוחנת, מצא בו כלי מחזיק ברכה. בכוחו הכביר הצליח לנתקו מלימודי התואר ולחברו בעבותות

אהבה לדף הגמרא בתוך הישיבה. תקופה היה הצעיר, מגלה את חייו מחדש, אבל מתמודד עם לחץ אינסופי מהמשפחה.

עד שנשבר. ערב אחד הגיע עם מזוודתו החתומה לומר שלום לראש הישיבה. תודה על התקופה, הייתה יפה, התענגתי בכל יום, אבל אינני יכול להמשיך יותר, מוכרחני לחזור לעולמי הישן.

וראש הישיבה קם ממקומו, נעל את דלת החדר וטמן את המפתחות בכיסו. 'הלילה אנחנו נלכך הכל', הבטיח לו. 'אתה אדם אינטלקטואלי, יודע לנהל את חייו בתבונה ולא לפי גחמות או הנאות. הבה, לא נעלה לישון עד שכל השאלות יצופו על השולחן, או אני משתכנע או אתה משתכנע. עשינו עסק?'

עשו עסק. עד אור הבוקר ליבנו ודיברו על קשיים אמיתיים או מדומים, על חובת האדם בעולמו ועל היום האחרון של האדם בעולם הזה.

עם זריחת החמה, זרחה החמה גם בלבו של הצעיר. התעורר ואמר 'הנני', קיבל על עצמו מחדש עול תורה והפך להיות מרביץ תורה מופלג שקנה את עולמו בלילה אחד.

ותלמידיו של 'הרב אורחני' ידעו להמשיך על הסיפור הזה, גם אם היה נדרש להישאר יום ולילה נוספים מבלי לעצום עין, גם היה עושה זאת!.

כי זה היה כוחו, לזרוע בכל מקום, ולגדל בכל מקום שמצא נביטה.

דבר שלא שמע מרבתי

שואלים העולם על כך שרבי אליעזר הגדול לא אמר דבר שלא שמע מרבתי (סוכה כו:), ומצד שני מצאנו שהיה דורש בדברים שלא שמעתם און מעולם (אבות דר"ג פ"ג). וממנו משמיה דרבי חיים שמואלביץ (שיחות מוסר תשכ"א מאמר כג), כי מרבו קיבל את היסודות. ומכאן ואילך, בכל מקום ומצב שהגיע אליו, המשיך את ה'לפי זה' שיוצא מדברי רבו, אם כן ידע לעשות מה שרבו היה עושה, אף שלא שמע ספציפית ביחס לשאלה הזו.

ויותר מזה. רבי אליעזר קנה מרבתי את הלך המחשבה, את הגישה ואת ההתמודדות. בנה את עולמו הרוחני לפי התפריט שראה בבתי גוואי של רבתי, הוא לא מחדש!

וזה היה יופיו של ראש הישיבה, עשרות שנות הרבצת תורה, אלפים רבים של תלמידים, כל אחד בנה את עולמו לפי תכונות נפשו, אבל כולם התעצבו לפי רוחו ומשנתו, לפי סגנונו ומזגו. הוא הצמיח כל בחור לפי קצבו ואופיו של התלמיד, אבל הכל מזוג בשמן שיצק על ראשם!

מה שאף תלמיד לא שמע

לאחר שנפטר חותנו, המשגיח רבי מאיר חדש, הספידוהו שידע לשמוע מרבו הסבא מסלבודקא, מה שאף תלמיד אחר לא שמע.

אצל הרב אורחני התגלה משהו חדש. הוא גילה אצל כל תלמיד דבר שאף אחד לא הכיר שיש בו. וזו אומנות של אנשים גדולים, למצוא ולזהות את הגדלות ולהצביע עליה.

רבי יהודה הנשיא מצווה, שלא יספידוהו בעיירות כי הוא מכיר את בני העיירות. לבם חם לגדול הדור שהסתלק, ירצו לערוך הספר. מן הסתם יספיד שם הרב של העיירה ואחריו השוחט, אולי גם המלמד תינוקות. אנשים יצאו מההספר עם הרגשה שהקיפו ועמדו על דמותו של רבי יהודה הנשיא.

ואת העיוות הזה הם יורישו לבניהם, כך תתפס דמותו בעיניהם.

ולעיוות הזה לא מסכים רבי יהודה. אל תספידוני בעיירות. אל תסכימו שמימד החיים שלכם יהיה בקטנות, בתפיסת עולם רדודה ונמוכה!

ואם כן תצליחו...

חיי הרוממות הללו, לא היו רק לתלמידים. אסיים בעובדה אחת, לקח וליבוש ממנה לדורות עולם –

בערוב ימיו הוצרך לעבור ניתוח קשה ומורכב מאוד, הרופאים נכנסו לחדרו בפנים חתומות, סיפרו על כל החששות ועל הסיכויים הנמוכים שהניתוח יצליח, ומבקשים את אישורו.

בחולשה של סוף ימיו הביט בהם, והרגיע את החששות. 'אם לא תצליחו בניתוח הזה, אל תיקחו ללב. למדתם רפואה כמה שנים טובות, התמחתם והשתלמתם שוב ושוב, הקדוש ברוך הוא רצה שהניתוח לא יצליח. אל תעצבו בגללי'.

פניהם אורו, הרב מבין אותם גם כשהוא נמצא בין חיים למוות. רק אז המשיך את המשפט העיקרי אליו בנה את שיחו עמם – 'אבל אם כן תצליחו בניתוח, תדעו שלא אתם הצלחתם, הקדוש ברוך הוא רצה שהניתוח יצליח' –

ואם תמצי לומר, הסיפור הזה היה אופייני כל כך לכל הלך רוחו של הרב. תמיד לחשוב ולחפור איך להגיש את הדברים בצורה שתשפיע הכי הרבה על התלמידים ועל כל הסביבה. הוא לא חי בכפרים ועיירות, הוא רוצה את הכרכים וערי הבירה!

להצלחת
הרה"ג רפאל בלום
שליט"א וב"ב הי"ו
מונסי – ניו יורק

אחינו כל בית ישראל הגתונים בצרה ובשביה
העומדים בין בים ובין בבישה המקום ירחם
עליהם ויוציאם מצרה לרוחה ומאפלה לאורה
ומשעבוד לאפלה השתא בעגלא ובזמן קריב

הרב דניאל גלעד שליט"א
לרגל הכנסת בנו שיחי' בבריתו של אברהם אבינו
יזכו הוריו לגדלו לתורה וחופה מצוות ומעשים טובים
מתוך רוב נחת והרווחה כל הימים

פרשת וישלח תשפ"ד

מישכתי התורה

תיקון טעות לגליון 145 לפ' ויצא

הראוני, שהסמ"ע סי' תיא, סק"ט כותב ביחס לגלילי בהמתו - שמיד כשיצאו מבהמתו - הם נחשבים עדיין כממון בעליהם, למרות שלאחר מכן הוא מפקירם.

לפיכך - חייב אדם מעיקר הדין לסלק את גלילי כלבו בכל מקום שעשאם - כדין בור שחפרו בעל הכלב, ואינם נחשבים כבורו של כלבו.

לחבירו, וכתוצאה מכך בעל החצר אינו יכול להיכנס לביתו מבלי שישבור חפצים אלו, אם כשיטרח מעט להזיזם לצד, ויכל לעבור שם מבלי להזיק לממון חבירו - עליו לטרוח בכך ולא לשוברם, למרות שמניח החפצים נהג שלא כדין. אולם אם דבר זה כרוך בטירחה גדולה - מותר לו לשבור את חפצי חבירו כדי לאפשר לעצמו מעבר סביר לביתו או לחצירו. וכן נקט השו"ע (ח"מ סי' שעט, ד וע"ש בסמ"ע ס"ק ד. וכן בס"י תיב, ב וע"ש בסמ"ע ס"ק ב).

ולכאורה מלשון התוס' שכתבו - לא אטרחוהו לסדרן וכו' משמע - שמעיקר הדין הוא פטור, אבל ודאי שעדיין יש בנידון כזה הנהגה של לפנים משורת הדין לטרוח יותר כדי להציל את ממון הזולת ולא לשוברו, למרות שנהג שלא כדין.

ביאור התשובה בנידון דנן

מעתה בנידון השאלה דנן, ודאי שבעל המכונת שהחנה את מכונתו על המדרכה ברה"ר, שמיועדת רק להולכי רגל ולא למכונות, עשה במזיד ובפשיעה שלא כדין, מאחר ומשתמש בגזל בשטח שאינו שייך למכונתו. לפיכך אם ניתן לעבור בשטח הצר שנשאר בין המכונת לקיר מבלי להזיק למכונת למרות הדוחק - ודאי שחייבים לעשות כן, וזה נקרא בלשון חז"ל - טירחה מועטת.

אולם אם אין אפשרות ללכת שם על המדרכה עם עגלת ילדים, ובפרט עגלת תאומים, מבלי לגרום שריטות למכונת שחונה על המדרכה. אלא אם כן ירדו עם עגלת הילדים לכביש, ועל ידי כך יסכנו את חיי האמא והילד שבעגלה, באופן הזה - אין שום חיוב לעשות כן. ואדרבה במקרים רבים, ובפרט בכביש שנוסעות בו מכונות רבות, וכל שכן בימי הגשמים שהראות לקויה - ישנו עוד איסור של "ונשמרתם מאד לנפשותיכם" וכו' לרדת לכביש. לפיכך רשאית האמא שהולכת עם עגלתה לעבור לכתחילה במרווח הצר שנשאר בין המכונות לקיר הבנין. ואם מחמת הדוחק של הולכי הרגל שעוברים שם או בגלל ראות לקויה עקב הגשמים והערפל ששרר באותו הזמן, נצמדה או החליקה העגלה על המכונת וגרמה לה שריטות וכיפוף הפח וכו' - פטורה לכתחילה מכל תשלום.

והנה פטור זה הינו - אפילו לפנים משורת הדין. כי בעל המכונת פשע במזיד, וסיכן במודע את ממונו בכך שהביאו למקום שיודע שיכול להיגרם למכונת נזק מחמת העוברים, במרווח הצר שהשאיר להם לעבור. והוא זה שאשם לעצמו בנזק שנגרם, ולא הולכי הרגל. ולכן רק באופן שיכול הולך הרגל ללכת בנקל וללא סיכון חייו, אלא שיצטרך לטרוח טירחה נוספת לעבור מבלי לסכן את ממון השני, שייך לומר לו שלפנים משורת הדין כדאי לעשות כן, אע"פ שאינו חייב לעשות זאת מצד הדין. אבל ביחס לנזק הממוני שנגרם למכונת - לא חל על הולך הרגל שם "מזיק", כיון נהג כשורה, וחסרון ממונו של בעל המכונת - לא מתייחס אליו כלל.

האיסור להזיק לממון הזולת לצורך חינוכו להבא

אמנם נדגיש, שאין שום היתר לאף אדם לשבור לבעל הרכב ככוונה שום פריט מרכבו בכל אופן שהוא, כדי ללמדו לקח לפעמים הבאות,

הליכות חיים

בס"ד

ב"ק כז:

הזיקה עם עגלתה למכונת שחנתה על המדרכה

שאלה

ראובן בעל מכונת חדשה, נסע לקניות באחד מימי החורף הגשומים, והחנה את מכונתו על המדרכה ברשות הרבים הסמוכה לחנות. באותו הזמן הלכה על אותה המדרכה אשה עם עגלת תאומים רחבה, ועקב הגשמים העזים שירדו, בנוסף לערפל שהיה, לא יכלה להיזהר כראוי במרווח הקטן שנותר בין המכונות לקיר הבנין. כך שעגלתה נצמדה למכונת ושפשפה באופן ניכר את שתי דלתותיה.

האם האשה חייבת בתשלום הנזק. או לכל הפחות האם היא צריכה לפנים משורת הדין להשאיר את פרטיה לבעל המכונת?

תשובה

האשה פטורה מכל תשלום לבעל המכונת. ואפילו לפנים משורת הדין אינה צריכה להשאיר את פרטיה לבעל המכונת.

מקורות

בגמרא (ב"ק כז:) נחלקו רב יהודה ורב נחמן האם מותר לאדם לעשות דין לעצמו ולהזיק לרכוש הזולת באופנים שהוא צודק בהם, כדי להציל ע"י כך את ממונו מהפסד או כדי לאפשר לו להשתמש ברכושו כראוי. ואומרת שם הגמ', שכל מחלוקתם הינה - רק במקרה שמי שנעשה לו העוול, לא יפסיד מאומה אם ילך לבית הדין. שבמקרה זה לדעת רב יהודה - אין לו היתר לעשות דין לעצמו, אלא ילך לביה"ד. ולדעת רב נחמן - גם במקרים אלו רשאי לעשות דין לעצמו. ועיין בשו"ע וברמ"א (ח"מ סי' ד) שפסקו כרב נחמן, אולם הגבילו זאת באופנים שונים וע"ש. אבל בכל מקום שיש לאדם הפסד ממוני אם יחכה לדין בבי"ד או שנמנע ממונו כבר כעת בגלל המזיק אפשרות לשימוש ברשותו, גם לרב יהודה - יכול הניזק לעשות דין לעצמו, כדי להציל את ממונו.

בטירחה מועטת - אין להזיק לממון הזולת

והנה מבואר בתוס' שם (כח. ד"ה משבר ויוצא, ובד"ה טעמא וכו') שאפילו לרב נחמן אם למשל אדם מילא בחפציו את החצר הפרטית ששייכת

על הולכי הרגל או שישארו על מדרכת רה"ר - אסור להם להפעיל את המזגן עד שיסדירו את הדבר.

מקורות

כתב המרדכי בסוף ב"מ (סי' תטז) ונפסקו דבריו ברמ"א (חור"מ סי' תיד, סעיף ב), שמוותר לאדם להעביר מים דרך רשות הרבים אפילו אם הם אינם נקיים, ובתנאי שהמים יתנקזו אח"כ למקום צדדי, כדי שלא יגרמו נזק לבני רה"ר. לפיכך, אם רה"ר היא בשיפוע או שהוא מוציא את המים באמצעות מגב לתעלות הניקוז - במקרה זה רשאי להעבירם דרך רה"ר. אולם אסור לו להשאיר את המים ברה"ר מבלי לפנותם מיד, כיון שהמצאות המים שם היא תקלה קבועה ברה"ר.

2. אמנם גם במקרים שמוותר להעביר מים דרך רה"ר, אם החליק אדם במים אלו וניזוק, מבואר בגמ' (ב"ק ל.) שחייב מוציא המים על הנזק שנגרם מחמתם, מדין חופר בור ברה"ר. ולכן חייב על נזקים שנגרמו לגופו של הנחבל, ופטור על נזקי כליו או בגדיו של המחליק כמבואר בשו"ע (חור"מ סי' תיד, ה, וסי' תל, כא).

והנה קימ"ל כדברי התוס' (ב"ק כח: ד"ה ונישוף) כמבואר בשו"ע (חור"מ סי' תיא, א, ובסמ"ע סי' תיב ס"ק ט) ועוד, שבעל הבור חייב רק אם אדם ניזוק מהקרקע שעליה נמצאים המים, שהיא נעשית חלק מעצם הבור שהזיק. אולם אם מחמת המים החליק אדם וניזוק בקרקע עולם שנמצאת מחוץ למקום בו נמצאים המים - פטור השופך. לפיכך רק באופן האמור לעיל, שניזוק מהקרקע שהמים נמצאים עליה, אפשר להוציא ממון מבעל הבור.

והנה אע"פ שהתוס' (ב"ק נ: ד"ה לשמואל), וגם הנמו"י, והרשב"א שם, שהובאו גם בביאור הגר"א (חור"מ סי' תיא ס"ק ה) סוברים, שגם אם החליק במים וניזוק בקרקע אחרת חייב בעל הבור. אולם למעשה אי אפשר להוציא ממון מבעל הבור שמוחזק בממונו נגד הכרעת השו"ע, והסכמת הרמ"א והסמ"ע.

3. הטעם לסעיפים: ב, ג בתשובה הינו - כי השופך מים על אנשים או על כלים דינו כאדם המזיק. והוא הדין למי שמפעיל את המזגן שממנו נשפכים מים על ההולכים ברה"ר. ואע"פ שהמים שנשפכים מהמזגן לא נוצרים מיד עם ההפעלה, ונמצא שאין הם נופלים מכוח הישיר של המפעיל, אולם עכ"פ מאחר ומעשהו נחשב מזיק בגרמא באופן תדיר - אסור לו לעשות זאת, כמבואר בגמ' ב"ב (כב:), וברמ"א (חור"מ סי' קנה, סעיף ד).

ופשוט שענין זה נכלל גם כן בהלכות נזקי שכנים שתקנו חז"ל, המבוארים בשני הפרקים הראשונים ב - ב"ב, שלא יוכל אדם ע"י מעשיו למנוע משכנו או מבני רה"ר מלהשתמש כראוי בביתם או ברחובות המיועדים להם, ואפילו אם לא נגרם ע"י כך הפסד לממונם. ובפרט שבנידון דידן, לא מונעים מבעל המים את האפשרות להשתמש בדירתו כראוי, שהרי אם הוא יוסיף צינור להולכת המים למקום צדדי - יוכל להשתמש במזגן ולשטוף את דירתו כראוי, מבלי לגרום הפרעה להשתמשותם של בני רה"ר ברחובות. לפיכך גם לנתיבות (סי' קנה, ס"ק יח) חייב בעל המים לדאוג שמימיו לא יזיקו לשימושם של ההולכים ברה"ר. וכמו כן גם לדעת השו"ע (בסי' קנה, ד) בנידון דנן - חייב בעל המים לעשות צינור להוליך את המים למקום שלא יזיק לאנשים אחרים, ועי"ש.

ונוסיף עוד, שאפילו אם הקבלן הניח שם את המרזב - אסור לבעל הדירה לשפוך משם מים על מדרכת רשות הרבים. משום שגם לקבלן לא היתה רשות לשים שם את המרזב, אם יכול להיגרם נזק להולכים ברה"ר. כך שעשיית דבר שאסור לעשותו ע"י הקבלן - לא מקנה שום היתר לבעל הדירה להמשיך ולעשות איסור, ולהזיק לבני רה"ר.

שלא יחנה שם את מכוניתו. או כדי שלא יחנה את מכוניתו ברשותו הפרטית של חברו. ומי שמזיק - חייב לשלם לבעל המכונית גם בדיני אדם כדין אדם המזיק. מאחר וגם לרב נחמן ההיתר לעשות דין לעצמו קיים - רק אם ע"י מעשהו יציל המזיק כעת את ממונו מהפסד או שע"י כך יוכל כעת בעל החצר או בעל הבית להשתמש ברשותו כראוי. אולם מעולם לא הותר לאדם פרטי להזיק ממון לשני כדי לחנכו להבא. והרי אם ישבור למשל פנס למכונית החונה, היא עדיין תישאר במקומה, והמזיק לא יוכל עדיין להשתמש במקום. נמצא שהמזיק לא ירוויח כלום מחמת היזקו לממון חברו - וחז"ל לא נתנו לאף אדם היתר לחנך את הזולת ע"י שיפסידו לו את ממונו. [ורק לבי"ד במקרים נדירים בלבד, ישנו היתר כדי להעמיד את הדת על תילה, לפעול כפי הבנתם לצורך תקנת הציבור, וגם זה רק לאחר התראות רבות וכו'.]

ב"ק ל.

הוצאת מים לרשות הרבים

שאלה

א. האם מותר לבעל חנות הנמצאת בסמוך לרשות הרבים, להוציא את המים ששטף בהם את חנותו לרשות הרבים?

ב. האם מותר לשפוך מים דרך המרזב שבמרפסת ביתו, הנמצא מעל מדרכה של רשות הרבים?

והאם יש חילוק במקרה זה, אם הקבלן הוא זה שהניח את המרזב שבמרפסת מעל רשות הרבים, או שהדייר עשה זאת מעצמו?

תשובה

א. מותר לאדם להעביר דרך רשות הרבים לתעלת ניקוז הנמצאת בצידי הכביש וכדו', את המים שבהם ניקה את דירתו, חנותו, מכוניתו וכדו', ואפילו אם המים אינם נקיים. היתר זה קיים בתנאי - שידאג שהמים לא ישוהו ברשות הרבים, אלא יעבירם מיידית ע"י מגב, מהמדרכה לתעלת הניקוז שבצידי הכביש.

למרות ההיתר האמור, אם אדם שעבר באותה שעה ברה"ר, החליק במים אלו וניזוק מהקרקע שהמים נמצאים עליה - חייב מוציא המים לשלם לנחבל את הנזק שנגרם לגופו, ופטור מלשלם לו על הנזק שנגרם לבגדיו או לכליו.

ב. אסור לשפוך מים מביתו לרשות הרבים דרך המרזב שבמרפסת או בכל אופן אחר, אם המים עלולים להשפך על הולכי רגל או על המכוניות החונות שם וכדו'. איסור זה קיים - אפילו אם המים ישפכו רק על מדרכת רשות הרבים ולא על ראשי האנשים או על המכוניות שחונות שם, היות והמים ישארו על המדרכה של רה"ר.

כמו כן האיסור קיים, אפילו אם הקבלן שבנה את הבנין אשם ביצירת מצב זה. כגון: שהניח את המרזב של המרפסת באופן שיפלו המים על מדרכת רשות הרבים. וכל שכן שהאיסור קיים אם המים ששופך נופלים על הולכי הרגל.

ג. לאור האמור לעיל, צריך בעל הדירה לחבר צינור למרזב שיוליך את המים ישירות לתעלות הניקוז או למקום צדדי בגינה המשותפת של הבנין וכדו'. וללא סידור זה - אסור לו לשפוך את המים לרשות הרבים. כמו כן, על בעלי המזגנים הנמצאים מעל רשות הרבים, לדאוג שהמים היוצאים מהמזגן שלהם לא יפלו על הולכי הרגל או ישארו על המדרכה ברה"ר. ובכל המקרים שמי המזגן עלולים ליפול

הלימוד מחיי יעקב אבינו - כסימן ללומדי התורה בזמן הזה

ברמב"ן בפ' לך לך (יב, 1) ביאר על פי המדרש תנחומא יסוד גדול, ואלו דבריו: אומר לך כלל, ותבין אותו בכל הפרשיות הבאות בענין אברהם, יצחק, ויעקב - והוא ענין גדול. הזכירוהו רבותינו בקצרה ואמרו: כל מה שאירע לאבות - סימן לבנים. ולכן יאריכו הכתובים בסיפור המסעות. ושאר המקרים וכו' - וכולם באים ללמד על העתיד. כי כאשר יבוא המקרה לנביא משלושת האבות - יתבונן ממנו הדבר הנגזר - לבוא לזרעו, עכ"ל.

למדנו מדברי הרמב"ן, שבכוונה האריכה התורה בסיפור אורחות חיי האבות, כדי ללמדנו את אשר יקרה גם לנו, למרות שאין להשוות כלל בין גדולתם ומעשיהם אלינו. לאור האמור, ננסה בס"ד ללמוד פרט אחד מחיי יעקב אבינו שהיה עמוד התורה, כיצד היא הנהגת הבורא ית"ש עם עולם התורה ולומדיה בישיבות, ובכוללים. אע"פ שכידוע בכל ציבור גדול, ישנם גם יוצאים מהכלל.

"כי במקלי עברתי את הירדן"

כתוב בפרשה (לב, יא) שכשיעקב התפלל לקב"ה שיצילו מידי עשו אחיו, הוא הזכיר תחילה שבח והודיה לקב"ה על הניסים שעשה לו במשך עשרים שנותיו האחרונות, שהחלו מעת הגיעו ללבן לחפש אשה בציווי הוריו [כשהיה בגיל שבעים ושבע] - עד שיצא מבית לבן [כשהיה בן תשעים ושבע]. וכך אמר: "כי במקלי עברתי את הירדן הזה - ועתה הייתי לשני מחנות", ע"כ. ופי' רש"י וז"ל: לא היה עמי - לא כסף, ולא זהב, ולא מקנה - אלא מקלי בלבד. ומדרש אגדה, נתן מקלו בירדן - ונבקע הירדן, ע"כ.

והקשו חז"ל במד"ר (פ' ויצא סח, ב) למה יצחק ורבקה שהיו עשירים לא שלחו עם יעקב כסף וזהב כנדוניה שיוכל לשאת את בת לבן. כשם שאברהם שלח עם אליעזר עבדו רכוש רב כנדוניה לרבקה ולמשפחתה שייסכימו לתיתה ליצחק? ותירץ רבי יהושע בן לוי, שבודאי שהם שלחו עמו רכוש גדול, אלא שעשו רדף אחריו ולקחו ממנו. ובספר הישר ס"פ תולדות כתוב, שעשו שלח את אליפז בנו שירדוף אחר יעקב ויהרגנו, אולם כשנפגש עם יעקב, אמר לו יעקב, שהיות ועני חשוב כמת, לכן אתן לך את כל הרכוש שיש לי. ואליפז הסכים לכן והשאיר את יעקב ריק מכל, והביא את רכושו לעשו אביו. וכעין זה כתוב גם ברש"י פ' ויצא (כט, יא), ובאורה"ח שם וע"ש.

על כל פנים מוסכם על כולם, שיעקב הגיע ללבן לצורך שידוכו, כעני ואביון ומחוסר כל, למעט המקל שבידו. וכתוב במד"ר (שם) שבגלל מציאות עגומה זו, התפלל יעקב אל הקב"ה את המזמור שבתהילים (קכא): "שיר למעלות, אשא עיני - אל ההרים. אל תקרי הרים, אלא - הורים. כלומר, אל ההורים שלי, כי עבור שידוכו של אבי הגיעו עם נדוניה גדולה, ולי אין מאומה. ולכן - מאין יבוא עוזי? ומיד לאחר מילים אלו התחזק יעקב ואמר, למרות הכל אני מאבד את ביטחוני בקב"ה אלא - עוזי מעם ה' עושה שמים וארץ. והמשיך לומר את המשך המזמור.

כיצד התנהג יעקב בבית לבן?

כמו כן כתוב במד"ר (פ' ויצא סח, יא, ועד, יא) שבשעה שהיה יעקב רועה את צאן לבן - היה לומד כל הזמן תורה. ובנוסף לכך היה אומר פרקי תהילים, לדעת רבי יהושע ב"ל אמר את ט"ו שיר המעלות

שבתהילים (קכ - קלד). ולדעת רבי שמואל בן לוי אמר ברוח קודשו את כל ספר התהילים וע"ש.

נמצא שלמרות שחיי הגשמיים של יעקב במשך עשרים שנה שהיה בבית לבן היו קשים מנשוא, בכל זאת המשיך יעקב גם שם ללמוד תורה בתמידות, ולהתפלל ולהודות לקב"ה באמירת התהילים על הניסים שעושה לו. ולמתבונן מהצד נראה שבעוד שליעקב למרות עמלו בתורה, ובתפילה - היו חיים גשמיים קשים במיוחד. לעומת זאת לעשו אחיו, וכן ללבן המחנות שלו שלא למדו תורה, והתנהגו ככל העולה על רוחם, היו חיים מאושרים, וזכו לכל האושר ומנועמי החיים שניתן להשיג בעולם הזה.

העובדות האמתיות שהתגלו אצל: יעקב, עשו, ולבן כשהיה יעקב בן תשעים ושבע שנה

אלא שכעבור עשרים שנה התגלתה האמת בעוצמתה, ולפתע לעין כל התבררה האמת שהיתה והינה הפוכה לחלוטין - גם ביחס לאושר, והעושר בעולם הזה. וכל שכן ביחס לחיי העולם הבא, שהיה רק ליעקב ולא ללבן ועשו שבזו לכך, וכדלקמן.

נציג תחילה את המציאות שהיתה בעת שעזב יעקב את בית לבן, שבאותו הזמן הוא גם נפגש עם עשו לפני כניסתו לארץ ישראל. יעקב היה נשוי לארבע נשים צדקניות ומיוחדות ביותר. ונולדו לו מהן - אחד עשר בנים [בנימין נולד לאחר מכן] שכולם היו גדולים במיוחד בכל התחומים. ומחמת גדולתם קרא להם הקב"ה בעצמו - שבטי ה'. ובנוסף לכך נולדה לו עוד בת, שגם שני נכדיה - נעשו שבטי ה' [אפרים, ומנשה]. כמו כן בנוסף לכך חנן אותו הקב"ה בעושר כספי אגדי, וכפי שמבואר במד"ר (פ' ויצא עג, יא) שהיו לו באותו הזמן - שנים עשר מליון כבשים ועיזים, וזאת מלבד הכסף והזהב הרב שהיה לו, שקיבל תמורת חלק מהצאן שמכר לאחרים.

לעומת זאת כשנפרד לבן מיעקב לאחר שלבן רדף אחריו, כתוב בס"פ ויצא (לב, א) "וילך וישב לבן - למקומו". ומבואר שם במד"ר (עג, טז) שאמר ר' איבו, שכוונת המילה - "למקומו" הינה - שלבן חזר להיות עני ואביון כמו שהיה לפני שיעקב הגיע אליו. שבאותו הלילה שרדף לבן אחר יעקב, נכנסו ליסטים לביתו, וגנבו משם את כל רכושו. נמצא שכל הכסף והצאן שגנב לבן ברמאותו מיעקב, לאחר שרימה אותו מאה פעמים - נלקח ממנו כעת גם כן ע"י גניבה, מידה - כנגד מידה. ומעתה נשאר לבן עני ואביון, וחסר כל חשיבות - אפילו אצל אנשי עירו.

וכעין זה קרה גם עם עשו. שמבואר ברש"י בפ' תולדות (כו, לד) שבמשך ארבעים שנותיו הראשונות של עשו, הוא חמס נשים בעל כורחן. אולם כשהגיע לגיל ארבעים, נשא עשו שתי נשים לפי רצונו, ובחירתו, אלא שהן היו במהותן רשעיות, ועבדו עבודה זרה ללא כל בושא אפילו בבית יצחק ורבקה כמבואר ברש"י (כו, א). והנה אותן נשים שעשו בחר בהן היו גם גנבות, ולקחו מרכושו בלי רשותו. לפיכך הפקיד עשו את הבגדים שגול מנמרוד אצל רבקה אמו, ולא השאירם בביתו אפילו יום אחד כמבואר ברש"י פ' תולדות (כו, טו) וע"ש. כי ידע היטב, שכשיגיע בלילה לביתו - לא בטוח שימצאם יותר. הרי שנשות עשו שלטו עליו, ועשו עמו ועם כל רכושו כטוב בעיניהן, מבלי שעשו יוכל לעשות מאומה נגדן. וממילא מובן לכל בר דעת, כיצד נראה חיי המשפחה ושלוש הבית בבית עשו.

שאגת ההלם של עשו בפגישתו עם יעקב

לאור האמור - אין בכוונתו לתאר את ההלם והשאגה האדירה שצעק עשו כשנפגש עם יעקב, וראה את כל מה שיש לו. וצעקת ההלם

שנשמעת מהאמור בפסוקים - קיימת גם בימינו למתבונן בפסוקים אלו. כתוב בפרשה (לג, ה) "וישא [עשו] את עיניו וירא את הנשים, ואת הילדים [של יעקב] ויאמר - מי אלה לך? ועדיין הוא לא נרגע. שכתוב שם (גם בפסוק ח) "ויאמר [עשו] - מי לך כל המחנה הזה? ומבואר שם בבעל הטורים, ששאל עשו את יעקב, הרי כשהיינו עוד בבטן של רבקה אמנו, אמרת לי, שאתה בוחר בעולם הבא שאין בו פריה ורביה, ואיך זכית שיש לך כזאת משפחה מפוארת עם נשים ובנים מיוחדים שאין כמותם בכל העולם. ובנוסף לכך, יש לך גם עושר כספי אגדי שנשאר ברשותך בשלימותו - ולא נגנב ממך, דבר שלא שייך שיקרה בביתי עם נשותי הגנבות. וכל זה מלבד חלקך בעולם הבא - שלי אין בו כלום שם.

ונוסיף עוד על דברי עשו במאמר מוסגר, את דברי רש"י (לג, יח) על הפסוק "ויבוא יעקב שלם" וז"ל: שלם - בגופו, שלם - בממונו. כלומר - שלא נחסר לו מאומה מכספו, למרות השוחד שנתן לעשו, כי הקב"ה השלים לו מיד את זה. וכן שלם - בתורתו - שלא שכח את התורה שלמד בבית לבן ע"כ. והוסיף על כך במד"ד (עט, א) אמר ר' יודן - לא נפטר יעקב אבינו מהעולם - עד שראה ששים רבוא מבני בניו וע"ש. כלומר, הקב"ה נתן ליעקב דברים רבים נוספים, שעשו עדיין לא הספיק לראות.

סיכום למציאות חייהם של: יעקב, עשו, ולבן

נמצא שאם נסכם בקצרה את המציאות הסופית בנקודת המפגש שבין יעקב שהיה בן תשעים ושבע עם אחיו התאום עשו, ועם לבן. יעקב רכש את כל התורה שעמל עליה ודבקו בקב"ה, ונעשה מרכבה לשכינה הקדושה. כמו כן היתה לו - משפחה מפוארת שכללה: ארבע נשים צדקניות, אחד עשר בנים - שבטי ה', ובת שממנה גם כן יצאו אח"כ שני שבטים. עושר כספי גדול במיוחד. ואילו לאחיו עשו היה: שלש נשים כולל מחלת ששלטו עליו, וגנבו ממנו בעל כורחו את ממונו. ואפילו הילדים שנולדו לו - לא התייחסו אליו ולדבריו. ולכן כשרדף אחרי יעקב נאלץ עשו לשכור ארבע מאות אנשי צבא להילחם עמו, ולבסוף גם הם עזבו אותו כמבואר ברש"י (לג, טז) וע"ש. ואף אחד מבניו או נכדיו - לא הסכימו לשמוע לעשו אביהם וסבם ולבוא עמו להילחם עם יעקב - למרות שהם היו רשעים גדולים כמו אביהם עשו. כך שעשו נשאר בודד בעולמו, ומזולזל מכולם, למרות גבורתו הכוחנית. והתבאר לעיל, שכך גם קרה עם לבן ורכושו שבביליגה שרדף אחר יעקב - גנבו ממנו את כל כספו ורכושו, ונשאר עני ואביון.

הנהגתו הניסית של הקב"ה עם האברכים בדורנו

לאור דברי הרמב"ן שהבאנו בתחילה, למדנו מיעקב אבינו - כסימן גם לדורנו, כיצד הקב"ה מתנהג גם בזמן הזה עם עולם התורה ולומדיה, ובפרט עם אברכי הכוללים. וכל הדברים שיבוארו להלן כלולים בקצרה בדברי התנא רבי נחוניא בן הקנה במסכת אבות (א, ג). וז"ל: כל - המקבל עליו עול תורה - מעבירים ממנו עול מלכות, ועול דרך ארץ. עכ"ל.

מלמד אותנו התנא, שלא רק מי שמוכשר ומצליח בלימודו, ועתיד להיות ממלמדי התורה בישראל. אלא כל אדם אם מקבל עליו עול תורה, ואפילו שאינו מוכשר במיוחד, ואפילו אם היה ברור שלפי כשרונותיו, לא ייצא ממנו תלמיד חכם גדול, והרבה פחות מכך. אולם עצם העובדה שקיבל על עצמו - עול תורה, דהיינו שלומד תורה כפי

יכולתו, הבנתו, וכישוריו - הקב"ה נוהג עמו בהנהגה ניסית שמעל הטבע, ומסיר מעליו את דאגת הפרנסה לצורכי מחייתו, חיתון ילדיו, וכל המסתעף מכך. ודבר זה כלול במושג - עול דרך ארץ. וכן גם השלטונות במקום מגוריו על אגפיהם השונים [כגון: צבא, עיריה, מיסים וכדו'] מתעלמים ממנו, ופוטרים אותו מכך. אלא שנוסיף במאמר מוסגר, שלמרות קבלת עול התורה, עדיין יש לכל אחד את החיוב לעשות השתדלות לפרנסה ולשאר צורכי המשפחה, כפי שמקובל לעשות בזמן הזה גם אצל שאר האברכים.

ההבדל המהותי שמתגלה כעבור שנים, בין חיי האברכים ומשפחתם, לאותם שעמלו על שיפור חייהם הגשמיים

לפיכך למרות שלמתבונן החיצוני נראה שחייהם וחיי משפחתם הגשמיים של האברכים בדורנו הינם קשים, בגלל שאינו עוסק בענייני דרך ארץ, שאינו משתכר משכורת ראויה וכו'. ולעומת זאת אלו שעמלים בכך, חייהם נראים מאושרים הרבה יותר וכו'. אולם למדנו מיעקב אבינו וזה גם נכתב בתורה - כסימן לבנים, שלבסוף כשמתבוננים לאחר לאחור שחולפות להן עשרות שנים לאחר נישואי העמלים בתורה, ושל העמלים בעול דרך ארץ, נוכחים לראות, וכפי המציאות שנראית לעין כל אצל האברכים המבוגרים כ"י. שישנו הבדל מהותי במציאות המשפחתית וכל המסתעף מכך, אפילו בכל הקשור לחייהם הגשמיים, וחיתון ילדיהם - בין חיי המשפחה של האברכים ויוצאי חלציהם. [כמובן שבכלל האברכים כלולים גם: כל המלמדי תורה לילדי ובחורי ישראל בגילאים ובאופנים השונים]. לבין חבריהם או קרוביהם שהשקיעו את מירב שנותיהם לעמול על ענייני "הדרך ארץ". וזעקתם האילמת של העמלים בטיפוח חייהם הגשמיים, כלפי חבריהם שעמלו בתורה - מי לך כל המחנה הזה? כשנפגשו לאחר שנים רבות מחתונתם, נשמעת גם היום במלוא עוצמתה למתבונן בכך.

ואמנם כידוע, בכל כלל - ישנם יוצאים מהכלל, וישנם חשבונות נוספים בשמים לגבי כל יחיד, אולם באופן כללי כך הם הדברים. [ישנם אברכים, שלמרות עמלם בתורה בשקידה גדולה, אולם מסיבות הקשורות למעשיהם בעבר או בגילגולים קודמים או לעניינים שבין אדם לחבירו שלהם או של בני משפחתם, נענשו מהשמים שלא שפר חלקם, עד שיתקנו את הדבר בשלימות. ולכן דברינו הינם באופן כללי, ומתייחסים לעולם האברכים בכללותו].

ונוסיף עוד, שבמקרים רבים, גם אלו שהשכילו לנהוג עם כספם בבחינת - "זבולון", ופרנסו והחזיקו בעין יפה את לומדי התורה, ומוסדות התורה וכדומה, כך שנעשו שותפים ישירים עם "יששכר" - גם עמם נוהגים בשמים כשם שנוהגים עם עמלי התורה - שזוכים לסייעתא דשמיא ניסית בכל הקשור למשפחתם והמסתעף מכך. וכלשון קהלת "בצל החכמה - בצל הכסף". והיות ומסיבות מובנות לא ניתן לפרט ברבים מעבר לאמור לעיל, לכן לא פרטנו דוגמאות מעשיות. אבל כל בר דעת יכול לבדוק זאת, ולהתבונן במציאות שקיימת אצל רבבות משפחות האברכים. וכבר אמרו חז"ל: שאין הברכה שרויה אלא בדבר שסמוי מהעין.

העלון יוצא לע"נ: הר"ר חיים יצחק ז"ל בהר"ר צבי הי"ד, ומרת נחמה בת הר"ר יחיאל הלוי ע"ה

פנינים משולחן רבינו הגאון רבי אברהם גנחובסקי זללה"ה

פרשת וישלח תשפ"ד ❖ גליון תקנ"ה

לע"נ הרבנית הצדקנית מרת אסתר הדסה בת הר"ר רפאל יונה זצ"ל

ורק א' מהם טריפה ונתבטל ברוב.
[ועיין בפתחי תשובה (שם ס"ק א') שהקשה דבציור של הפרי מגדים באמת רק אחת כשר, אך דבריו יתכנו כאשר בכל אחת ניטל רק כזית ממקום אחד ונשארו ב' כזיתים בב' מקומות. ועיין מה שכתבנו בזה בגליון פרשת ויחי תשפ"ג בענינים שונים].
מעלת מדברי הפרי מגדים איכא למילף לדינא הנ"ל, דאע"פ שבב' גידים מתוך השלש אסרינן, מכל מקום בנתערבו אמרינן בהו ביטול ברוב, כיון דבאמת רק אחד מהם אסור והשני אסור רק מכת ספק.

ג. כל דפריש מרובא פריש

הנה יש לדון בנידון הנ"ל לענין כל דפריש, בגוונא שאין בהם ביטול ברוב, כגון שיש ג' ציבורים, שבמקומם הם ניכרים דידעינן מקום של כל אחת מהם, ואחר כך פרש גיד אחד מהשלשה ולא ידענו מאיזה ציבור פרש, האם נימא דכיון דבאמת שנים מותרים, אם כן כל דפריש מרובא פריש ויהא מותר.

א. צדדי הספק

הנה יש לדון דלא אמרינן כל דפריש, דהא באמת רק אחד מהם מותר בפועל, ואם כן היאך נימא כל דפריש מרובא פריש, אבל לענין ביטול ברוב שפיר יתבטל ברוב.
אך צריך התבוננות דהרי כיון דדין ביטול ברוב מישך שייכא בדין כל דפריש אם כן אמאי מתחלק דינם.
ובאמת היה נראה דאמרינן כל דפריש, כיון דידעינן שיש כאן שני מותרות.

ב. שנים אסורין מחמת שנתערבו

הנה דומה לזה, שהיו גיד אסור וגיד מותר שנתערבו זה בזה, ואסרינן שניהם, ועוד גיד ודאי מותר שעומד לחודיה, ופרש אחד מהם, הרי בפשוטו נתיר הפורש, כיון דכל דפריש מרובא פריש, אע"פ דכל אחת מהשנים אסורים מספק, והכי נמי בנידון דידן.

ד. ג' כתי עדים

הנה לפי האמור יתחדש שאם יש שלש חתיכות, ויש ג' כתי עדים שמעידים כל כת על אחת מהחתיכות שהיא ערלה, והנה הני ג' כתות כל אחת מהן הכחישה פעם את שאר שתי הכיתות, דקיימא לן דזו באה בפני עצמה ומעידה, נמצא דג' חתיכות אלו, כל אחת מהם ערלה בתורת ודאי וילקו עליה, אבל אם יאכל חצי כזית מחתיכה אחת וחצי כזית מחתיכה אחרת לא ילקו, דהרי כשם שלא מצרפינן עד אחד מכת זו ועד אחד מכת זו, הכי נמי אין מצרפינן חצי כזית מחתיכה זו לחצי כזית מחתיכה זו.

מעתה אם פרשה אחת מהני ג' חתיכות, תהא מותרת, כיון דפרשה מהרוב המותר, אע"פ שכל אחת בפני עצמה אסורה בתורת ודאי.

א. על כף הירד

על כן לא יאכלו בני ישראל את גיד הנשה אשר על כף הירד וגו' (ל"ב ל"ג)
איתא בקרא איסור אכילת גיד הנשה. ואמרינן במשנה בחולין (פ"ט ב') גיד הנשה נוהג בבהמה וחיה, אבל אינו נוהג בעוף מפני שאין לו כף, והרי גיד הנשה הוא "על כף הירד".

ואמרינן בגמרא (שם צ"ב ב') שאע"פ שלעוף יש כף בשר סביבות הקולית מכל מקום אינו עגול אלא חד ואינו דומה לכף.

ומסתפקינן בגמרא מהו באופן שיש עוף עם כף עגול, או בהמה עם כף שאינו עגול, מי אמרינן דאזלינן בתר ידידה, ואם כן העוף אסור והבהמה מותרת, או דלמא אזלינן בתר המין, והרי עוף הוי מין שאין בו כף ומשום הכי תמיד מותר, ובהמה הוי מין שיש בו כף ותמיד אסור. ונשארה הגמרא בתיקו.

וקיימא לן (ושולחן ערוך יו"ד סי' ס"ה סע' ה') דשניהם אסורים, עוף עגול ובהמה שאינו עגול, אבל מכיון דאינם אסורים אלא מספק אינו לוקה.

ב. ג' גידים שנתערבו

הנה יש לדון מהו היכא דיש ג' גידים, אחד מעוף ועגיל, ואחד מבהמה דלא עגיל, דלהאמור מסקינן בסוגיא בחולין (צ"ב ב') בתיקו, נמצא דיש כאן חדא איסורא וחדא מותרת, ויש עוד גיד שודאי מותר כגון מעוף שאינו עגול, ונתערבו על השלחן כל השלשה. האם אמרינן שהאיסור בטל ברוב.

א. בטל ברוב

הנה נלענ"ד האיסור בטל ברוב ומותר לאכול כולם, דהרי כיון דעכשיו אינם ניכרים, נימא ביטול ברוב, דחד בתרי בטיל.
וכי תימא דאין כאן ביטול ברוב היתר, דהרי אדרבה איכא רוב איסור, שקודם הביטול היה שנים אסורים ורק השלישי היה מותר.
אך אינו כן, דהרי ידענו דאחד מהשנים מותרים, וכל איסורן של השנים רק מפאת שאחד מהם אסור ולא ידעינן איזה מהם, ואם כן השתא יש ביטול ברוב.

ב. ג' שיטות בטריות דכבד

הנה קיימא לן (שו"ע יו"ד סי' מ"א סע' א') ש"ך שם ס"ק א') דניטל הכבד טריפה, אבל אם נשתתיר כזית כשירה, ובלבד שיהא כזית במקום חיבורו, ואיכא ג' דיעות באיזה כזית איירי, נאן כזית במקום מרה, או כזית במקום חיותו שהוא תלוי בכליות, או כזית במקום דביקווא בטרפש, הלכך מחמרינן להכשיר רק אם איכא כזית בכל אחת מהג' מקומות.

ודן בפרי מגדים (שם שפ"ד ס"ק א') דלפי זה שלש כזיתים שנפלו לתבשיל מג' בהמות שכל אחת מהבהמות כשר רק לדעה אחד, נא' מבהמה שנשארה כזית במקום מרה, וא' שנשארה כזית במקום כליות, וא' שנשארה כזית במקום טרפש, הלכך ידעינן ששנים כשרים ואחת טריפה, אין צריך אלא ששים כנגד כזית א' וביבש שלשתם מותרים מדין ביטול ברוב, דממה נפשך ב' כשירים הם

א. הוכחה מתוספות רי"ד

הנה חזינן הכי בתוספות רי"ד (פסקים בבא בתרא ל"א ב') דכאשר היו ב' כתי עדים המכחישים זו את זו, באופן שהעדים צריכים אלו לאלו, כגון כת אחת אומרת על אשה שהיתה פנויה שנתקדשה בפנינו בניסן, וכת אחת אומרת שזינתה בפנינו באייר, אין הורגין אותה על פיהן, מפני שכת של זנות צריכה לכת של קידושין, דאינה חייבת מיתה רק בצירוף ב' כתי עדים, והרי ממה נפשך אחת מהן פסולה, שאם תאמין כת הקידושין אם כן כת של זנות פסולה ואין הורגין על פיה, ואם תאמין כת של זנות אם כן כת של קידושין פסולה, נמצא דממה נפשך או לא זינתה או לא נתקדשה, ואם כן אין ממיתין אותה. [נפליג על הרי"ף].

ב. גם קודם פרישה

אך אם נימא כן, גם קודם פרישה נימא הכי, מפאת דהוי קבוע שאינו ניכר.

אך קודם פרישה הא יש כאן כת המעידה, ועדים עדיפי מרוב. ורק לאחר פרישה, דלא ידעינן עכשיו על כל חתיכה מי העיד עליה, אם כן נימא כל דפריש.

ג. לדון לא כך

אך יש לדון דלא כהנ"ל, דהוא הדין גם קודם פרישה, באופן דעכשיו אין אנו יודעים איזה כת העידה על איזה חתיכה, מכל מקום לא נימא דבטל ברוב כיון דידעינן שהעידו על כל חתיכה ועדים עדיפי מרוב, ואם כן לאחר פרישה נמי. נמצא דבגוונא דידן לא יועיל הפרישה.

[ובאמת יש לעיין בעדים עצמן נימא כל דפריש מרובא פריש שהרי רובם פסולים, ונהי דלכל כת יש חזקת כשרות, אך רובא עדיפא, ועיין בלשון החזון איש יו"ד סי' א' סוף ס"ק א].

ה. גיד הנשה של קרבן

הנה אמרינן בגמרא פסחים (פ"ג ב') דקרבן פסח שהיו צולין היו מוציאין ממנו את גיד הנשה ולא היו אוכלים אותו.

והקשה בשאגת אריה (סי' צ"ז) דיבוא עשה דאכילת קרבן פסח וידחה לא תעשה דגיד הנשה.

ויש לדון בזה בכמה תירוצים:

תירוץ א' - קודם הדיבור

הנה יש לתרץ דעשה דפסח קיל משום שהיה קודם הדיבור, וכעין הא שכתבו תוספות בקידושין (ל"ח א' ד"ה אקרו) לענין מצה של חדש, דעשה דאכילת מצה שהוא קודם הדיבור, אינו דוחה לא תעשה דחדש שהיה לאחר הדיבור.

אך כתב בשאגת אריה דאין לתרץ הכי, דבשלמא התם בתוספות הלא תעשה היה לאחר דיבור, משא"כ כאן דשניהם קודם הדיבור, גם העשה וגם הלא תעשה, אם כן ראוי שידחה.

ויש להוכיח הכי, דהרי מקשינן (פסחים פ"ה א') דעשה דאכילת פסח תדחה לא תעשה של שבירת עצם, אע"פ שעשה דפסח היה קודם הדיבור, אלא על כרחך היינו משום דגם לא תעשה דשבירת עצם היה קודם הדיבור.

[תו כתב דהרי בכל הקדשים אין אוכלים גיד הנשה וגם אלו שהיו רק לאחר הדיבור].

תירוץ ב' - יכול לקיים בכזיתים אחרים

הנה יש לדון לתרץ שהרי יכול לקיים העשה בכזיתים אחרים, והרי באופן שאפשר לקיים שניהם לא אמרינן דינא דעשה דוחה לא תעשה. אמנם כתב בשאגת אריה דאין לומר כך, דהרי חזינן בגמרא ובחים (צ"ז ב') דבאופן שבשר קדשים בלע פסולי המוקדשים, אמרינן דעשה דאכילת קדשים דוחה לא תעשה דאכילת פסולי המוקדשים. ולא אמרינן דאפשר לקיים המצוה דאכילת קדשים בכזיתים אחרים.

ובאמת גם ראיה מגמרא פסחים (שם) לענין שבירת עצם דמקשינן דעשה דפסח ידחה לאו דשבירת עצם, ולא אמרינן דיכול לקיים העשה דאכילת פסח בבשר שאינו בתוך העצם. אך אולי שם נימא דאירי דוקא באופן שיש הרבה אנשים מנויים על הקרבן ונשאר רק כזית.

תירוץ ג' - אין בגידין בנותן טעם

הנה לדינא דקיימא לן (שולחן ערוך יו"ד סי' ס"ה סעי' ט') אין בגידין בנותן

טעם, אם כן לא קשה, דאכילת גיד הנשה אינו אכילת קדשים, אבל אכתי תיקשי למאן דאמר (חולין פ"ט ב') יש בגידין בנותן טעם, וכמו דכתב כל זה בשאגת אריה.

תירוץ ד' - משקה ישראל

הנה כתב בחזון איש (קדשים קמא סי' כ"ז ס"ק י') ליישב, דהנה ילפינן מקרא דמשקה ישראל, שקרבן שאינו ראוי לאכילה אינו כשר להקטרת אימורים ונסכים ומנחות, וכתב בחזון איש דהוא הדין אם הבשר אינו ראוי לאכילה, אינו מקיים בו מצוות מצות אכילת קדשים, [דילפינן מקרא דואכלו אותם אשר כופר בהם] דאינו בכלל הקרבן. וכמו כן אינו מקיים מצוות אכילת קרבן פסח. ואם כן אתי שפיר דלא אמרינן בהו עשה דוחה לא תעשה דהרי ליכא בהו עשה כלל.

ו. משקה ישראל

הנה הבאנו לעיל דברי החזון איש דלא אמרינן דעשה דאכילת קדשים ידחה לא תעשה דגיד הנשה, מכיון דאף באכילת קדשים בעינן שיהא משקה ישראל. ויש לעיין בדבריו בכמה אנפי:

א. תערובת פסולי המוקדשין

הנה תיקשי על דברי החזון איש, דלפי זה מאי מקשינן בגמרא ובחים (צ"ז ב') דיבוא עשה דאכילת קדשים וידחה לא תעשה דאכילת פסולי המוקדשין, הא לא הוה ממשקה ישראל.

ונצטרך לומר דהתם מפאת התערובת אסור לאכול אבל הדבר בעצמותו מותר, ומשום הכי לא פסלינן משום משקה ישראל.

ב. גם בתערובת אסרינן

אך חזינן לא כך, דהרי אמרינן בגמרא פסחים (מ"ח א') דילפינן מקרא דמשקה ישראל, שאינו מביא יין של ערלה לנסכים, ואמרינן דהכי נמי בנתערב ערלה ביין כשר ואין שיעור ביטול, נמי פסול לנסכים.

וחזינן נמי (ירושלמי סוכה פ"ד ה"ז, כ"ב א', מובא ברי"ח סוכה נ"א) דמים מגולים נמי מיתסר לניסוך המים משום משקה ישראל אע"פ דהאיסור רק משום הארס.

שמעינן דבתערובת נמי מיפסל משום משקה ישראל, ואם כן הדרא קושיין לדוכתיה, דכיון דמבואר בגמרא ובחים (שם) דבבשר קדשים שנתערב בפסולי המוקדשין ליכא פסול דמשקה ישראל, אם כן הכי נמי בלא תערובת, דהרי אין לחלק בין בתערובות או בלא תערובות, ואם כן מוכח דבאכילת הקרבנות אין כלל דינא דמשקה ישראל, והדרא קושיית השאגת אריה.

ג. היתה לו שעת הכושר

לכאורה יש ליישב הא דבחים, דהא אמרינן בגמרא מנחות (ו' א') דבעינן קרא שטריפה פסולה לקרבן, דלא מיפסלא משום משקה ישראל כיון דאיירי בטריפה שהיתה לו שעת הכושר. ואם כן בנידון דהסוגיא ובחים (שם) נמי הרי בשר של פסולי המוקדשין היתה לו שעת הכושר ולא מיפסלא משום משקה ישראל.

אך תליא בפלוגתת התוספות, דהרי כתבו תוספות במנחות (שם ד"ה כתב) דלבתר קרא דאשר יעבור דילפינן ממנו שטריפה פסול להקרבה, דדר ילפינן גם טריפה ממשקה ישראל.

אמנם בתוספות בחולין (ק"י א' ד"ה למעוט) פליגי, דכתבו לענין בהמת עיר הנידחת שאינו פסול מחמת משקה ישראל מכיון שהיתה לו שעת הכושר, אם כן התירוץ הנ"ל תליא במחלוקת התוספות.

ד. בתערובת היתה שעת הכושר

אך יקשה על תוספות בחולין דבהיתה שעת הכושר לא פסלינן משום משקה ישראל, דאם כן אמאי בתערובת דערלה לנסכים ובמים מגולים אמרינן דפסול משום משקה ישראל, הרי היה להתערובת שעת הכושר. וכי תימא דיש לדון לחלק, דהתם בנסכים ומים מגולים, מכל מקום האוסר, שהוא הערלה והסם המוות, לא היתה לו שעת הכושר, משא"כ בזבחים (שם) גם האוסר דהיינו פסולי המוקדשין היתה שעת הכושר. אך לכאורה אינה סברא, דמכל מקום הנאסר היתה לו שעת הכושר.

ה. באכילת קדשים מחלקינן

עכ"פ לדעת התוספות במנחות דאין חילוק אם היתה שעת הכושר

או לא, אם כן תיקשי מהסוגיא בזבחים דבאכילת קדשים לא פסלינן משום משקה ישראל, והרי אף דהיתה לו שעת הכושר פסלינן משום משקה ישראל, ואף דהוא בתערובת, הרי חזינן מנסכים ומים מגולין דגם בתערובת פסלינן משום משקה ישראל, ואלא על כרחך יהא מוכח מהגמרא זבחים דלענין אכילת קדשים לא בעינן משקה ישראל.

עניני שבת - צידה ענף ג'

חשיבא אפשר לברורי, והרי חזינן דבצבי קאסר במשנה ברורה (שם) רק מפאת דהוה דאורייתא אע"פ שזה קל לברר אם יש צבי בבית.

נפקא מינה ג' - רוב

תו יש לדון דנפקא מינה כאשר מפאת הרוב יש לומר שהזבוב בתוך המגירה, כגון ששטח המגירה הזה יותר גדול משאר המגירות, אבל באמת לא ידענא אם אמרינן לה, ותליא בדון איסורא ברובא איתא. וצריך עיון. אך משכחת לה שיש עשר מגירות ובתשע מהם יש זבובים ובאחד מהם אין זבוב, ונפתחה מגירה אחת ואינו יודע איזה מהם. [כך נימא דחשיבא פריש, ואם לא חשיבא פריש, משכחת לה ב"י תיבות ופרשה אחת מהם אם מותר לכסותה, ועיין להלן].

נפקא מינה ד' - חזקה

תו יש לדון דנפקא מינה כאשר אין הנידון אם הזבוב נכנס אלא אם הזבוב יצא, דמפאת ספיקא דרבנן הוה מחמירין לדעת הש"ך (יו"ד סי' ק"י דיני ס"ס אות כ') דסובר דכשיש חזקת איסור מחמירין אף בספיקא דרבנן, משא"כ לענין דבר שאינו מתכוין אכתי לא הוי פסיק רישיה. אמנם לא אתי שפיר לדעת הפרי חדש (שם סי' ט"ו) דפליג על הש"ך וסבירא ליה דספק דרבנן לקולא אף כשיש חזקת איסור.

ועוד יש לעיין, דלכאורה גם הוי פסיק רישיה, דהרי תחילה קבעינן מדין חזקה דהזבוב נשאר, ושוב יאסר משום פסיק רישיה כיון שהזבוב בפנים. ומהאי טעמא יש לפקפק גם על הדרך הג' שהרי הרוב כבר קבע. ועדיין צריך עיון דיש לומר דמכל מקום לא הוי פסיק רישיה.

נפקא מינה ה' - דבר שיש לו מתירין

תו יש לדון דמפאת ספק דרבנן לקולא, הרי אסרינן מכיון דהוה דבר שיש לו מתירין, כמבואר בגמרא בריש ביצה (ג' ב') שבספק אם הביצה נולדה ביום טוב או בערב יום טוב, אע"פ דהוה ספק דרבנן, מכל מקום אסרינן, דאמרינן דלא יאכלנה היום אלא למחר. ועיין בחידושי הגרע"א במגילה (ה' ב') דגם במלאכות דרבנן אסרינן ביש לו מתירין.

אך תיקשי, דלכאורה לא משכחת לה, דהרי ממה נפשך אם צריך בשבת לסגור המגירה, הא באמת אין לו מתירין ושרי משום ספק דרבנן, ואם לא צריך לסגור בשבת, אם כן בלאו הכי מיתסר משום הכנה משבת לחול.

אך אכתי משכחת לה, באופן שיש לו עדיפות לסגור בשבת ולא נאסר משום הכנה, אך לא כולי האי למיעבד אין לו מתירין, והרי ביצה שספק נולדה ביום טוב או בערב יום טוב אסירא לאוכלה ביום טוב משום דבר שיש לו מתירין, אף באופן שיש לו ענין לאוכלו ביום טוב.

[והנה דעת הצ"ח (ביצה ד' א', כ"ד ב', פסחים ט' ב') דכאשר יכול לשמש גם היום וגם מחר לא אמרינן דבר שיש לו מתירין, אמנם הגרע"א (מערכה למסכת עירובין ל"ח א' ד"ה והנה היה) יליף מהש"ך (סי' ק"ב סק"ח) דאינו כן, ולדעת הצ"ח יש לומר דסגירת המגירה לא הוי דבר שיש לו מתירין מכיון דיכול לסגור ולפתוח ושוב לסגור].

נפקא מינה ו' - ספק ספיקא

תו יש לדון דנפקא מינה באופן שיש ספק ספיקא דהזבוב נמצא כאן, כגון באופן דאיכא ספק אחד דרואה במגירה זבוב אחר ספק חי ספק מת, וספק שני, דמסופק דילמא הזבוב החי גם נכנס, דמפאת ספיקא לקולא יש כאן ב' ספיקות וניזיל לחומרא, אך פסיק רישיה ליתא.

אך יש לפקפק, למאי דכתב בשער המלך (פ"י מהל' מקואות כלל ה') דיש לומר דשרינן בספק דרבנן אף כשיש ספק ספיקא לחומרא. וכך כתב במשנה ברורה (סי' ת"ד שם סק"י).

וגם יש לפקפק כיון דהספק ספיקא קדם לנידון. אך באמת לא שייך בזה ספק ספיקא, הגע עצמך, שתי חתיכות שכל אחת ספיקא דרבנן ובישל שתיהם ביחד הרי מותרין ולא אמרינן דאיכא ספק ספיקא לחומרא.

נפקא מינה ז' - קרוב לודאי

עוד יש לדון דנפקא מינה באופן דקרוב לודאי שהזבוב נכנס, והנה תליא בהא דמסתפקנא בכל דוכתא בקרוב לודאי, האם אזלינן בתריה דהרי כך מסתבר, או דילמא אכתי חשיבא ספק. והראוני בתשובות עטרת חכמים

לסגור מגירה עם זבובים

הנה קיימא לן דבר שאינו מתכוין מותר, אבל אם הוה פסיק רישיה מיתסר, ומשום הכי שרי לגרור ספסל מכיון שאינו מתכוין לחרוש, אבל בספסל כבד אסור, דהוי פסיק רישיה שיחרוש.

וכתב בט"ז (סי' שט"ז סק"ג) דהלכך בספק אם יש זבוב במגירה, יש להתיר לסגור המגירה, דכשם דהיכא דמספקא לן אם יעשה האיסור או לא, כגון בגרירת ספסל דספק הוא אם יעשה חריץ על ידי הגרירה, אמרינן דבר שאינו מתכוין מותר, הכי נמי היכא דמספקא לן אם יש איסור בהמעשה שעושה והוא אינו מתכוין להאיסור, נמי מותר, ולכן מותר בנעילת התיבה דשמא אין בה עתה זבובים.

ובמשנה ברורה (ביאור הלכה סי' שט"ז סע' ג' ד"ה ולכן) עמד על דברי הט"ז בתרתי, חדא, דבשלמא בעלמא בדבר שאינו מתכוין, כגון בגרירת ספסל, מספקא לן על העתיד, והיינו החריץ הנסבב על ידי פעולתו, ולכך מותר דבר שאינו מתכוין דהרי אפשר שלא יעשה החריץ, משא"כ במגירה, הספק הוא על העבר, והיינו על עצם הנעילה אם יש בזה מעשה צידה, אם כן הוי כשאר ספיקא דאורייתא.

תו כתב במשנה ברורה, דאף אם נימא דאין כאן היתר של דבר שאינו מתכוין, מכל מקום בלאו הכי יש להתיר מפאת ספיקא דרבנן לקולא, שהרי זבובים הוי דבר שאין במינו ניצוד וא"כ האיסור צידה רק מדרבנן. הלכך כתב בביאור הלכה דכל הנפקותא דינא דהט"ז, היינו רק כאשר מסופק אם יש בביתו צבי, האם מותר לנעול הדלת מפאת דבר שאינו מתכוין, דצבי הוי דבר שבמינו ניצוד.

הנה יש ליישב קושיה השניה של המשנה ברורה על הט"ז, דהרי איכא נפקא מינה בח' אופנים דליכא בהם היתרא דספק דרבנן לקולא.

נפקא מינה א' - תרתי דסתרי

חדא, כשאין הספק אם הזבוב בתוך המגירה או חוץ להמגירה, אלא יש שתי מגירות, וספק להיכן הזבוב נכנס, דמפאת ספיקא דרבנן לקולא יש לאסור, דהוי תרתי דסתרי, דהרי מבואר (פסחים י"א א', שולחן ערוך יו"ד סי' קי"א סע' ה') דכשהיו ב' קדירות וספק אם נפל בהם איסור דרבנן, וכגון שתיהן של עוף ונפל חלב וספק להיכן נפל, דאסרינן לתרויהו, אף אם יאכל רק אחת מהן, ואם כן הכי נמי דכותה. [ועיין בשער המלך פ"י מהל' מקואות כלל ד' באורן]. ורק יש לדון להתיר מצד דינא דהט"ז דהוי דבר שאינו מתכוין.

אך יש לעיין דבכהאי גוונא אין להתיר גם מכח דינא דהט"ז דדבר שאינו מתכוין, דהנה בדבר שאינו מתכוין ויש כמה פעולות, ואם יש ב' הפעולות ודאי דמכח אחת מהן ייעשה האיסור, יש לעיין אם שרי למיעבד תרויהו. ואם תמצוי לומר דאסרינן, וכמו ששמענו במשנה ברורה (סי' שכ"ח ס"ק קנ"א, אמנם עיין באבני נור אה"ע סי' רמ"ז ס"ק ג' דפשיטא ליה להיתר), אם כן יש לדון דגם אחת מהן מיתסר שמא יעשה שניהם, וכמו בספק ספיקא להקל בדאורייתא והוי גם ספק ספיקא להיפוך, דמבואר בתוספות (נבא קמא בסוגיא דשליא י"א א' ד"ה דקא) דלא שרינן, חזינן דאע"פ דאזלינן בתר ספק ספיקא, מכל מקום בתרתי דסתרי לא מקילינן, ואם כן יש לעיין אם ישאר הכא ההיתר של דבר שאינו מתכוין.

אך זה חידושא, דלא אשכחן [א"ה]. דחשיב תרתי דסתרי רק כשהיתר מפאת תליה. [ואף אם נימא הכי, הנה בלא לשאול עליו ועל חבירו, דאסרינן בספיקא דרבנן, האם נאסור גם בדבר שאינו מתכוין כשלאחד מהם הוה פסיק רישיה].

נפקא מינה ב' - אם אפשר לברר

תו יש ליישב דמפאת ספק דרבנן, הרי אפשר לברר, וחזינן בגמרא פסחים (ד"א) בהא דדיינינן דהבית בחזקת בדוק, דאמרינן מאי נפקא מינה הרי ישאלו את הבעל הבית, חזינן דאם אפשר לברר לא שרינן משום ספק דרבנן לקולא, [ע"י בשער המלך פ"י מהל' מקואות כלל ג' באורן בהאי דינא], משא"כ משום דבר שאינו מתכוין אכתי שרינן דהרי להט"ז לא הוי פסיק רישיה. אמנם לא בכל גוונא חשיב דאפשר לברר, דהרי אם הוא בטורח לא

(שבתות מ"ד ב', ריש נ"ז ב' בדפי הספר) דדן לענין איני יודע אם פרעתיך מהו בקרוב לודאי שפרע, וכתב דאזלין בתריה בין באיסורין בין בממונות, נמצא דבכהאי גוונא מצד ספק דרבנן אזלין לחומרא, ומכל מקום פסיק רישיה לא הוי.

אך עדיין צריך ראייה גדולה דבכהאי גוונא אזלין לחומרא, וגם יש לדון כיון שקדם הקביעה שהזבוב כאן אם כן הוי פסיק רישיה. [עיי' לעיל אות ד'].

ענינים שונים [א']

והלכה על מתניו ולא היה בו כדי להמית על מתניו ובכל זאת מת, פטור. חזין דפטרינן רוצח שהכה במכה שאין בה כדי להמית, אע"פ שבאמת נהרג בזה, דאע"ג דהיה פושע מכל מקום כיון דבסוף אירע אונס פטור. והיינו כד אמרינן דהפטור באין בו כדי להמית הוא מפאת אונס, וכך מבואר ברשב"א (בבא קמא נ"א ב' ד"ה מתניין) דהרי הקשה בנפל בבור ט' דנימא דהוה תחילתו בפשיעה דהרי שמא יפול מגובה י', וסופו באונס כשנפל מגובה ט', דאז הוה אין בה כדי להמית. ותיירץ ברשב"א דלא הוה תחילתו בפשיעה, דגם בעמד על רגליו ואיגדר לבור ט' לא מצרפינן הרגליים שיהא גובה י'. אמנם להרמ"ה דמצרפינן הרגליים, אם כן הדרא קושיית הרשב"א, ונצטרך לומר דהפטור דאין בו כדי להמית לאו מפאס אונס. [ועיי' באורח בתשובות רבי אליעזר ארדאן זצ"ל. ועוד עיי' בחזון איש (בבא קמא ס"י י' ס"ק ג') שכתב אליבא דהרמב"ם (פ"ג מהל' רוצח ה"ז) דהפטור לאו מפאת אונס אלא דבאין בו כדי להמית והמית אמרינן דלא מת מחמת זה].

ד. בעינן אומד לניזקין

הנה קיימא לן (ב"ק צ"א א') דבעינן אומד לניזקין, והיינו דצריך לאמוד את החפץ שהזיק בו אם יש בו כדי להזיק, ואם אינו ראוי להזיק פטור. ותיקשי הרי רצה להזיק ובאמת הזיק, ואמאי לא חשיב פושע, אלא חזין דמכל מקום פטור משום אונס.

ויש לדון לחלק בין היכא דבאמת היתה פשיעה אלא שנפסקה כגון שנסגרה הדלת, ובין היכא שבאמת לא היתה פשיעה אלא שטעה שיש פשיעה, כגון בחשב שהחפץ יכול להזיק.

ענינים שונים [ב']

אנשים שמברכים, והרי אם כל אחד היה מברך לחודא, ודאי כל אחד יברך "על טבילת כלי". [א"ה. העירו דאולי תליא בגדר שומע כעונה, האם יוצא באמירה של חבירו או בשמיעה, דהרי אם יוצא בשמיעה, אם כן נימא דאיכא ברכת אחת על שני כליים ויברך "על טבילת כליים". ועיי'].

והנה אם המשמיע טובל כלי אחד וחבירו טובל שנים, יש לומר דיברך כלי. וכמו כן אם המשמיע טובל שנים וחבירו רק אחד, יברך כליים. אך יש לעיין אם זה לכתחילה לצאת בכחאי גוונא מברכת השני.

ענינים שונים [ג']

אמנם דן בשיעורי רבינו שמעון יהודה הכהן זצ"ל (בבא קמא ס"י י') דשואל שהזיקו להפקדון, השואל יכול לתבוע מהמזיק לשלם, ויש לבאר דהיינו משום דכיון שהשואל משלם על ההזיק אם כן הוה כמו חפץ שלו ויוכל לתבוע. אך אכתי יש לעיין באופן הנ"ל שהמשאל הזיק רק בגרמא.

ג. לוח הזיק אפותיקי שלו

הנה הביאו ראייה דפטור, דהרי חזין (גיטין מ"א א') דלוח ששעה שדהו אפותיקי, [פירוש, אפה תהא קאי, כלומר לא יהיה לך פרעון אלא מזה], והלוח הזיק את אפותיקי ידיה, פטור הלוח מלשלם החוב, למאן דאמר מזיק שעבודו של חבירו פטור, ולא אמרינן אדעתא דהכי לא פטור. ואם כן בנידון דידן נמי. אך יש לחלק דבנידון דידן אדעתא דהכי השואל לא נתחייב.

אדם המזיק בשינה

הנה אמרינן (תוספות בבא קמא כ"ז ה' ד"ה ושמואל, מירושלמי בבא קמא פ"ב ה"ה) דמי שישן ליד כליים והזיקם חייב, אבל אם ישן ואחר כך הביאו כליים, פטור מפאת דהוה אונס גמור ואף אדם המזיק פטור. [וברמב"ם (בבא מציעא פ"ב ב') פליג, דאף באונס גמור חייב, אך ביטל, המקור הכללי נחשב המזיק]. ויש לעיין ביטול ליד כליים ואחר כך הרחיקו אדם ושוב הקריבו, האם חייב.

ושורש הספק, מי אמרינן דהוה אדם המזיק וחייב, כיון דבשעה שהלך לישן היה שם כליים, או דילמא הוה אונס ופטור, דהרי השתא לקחו הכלים ואחר כך כשהחזירו הכלים הוה אונס.

א. תחילת בפשיעה

וכי תימא דהוה תחילתו בפשיעה וסופו באונס, אינו כן, דהפשיעה כלתה והשתא הוה אונס. [מיהו זה חשיבא אונס הבא מחמת הפשיעה, שאם לא היה ישן לא הוה מתרחש מיד].

ב. פתוחה ונסגרה ושוב נחתרה

הנה יש למילף מהשיטה מקובצת (בבא קמא כ"ג א') בשם ר"י הזקן דבכהאי גוונא יש לפטור, דהרי אוקי סוגיא דהתם דהדלת היתה פתוחה ונסגרה שלא מדעתו ואחר כך נחתרה הדלת, ואיתא התם דאם סתם דלתות אינם חתורות פטור. [ויש לעיין בדברי הראב"ד בבא קמא שם].

ג. אין בו כדי להמית

הנה אמרינן בסוגיא בסנהדרין (ע"ה ב') בהכה על לבו כדי להמית

טבילת שני כליים

הנה איתא בשולחן ערוך (יו"ד ס"ו ק"ב ס"ג ג') על טבילת כלי אחד מברך "על טבילת כלי" ועל טבילת שנים או יותר מברך "על טבילת כליים". ויש לעיין בשני אנשים שבאים לטבול כל אחד כלי אחד, ואחד מוציא להשני בהברכה מדין שומע כעונה, מה יברך המשמיע, האם יברך "על טבילת כלי" או "על טבילת כליים". ובפשוטו יברך "על טבילת כלי" דהרי על ידי שומע כעונה הוה כשני

משאל שהזיק

הנה יש לעיין בשואל חפץ מחבירו, והמשאל גרם שהחפץ ינזק באופן שהמשאל פטור מלשלם, כגון שהזיק בגרמא, האם בכהאי גוונא חייב השואל באונסין. [וכן הנידון בגזלן].

א. שורש הספק

שורש הספק, מי אמרינן דחייב לשלם, דהרי שואל חייב גם על אונסין, והמשאל פטור משלם על מה שהוא הזיק, או דילמא נימא דפטור מלשלם, דאדעתא דהכי השואל לא נתחייב.

ב. מזיק בידים

הנה יש לדון גם באופן שהמשאל הזיק החפץ בידים, אם נימא דבכהאי גוונא השואל אינו יכול לתבוע את המשאל לשלם על ההזיק. ואם כן נימא שהשואל אכתי חייב לשלם.

לעילוי נשמת

האברך הרה"ח ר' יחיאל יהושע זצ"ל בן יבלחט"א

יוסף דוד חי"ו נלב"ע י"ג אב תשפ"ב תנצב"ה

זאת למודעי הדברים אינם תמיד בלשונו של רבינו זצ"ל, מפאת שלפעמים דרכו היתה לכתוב בקצרה, ולתועלת המעינים היה מן הצורך להוסיף תיבות קישור והסבר. הרבה פעמים האריך רבינו בכמה דרכים ואופנים באותו ענין, ולפעמים עשר ידות על הנדפס כאן, ע"כ במקום שהאריך העתקנו רק חלק מהדברים.

לקבל הגליון ולהעלות L5703949@gmail.com

תיקוני עירובין

גליון שאלות הלכתיות

המתחדשות מידי שבוע בבדיקת העירובים השכונתיים

גליון מס' 385
בסלו תשס"ד

עירובין למעשה
עיון | שימוש | כשרות

מוקד העירובין
בארץ הקודש
054-84-833-20

שהוא בודאי לא מטלטל אפילו בעיר שלו, אלא הוא שואל האם אשתו או ילדיו יכולים לטלטל על סמך העירוב הזה.

בישוב ההוא אנו יודעים שיש שני בודקים מסורים מאוד, שבודקים יחד את העירוב מידי שבוע, למרות שתנאי השטח שם אינם קלים, וחלק מהבדיקה נעשית בבוץ, שבימים גשומים אי אפשר לעבור ברכב והם הולכים רגלית ומתלכלכים מאוד, וזו מסירות גדולה מאוד. בעירוב הזה אני יודע שהחוטאים קשורים כהלכה, אבל יש שם בעיה אחרת.

בישוב המדובר יש הרבה שדות מסביב למושב צמוד לבתים, ולא היה שייך לעשות את העירוב קרוב לבתים מחמת התנגדות תושבים, והיו צריכים להכניס בעירוב גם את השדות כידוע כתוב בשו"ע (סי' שני"ח ס"ט) שמקום שנזרע בשטח בית סאתיים, אסרו חכמים לטלטל בו, וזה נקרא בלשון הפוסקים איסור קרפף. וכאשר יש חצר גדולה שנזרע חלק ממנה, אף אם זה מיעוט ביחס לחצר, הרי זה אוסר את כל החצר, כיון שהשטח הזרוע אסור, ושאר החצר נאסרת מפני שהיא פרוצה למקום האסור. וכך ג"כ במושב שיש בו שדה זרועה יותר מבית סאתיים, זה אוסר את העירוב של כל המושב, אלא אם יפרידו ביניהם ע"י גדרות או צוה"פ. אבל בביאור הלכה שם (ד"ה אבל נזרע) הביא שבשו"ת דבר שמואל כתב קולא גדולה, שהיקף של חומת העיר הוא היקף דיורים חשוב שאינו נאסר למרות שיש בתוכו מקומות זרועים, וכתב הבה"ל שהאחרונים פסקו בזה, אלא שבמקום שאי אפשר לתקן אחרת, ויש חשש שרבים יכשלו, יש לעשות את העירוב כך. ועל זה סמכו ביישובים אלו שאין בהם אפשרות אחרת, ועשו עירוב עם השדות, אך כמובן שגם אחרי שעשו עירוב כזה, מי שידע להימנע מלטלטל, יש לו להימנע, מחמת שו"ע הלכה נכון שלא להתיר דבר כזה. [והחזו"א דחה דברי הדב"ש אף בשעת הדחק].

לאור האמור אמרנו לשואל שלא יטלטל, גם הוא וגם אשתו ובניו, למרות שאיננו אומרים על המצב הזה שאין לו עירוב, אך הורו לנו הרבנים שההוראה לבן תורה שגם בני ביתו לא יטלטלו באופן זה.

לשימחתו גילה שהמתחם מוקף גדר, אך זה התהפך לדעתו לאחר שהאברך שמע את הכרעת הפוסקים, והבין שהמצב שהולך להיות לו בשבת הנופש הזו אינו פשוט, חיפש למצוא פתרון להתיר לפחות את המתחם שהוא מגיע אליו. הוא בדק את המתחם וגילה לשמחתו שיש גדר סביב כל המתחם, מדובר במתחם גדול שיש בו שבע דונם, שנחלקו הראשון הבית והחצר הגדולה, ואחריו שטח שמועד לזריעה. ובעה"ב הקיף את הכל יחד בגדר כדי שלא יכנסו לשטח שלו. שמח האברך ושאל את המוקד בקשר לשערים של המתחם, האם ניתן להתיר אותם ע"י עומד מרובה על הפרץ.

תוך כדי משא ומתן, המשיב שם לב שבעצם יש לו שטח זריעה בתוך החצר המוקפת עצמה, וא"כ מה יעזור לו ההיקף הפרטי למתחם, הרי גם בו יש קרפף גדול יותר מבית סאתיים. ניסה האברך לומר שהחצר שם גדולה מאוד, ואולי לא נשאר בית סאתיים. אמרנו לו תשער כמה נראה לך גדול החצר. והוא השיב שנראה לו שהחצר שנים וחצי דונם [שזה הרבה מאוד]. ואחרי זה נשאר רק שלוש וחצי דונם. אמרנו לו ין, לו יהיה כדברך, הרי בגדל כזה יש יותר מפעמיים בית סאתיים, שהרי שיעור בית סאתיים במידות של זמנינו הוא, לשיעור רח"צ 1450 מ"ר, ולשיעור חזו"א 1600 מ"ר, הרבה פחות משני דונם, וא"כ אחרי שיש בית סאתיים זרוע גם כל החצר נאסרת.

במתחם סגור בתוך היקף העיר אין את סברת הדבר שמואל ולא זו בלבד, אלא שא"כ אין לו אפילו את הקולא של הדבר שמואל, כי כל הקולא של הדבר שמואל היא רק בהיקף חומת העיר שהוא היקף חשוב, ולא בהיקף של חצר. וההבדל מבואר בדברי הפוסקים שהקשו מדין חצר שנחלקו הראשונים האם החצר ג"כ נאסרת כשזרעו בתוכה, או רק קרפף שהוא בלא"ה אינו דיורים ממש. ופסק השו"ע (שם סעיף י') שגם חצר נאסרת א"כ גם עיר יהיה אותו דין, וכתבו שהדב"ש חידש שהיקף עיר יותר חשוב מחצר, ובזה יודו האוסרים. א"כ עד כמה שכאן זה נפרד מהיקף העיר, כי החצר מוקפת בפנ"ע, הרי היא תיאסר גם לדעת הדבר שמואל.

העירוב שנפל בסערת הגשמים, חיוב בדיקה כשיאנו מצוי

בעקבות סערת הגשמים הקצרה שהיתה בארץ בשבוע האחרון, התקשר אלינו ביום חמישי בחדק באחת מערי הארץ שעומד בקשר עם מוקד העירוב בתקופה זו, וביקש שנבוא בדחיות לעשות לו עמוד אחד בעירוב שאלנו אותו מה אירע, הרי באותו מקום עשו לאחרונה עמודים חדשים. והוא לא רצה להאריך, ואמר תבוא תראה, העמוד שוכב על האדמה. הגענו לשם וראינו בקע גדול באדמה, שנפער בעקבות זרימה חזקה של מי הגשמים, וכל השטח שסביב לעמוד עם חלק מהכביש נעקר ממקומו עם העמוד של העירוב.

דבר זה אינו מצוי כאן בארץ, במצב שבו העמודים של העירוב נמצאים בסמוך למקומות המיושבים, שם אין שטפונות שפוגעים עד כדי כך, אבל צריך לדעת שגם דברים לא צפויים יכולים לפסול את העירוב, ועל כך חובת העוסקים בעירובים לבדוק כל שבוע את כל העירוב. כלומר, אם היינו דנים על כל עמוד בפנ"ע, ועל כל סוג בעיה בפני עצמה, היינו קובעים שהתקלה היא נדירה ואינה מחייבת בדיקה. אבל כיון שבפועל מצוי כמעט כל שבוע שיש בעיה אחת או יותר שפוסלות את העירוב, [ויש עירובים יציבים שהבעיה אחת לשבועיים או חודש, ועדיין ע"פ הלכה זה נחשב מצוי מאוד], ממילא אם לא בדקו את העירוב יש לנו הסתברות גבוהה שהעירוב פסול, ואסור לסמוך על כשרותו ללא בדיקה.

דין זה מבואר בדברי החזו"א בהשגותיו על תשובת הדובב מישרים שכתב לגבי מקום שהיה קשה לבדוקו ורצו לסמוך על בדיקה שנעשית לפני ערב שבת, וכתב שם שבמקום הדחק אפשר לסמוך על החזקה שהעירוב ישאר קיים מהבדיקה שנעשתה בשבוע שעבר. והחזו"א (נדפס בחזו"א שו"ת) השיג על דבריו וכתב שכיון שהמציאות היא שכל פעם שבודקים את העירוב מוצאים בעיה באיזה מקום, הרי זה מוכיח שהמצב משתנה, ולא ניתן לסמוך על חזקה בזה, [וכתב שזה יותר מרוב תינוקות מטפחים]. והנה יש לציין שבדמיוני המציאות השתנתה קצת לטובה, והעירובים היום בנויים בצורה יותר עמידה, שהם מתקלקלים פחות ממש"כ החזו"א, אך עדיין ברור שאם לא בודקים את העירוב כל שבוע ביסודיות, הוא יפסל תוך זמן קצר, וגם בדמיוני לא ניתן להתיר כלל עירוב שלא נבדק מידי שבוע.

אברך שימתארה ביישוב עם עירוב ללא בודק שבועי

השבוע התקשרו אלינו שני אברכים שהוריהם שכרו חצר ביישוב מסוים, והזמינו את כל המשפחה להיות איתם, והם באים למוקד העירוב בשאלה האם יש שם עירוב כשר. אמרנו להם שבישוב המדובר עשו פעם עירוב, אך מלבד שהוא נעשה ברמה פשוטה ולא מהדרת, עיקר הבעיה היא שאין שם בודק מוסמך שלוקח אחריות, ועירוב שלא נבדק באחריות שבועית אין אפשרות לסמוך עליו כלל.

וכבר אירע בשנה האחרונה שאברך שלמד במסגרת השיעורים התארח באותו ישוב, ואמרנו לו שאין בדיקה, והוא הלך בעצמו לבדוק. באותו סיבוב כל החוטאים היו קשורים, ובכל זאת בחוט אחד היתה בעיה שהיה תפוס לחוט חשמל בצורה חריגה, באופן שהדבר פוסל את העירוב כולו. באותו זמן האברך מצא דרך לתקן את החוט, אבל הוא התקשר לעדכן אותנו שאכן צריך לבדוק, כי למרות שלא היה חוט קרוע, אבל העירוב היה פסול. וזה כאמור לעיל, שהבעיות המצויות מגוונות ובלתי צפויות כל אחת לעצמה, אבל בסך הכללי מצוי מאוד מאוד שיש בעיה. ועל כך הורו הפוסקים שעירוב חייב בדיקה כל שבוע, אחרת אין להתירו כלל.

אברך שנקלע למושב שהעירוב כולל שדות

שאלה מענינת שהגיעה למוקד העירוב בשבוע שעבר, מאברך שהוזמן ליישוב הסמוך לעיר לוד, ושאל למצב העירוב. האברך הקדים בשאלתו

עמודים מסני צירי הנשר, והנדר שבניהם

[שאל השואל שנאמר דל מהכא את ההיקף של החצר, כי כעת שהוא גילה שזה עושה יותר גרוע, הוא רוצה להתחשב רק בהיקף החיצוני של המושב. והתשובה היא שאי אפשר לומר דל מהכא, כיון שתמיד ההיקף הפנימי קובע את הדין של הפנימי, ואילו המחיצות שמבחוץ אינן נחשבות שהם המקיפות אותן].

ודין זה מפורש בדברי הבה"ל שם, שכתב וז"ל, ונראה דמיירי שאין מקום הזרוע גדור במחיצות, אלא פרוץ לחומת העיר, דאי לאו הכי בודאי לא מהני ההיקף של החומה, כיון שאין החומה מחיצה של המקום הזרוע, אלא יש מחיצות אחרות, והזרועים משווים לאותם מחיצות כמחיצות שלא נעשו לדירה, כדאי אסור, ואף דבמור וקציעה משמע שלא כדברינו, לענ"ד נראה הדבר פשוט כמו שכתבת, אח"כ מצאתי בספר בית מאיר שכתב ג"כ בהדיא כדברינו. עכ"ל הבה"ל. ומבואר בדבריו בדיוק את הדין הנ"ל, שההיקף הפנימי למקום הזרוע, עושה שאין החומה מסביב למושב מתירה אותו.

והנה תמיד התקשו בדברי הבה"ל מה הנפק"מ בזה שהמקום הזרוע מוקף ונאסר, הרי אף אחד לא צריך בשבת את המקום הזרוע, אלא את העיר שנמצאת מחוץ לו, ואדברה אם המקום הזרוע מוקף בפני"ע, זה מתיר את העיר, בגלל שנחשב שאין בה קרפף, וכאמור זה ההיתר שצריכים לעשות לשדות שבתון המושב, להקיף אותם בפני"ע, א"כ מה הבה"ל בא להשמיענו. והיו רגילים לבאר שכוונתו למש"כ החזו"א (סי' פ"ט סס"ק ז') שנפק"מ אם יש פירצה קטנה בגדר של השטח הזרוע, ויש בה יותר מי אמות או שהיא בקרן זווית, שדין עומד מרובה אין בזה, אז גם כל העיר נאסרת, כי למרות הפירצה הוא חשוב לעצמו, וממילא העיר פרוצה למקום האסור, ויש בזה חידוש שלמרות הפירצה נחשב לעצמו, וצ"ע למה המשנ"ב לא ביאר שכל הנפק"מ היא למקרה כזה.

אבל לאור המקרה שהיה לנו בשאלה זו, מצאנו ביאור אחר לדברי הבה"ל, שיש נפק"מ אם יש בית וחצר בתוך ההיקף של המקום הזרוע, שכיון שהוא מקום פרטי ולא עיר, הוא נאסר בודאי.

קיבל רשות מבעה"ב ללכת בשדה על הזרעים

לסיום הענין ניסה האברך להציל את המצב בעוד צורה, וניגש לבעה"ב ושאל אותו אם אפשר ללכת בשטח של השדה, ובעה"ב אמר לו שכעת שהזרעים עדיין לא התחילו לצמוח, אין ההליכה הורסת אותם, ולכן הוא מרשה לו ללכת בשדה. חזר האברך ושאל אם במצב הזה אין לשטח דין קרפף, כיון שהוא יכול ללכת בכל השטח.

והנה שאלה זו מורכבת מכמה דינים, א. האם באמת אדם אינו מקפיד שיעברו בשטח הזרוע לפני שהתחיל לצמוח. מן הסתם לפי הידוע לנו, יש הקפדה כללית, כי דיסה מרובה משפיעה, אך בן אדם אחד או שנים שילכו, לא ישפיעו. ובאמת אף אחרי שהתחיל לצמוח מעט ג"כ הצמח יחזור ויצמח ואינו נהרס. ולפ"ז זאת אומרת שהוא נתן לו רשות אישית, אך לא שהשדה עומדת לשימוש להליכה. וכך ידוע בישושים שיש היקף לזרעים, שמשגיחים על שלימותם מזמן הזריעה ועד הקצירה. לכן השאלה היא האם רשות לאדם אחד מועילה להתיר. ב. אחרי שכבר היו זרעים פעם אחת והמקום נאסר, הכריע הבה"ל (שם ד"ה הזרעים) שצריך לפרוץ את המחיצות ולחזור ולהקיפם לדירה, [ובפרט כאן שמדאש הוקפו בשביל השדה]. ולפ"ז גם בקיץ שלא יהיו זרעים, עדיין ישאר האיסור באותו מתחם. ג. האם מספיק שמשפחה אחת יכולה ללכת בכזה שטח גדול, שברור שאין לה מה לעשות בו, ואין לה שום שימוש בהליכה בשדה אם לא במטרה "לבטל דין קרפף", האם הליכה כזו עושה היתר. ויש עוד להאריך בזה ואכמ"ל.

האם מויעיל לפתוח ולסגור שער כדי להקיף לדירה

שאלה נוספת שהגיעה למוקד העירוב בתקופה זו, בשדה שהיתה מוקפת גדר בפני עצמה ללא בית כלל, שהיא בודאי קרפף, ובתקופה שאחרי החגים היא היתה פנויה לפני זריעה, והצבא לקח אותה לשימוש למתחם כינוס, אבל היתה להם בעיה שאמנם המתחם מוקף, אבל מוקף שלא לשם דירה, ובכה"ג מבואר בשו"ע שצריכים לפרוץ את הגדר יותר מי אמות, ולחזור ולהקיף לשם דירה, שכמובן זה לא דבר פשוט להרוס את הגדר ולתקן אותה. וכאן העלו רעיון נפלא, בכניסה לשדה היה שער גדול רחב ששה מטרים, שבו נכנסים הטרקטורים לעבודת הקרקע, א"כ בשעה שפותחים את השער הרי נהיה פירצה של יותר מי אמות, וכעת שיסגרו את השער יהיה היקף חדש לשם דירה, וזה יתיר את כל השדה.

אך לכאורה זה תלוי במחלוקת אחרונים, שתמיד אנו מחמירים במחלוקת זו, אך כאן הנפק"מ תהיה לשיטת המתירים. האחרונים נחלקו בשער שיש בו דלת שנסגרת לפרקים, וכעת הדלת פתוחה יותר מי אמות, דעת החת"ס ורע"א שאינו פירצה, אלא זה כמו צורת הפתח שנחשבת מחיצה. אבל דעת החי אדם והחזו"א שאין כזה דין ששער שראוי להיסגר נחשב מחיצה, אלא חייבים שהיה צורת הפתח. ומה שמצינו לענין רשות

הרבים דלתות הננעלות, היינו רק כדי לבטל דין רשו הרבים, ולא במקום צורת הפתח. ולמעשה נוקטים בזמנינו בכל העירובים בארץ, לעשות צורות הפתח בכל השערים שיש חשש שייפתחו בשבת. [ובעירובים בחו"ל מקילים בזה מתוך הדחוק שלהם בכל עשיית העירובים].

לפ"ז לשיטות שהשער נחשב מחיצה גם כשהוא פתו, לא יועיל לפתוח את שער השדה, כי זה לא מקלקל את ההיקף, וגם לאחר הסגירה של השער לא נעשית מחיצה חדשה, ונשאר איסור קרפף. אבל אם אנו נוקטים שהשער אינו צורת הפתח, וכשהוא נפתח נאסר לטלטל, א"כ הפתרון הנ"ל להתיר את הקרפף הוא נכון, כי המקום נפרץ ושוב הוקף לשם דיורים. הבאנו את השאלה לרבני העירובים, והכריעו שאי אפשר להתיר את הקרפף, כי צריך לחוש לשיטות האחרונים שסוברים שהשער הפתוח נחשב עדיין כצורת הפתח וממילא לא נעשה היתר חדש.

אבל הגר"מ לובין שליט"א הוסיף ואמר, שנראה שגם לדעת החזו"א שאסור לטלטל כשהשער פתוח, מ"מ אי אפשר ע"ז להתיר את הקרפף, כיון שמ"מ זה רק מחזיר את ההיקף הראשון, ואינו היקף חדש. והביא ראיה מהדין שהורה מרן הגר"נ קרליץ זצ"ל ושאר רבני זמנינו שמותר לסגור שער בשבת, אף כאשר הוא מחיצה המתרת [כאשר השטח הוקף לדירה], כי מחיצה על ציר נחשבת פרוסה ומקופלת ואין בזה איסור עשיית מחיצה חדשה. א"כ לענייננו גם אם נאסר לטלטל כשהשער פתוח זה לא מספיק, אלא צריך עשיית תיקון מחיצה חדשה, והשער אינו יוצר מחיצה חדשה, אלא רק מחזיר את ההיקף שהיה עם כל דיניו, והוא עדיין אינו מוקף לדירה. וניתן למעיינים לפלפל בסברא זו.

האם הבניה המושיבתת במצב הבטחוני משיפיעה על דין קרפף

אגב שדיברנו בהלכות קרפף, נביא עוד שאלה אקטואלית מבין מגוון הנושאים שעלו בימים האחרונים על השולחן ההלכתי של מוקד העירוב. כידוע כעת המצב בארץ שרוב עבודות הבניה מושבתות, מחמת שאין פועלים ערביים משטחי יהודה ושומרון, עקב המצב הבטחוני. והרבה אתרי בניה תקועים כבר חודש וחצי, מחכים לרגע שיתאפשר להביא עובדים, אבל לפי מה שנראה זה יקח עוד חודש או חודשיים. וכעת השאלה לפי מה שהורו גדולי ההוראה מרן הגר"ש אלישיב ומרן הגר"נ קרליץ זצ"ל, שאם עצרו את הבניה לזמן ארוך חוזר דין קרפף [כאשר יש בשטח יותר מבית סאתיים]. האם המצב שלנו נחשב שעצרו לזמן ארוך, או שמא כיון שלא הסיחו דעת מלבנות, והדבר עומד להשתנות תוך ימים ספורים ללא זמן מוגדר, נחשב שעדיין נמצא במצב של בניה. וצ"ע.

האם המשקוף בבתיים שלנו מהצד או על גביו

שיעורי העירובין התחילו בס"ד בימים אלו, ואחרי שיעור הפתיחה שנועד להבין את המבט הכללי על המציאות בימינו, התחילו להיכנס לפרטי ההלכות העדיניות בכשרות העירובים בזמנינו, ובמיוחד בדיני צורת הפתח מן הצד, שיש בה פרטים רבים. והנה יסוד הדין הוא שאם המשקוף אינו מעל העמודים, אלא מהצד של העמודים, הוא פסול. וכתב רש"י וכן הביא המשנ"ב (סי' שס"ב ס"א) מפני שאינו עשוי כדרך הפתחים.

בעירוב של אחת מהשיבות הגדולות בבני ברק, עשו עירוב פרטי בין המבנים של הישיבה, וקשרו חוט לעמוד החשמל שבמדרכה, כדי שיהיה גבוה, אבל נשאר רווח בין העמוד לגדר של המתחם. במקום הזה עשו צורת הפתח נדירה מאוד במלאכת העירובים, העמידו משקוף של בית, שהיה תואם לגודל הרווח. והנה כשנתבונן במשקוף הזה [שאינו צבוע וניתן לראות את החיבור, נראה את המשקוף בין העמודים. ולכאורה זה צורת הפתח פסולה. אלא שאם כך הצרה של המשקופים בזמנינו יש לנו בעיה לא רק לעירוב, אלא גם למזוזה, שאם המשקוף אינו מעל העמודים אין מברכים על קביעת מזוזה.

היו אברכים שרצו לטעון שא"כ זה צורת עשיית פתח בזמנינו, ויהיה כשר אף צוה"פ מהצד. אבל זה דאי אינו, כי חז"ל קבעו מהי צורה, ואין בידינו לשנות אותה אף אם הורגלו היום לעשות אחרת.

אבל באמת המשקופים האלו אינם מהצד, אלא יש בהם שיניים שמשתלבות בחקק שבעמודי הפתח, ובאופן זה הרי המשקוף ממשיך ויושב מעל העמודים. וגם לדעת הפמ"ג והמשנ"ב (שם ס"ק ס"ד) שהחמיר במשקוף שיושב בתוך חקק שבעמוד, שאינו כשר. היינו רק כאשר המשקוף שוקע בחקק, והעמוד ממשיך קצת מעל גובה המשקוף, [משום שנחשב שהעמוד אינו מעל כל העמוד, אבל באופן כזה שהמשקוף ממלא את כל החקק ומסתתרים באותו גובה של העמוד הרי זה כשר לכ"ז]. ומ"מ אנו משאירים לדון בענין זה גם בגליון הבא, ונשמח לקבל עידכונים ממי שיש בידו משקופים שונים שצורת חיבורם ניכרת בביור.

קדושת בתי מקדש מעט

בהכוונת הגאון הגדול רבי מנחם מנדל לובין שליט"א
רב בית הכנסת לדרמן ושכונת רמת אהרן ב"ב

גליון זה נועד לחזק את שמירת קדושת בית הכנסת ותפילותיו. המעיין בו בשעת התפילה הרי זה רח"ל כמעיד עדות שקר

"ואלו האנשים המדברים בבית הכנסת, אין לך מורד במלכו של עולם בהיכלו ובפניו גדול מזה"

וחומר בזמן התפילה וקריאת התורה. במקום מקדש, במחיצת מלך, לא מפטפטים! בעל ה"תוספות יום טוב" תיקן 'מי שברך' מיוחד לאלו שלא מדברים בתפילה ובקריאת התורה, ואפילו בין גברא לגברא.

בדרושי הצ"ח לחנוכה כתב וז"ל: "בימים הללו ראוי ליתן לב, לתקן את כל הדברים שגורמים לשכינה שתסתלק מישראל, שזה היתה כונת היונים. והנה בעוונותינו הרבים בעת הגלות, אפס מקום להשראת השכינה, כי חרב בית מקדשנו. והקדוש ברוך הוא ברחמיו הרבים השאיר לנו שארית, דכתיב, 'ואהיה להם למקדש מעט', אלא בתי כנסיות, ומשם השכינה שורה. ואלו האנשים המדברים בבית הכנסת, אין לך מורד במלכו של עולם בהיכלו ובפניו גדול מזה. וזה מטמא את אור הקודש, דוגמת היונים שסימאו את המזבח, כי זה מעמיד צלם בהיכל, שהרי בכל עברה נעשית קליפה ורוח טומאה. ובעוונותינו הרבים נפרץ הדבר מאוד".

יש יהודי בארצות הברית שלקח על עצמו לעורר את הציבור על הנושא הזה, והוא עובד קשה להחדיר בעם ישראל את החובה להתנהג בכבוד ובדרך ארץ בבתי כנסיות, ולא לפטפט בהם דברים בטלים, ואפילו לא בשעת התפילה. כשם שלא יעלה על דעתו של אף אחד לעמוד שלא בצניעות בבית הכנסת אפילו לא בזמן התפילה, כך לא יעלה על ליבנו לפטפט בבית הכנסת בדברים בטלים. וכי לשבת בחדרו של מלך, ולפטפט שם שטויות הוא דבר פחות חמור יותר מתקבל על הדעת?!

הציור "ועשו לי מקדש", כולל בתוכו חיוב להרגיש שהמקום הוא מקום מקדש, ולחוש בו מורא מקדש. כשאדם מקדש אשה ואומר לה: "הרי את מקודשת לי", הוא אומר לה: "את מיוחדת רק לי! אין לאיש בעולם שום קשר איתך!". כמו כן מקום המקדש חייב להיות מקדש אך רק לשם ה', ויש לעשות בו רק דברים שבקדושה, ולא שום דבר אחר. עכ"ד.

ויה"ר שנתחזק כולנו בשמירת קדושת בתי כנסיות ובתי מדרשות ונזכה לבנין ביהמ"ק בב"א.

ביחורי הלכה

כפי שהבאנו בשבועות עברו על בית הכנסת דקהילת 'מרומי שדה' מודיעין עילית, שחידשו ביהמ"נ שכל כולו אומר כבוד בית ה', הן בבנינו המפואר (וכשגובה ביהמ"ד המרכזי הוא 9 מטר!) והן בשמירת בני הקהילה על קדושת בית הכנסת באופן מלא, וזאת ע"י החלטת בני הקהילה ש**בביהמ"נ ישמור בס"ד כל כללי ודרי הלכות קדושת בית הכנסת ללא הוראות היתר כלל**. וכן רבים מבני הקהילה חתמו שלא לדבר דברים בטלים בביהמ"נ כלל וכלל. בס"ד הוציאו לאור בני הקהילה חוברת 'הלכות בית הכנסת' הנלמדת במסגרת אבות ובנים למען חיזוק וידיעת ההלכות. בראוננו להביא חלק מהחוברת ההלכות שיצא לאור ע"י בני הקהילה.

ד. אף יש עצה³, שיקנס לבית הכנסת וילמד מעט, שיאמר איזה פסוק או ילמד משנה או הלכה, ואחר כך יקח מה ששכח או יקרא למי שצריך לקרוא. (ובתנאי, שקדם ילמד ורק אחר כך יקח מה ששכח או יקרא למי שצריך לקרוא. כדי שלא יהיה נראה שצרכו עקר וצריך מצוה טפלה⁴).

ה. אם מאיזו סבה אינו יכול לומר פסוק או ללמד איזה משנה או הלכה, בדיעבד⁵ יכול להקנס, ולפני שיחק מה ששכח או שיקרא למי שצריך לקרוא, יעמוד⁶ שניה אחת⁷ ויכון לקיים בה מצות ישיבת בית הכנסת⁸. שאף השוהה בבית כנסת מקיים מצוה [אם מכוון לשם מצוה זו] אף שאינו לומד או מתפלל שנאמר אשר יושבי ביתך⁹.

פניסה לבית הכנסת לצורך פרטי

א. הכניסה לבית כנסת מתרת רק לצורך תורה או תפילה או לצורך מצוה. ואסור להקנס לצורך אחר.

ב. ולכן, אם צריך לקרוא למישהו היושב בבית הכנסת [כגון אב שצריך לקרוא לבנו שיחזיר הביתה וכדומה], כיון שזהו צורך פרטי ואינו לצורך תורה ותפילה או מצוה, אסור להקנס לבית הכנסת כדי לקרוא לו.

ג. דוגמה נוספת: אדם שהניח איזה חפץ בבית הכנסת, ולאחר שיצא נזכר ששכח לקחתו, אסור להקנס כדי לקחתו.

¹ אדם כולל י"ז סי"ב.
² כתב הבי"ח שאין צריך שישב ומספיק שישקה בעמידה, וכדקדוק לשון הבריתא והרמב"ם והשו"ע (שם). ואף שמצוה זו נלמדת בפתנב ילשבי ביתד, אין הפנה דקרא לשיבה, אלא הוא לשון עזוב, כמו (דברים א מו) ותשב בקדש. ועייש עוד. ודברי הבי"ח הובאו להלכה באליהו רבה (סכ"ח) ובמקור חיים ועוד פוסקים. אמנם בבגדי לשע החמיר שצריך לשבת דקרא, דבלאו הכי אינו נפר שעושה כן לשם מצוה.
³ בשו"ע כתב שחשעור הוא כפי הלוק ב' פתחים', ובמשנה ברורה שם באר שהוא שיעור זמן הליכת ח' טפחים - ושיעור זמן זה הוא פחות משניה (0.75 שניה).
⁴ צריך השלכון (שם, ד), [ולכאז' הוא פשוט דבעמידה בעלמא בלא פנה לשם מצות ישיבת בית הכנסת, אין בה קיום מצוה].
⁵ רמב"ם (שם ה"ט) ושו"ע (שם).

¹ לשון הפסוק משנה (פ"א מתפלה ה"ו).
² לשון הרמב"ם (שם ה"ח). וראה עוד להלן.
³ גריתא (מגלה כח:), רמב"ם (פ"א מתפלה ה"ט) ושו"ע (קנא, א)..
⁴ רמב"ם ושו"ע שם. והטעם שמתר, שכאשר אומר שם פסוק או לומד מעט, נמצא שנכנס לבית הכנסת לצורך מצוה, ואף שנכנס גם לצורך פרטי, מתר להקנס לבית הכנסת לצורך מצוה גם אם יש לו מטרות נוספות, וכלשון הרמב"ם שיאמר פסוק או ילמד מעט "כדי שלא יקנס בשביל חפציו בלבד".
⁵ לח"מ והובא במ"ב שם.
⁶ גם אינו יכול לשמע מאחרים.
⁷ משמעות לשון הבריתא והשו"ע שם זהו רק בדיעבד. וכ"פ בתפארת ישראל (הלכותא גבירתא במגלה שם). אולם יש אומרים שמתר לעשות כן אף לתפילה (כן משמע מהחיי לרפואת הג"ר משה בן מרים, הג"ר נעם אלימלך בן חנה, יהושע בן עלקא. ולישועת ולרפואת מירי אידית בת ברט. ולישועת אלישבע מלכה בת מיכל

ו. הנכנס לבית הכנסת לקחת או להחזיר סדור או ספר קדש, אינו צריך לומר פסוק או לשהות¹². ויש שהורה שגם כאשר צריך לקרא למאן דהוא לצרר מצוה, אין צריך לומר פסוק או לשהות¹³.

ז. אסור להכניס לבית כנסת כדי להנצל מפגעי מזג האוויר. כלומר, אם יורדים גשמים אסור להכניס לבית הכנסת להמתין שם עד שיפסקו הגשמים. וכן ביום חם, אסור להכניס לבית הכנסת להתקרר במזגן¹⁴. או ביום קר להכניס לבית הכנסת להתחמם מעט¹⁵.

י. אסור להכניס לבית הכנסת לבית הכנסת, שבו אף לא יועיל אם ילמד מעט ושיאמר פסוק או

12. לקט ישר (הל' ביהכ"נ עמ"י 31) בשם רבו התרומות הדין.
13. הגר"י קרליץ זצוק"ל (הוי"ד בספר בית יהודה סי' י סעיף ו). וקצת יש לעיין מלשון הכס"מ הנ"ל דאין נכנסים אלא לצורך תורה או תפלה ונבשלמה להחזיר סדור או ספר נחשב כצורך תורה או תפלה, אך לשאר מצוות אין זה צורך תורה ותפלה. אמנם לשון הרמב"ם (שם ה"ח) שאין נכנסים לבית הכנסת אלא לצורך מצוה, משמע שקלל צורך מצוה מדר, ועיין.
14. בריתא (מגלה כח:), רמב"ם ושו"ע שם.
15. באור הלכה (ד"ה בחמה) מהתוספתא.
16. שם סק"ד. ובשער הציון (סק"ב) הוכיח כן משגיית הגמרא במגלה, עיי"ש.
17. אולם עירוד השלחן התייר גם באופן זה אם קורא פסוק או לומד משנה או הלכה.
18. ואף לסוף סוף לומד שם, מקל מקום קטן שעשר פגותו היא לצורך הפקדי לא התייר אלא פשאין לו בדרך אחרת לעיין לשון השע"צ שם.
19. יש שכתבו סברה אחרת לבאר מדוע לגבי להנצל מהגשמים או מהחם לא מועיל מה שיאמר פסוק או ילמד מעט, שלא נאמר ה"ח זה אלא לענין האסור להכניס לבית הכנסת שלא לצורך מצוה, אך הנכנס מפני הגשמים ומהם, מלבד אסור הכניסה יש עוד אסור

לכבוד העלון המיוחד מזכי הרבים בכבוד בתי מדרש מעט. ייש"כ על כל פעלכם. ברצוני לשתף אתכם בסיפור שמאוד חיזק אותי על הגאון רבי יוסף צקוני זצ"ל שהיה מתלמידי הגאון הגדול רבי מאיר גריינמן שידלט"א.

במשך תקופה מסוימת הוא היה נשאר אחרי התפילות ולומד בספר חפץ חיים. וכשנשאל למה נשאר ללמוד דוקא מיד אחרי התפילה? השיב, שאחרי התפילה עלול להיות נסיון של שיחה בטילה בביהכ"נ, כיון שנפגשים יחד עם עוד אנשים ביציאה מביהכ"נ, ואמר שבדרך כלל זה לוקח כמה דקות, ועל כן עשה לעצמו קביעות ללמוד בהלכות ח"ח ובדר"כ אח"כ אין נסיון.

וברצוני להוסיף על מה שנקתי מאבי זצ"ל שנלב"ע בבחורות. בשנות בחרותו זכה להסתופף בצילו של מרן הגה"צ רבי אליהו לאפיאן זצוק"ל. הוא היה זהיר מאוד בעניני הדיבור הן זהירות גדולה מלדבר דיבורים אסורים כלשו"ה"ר ח"ו או שקר, והן נזהר מאוד מלדבר ח"ו אפי' איזה שיחה קלה בתוך ביהמ"ד דבר שנחקק לי היטב והיותה לי דוגמה אישית. כשהיו נגשים אליו לדבר עימו בביהכ"נ, אפי' אם היה איש נכבד היה מסמן עם האצבע שנא החוצה ושם

סיפר מזכה הרבים הרב גרינוולד שליט"א, בעיר מונסי דר אחד מאנשי שלומנו, שהסתבך קשות עם החוק, והיה נתון במצב משפטי סבוכ מאוד, עד כי היה חשש כבד ששימוהו מאחורי סורג ובריה למשך שנים רבות. בצר לו, פנה האיש אל רבו וספק את ליבו לפניו, מה יהיה עליו ועל משפחתו? ענה הרב, "יש בידי מפתח מופלא, שיכול להועיל לך שלא תצטרך לעבור מדידתך אל תא הכלא הצר, שרוצים להכין עבורך. המפתח הזה הוא שתקבל על עצמך להשתיק את המתפללים שמושוחחים בשעת התפילה, אבל שים לב, עליך לעשות זאת ממקומך הרגיל, בלי לשנות אפילו ספסל בביהכ"נ, דווקא מן השולחן שלידו התפללת עד עתה, בין חבריך ומכריך".

כאשר שמע זאת האיש, הוא נרתע ושאל את הרב, "מדוע אני חייב לעשות זאת דווקא ממקומי? הרי יחשבוני לאחד שירד מדעתו, ויטוהו ב", "מה זה, שניית כיוון במצב החיים? היית בודלי הדברים, ועכשיו אתה משתיק אחרים?!"

הרב לא הרפה, והסביר לו כי דווקא בזכות ההקפדה על נושא חשוב זה, ב"חיבול" של ביויונות יזכה להיחלץ ממצבו המסוכן. עוד הזכיר לו הרב את דברי הרמב"ם, שהתשובה המעולה ביותר היא באותו ניסיון ובאותו מקום, כדי שיתקן האדם את החטא במקום שהיה מקלקל, ולכן יש מעלה יתרה בתיקון שיעשה האיש דווקא במקומו הקבוע. כאשר אדם מדבר בבית הכנסת הוא כביכול מבזה את השכינה ר"ל, וכן מעכב את תפילותיהם של האחרים שלא יעלו, ועי' כך מונע מהם ישועות ברוחניות ובגשמיות, וחוסם את הברכה מלדת. אם כן, התיקון הוא שיכבד ויקדש את השכינה במקומו, בין אותם מתפללים.

האברך שמע וקבל, ועל אף הקושי העצום שבדבר לא הפיל דבר מכל אשר הורה לו הרב, ובעת התפילה היה מרומז לחבריו לשתוק. כאשר נשאל, "מה זה? הנהגה חדשה - צדקות חדשה?", השיב ב רמיות שפתיים "מה... מה... צחקו חבריו, וכי בהמה אתה, שהינך מדבר בלשון מה... מה...?" אך הוא קיבל את הביזיונות בשתיקה. עד שחבריו הבינו שקרה אצלו שינוי לכבד את התפילה ולנהוג בקדושת ביהכ"נ, ואף חבריו התחילו להשתנות לטובה.

ילמד משנה או הלכה¹⁷. כי ה"ח זה [לומר פסוק או ללמד מעט] לא נאמר אלא פשאין לו בדרך אחרת¹⁸, כגון שצריך לקרא לאדם הנמצא בתוך בית הכנסת שאין לו בדרך אלא להכניס ולקרא לו, אך הרוצה להגן על עצמו מגשם או מחם, יכול להכניס לבית אחר שאינו בית כנסת. וכתבנו פוסקי זמננו, שלפי זה אם אין לו אפשרות להכניס לבית אחר, מתר להכניס מפני הגשם או החם לבית הכנסת, אם יאמר שם פסוק או ילמד משנה או הלכה¹⁹.

ח. אסור לטיל בבית הכנסת²⁰. פרוש, לבלות בבית הכנסת, כגון לשחק שם²¹, או להנות ממראה הבנין הנאה²² או כל בלוי אחר. שאין נכנסים לבית הכנסת אלא לצורך תורה ותפלה²³.

- שהוא נהנה מבית הכנסת להגן על עצמו מהגשם או מהחם, וקלענין אסור הנאה מבית הכנסת שלא לצורך מצוה, לא מועיל שיאמר פסוק או ילמד מעט [מה שאין כן הנכנס לקרא לחבירו, או לקחת איזה דבר מבית הכנסת, אינו נהנה מבית הכנסת]. ולפי סברה זו גם אם אין לו אפשרות להכניס לבית אחר, אסור להכניס לבית הכנסת מפני הגשם והחם, ואף אם יאמר שם פסוק או ילמד מעט. אולם מדברי המשנה ברו"ה שכתב סברה אחרת [וכן מדברי העירוד השלחן שהתיר גם בפה"ג] מוכח דמאנו בסברה זו. ועיין בספר צדקה ומשפט (להגר"י בלויא זצוק"ל, מ"ב הערה לח) שהוכיח מדברי המ"ב והערה"ש שאין אסור להנות מבית כנסת לצרכי חול. עיין שם לענין הנאה מצד בית הכנסת.
20. בריתא (מגלה כח:), ונפסק ברמב"ם (שם ה"ח) ובשו"ע.
21. וקמו' מטיל בסכה' (סכה כח:).
22. נמוקי יוסף במגלה שם. ועי' כס"מ (שם ה"ח) ש'אם היה לאדם קצור רוח לא ילך לבית הכנסת להרחיב לבו ולטיל'.
23. פסוק משנה (שם). ומשמע שהאסור הוא רק מצד הכניסה ולא מצד הנאה של חול מבית הכנסת, ראה בהערה לעיל.

קוראים כותבים

נדבר (שהרי הקב"ה יותר נכבד כמובן). וזכורני עובדא שנחרטה בזכרוני, ביום אחד בהיותי ילד התלויתי עימו לתפילה, היתה קבוצת ילדים בביהכ"נ כנראה שהתפללו כבר ודיברו ביניהם בשעת הקדיש והיה מעט בקול, אבי זצ"ל לא אמר להם מאומה רק נגיש לארון ספרים והוציא משנ"ב ופתח כמדומה בסי' ו' והראה להם היכן שמוצא בשם הספר חסידים מעשה בחסיד אחד שראה לחסיד אחר שהיו פניו מודיקות א"ל מפני שהייתי מדבר בשעה שהש"ץ היה אומר ויכולו ובברכת מגן אבות וביתגדל, ובספר מטה משה סי' ת"א הביא בשם מדרש שחכם אחד נתראה לחלמיו בחלום וראה התלמיד שהיה לו כתם במצחו וא"ל מפני מה אירע לך כך א"ל מפני שלא הייתי נזהר מלדבר כשהחזן היה אומר קדיש, אפי' להרהר בד"ת אסור כשהחזן אומר קדיש מפני שצריך לכוון הרבה בעניינת הקדיש, ומיד כשפתח לפניו הספר הלך משם כדי שלא לביישם. אני נשארתי לראות מה תהיה תגובתם, וראיתי שהם הבינו שאבי צודק ופסקו מיד מלדבר ושתקו כיאה לכבוד התפילה.

בברכה ובהערכה על פועלכם. שנזכה שיתקיים בנו "כי מכבדי אכבד".

א. פ. ב"ב

סיפור השבוע

ואכן, ה' היה בעזרו, ובאופן פלאי זוכה במשפט, ולא הוצרך להעתיק את מקום מגוריו מביתו לתא הכלא, אפילו לא ליום אחד.

בשנת תשע"ח נפתח בויליאמסבורג בית מדרש חדש, "אמרי שפר - דאראג", לתפילת שבתות וי"ט, בראשות הרב יוחנן אליעזר כץ ר"מ בשיבת פאפא. יש אמנם באזור בתי מדרש רבים, אבל בית כנסת זה נפתח, במטרה אחת ויחידה, לקדש שם שמים על ידי מורא מקדש. לא מדברים כלל בשעת התפילה ובשעת הקריאה בתורה. בית שנועד לגדל תפילה, בית תפילה שבו יכולים יהודים לשפוך את ליבם לפני אביהם שבשמים, והתפילות עולות למעלה בלי מסך מבידל.

בכניסה לבית הכנסת נחקק על הלוח, כאן רק מתפללים. והודפס שם נוסח של מי שברך של בעל התוספות י"ט. ואכן הכל התנהל שם למישרין, הגבאים לא נזקקו אף פעם לפעולה של "ווגערין בו".

אחד המתפללים שמתפלל לעתים גם במקומות אחרים, אמר לרב, שבבית כנסת זה הוא אינו מתקשה לשמור על שתיקה, אבל כאשר הוא נאלץ להתפלל במקומות אחרים, הניסיונות קשים מאוד. במקום אחד לעגו לו, הא, גם אתה מהקבוצה שאינה מדברת בתפילה. אבל הוא מתחזק וממשיך בשתיקתו. הוא כבר ראה ישועה גדולה בענייניו.

אחד מדיירי השכונה, חלה במחלה הנוראה. הוא שמע את אשר אמר פעם הרב אביגדור מילר זצ"ל, שישועה יכולה לבוא רק בבית כנסת שלא מדברים בתפילה, ועליו להעתיק את מקום תפילתו. ביו"ט ראשון של פסח תשע"ט, הוא החל להתפלל בבית כנסת זה. מיד כשהגיע נרממו כל המתפללים וקיבלו קבלה שלא לדבר בתפילה. ואם ישאל השואל, הרי הם בין כך ובין כך מדברים, התשובה היא א. קבלה שאני. ב. בית כנסת זה פועל רק בשבתות, והקבלה שלהם הייתה גם על ימות השבוע החל מפסח ועד שבועות. מצבו של השכן הלך והשתפר עד אשר החלים לגמרי בס"ד.

לעילוי נשמת מזכי הרבים הגה"צ רבי יהודה אריה בן רבי יעקב שכטר זצ"ל והאגון הגדול רבי עוזר בן רבי שלמה זלמן דרורי זצ"ל

ישר-כח לכל אלו שתרמו בעין יפה למען הרחבת הגליון, ישלם ה' בפעלם ויזכו בע"ה לסייעתא דשמיא. עדיין מבקשים אנו מכל מי שנשא ליבו לבוא ולשאת בהוצאת והפצת הגליון באופן קבוע ובאופן חד-פעמי, נא לפנות לטלפון 0527176420, 0527101970 בשעות בין הסדרים ניתן להנציח לרפואה וישועה. לשליחת חומר ולקבלת הגליון: פקס: 15335748722

ספרו נפלאותיך

עובדות ופנינים על התורה

וישלה תשפ"ד

פרה אדומה הקרבתי

"ויצו אותם לאמר כה תאמרון לאדוני לעשיו כה אמר עבדך יעקב עם לבן גרתי ואחר עד עתה" (לב ה).
'גרתי' לא נעשיתי שר וחשוב אלא גר, אינך כדאי לשנוא אותי על ברכות אביך שברכני (לעיל כז כט) הוה גביר לאחייך, שהרי לא נתקיימה ב', דבר אחר גרתי בגיטריא תר"ג, כלומר עם לבן הרשע גרתי ותר"ג מצוות שמרתי ולא למדתי ממעשיו הרעים' (רש"י). במדרש פליאה איתא שאמר יעקב אבינו 'עם לבן גרתי ותר"ג מצוות שמרתי ופרה אדומה הקרבתי', ע"כ דברי המדרש (מובא בדמשק אליעזר).

והנה ודאי שאין הכוונה שיעקב אבינו הקריב פרה אדומה, שהרי עדיין לא נהגה מצות פרה אדומה, אלא הביאור הוא שעסק יעקב בהלכות ובדיני פרה אדומה, ובזה נחשב לו כמו שהקריב אותה, כיון שעסק בפרשת פרה אדומה. אמנם יש להבין מפני מה נקט המדרש דוקא מצוה זו של פרה אדומה, שאותה הקפיד יעקב אבינו לקיים, ומהו המיוחד במצוה זו.

והגאון ר' אברהם גניחובסקי זצ"ל ביאר דהנה בגמרא בקידושין (דף לא.) איתא 'שאלו את ר' אליעזר עד היכן כיבוד אב ואם, אמר להם צאו וראו מה עשה עובד כוכבים אחד לאביו באשקלון, ודמא בן נתינה שמו, בקשו ממנו חכמים אבנים לאפוד בששים ריבוא שכר, ורב כהנא מתני בשמונים ריבוא, והיה מפתח מונח תחת מראשותיו של אביו [והוא ישן. רש"י] ולא ציערו, לשנה האחרת נתן הקדוש ברוך הוא שכרו שנולדה לו פרה אדומה בעדרו, נכנסו חכמי ישראל אצלו, אמר להם יודע אני בכס שאם אני מבקש מכם כל ממון שבעולם אתם נותנין לי, אלא אין אני מבקש מכם אלא אותו ממון שהפסדתי בשביל כבוד אבא', ע"כ דברי הגמרא.

ואמר ר' אברהם דהנה כאשר קיים דמא בן נתינה מצוה חשובה זו של כיבוד אב, ולא ציער את אביו והעירו לצורך קניית אבני האפוד, הרי נוצר קטרוג גדול על כלל ישראל, שאם גוי מוסר את נפשו כל כך על מצות כיבוד אב, הרי שיש לדרוש מסירות נפש כזו אף מעם ישראל.

ולכך נתן לו הקדוש ברוך הוא שכרו שנולדה לו פרה אדומה, וזוהי תשובה למקטרגים כנגד כלל ישראל, משום שאמנם דמא בן נתינה הגוי קיים בהידור רב את מצות כיבוד אב, אך דוקא את מצוה זו קיים, משום שהיא מצוה שכלית והגיונית שיש לכבד את אביו שהביאו לעולם וגידלו והיטיב עמו, ואילו כלל ישראל מוכנים ליתן את כל הממון שבעולם בכדי לקיים את מצוה פרה אדומה, שהיא חוק בלא טעם ובלא היגיון.

ולפי זה יש לבאר את דברי המדרש פליאה, שזהו שאמר יעקב לעשיו "ופרה אדומה הקרבתי", משום שחששו של יעקב מעשיו היה פן יעמדו לו זכויותיו של עשיו שמחמת מצות כיבוד אב שבה הידר עשיו, שהרי בכל כ"ב השנים שהיה יעקב בישיבתו של עבר ובבית לבן קיים עשיו לבדו את מצות כיבוד אביו יצחק, ואם כן חשש יעקב שזכות זו תעמוד לעשיו.

ועל כן אמר יעקב "ופרה אדומה הקרבתי", היינו שאתה עשיו קיימת מצוה שכלית ככיבוד אב, ואילו אני עסקתי במצות פרה אדומה שהיא חוק בלא טעם, ועל כן אני עדיף ממך. (מפי הגר"מ דרוק שליט"א)

ויותר יעקב לבדו

[ל"ב, כ"ה] "ויותר יעקב לבדו ויאבק איש עמו עד עלות השחר".

כתוב במדרש רבה הכא [פרשה עז] כן, "ר' ברכיה בשם ר' סימון אין כאל ישורון ומי כאל ישורון ישראל סבא, מה הקדוש ברוך הוא כת' בו ונשגב ה' לבדו [ישעיה ב, יז] אף יעקב ויותר יעקב לבדו". המבואר מדברי המדרש שישנה הקבלה מסוימת בין יעקב אבינו שנאמר בו לבדו לבין הקב"ה שנאמר בו לבדו.

ושמעתי פעם מהגרש"י בורנשטיין זצ"ל שביאור העניין הוא, שעניין לבדו הוא שהוא איננו תלוי באחרים, והקב"ה הרי ברור שאיננו צריך לאחרים כלל, ויעקב היה לו גם בחינה זו, שכל דבר עשה לבד, ועבד בשביל אשתו, וכל צאנו ונכסיו היו מעבודתו המאומצת ללא מתנה. (מחזה אברהם)

גודל הכרת הטוב

[ל"ג, א'] "וישא יעקב עיניו וירא והנה עשו בא ועמו ארבע מאות איש ויחץ את הילדים על לאה ועל רחל ועל שתי השפחות".

תמה מרן הגה"צ ר' מאיר חדש זצ"ל שלעיל לגבי לבן כתוב [ל"א, כ"ד] שה' נגלה אליו בחלום והזהירו שלא לדבר עם יעקב מטוב ועד רע, ואם כן מדוע עשיו לא הוזכר אף הוא ע"י ה'?

ותירץ ר' מאיר זצ"ל, שליעקב היתה הכרת הטוב ללבן שהרי התחתן עם בנותיו ועשה את כל רכושו ממנו, ואע"פ שרימהו וכו' מ"מ טובה היה לו ממנו, לכן היה חשש שאם לבן ילחם עמו לא יתקיף אותו מפני חובת הכרת הטוב, וא"כ הוא בחשש סכנה, ולכן היה צריך את אזהרת הקב"ה ללבן, משא"כ לגבי עשיו שאין לו כל חובה כלפיו ילחם נגדו בכל הכח, ולכן לא היה צורך להתגלות הקב"ה. (מחזה אברהם)

צורת הדיבור

[ל"ד י"ג] "ויענו בני יעקב את שכם ואת חמור אביו במרמה וידברו אשר טמא דינה אחתם". ובפסוק י"ד כתוב, "ויאמרו אליהם לא נוכל לעשות הדבר הזה וגו'". והנה בתחילה כתוב 'שדיברו' ודיבור הוא לשון קשה, ואח"כ כתוב 'ויאמרו' ואמירה היא לשון רכה, וצ"ע מה פתאום החליפו מדיבור קשה לדיבור רך.

בספר הזכרונות לבעל התורה תמימה מובא סיפור שהיה עם סבו [אביו של הערוך השולחן], שפעם הצאר היה ממנה מידי תקופה אחראי לספק לצבא את כל צרכיהם והיה זה מינוי עם רווח כלכלי עצום, ומינו אחד שנקרא אפשטיין כשם משפחתם, ומינוי זה היה הפקעה מאדם אחר שעסק בזה קודם, ואותו אחר סבר שאפשטיין שהפקיעו בעבורו הוא סבו, וצעק עליו שגזל את פרנסתו..... וסבו החריש.

ואחר כן סבו אמר שהוא הולך לפייס את אותו אחר ומשפחתו הרימה כל זעקה מדוע לשלם לו כסף כשהוא לא אנחנו, ק"ו שהתחצף כל כך.. והוא בשלו אמר שהולך לפייס ולקח את בנו הקטן בעל הערוך השולחן לשם ובא אליו והחל לצעוק עליו מה אתה רוצה ממני וכו' אני לא אפשטיין שלקח מהצאר..ומה צעקת חנם.....ולא הבינו האם לזה יקרא פיוס?

ואחרי כמה שעות אמר שכעת הולך שוב לפייסו, והמשפחה חששה מי יודע כמה צעקות יצעק עתה והנה בפעם זו דיבר ברוגע ובחמימות שמבין מה גרם לו לטעות וכמה כסף הוא רוצה להתפייס [איזה מדות!!!]. ושאלוהו מה פשר כל ההתנהלות המוזרה הזו. והסביר את מעשיו, שאם לא היה צועק בתחילה מיד לא היה מקבל רושם שהוא באמת רוצה להתפייס ורק שצועקים קודם, אז שייך להתפייס אח"כ באמת. ואמר שלמד זאת מקרא דידן, שבני יעקב דבר ראשון צעקו ורק אח"כ התחילו לעשות עסקים וזה מה שנאמר בתחילה לשון קשה ואח"כ לשון רכה. ולכן שכם סבר שזה פיוס אמיתי.

יום היארצית של מרן רשכבה"ג הגרא"ל שטינמן זצ"ל – כ"ד כסלו תשע"ח

חכמתו של הברית יעקב

שח רבנו [נמצא בכת"י העילוי ר"י רדשקוויבר] שפ"א היה אצל בעל רבי ברוך ליבשיץ רבה של נובהרדוק דין תורה של אלמנה כנגד היתומים שלה, והוא פסק כנגדה אלמנה. והאמנה הלכה אחריו וקיללה אותו זמן ממושך, עד שהסתובב אליה ואמר לה את חושבת שרק את יודעת לקלקל, גם אני יודע לקלקל, ושאלה מה תקלל אותי, ואמר שהבנים שלך יהיו כמוני. [ובזה הפסיקה לקללו שידעה שמה שתקלל יהיה על בניה]

לא להקים קרן

באחד השנים היה משבר כספי גדול באחד הישיבות, והיה תוכנית של כמה גברים להקים קרן גדולה של מילוני שקלים, ועי"ז יהיה קיום לישיבה הרבה שנים.

ובאו לבשר לרבינו דבר זה בשמחה, אך רבינו אמר שהוא מתנגד לזה. כי במצד כעת שצריך לגייס הרבה כסף לא כל אחד ירד שם בישיבה להיות רה"י כי זה טריחה גדולה להשיג כסף, אבל אם הכסף יהיה מסודר אז כל אחד יוכל לבוא ולרוב על ראשות הישיבה ויהיה חורבן גדול.

מידות טובות

סיפר בנו הגר"ש שליט"א שבעת שהציעו לו את השידוך עם בתמרן הגר"ח זצ"ל אמר לו אביו רבינו על הגר"ח מסתמא הוא מגדולי הצ"ח שבדור [בשנים ההם ג"כ], אבל בעיקר הוא הבעל מידות הגדול ביותר בדור.

תשמעי לבעלך

בספר מאחורי הסוד אודות ר' דוב לוי מקים שיח סוד בירושלים מסופר: שוב לילה. שוב חדר לידה. שוב עצב במקום שמחה. האבחנה: תסמונת דאון. אחות עומדת בהיכון, בידה מזרק מלא חומר הרגעה. ההורים לא ידעו. הם לא ידעו שלא מדובר בתינוק רגיל.

האמא, גברת הלפרין, אם לשלושה ילדים 'רגילים' מצויה בהלם מוחלט. אבל האבא, הוא מזועזע ברמות של קפיצה מג בית החולים. "השם נתן לנו אותו, והוא גם ייתן לנו את הכוחות", אומרת היולדת אמיצה בקול חלוש.

האבא לא מצליח לחשוב ככה. למעשה, הוא לא מצליח לחשוב כלל. הוא מתהלך כהמום. חוזר הביתה לארגן את הילדים האחרים. הוא מתקשר לחבר שלו, שהוא עובד סוציאלי. "מה זה אומר בדיוק", הוא שואל אותו, "תסמונת דאון?"

אני אתן לך ספר על תסמונת דאון, תקרא ותבין הכל". הספר מחמיר את המצב. כל המחקרים של לפני 30 שנה נעשו על ילדי מוסדות כי פעם נטו לשים ילדים כאלו במוסדות. כך שהספר, המבוסס על מחקר של ילדי מוסדות, עשה לו שחור בעיניים. הרב הלפרין יושב ועושה עבודה. כותב טבלאות:

בגיל 3 יתחיל למלמל. בגיל 5 ייגמל. בגיל 7 יתחיל (אולי) לדבר... בכלל, את הילדים הללו שולחים למוסדות כלליים, כאלו שלא לומדים שם להתפלל, לברך או לאכול מהדרין... איך ייראה הילד? איך ייראה הכל? שקלול מדויק הוא עושה... ומגיע להחלטה

"לא נוכל לעשות את זה! נשאיר את הילד בבית חולים!" "מה?" האם החלושה מנסה להתיישב על המיטה, הכרית נשמטת, א מ א! היא לא יכולה לחשוב על לעזוב את הילד הקטן הזה פרוצור המתוק מהרגיל. המחשבות מתערבלות במוחה וגם הדמעות.

'איך אגדל אותו? אם הוא יעבור לידו ויסלוד ממנו?' המחשבה הזו לויתה אותה. זה משהו שצריך לעשות יחד, גידול ילד. ובכלל, מערך הבית

השהות מסביב לילד כזה, ואני חייבת את אביו. הלומה, כואבת ומיוסרת, נכנעת לבסוף לקול ההיגיון והשאירה אותו בית חולים.

הכל כל כך קשה! הפרידה מהתינוק. הפסקת ההזנה הטבעית, היא הולכת עם ההיגיון. "יש לי שלושה ילדים בבית, ובעל, אשמור לפח על הקיים", מנסה האומללה לנחם את עצמה, אבל לא מפסיקה לחשוב. למשך עשרים ואחד הימים בהם התינוק, שבינתיים נערכה לו ברית במנין מצומצם ושמו נקרא מוטי, נשאר במחלקה.

ביום העשרים ואחד מתקשרת אליה חברה טובה ששמעה מהסיפור "את יודעת שאני מאמצת ילד תסמונת דאון", היא אומרת לה, "מה רע אגדל אותו גם. כאומנה?"

זו בשורה טובה של ממש. לראשונה מזה חודש היא נושמת לרווחה לפחות אדע איפה הוא נמצא, מי מטפל בו, ואוכל ללכת לבקר, היא אומרת לעצמה.

מתחילים לטפל בפרוצדורת האומנה. בינתיים מוטי בבית חולים.

באמצעם של ההליכים הביורוקרטיים, מתקשרת אישה מסתורית מבית החולים ואומרת להם בטלפון דברים מפחידים: "שתדעי, שעושים הילדים האלו ניסויים..."

הבעל קצת נבהל. הוא הולך לרב ושואל: "מה עושים? מה עושים?"

הרב אומר: "קחו אותו בינתיים לבית שלכם, ליתר ביטחון..."

וכך, מגיע מוטי המתוק הביתה.

תינוק חמוד ושקט, שאפשר לגדל אותו כמו תינוק רגיל!

הוא נוח מאוד. רגוע. הם נקשרים אליו. האם והילדים. אבל האב, עדיין מסויג. לא מוכן להתייחס אליו.

מוטי נולד בחודש אלול. בתפילות של אותם ימים נוראים מתפללת הלפרין כפי שלא התפללה מעודה.

תפילתה מתקבלת מייד! היא משיגה דיחוי משמעותי - הילד של החברה חלה בצהבת, והיא אומרת לה, נדבר עוד חודש...

בינתיים הילד אצלם בבית. מיום ליום הוא יותר שובה לב ויותר חמוד. ומיום ליום גם ההתלבטות קרבה לפתחה יותר ויותר: הרב הלפרין נותר בדעתו ובריחומו מהילד. דבר שמעצב אותה ללא סוף. היא חושבת לעצמה הרי ילדי תסמונת דאון הם ילדים שחיים דרך רגש וזקוקים רק לאהבה. ואם האבא לא יאהב אותו והילדים יחקו אותו חלילה? זה הולך לקרוע את המשפחה כך או כך.

'מה עושים?' היא מצויה בדילמה נוראית.

היא החליטה לפנות. לרב שטינמן.

הלכה ושטחה בפניו את הסיפור והוא אמר מייד ובלי היסוס: "תעשי מה שבעלך אומר!"

תשובתו הנחרצת הייתה לא פחות משוק עבודה. היא הייתה צריכה לגייס את כל כוחות נפשה כדי לעשות את מצוות הרב. אבל דעת תורה היא דעת-תורה! היא הרגישה שהשם מנסה אותה, והחליטה לעמוד בניסיון! באוטובוס חזרה הביתה ישבה ודיברה עם השם.

אישה רגילה למראה יושבת על ספסל רגיל למראה, אבל כמה עוד דברים ויושבים איתה על הספסל הזה: כאב, אין אוניס, ולב אחד מתכווץ.

שפתיה נעות וקולה אינו נשמע. "אבא בשמיים", היא אומרת לו, "הרב אמר? נעשה את זה בשמחה! מיד!"

וישכם אברהם בבוקר! לחתוך בבשר החי בלי הרדמה!

היא מגיעה הביתה, מזמינה עובדת סוציאלית, אוספת את הילדים ואומרת להם כך: "יש לנו פה הזדמנות לקיים דעת תורה!"

העובדת הסוציאלית מסבירה להם כמה דברים...

הילדים מקבלים את הדברים כפשוטם ואינם שואלים שום שאלה.

ככה הרב אמר וזה מה שאנחנו הולכים לעשות!

לבעלה היא אומרת: "החלטתי שמה שאתה רוצה נעשה".

היא אומרת את זה ממקום רגוע ובטוח, משום שהיא בטוחה פנימית, הרב הקדוש הוא המצפן שלה.

ואז מתרחש מפנה פלא!

הסערה הדמיונית, שנשבה בבית בלא קול עד לפני יום, נרגעה בבת אחת! גברת הלפרין ובעלה מצאו את עצמם במזג אוויר רגוע. איש לא מתקיף ואיש לא מותקף. שקט פנימי מבורך.

ופתאום, משום מקום, אומר אבא הלפרין: "בואי נלך לקנות עגלה!"

היא לא שואלת שאלות ולא אומרת מילה מיותרת. הם הולכים לחנו הקרובה, ולמוכרת היא לוחשת: "תוציא לי בבקשה את העגלה הכי יקרה שיש לך..." כשהיא אומרת בליבה: 'אולי אם הוא יוציא כסף הוא ייקר יותר'.

ואכן. הם קונים את העגלה הכי משוכללת שיש. ולא זו בלבד... תוך שהם בחנות, הוא פונה למדור הבגדים, ומתחיל לקמה... אחר כך לאזור הצעצועים, ובזרז כהנה וכהנה.

הם חוזרים הביתה עמוסים בצידוד לתינוק מכל הסוגים.

ופתאום. הם מפסיקים לדבר על הנושא הזה!

הילד נשאר.

ופתאום האבא מתחיל לאהוב אותו. ולא סתם לאהוב. לאהוב יותר. מהתינוקות הקודמים!

מוטי הופך להיות אחד הילדים המושקעים והאהובים בתבל...

יום אחד מגיעה האם לבדיקה אצל הרופאה הפרטית שיילדה אותה שהייתה ערה לדילמה והשתתפה בצערה, והיא שואלת אותה איך הסתדרה גברת הלפרין מספרת לה על הרב שטינמן, והרופאה מתפעלת ואומרת: "רב חכם יש לכם. רב חכם! את יודעת, אני מבינה מעמית, שיש התפתחות גדולה ומשמעותית בציבור החרדי בכל מה שנוגע לחינוך מיוחד". (מאחורי הסוד עמ' 69)

מתי לא ענה

מספר הג'ר יהודה אריה דינר שליט"א: זכרונותי שזכיתי לשאול את מרן הגרא"ל שטיינמן זצ"ל שאלות רבות בכמה חלקי התורה ובהרבה ענייני החיים, וראש הישיבה ענה על הכל בבהירות ובפשטות, חוץ מפעם אחת ששאלתי על מלמד אחד בחיידר שלימד לתלמידים הלכות תפילה, ולמדו שם את האיסור החמור לדבר בשעת חזרת הש"ץ, ונעמד אחד מהילדים ושאל שהרי אבא שלו כן נוהג לדבר בחזרת הש"ץ ואיך זה יכול להיות... אותו מלמד ניגש אלי ושאל מה לענות לאותו ילד, אם יגיד לו שיש בזה כמה מנהגים הרי זה שקר וזה ח"ו יגרום רפיון, ואם יגיד לו שאביו עובר על השו"ע זה עלול לגרום לילד לזלזל באביו, אמרתי לאותו מלמד שאשאל את ראש הישיבה, על שאלה זו אמר לי ראש הישיבה שהוא לא יודע מה לענות!

לראות עבד ה'

מספר ר"י יעקבזון אבי שליט"א התחתן כאמור עם נכדתו של מרן הסטייפלער, בת-בתו למשפחת ברזם. והנה, מנהגם של הזוגות הצעירים הוא לחלק את לילות-הסדר בשנים שלאחר החתונה, פעם אצל הורי האשה ופעם אצל הורי הבעל. מה שקרה אצל אבי שליט"א הוא, שמיד לאחר נישואיו, פנה אליו אביו - הגה"צ רבי מרדכי-עמרם יעקבזון זצ"ל, משיג דיישיבת 'תפארת ציון' - ואמר לו 'כיון שזכית להינשא לנכדתו של מרן זצ"ל, אתה פטור מלהגיע אליי בלילות הסדר בשנים הבאות, ויותר מכך - אני מבקש ממך לא להגיע אליי! עדיף שהילדים ישהו ליד שולחן-הסדר של הסטייפלער, אמר.

ברם, לאבא שלי היה קשה קצת לקיים את דברי אביו, באומרו ש'אם אהיה סמוך תמיד על שולחן של הסטייפלער, לא אוכל לקיים כראוי את מצוות 'והגדת לבנך', שכן אשב שם כעבד קמיה מאריה, ולא אוכל לפתוח את הפה'.

אבי שליט"א הלך להתייעץ בענין זה עם מרן הגרא"ל שטיינמן זצ"ל שהשיב לו תשובה מעניינת ועמוקה מני ים. 'המצוה הגדולה של והגדת לבנך, תקיים בצורה הטובה ביותר אם הילדים יהיו ליד שולחן של הסטייפלער'. אבי שליט"א,

אומר הבן, ביאר את תשובת הגרא"ל באופן נפלא, והוא, שתכלית יציאת מצרים היא כדי שנהיה עבדי ה', ובה שהילדים רואים דוגמא למופת של עבד-ה', כבר הרווחנו את התכלית. וכך במשך 12 שנים רצופות היה אבי שליט"א לבילי הסדר אצל מרן הסטייפלער, מסיים הגר"י יעקבזון.

חדרנות ומעשים בדרך הנכונה לבחירת ישיבה גדולה

מרן רבינו זללה"ה כאשר היה נשאל ע"י בחור כשמסיים את שנות הבחורות בישיבה קטנה ופניו מועדות לישיבה גדולה ושאלתו לאיזה ישיבה ללכת, היה עונה, כל הישיבות טובות, ובדרך כלל לא אהב לומר לבחור לך לישיבה פלונית, ולפעמים היה עונה על שאלה זו בפירוש, אני לא מכיר אותך ולא את השאיפות שלך, ואיך אני יכול להורות לך לאן ללכת.

אם תצמד לרבנים בישיבה תוכל להתעלות מאד מאד

מעשה בבחור שראש הישיבה שלו, בישיבה קטנה, המליץ לו ללכת ללמוד בישיבה לא כ"כ מפורסמת ולא כ"כ גדולה ושאלו נהירה גדולה לשם, אך מנגד יש שם צוות טוב שיוכל רבות להתעלות מהם. הוא התלבט מה לעשות, ובפרט שחברו שכנע אותו לבוא עמו לישיבה האחרת, המפורסמת יותר, בטענה ששם נתעלה ביותר ונסיים ש"ס, וכמובן שבשידוכים "יחספו אותו".

הסתפק הבחור מה לעשות, ונכנס לשאול את רבינו זצוק"ל. שאלו רבינו "מדוע רה"י שלך ממליץ לך שם?! שמא הוא חושש שבמקום גדול לא תמצא את מקומך", ואמר לו רבינו יסוד שעליו לדעת, שגם במקום קטן אפשר לעשות שטייגען, ובפרט שיש שם רמ"ם טובים וחז"ל אומרים "עשה לך רב", ואם תצמד שם לרבנים תוכל להתעלות מאד מאד. [לאחר מעשה התברר, שהתלמיד שמע לעצתו של רבינו זצוק"ל והלך לישיבה המדוברת, שם זכה להתעלות עד למאד לתלמיד חכם גדול, ובתקופת השידוכים "חטפו" אותו]

כמה שיש פחות כבוד, יש יותר סיעתא דשמיא

במקרה דומה אמר רבינו לבחור שבא לפניו להיוועץ, "למה אתה לא רוצה ללכת לישיבה הזו והזו, כבוד?! והוסיף רבינו "דע לך שכמה שיש פחות כבוד, יש יותר סיעתא דשמיא, יותר הצלחה בלימוד".

ענה הבחור שהוא מתבייש בפני חבריו שילעגו לו שהולך לישיבה זו. ענה לו רבינו ואמר "כל הביזיון הוא רק במשך שלשה שבועות, בין הזמנים אב בלבד, אז פוגשים חברים ושואלים להיכן אתה הולך ללמוד? ומתבייש לומר למקום פלוני, אך בתחילת חודש אלול כל אחד פונה לדרכו, והפיקח שהלך לישיבה כפי רמתו הלימודית, מתעלה, אבל מי שמושפע מכבוד החברה והולך ללמוד במקום שלא כפי רמתו הוא נופל ומתחרט על מעשיו ועצת רבותיו, אך לא מתאים לו כבר לעבור לישיבה ברמתו, וחבל".

לרדת יותר קל. לעלות זה מאד קשה

פעם נכנס אב עם בנו, והאב רצה שילך ללמוד בישיבה יותר 'פרום' אבל הבן רצה יותר פתוח, והוחלט שרבינו יכריע לאיזו ישיבה ילך (הבחור התקבל בשתי הישיבות).

רבינו פנה אל הבחור ואמר לו, לדעתי כדאי לך ללכת לישיבה היותר 'פרום' כרצון אבין, שאז אם לא תצליח, תמיד תוכל ללכת לישיבה השנייה כרצונו, אבל אם תלך לישיבה כרצונך ולא תצליח בה, אזי כבר לא תוכל ללכת לישיבה שברצון אבין [לשונו ה' לרדת יותר קל, לעלות זה מאד קשה].

'ישיבה טובה' או 'ישיבה מתאימה'

אחד ניגש לבקש ברכה מרבינו שבנו יתקבל לישיבה 'טובה'. שאלו רבנו: 'ישיבה טובה או ישיבה מתאימה' ותו לא מיד.

ומספר אותו אדם שלמעשה הצוות בישיבה שלו שכח לרשמו למקום שהם מאד רצו, ובליט ברירה היה צריך לשלוח את בנו לישיבה חדשה שנפתחה בחודש אלול, והבחור הצליח שם מאד מאד. כאחד ממייסדי הישיבה הוא הרגיש מאד טוב והתעלה והיה לבחיר הישיבה, וסיים שמסתמא זו הייתה ברכתו של רבנו שילך לישיבה המתאימה לו.

'אם יש כוז שאיפה, ודאי שהוא יצא א'פיינער למדן'

נכנס אליו ראש ישיבה של ישיבה קטנה ושאלו, שיש לו תלמיד שמתעקש מאד ללכת לישיבה מצוינת שמעמיקים בה, ובאמת זו הייתה שאיפתו, רק שהבחור לא שייך לזה כי היה חלש בכישורונותיו, והבחור מתעקש ולא מסכים להשתכנע שזה לא טוב לו, וענה לו רבנו 'אתה רואה כוז שאיפה, אז גם אם הוא לא יצא רעק"א ודאי שהוא יצא א'פיינער למדן, וחשוב שינצל את הזמן'. וכך התווה. בדורנו עדיף ראש לשועלים מזנב לאריות.

ככשאלוהו האם נכון מה שאמר בשם מרן הרב שך שבדורנו עדיף להיות ראש לשועלים ולא זנב לאריות, ענה 'שבבחורים זה ודאי כך.

תשובות ללב שומע

ישנם בחורים שמחליפים הרבה חברות, אינם מסתדרים עם חברות. איזו עצה ניתן לתת לאותם בחורים למצוא חברותא אחת לאורך זמן? יש יצר הרע, וכך זה גם מצוי בחיי שעה, וכי שם זה לא חברותא? גם לחיי שעה יש יצר הרע. אבל ממנו הם רוצים להיפרד (מחברותא לא מועילה)!

איך ניתן להחזיק חברותא טוב?

להתמודד מול היצ"ר צריך לתת לו הרבה סטירות, וזה על ידי שמאכילים אותו הרבה חזיר. תוס' בב"ק דף י"ט על הגמרא שאומרת חזיר שאכל חתיכה של בשר כותב תוספות דאכילה על ידי הדחק היא. החזיר לא אוכל בשר? אבל התוס' כותב שזה אכילה על ידי הדחק. [א.ה. רבות היה נשאל רבינו על כגון דא: והתבטא דהרבה פעמים העניין הוא גאוה שלא מתאים לי ללמוד עם הבחור הזה וכדר, ולכאורה זו היא תשובתו כאן, שצריך להאכיל את היצ"ר אפילו באכילה על ידי הדחק (שגם אם החברותא לא מושלם זה אכילה ע"י הדחק בשביל היצר הרע) ואז יש סיכוי שיצליח עם כל חברותא.]

בגמ' כתוב שליצר הרע יש שבע שמות, ובאחד מהשמות נקרא רע, ואת השטן צריך לרמות. ואיך מרמים, שכתוב שצריך לתת לו סם והסם שלו זה התורה.

כתוב אנו עמלים והם עמלים, בעבר זה או לשבת וללמוד בישיבה או ללכת לעבוד קשה. היום זה נראה אחרת יש עולם פתוח והבחורים חושבים שזה אנו עמלים והם אינם עמלים, נדמה להם כי יש קלילות מחוץ לישיבה יותר מאשר בישיבה, איך ניתן להסביר לבחור שאין הבדל בין אז להיות?

צריך להכות בו (להסביר לו טוב) עד שהוא יבין טוב, אם רוצים להכות אפשר, רק שלא רוצים, כי עצלים. כמו שהיו אומרים על הגוי שעבר ע"י

יהודי ולא הכהן (שהרי המציאות היא שעשיו שונא ליעקב) זה לא בגלל שהוא אוהב את היהודי, אלא בגלל שהוא עצלן.

בכ"ז איך אפשר להסביר את זה לבחור?

לגנוב זה קל, וכמו שאדם יודע שלא גונבים אפילו שזה קל, כך עליו לדעת שלהשיג משהו, צריך להשיגו ע"י עמל.

א.ה. כאשר רבינו נסע לצרפת לחזק הקהילות דשם, נשאל שם שאלה כדלהלן: איך ניתן לחזק את התלמידים כנגד מה שהעשירים וכדו' נחשבים ביותר בעיני התלמידים והם הדוגמא של הצעירים? זה לא רק בצרפת, בכל העולם זה כך, מה אפשר לעשות, צריך להתגבר כנגד זה, והרמב"ם (הל' דעות פ"ו ה"א) כתב דרך ברייתו של אדם להיות נמשך בדעותיו ובמעשיו אחר רעיו וחבריו ונוהג כמנהג אנשי מדינתו וכו' ואם היו רעים וחטאים שאין מניחים אותו לישב במדינה א"כ נתערב עמה ונוהג במנהגם הרע יצא למערות ולחוחים ולמדבריות ע"ש. אמנם מי יכול ללכת למדבר, ואומרים דחזו"א זצ"ל אמר דבזמנינו הישיבות זה המדבר, דא"א להיות במקום אחר, כי כולם זה רק כסף וגשמיות, ואם צריך ללכת למדבר, המדבר זה הישיבות, ואתם שנכנסים ללמוד שנה אחת בישיבה, מקוים שע"י זה תתרוממו לראות מה התכלית המבוקש, הרי כמה שנים אדם חי, ואם הוא יחי' את שנות חייו באכילה שתייה ושינה ואח"כ ילך לעולם האמת מה הוא יעשה שם, אם הוא יתעשר איזה תכלית יהא לו מזה, הוא יאכל וישתה וישן ואח"כ ימות, וכי בשביל זה הקב"ה ברא אותו. ה' יעזור שבשנה הבאה תהיו כבר יותר חזורים עם רגשי אחריות כלפי עצמכם וכלפי הציבור ביראת שמים בתורה, ומקוים שתתרוממו קצת, ואז יהי' עוד יותר טוב עכ"ל]

יש בחורים שהתרגלו לקום בבוקר מאוחר מה אפשר לעשות?

תמיד היה כך, כבר אמר שלמה המלך עד מתי עצל תשכב.

יש קהילות שעושים עסק מעניני קדושה וטהרה, ולאחרונה קמו קווי טלפון שאינם תחת פיקוחם של גדולי ישראל, והרבה בחורים תמימים מתקשרים לשם על הבעיות האלו, איך בחור צריך להתמודד עם זה. יש כאלו שע"י הדיבורים נכשלים אז עדיף לא לדבר?

חז"ל כבר אמרו אכלתי ואוכל עוד. וכדי להגיד צריך לומר אפשי ואפשי. א.ה. נראה כי כוונת רבינו היתה לדברי המדרש בר"ר י"ט; שבשעה שהקב"ה הוכיח את אדה"ר המן העץ אשר צויתין לבלתי אכל ממנו אכלת. השיב אדה"ר שהאשה נתנה לי מן העץ, ואוכל. וחז"ל אומרים על כך אכלתי אין כתיב כאן אלא ואוכל, אכלתי ואוכל. והיינו שבלביו של אדה"ר היה להמשיך לאכול. והביאור שפעמים שכאשר האדם נזכר בעבירה הוא מתפתה לשוב עליה. והדרך הנכונה היא לדעת שיש יצה"ר, אלא שעלינו להתגבר עליו והוא כעין המובא בילקוט שמעוני (ויקרא רמז תרכו): אמר רבי אלעזר בן עזריה, מנין שלא יאמר אדם אי אפשי לאכול בשר חזיר אי אפשי ללבוש כלאים אי אפשי לבא על הערוה, אלא אפשי אבל מה אעשה ואבי שבשמים גזר עלי, תלמוד לומר ואבדיל אתכם מן העמים להיות לי, נמצא הפורש מן העבירה מקבל עליו עול מלכות שמים].

א"כ עדיף לא לדבר ע"ז?

כן. יוסף הצדיק התנסה בנסיון, העולם חשב שיוסף הוא הרשע ואילו המרשעת היא הצדקת!

א.ה. נראה שהכוונה, שיוסף ששתק הוא היה הצדיק האמיתי, ואילו המרשעת שפטפטה, היא הטמאה. (גליון לב שומע)

לא לערוך באמונה

מספר הרה"ג ר' ברוך גרינבוים: לפני שנים רבות נכנסנו לרבינו הגדול רשכבה"ג מרן ראש הישיבה רבי אהרן לייב שטיינמן זצ"ל, אחר שפנה אלינו אחד מגדולי מחזירי התשובה ואמר שבחורים מעולם הישיבות שולחים אליו עשרות מכתבים כל שבוע בשאלות של אמונה, והוא ביקש שבגליונות 'לב שומע' נציג את השאלות באמונה, והוא ישיב, בבחינת 'נר לאחד נר למאה'. נכנסנו לר' אהרן לייב, - מי יתן לנו תמורתו - והוא שלל את זה, 'בשום אופן לא. דבר ראשון למה לפתוח את השאלות האלו לבחורים שהשאלות האלו לא פתוחות להם', ואח"כ, - בחיובו הבלתי נשכח - הוסיף, 'חוץ מזה, מי אומר, שהגדול ההוא יודע לענות את התשובות כפי מה שצריך, ולכן עדיף לא לענות תשובה שאינה מדויקת', ולא נתן לפתוח את זה בשום אופן. (שם)

תבדוק יותר

מספר הרב יהודה שטיינהרט: הגעתי פעם לביתו של מרן רה"י הרב

שטיינמן זצ"ל, ואמרתי לו, הגיע אלי בחור שיש לו כמה אלפי דולר חובות, שואל רה"י, ומה הוא רוצה לעשות אחרי שיחזיר את החובות? לא יודע. אמר ראש הישיבה לך תשאל אותו. הבחור עמד בחוץ, שאלתי אותו, אמר הבחור, החובות לא יתכסו. אמר לי רה"י, אתה עוד צעיר, לך תבדוק מה קורה שם. לקחתי את הבחור, טיילתי איתו, נסענו לים. ומספר לי הבחור, שפעם מישהו פיתה אותי להכנס לאינטרנט, ומאז הוא סוחט אותי כל הזמן, כבר שנה שלימה, נתתי לו כבר \$18,000, גנבתי מאבא שלי, לויתי מכל הגמחי"ם, והוא מתעלל בי שיפרסם עלי, ומדובר באחד הבחורים הכי טובים בישיבה, פגשתי את הבחור, וסידרנו את העניין, והיום הבחור הזה ר"מ בישיבה קטנה. (שם)

תועלת החזרה בימי הנעורים

שח רבינו: ב"ה במשך השנים שלומדים בישיבה, כל אחד בודאי השיג הרבה תועלת, בלי שום ספק כל אחד לפי דרכו השיג תועלת, ועכשיו בסוף הזמן כל אחד הולך עם הרבה דפי גמרא, העיקר הוא דלאחר שלומדים צריך ג"כ לחזור, ונראה מה שרואים מהגמרא עד כמה גדול הענין של חזרת הלימוד, וצריך לזכור את הלימוד, ובסנהדרין (צ"ט א') איתא רבי יהושע אומר כל הלומד תורה ומשכחה דומה לאשה שיוולדת וקוברת, ממילא צריך מאוד לחזור ולדעת מה שהשיגו שלא יאבד ממנו. והנה בשבת (כ"א ב') אמרינן על דין דנר חנוכה אם כבתה זקוק לה ואם מותר להשתמש לאורה, א"ר ירמי' מ"ט דרב, קסבר אין זקוק לה ואסור להשתמש לאורה, אמרוה רבנן קמי' דאבבי משמי' דר' ירמי' ולא קיבלה [פרש"י שלא חשבו לסמוך על דבריו], כי אתא רבין אמרוה רבנן קמי' דאבבי משמי' דר' יוחנן וקיבלה, אמר אי זכאי גמירתי' לשמעת' מעיקרא [פרש"י אילו הייתי זוכה ללומדה הייתי גורסה כשמעתי ראשון], והא גמרא, נפקא מינה לגירסא דינקותא [פרש"י מתקיים יותר משל זקנה].

וצ"ב הרי אבבי זכה לשמוע שמעתתא זו בצעירותו, רק שלא החשיב את ר' ירמי' לקבל את דבריו, ועכשיו כששמע זה בשם ר' יוחנן הוא קיבל, וא"כ מה חסר, הרי את השמעתתא הוא כבר שמע בצעירותו, רק שאז הוא לא החשיבו לקבל את דבריו, ועכשיו הוא קיבל מה שכבר שמע אז, ומה חסר.

אלא פרש"י מפרש אילו הייתי זוכה ללומדה הייתי גורסה, דהיינו שהי' חוזר, ועל זה הוא הצטער, דאם הי' זוכה, הוא הי' חוזר על זה מאז, וע"י שהי' חוזר הי' נשאר לו עוד יותר, ומה שעכשיו יחזור, זה כבר לא יהי' אותו תועלת כמו אם הי' חוזר אז כשהי' יותר צעיר, והנה לא כתוב כמה זמן הי' בין שמיעתו הראשונה לשניה, ויתכן שזה הי' רק אחרי שנה אחת או אפי' פחות, אבל כיון שבזמן ששמע הוא הי' קצת יותר צעיר, ואם הי' חוזר על זה אז, זה הי' נשאר יותר ממה שעכשיו, ואע"פ שגם עכשיו יחזור, אבל זה לא אותו הדבר.

הרי כמה חז"ל החשיבו את הענין של חזרה, דעצם הדבר הוא כבר שמע בצעירותו, אבל עכשיו הגירסא דהיינו החזרה הי' יותר מאוחר, אבל זה העיקר, ממילא כל מה שאדם לומד בימי הנעורים כשהוא צעיר, אין לתאר איזה חשיבות שיש לו, בדרך כלל כשאדם צעיר הוא לא מבין כ"כ את החשיבות ומזלזל קצת, ושם בגמ' הי' סיבה דבגלל שאבבי לא סמך על רב ירמי' הוא לא קיבל את דבריו, אבל כל פעם אם רוצים לדעת עד כמה חשיבות הדבר, רואים כפי כמה שהאדם חוזר על זה, ואם לא חוזר, זה סימן שהדבר לא חשוב בעיניו, וע"י שחוזר זה נשאר קנין תמידי, משא"כ כשלומד יותר מאוחר.

וא"כ בחור שלומד בישיבה, כמה דברים שלמד במשך השנים שהי' כאן, אם יחזור על זה, כמה שיותר יחזור, זה ישאר קנין תמידי לכל חייו, ומה שילמד יותר מאוחר זה לא אותו דבר, צריך לנצל את הזמן כל זמן שצעירים לחזור על כל מה שלומדים, וכל החיים יהי' מאושר, והקב"ה יעזור שכל אחד מהם ישתדל לחזור וללמוד, וכמה שיותר יהא לתועלת לכל החיים, ויעזור שיוכל לצמוח לגדול בתורה ויראה כרצונו יתב'. (ימלא פי תהלתך עניני תורה - מהדורה חדשה)

מה יעשה אה"כ

שח לנו בעל המעשה שנפגש עם בחורה כמה פגישות והרגיש שרוצה לסגור אבל היה לו פחד מה יהיה בעתיד ולכן לא הצליח לסגור. נסע עם אביו לרבינו וסיפר לו את הענין. שאלו רבינו איך העיז ליסוע לכאן הרי יש נוסעים ונהרגים רח"ל בתאונת דרכים, אלא אנו עושים את שלנו בדרך הרגילה וה' עושה את החשבון שלו. כך גם בשידוך שאתה מרגיש שזה השידוך שלך תסגור, ותשאיר להקב"ה לדאוג לאה"כ.

מעטרת עצמאות

מזסדות דז'יקוב

לעטר ברזא יקירא

ממשנתו של מרן אדמו"ר שליט"א

יין של טבל שהפריש ואמר תרומתו בתוכו האם התרומה בטיבל ברוך

דביטול ברוך, וגבי גיגית כ' דמיעוט היין שזב מהענבים בשבת בטל ברוך היין שזב מהענבים מערב שבת ותיקשי הא היין שזב בשבת נולד בתערובת והיאך בטל ברוך, ותי' הפלית ז"ל דהכל תלוי במבטל, וענבים חסר, ובמבטל הא הי' ניכר בפני עצמו קודם שנתערב האיסור לתוך, וכ"כ הפמ"ג ז"ל ב"יור"ד סי' ק"ו משב"ז אות י"א. ומעתה לדברינו הנ"ל, נראה לבאר דב' ההלכות שכ' המרדכי ז"ל, חזא הא דבנוול בתערובת ליכא דינא דביטול ברוך, ואידך הלכה דגיגית, יסודם אחד, דאם המבטל לא עמד בפני עצמו אין בכוחו לבטל ואע"פ דגם האיסור לא עמד בפני עצמו, ואם עמד בפני עצמו בכוחו לבטל.

ואידך הלכה דגיגית נמי יסודו בהך סברא, דכשם דלגבי המבטל אמרי' דאם לא עמד בפני עצמו איקלש כחו בתערובת ואין בכוחו לבטל את המיעוט, ה"ה כשדבר המבטל לא עמד בפני עצמו הוקלש כחו כ"כ עד שנתחשב כאינו ממצא כלל בתוך התערובת וממילא גם בדשיל"מ הוא מתבטל, וכן מוכח מל' הפלית ז"ל דגם הלכה דגיגית הוא מכת סברא זו דנולד בתערובת, יעו"ש.

והשתא לפי"ז, למאי דכ' הגרי"א ז"ל הנ"ל מדבריו הראשונים ז"ל בחולין מוכח דלא ס"ל לסברת המרדכי ז"ל אלא ס"ל דגם בנוול בתערובת איכא דינא דביטול ברוך, א"כ ה"ה דפליגי אידיד דינא דמרדכי ז"ל גבי גיגית, דכיון דחזי' דגם בשתרווייהו נולדו בתערובת ההיתר מבטל האיסור והיינו דנולד בתערובת אינו מקלש כח הנוול ומאלם כח הניכר בפני"ע, א"כ ה"ה לרשיל"מ.

אלא גרוף המרדכי דכתיבנא לא נהירא כ"כ, דלפי"ז התינח כשהאחד נולד בתערובת והשני עמד בפני עצמו שפיר אמרי' דהוקלש כחו משום, אבל בשתרווייהו נולדו בתערובת א"כ כח האיסור וכח ההיתר שוים וא"כ מעתה דההיתר הוא הרוב אמאי לא יבטל את האיסור, וצ"ע.

[א] הנודע ביהודה ז"ל בתניא יור"ד סי' נ"ד כתב ליתן טעם לדברי המרדכי ז"ל וז"ל "אמנם היינו רק בביטול אשר מתורת רוב אתנין עלה וילפ" ל' מקרא דאחרי רבים להטות דכתיב גבי סנהדרין, וענינו שהיה דומיא דסנהדרין שהם ודאי אינם מעורבים מתחילתם, ויעו"ש שכ' דבתערובת חל כלל מין באינו מין דביטול אינו מתורת רוב אלא משום טעם האיסור לא נרגש, כגם זה לדעת המרדכי ז"ל מהני ביטול בששים אפי' בנולד בתערובת, ולדבריו ז"ל דברי המרדכי ז"ל אינם מסברא אלא גזה"כ דלא מצינו ביטול אלא דומיא דסנהדרין.

וקשיא טובא לפי"ז, א"כ דאין זה מסברא אלא משום דלא מצינו ביטול אלא דומיא דסנהדרין, מאי דאומי' דהמבטל מהמתבטל, כי היכי דבעי' דהמבטל הי' עומד בפני עצמו דומיא דסנהדרין ומה"ט כל שהמבטל לא עמד בפני"ע אין בכוחו לבטל, נימא הכי נמי לענין המתבטל, דכל שהמבטל לא עמד בפני עצמו אין דינו

הראי', עוד הוכיח הגרי"א ז"ל מדברי הר"ן ז"ל גבי זוז"ג דס"ל דלא סבירת המרדכי ז"ל, ועי' לקמן, וכן הוכיח מדברי הרמב"ם ז"ל גבי איסור של מעש"ש.

והנה המרדכי ז"ל מייירי כשגם ההיתר וגם האיסור נולדו בתערובת, ויש להסתפק היאך יהי' הדין כשאחד מהם עמד בפני עצמו והשני נולד בתערובת האם גם כזה ליכא דין ביטול ברוך, והנה כשההיתר עמד בפני עצמו והאיסור נולד בתערובת לתוך ההיתר, מצינו להמרדכי ז"ל גופי' בפ"ק דשבת רמז רנ"ט דגיגית שיש בו ענבים ויין מותר לשותת מן היין בשבת ואע"פ דהיין זב מן הענבים בשבת ויין זה איסור כדאמר' בשבת קמ"ג ב', מ"מ מותר, דרוב היין שבגיגית זבו מהענבים קודם השבת והמיעוט שזב בשבת בטל ברוך היין המותר, ולא עוד אלא דבכה"ג כח המבטל שעמד בפני עצמו אלים טובא ומבטל האיסור אפי' ביש לו מתירין דהא יין הזב מן הענבים בשבת יש לו מתירין שיכול לשותת היין לאחר השבת.

אבל כשהאיסור עמד בפני עצמו ואח"כ נולד ההיתר לתוך בתערובת, באנו בזה למחלוקת רבנן בתראי ז"ל האם ההיתר כשהוא רוב מבטל האיסור המועט, דדעת הפלית ז"ל כפי' ק"ב פלית סק"ח, דאין בכח ההיתר לבטל האיסור ומשום סברת המרדכי ז"ל דנולד בתערובת אין ככחו לבטל, ודעת המנח"ח ז"ל הנ"ל דבכה"ג גם לדעת המרדכי ז"ל ההיתר מבטל האיסור, דהמרדכי ז"ל לא קמריי אלא בששניהם נולדו בתערובת.

וצ"ע במאי פליגי רבנן בתראי ז"ל, ונלע"ד בעז"ה לבאר הפלוגתא בזה, ובהקדם הא דיש לחקור בביאור דברי המרדכי ז"ל מאי גריעותא דנולד בתערובת. וי"ל ג' צדדים בזה.

[א] ז"ל דסברתו ז"ל היינו משום דיסוד דין ביטול ברוך היינו משום דהמיעוט נעשה טפל לרוב מכת חשיבות הרוב ושם התערובת נקבע לפי המין החשוב שבו, ולפיכך כל שאחד מהם עמד בפני עצמו והשני נולד בתערובת הוקלש כחו של השני, ומה"ט אם ההיתר לא עמד בפני עצמו ונולד בתערובת, גם אם ההיתר הוא רוב, מ"מ א"א לקבוע שם התערובת לפי הרוב דנגד חשיבות הרוב איכא חשיבות המיעוט שעמד בפני עצמו.

ומה"ט גופא כאשר האיסור לא עמד בפני עצמו והוקלש כחו, הרי הוא ממחר להתבטל ויותר משאר תערובת, דההיתר שעמד בפני עצמו אלים כחו ונקרא שם התערובת על ההיתר, ואם ההיתר הוא הרוב ה"ה מבטל את האיסור לגמרי והוי כמי שאינו, ומתשב כלא נקרא עליו שם איסור מעולם, ולפיכך אפי' אם האיסור הוא דשיל"מ, כיון דהוקלש כחו הוא מתבטל ברוך ההיתר.

ולפי צד זה יש לבאר היטב בעז"ה דברי הפלית ז"ל הנ"ל, דהקשה דברי המרדכי ז"ל אהדיד, דגבי רוק כ' דנולד בתערובת ליכא דינא

בפרשתנו ציונו הכורא ית"ש על איסור גיד הנשה, והנה נחלקו רבנן קמאי ז"ל בחלב וגיד הנשה של בן פקועה, ולד שנמצא חי במעי אמו כשנה ששחטו את האם והוא הנקרא שילי, האם החלב והגיד אסור או לא, דדעת הרמב"ם ז"ל כפי"ז ממאכלות אסורות ה"ג דתרווייהו אסירי, ודעת התוס' חולין פ"ט ב' ד"ה בולדות, וכ"ה דעת הרשב"א ז"ל בחולין צ"ב ב' ד"ה ומיהו, דאם כשנשחטה ה' השליל בן ט' חדשים גידו אסור וחלכו מותר, אבל הרמב"ם ז"ל בחולין שם ד"ה ומדמקשינו כתב דחלבו וגידו מותרים דכשם ששחטת האם מתרת כל אברי השליל ה"ה דמתרת החלב וגיד הנשה שלו.

והנה הפלית ז"ל כפי' ס"ד (פליתי סוף סק"א), כתב לענין החלב של שילי, דגם להרמב"ם ז"ל דס"ל דחלבו אסור, כ"ז היינו דוקא החלב שהי' בשליל בשעת שחיטת האם, אבל החלב שגדל בשילי לאחר שחיטת האם מותר, דכיון דשחיטת אמו מתירתו א"כ ה"ה נחשב כבהמה שחוטה וחלב של בהמה שחוטה אינה אסורה, וכתב המנח"ח ז"ל במצוה ג' אות ה' דה"ה לענין גיד הנשה של השליל, גם לדעת הרמב"ם והתוס' והרשב"א ז"ל דגידו אסור היינו רק מה שהי' בשעת שחיטה אבל מה שגדל אחר שחיטה מותר דגיד שגדל כבהמה שחוטה אינה אסורה.

ודן שם המנח"ח ז"ל דמ"מ יש לאסור הגיד הנשה, דכל משהו ומשהו שהגיד מתגדל לאחר שחיטה ה"ה מתבטל ברוך הגיד האסור שהי' עד שעת שחיטה, להסוברים דהיתר בטל באיסור, מיהו למאי דכ' המרדכי ז"ל דכל הנוול בתערובת לא בטיל א"כ מה שגדל לאחר שחיטה לא נתבטל ברוך האיסור דהרי נולד בתערובת, עכת"ז ז"ל.

ובאשר למדנו חידוש גדול מדברי המנח"ח ז"ל בדעת המרדכי ז"ל, הנני לכתוב בעז"ה מה שיש לדון בדברי המרדכי ז"ל.

הנה המרדכי ז"ל בחולין פ' הזרוע רמז תשל"ז הביא קושיא רבינו משולם ז"ל אהא דאמר' בביבא קמ"ה א' דאע"פ דהיבמה צריכה לרוק בפני היבם בשעת חוליצה ודוקא רוק וליא דם, מ"מ יבמה שרקקה דם הוי חליצה מעליא דה"ה לדם כלא צחצוחי רוק, והק' ר"מ ז"ל אמאי דאמי' צחצוחי רוק והרי המיעוט הרוק בטל ברוך הדם, ואין כאן רוק אלא דם.

ותי' רבינו משולם ז"ל יסוד גדול בדנין ביטול ברוך, דדבר הנוול בתערובת אין בו דין ביטול וכיון דהרוק והדם נולדו בתערובת אין מיעוט הרוק בטל ברוך הדם, והמשנה למלך ז"ל כפי"א ממשכב ומושב הי"ד הביא דברי רבינו משולם ז"ל, וכתב דמדברי הראשונים ז"ל בחולין פ"ט א' גבי אבר שיצא חוץ למחיצתו נראה דס"ל נמי כחילוקא דרבינו משולם ז"ל.

אמנם הגרי"א ז"ל בבאר יצחק יור"ד סי' ל"א, הוכיח מדברי התוס' בזבחים כ"ו א' ד"ה שחט, דפליגי על סברת המרדכי ז"ל, והנה כבר הרגיש בראי' זו המל"מ ז"ל הנ"ל ודחה

להיות בטל דלא הוי דומיא דסנהדרין ואפי' היכא דהמבטל עמד בפני עצמו.

וכי תימא אה"ל, אמינא לך א"כ צא ופרנס הא דהנבי" ז"ל גופ"ל בצל"ח בפסחים ל"ד ב' הביא קושיית הפלתי ז"ל הנ"ל מגויגית בשם בנו הגאון מוה"ר יעקבבא ז"ל, ותי' כתי' דהפלתי ז"ל דהכל תלוי במבטל דאם המבטל עמד בפני עצמו והמבטל לא עמד בפניו ה"ז בטל ברוב ואפי' בדשיל"מ יעו"ש, וא"כ הדר תיקשי אי בעי' דומיא דסנהדרין אמאי לא נימא דכשהמבטל לא עמד בפני עצמו ליכא דינא דביטול ברוב, ותיקשי דינא דהמורדכי ז"ל גבי יגיגית.

אלא אם נימא דבכל ביטול ברוב אין זה משום דחל דין על המיעוט להתבטל, אלא יסוד הביטול היינו משום דחל דין על המבטל לבטל וממילא המיעוט מתבטל, וא"כ כל שהמבטל עמד בפני עצמו ובכחו לבטל, לא משגחנין באיכות המבטל האם דינו להתבטל או לא, אלא מידי דממילא הוא, והא דמצינו דדברים חשובים אינם בטלים לכא להוכיח דגם על הדבר המתבטל דיינינן אם בו ביטול הוא או לא, דשאני התם דמחמת שכיבותם אינם מתבטלים, אבל הנ"ל דבעי' למימר דאינו מתבטלים מחמת שנולדו בתערובת זו לא שמענו, ואכתי צ"ע.

[ג] נלע"ד סברא כנונה בבניאור דברי המורדכי ז"ל, דהנה מצינו דהיתר בהיתר לא בטיל ומדברי הר"ן ז"ל בנדרים נ"ב א' ד"ה וקשיא, נראה דהיינו טעמא דביטול ברוב מצינו בדאיכא ב' כוחות המנגדים אחד לשני ועלינו לקבוע מי מהם גובר, אבל בב' דברים שאינם מנגדים אחד לשני אמרי' דאדרבא אחד מחזק את השני יעו"ש.

והשתא לפי"ז נראה דהוה סברת המורדכי ז"ל, דב' כוחות המנגדים אחד לשני היינו דוקא כשכל אחד מהם ה' ניכר בפני עצמו ואח"כ נתערב עם השני, אבל כשנוצרו ב' הדברים יחד וזה צבינונ' יחד, אין כאן ב' מנגדים אחד לשני ואף יצירה אחת המורכבת מב' הדברים יחד, ולא רמאי עלינו לקבוע מי של מי מהם גובר. ולפי"ז כל שאחד מהמיינים עמד בפני עצמו ומתערב עם מין אחר אע"ג שהמין האחר נולד בתערובת, מ"מ כיון דתמין משום דביטול עצמו אינו יצירה אחת עם המין השני וממילא איכא ב' כוחות המנגדים אחד לשני והדר דינא דביטול ברוב כיון דעלינו לקבוע מי מהם גובר.

ובזה יש לבאר בעז"ה סברת המנח"ח ז"ל במצוה לאות ה' שהוכיח מטוויא ערוכה בנדרים ונ"א ב' בגידולי היתר דמבואר התם דבצל של שביעית שזרעו בשמינית אם מה שנוסף הוא רוב על החלק בבצל של השביעית המיעוט בטל ברוב, והיא התם האיסור ה' עומד בפני עצמו והיתר גדל בתערובת ועכ"ל אמרי' דבטל ברוב. ומכאן זה הכריח המנח"ח ז"ל דדברי המורדכי ז"ל בשם רבינו משולם ז"ל נאמרו רק היכא דהאיסור והיתר נולדו בתערובת, ה' כל שאחד מהם או האיסור או היתר ה' ניכר בפני עצמו הדר דינא דביטול ברוב, יעו"ש, ולסברתינו נראה מאד דכל שלא נוצרו ביחד בתערובת מין אחד מנגד לשני ומבטלו.

והנה אי כנים אנו בע"ה, נראה דב' ההלכות שכ' המורדכי ז"ל הך דרוק והך דגיגית לאו בני

חדא ביקתא נינהו ואין יסודם אחד, דבהלכתא דרוק נתחדש בדנוצרו ביחד בתערובת ליכא דין ביטול ברוב, ובהלכתא דגיגית נתחדש, לדשיל"מ לא נאמר היכא דהאיסור נולד בתערובת וההיתר עמד בפניו, ושמא היינו טעמא, דהא הר"ן ז"ל בנדרים נ"ב א' ד"ה וקשיא, כתב דטעמא דדשיל"מ לא בטל היינו משום דהוי כמין במינו דגם האיסור עתיד להיות יותר והוי כהיתר בהיתר יעו"ש, אבל כשההיתר עמד בפני עצמו והאיסור נולד בתערובת א"כ מכאן זה גופא אין זה מין במינו דההיתר עמד בפניו והאיסור לא עמד בפניו, וזה מונע בעדם להתחבר ולהיות כמין אחד.

והנה אי כנים אנו בע"ה בסברתינו, נרויח כזה, דגם התוס' בב"ק ס"ט א' ד"ה כל, דפליגי על דברי המורדכי ז"ל בגיגית וס"ל דגם אם האיסור נולד בתערובת לא בטיל בדשיל"מ וכד' הגרעק"א ז"ל בגליון שו"ע יור"ד סי' ק"ב ס"ד, מ"מ מצי ס"ל כאידך דינא דהמורדכי ז"ל דכשההיתר והאיסור נולדו בתערובת ליכא דינא דביטול ברוב, וכן לאידך גיסא, גם למאי דהוכיח הגרי"א ז"ל הנ"ל דכמה ראשונים ז"ל חלקו על סברת המורדכי ז"ל ברוב, וס"ל דגם בנוצרו בתערובת איכא דינא דביטול ברוב מ"מ מצי ס"ל כאידך דינא דהמורדכי ז"ל בגיגית.

שוב הראוני דהאור זרוע ז"ל ב"ח א' ה' חליצה סי' תרע"א כ' וז"ל וקשיא לי אני המחבר ויבטל רוק בדם ונ"ל הואיל ורביתיה דהאי רוק הכי שבאו שניהם מפיו ביחד אין שייך בו ביטול שאין שייך ביטול אלא בדבר שהיה זה לבד וזה לבד ונתערבו. והן ה' הדברים של ת"ל בבניאור סברת המורדכי ז"ל, וברוך שבינינו.

ונלע"ד בעז"ה דלסברתינו יש להוציא כמה

הלכות מחודשות.

[א] נלע"ד בעז"ה לחדש דין נפלא, הנה קי"ל בס' צ"ט ס"ו איסור לח בלח שנתבטל ברוב היתר ושוב נפל עוד איסור חוזר וניעור האיסור הקודם ומצטרף יחד לאסור, והשתא יש להסתפק היאך יהי' הדין באיסור והיתר שנולדו בתערובת וההיתר הוא רוב דלמורדכי ז"ל הרי האיסור לא נתבטל, ושוב נפל עוד היתר לתוך התערובת, האם שייך עתה לצרף ההיתר שנולד בתערובת או לא.

ונראה בעז"ה דתליא בצדדי הנ"ל, דלחצד שכתבנו דטעמא דנולד בתערובת דלא בטיל היינו משום דאין כאן ב' דברים מנגדים ולא רמאי עלינו לקבוע כח של מי גובר, א"כ מסתברא דכשנפל עוד היתר לתערובת, דהשתא כשנפל היתר מבחוץ רמאי עלינו לקבוע כח מי גובר, מצטרף ההיתר שנולד בתערובת להיתר שנפל מבחוץ ומבטל את המיעוט האסור, דההיתר שנולד בתערובת ס"ה היתר הוא אלא דעד עתה לא נזקקנו לקבוע מי גובר האיסור או ההיתר, והשתא ע"ז נפילת ההיתר מבחוץ בע"כ עלינו לקבוע כח מי גובר.

אבל לדטעמא דכ' הנובי" ז"ל דטעמא דנולד בתערובת דלא בטיל היינו משום דהיתר שנולד בתערובת אין בכוחו לבטל, א"כ גם אם נוסף עוד היתר מבחוץ, מ"מ ההיתר שנולד בתערובת אין בכוחו לבטל איסור, ודו"ק.

[ב] לדברינו דטעמא דנולד בתערובת היינו

משום דאין כאן ב' מנגדים אחד לשני אלא יצירה אחת המורכבת מב' הדברים יחד, הנה לפי"ז נראה דבתערובת יבש ביבש לא שייך כלל סברת המורדכי ז"ל, דלא שייך כזה הסברא שתחילת יצירתם יחד, דב' חתיכות המה, אבל לסברת הפלתי והנובי" ז"ל נמצא דגם ביבש יבש כל שאחד שנתערבו נולד ההיתר או האיסור איכא בזה סברת המורדכי ז"ל דאינו נוהג בהו ביטול ברוב.

[ג] וגדולה מזו נראה בע"ה, דלסברתינו הנ"ל, דינא דהמורדכי ז"ל תלתיא במציאות ולא בחלות האיסור וההיתר, והיינו רק כאשר מעורבים מתחילת יצירתם וכהיא דרוק שמד' בהוצר הרוק ויצאתו, מעורב הוא עם הדם, אבל היכא דכל מין עמד בפני עצמו ושוב נתערבו יחד ואח"כ בעודם מעורבים נעשה מקצת ממנו איסור ומקצת ממנו היתר, אין זה ענין לדברי המורדכי ז"ל ושפיר בטל ברוב.

ומשכחת לה ביין של טבל, ומפריש ואומר תרומת הכרי בתוכו ולא סיים מקום, דמבואר במתני' פ"ג דתרומות מ"ה דלדעת ר"ש חל כ"ה הימין ז"ל של שם הד"ט מדיד כשחל התרומה בטלה ברוב החולין, ומוכח דע"כ בטל ברוב, ולכא"ו מוכח כזה כהמורדכי ז"ל דבנולד בתערובת ליכא ביטול ברוב, דהא כשמפריש התרומה ולא סיים מקום נוצר האיסור היינו התרומה וההיתר היינו החולין בבית אחת, אמנם לדברינו נראה מאד, דהתם נהי דהאיסור וההיתר חל בתערובת, מ"מ בתחילת יצירתם ה' כ"א לבדו דכל טיפת יין עומדת בפני עצמו, והנה לסברתינו הנ"ל בזה נוהג ביטול ברוב גם לדעת המורדכי ז"ל. [ועי' דברינו בע"ה בעלן רע"ב דברי הראשית בכורים ז"ל עוד אופן שחלות האיסור וההיתר הוי בתערובת אבל יצירתם לא היתה בתערובת].

כרם, מדברי הגרעק"א ז"ל בתשו' תניא סי' ק' נראה דמתני' דתרומות הנ"ל נחשב כאיסור שעמד בפני עצמו וההיתר נולד לתוך התערובת, ומכאן זה הוכיח דהיכא דההיתר נולד בתערובת אין בכוחו לבטל, וצ"ע הרי גם האיסור שהוא תרומה נולד לתוך התערובת, ול"ל דטבל פתיח ב' תרומה ומה"ש נחשב כאיסור אחד, הא ליתא דהא תרומה שפלה לטבל בטילה ברוב מדארייתא וכדאי' בירושלמי פ"ה דתרומות ה"א ופסקה הרמב"ם ז"ל בפ"ד דתרומות ה"א, וכבר כ' בזה בעז"ה ב"א.

והשתא אי כנים אנו בע"ה כזה, מקום יש לדחות הוכחת הגרי"א ז"ל בבאר יצחק הנ"ל מדברי הר"ן ז"ל בעז"ה [כא ב' מדפי הר"ף ד"ה וכן] דטעמא דמ"ד זה וזה גורם מותר היינו משום דטעם האיסור בטל בטעם ההיתר יעו"ש, והרי התם ההיתר והאיסור נולדו בתערובת, ומוכח דהר"ן ז"ל פליג על סברת המורדכי ז"ל גבי וק.

ולדברינו השתא יש לדחות, דהא בדינא דזה וזה גורם הרי ההיתר והאיסור כל אחד עמד בפני עצמו ושוב נתנן לתוך התבשיל, וא"כ אנוטע אנו של ערלה דהפרי והפרי גורמים לו לצמוח והוי זוז"ג, הרי הארץ והפרי כל אחד עמד לבדו אלא שבאו מעורבים לתוך הפרי הצומח מהאגוז, וא"כ אין זה ענין לדברי המורדכי ז"ל, דהוא ז"ל מיידי רק בהיתר ואיסור שתחילת יצירתם הוי ביחד.

ברומד שטל עולם

גליון היוצא מבית ועד של חכמים העוסקים בענייני תפילה | גליון לט

מקורי התפילה • טעמי התפילה • מסורת התפילה • ביאורי התפילה • עבודת התפילה • תפילה כהלכתה

קדושת התפילין

כסלו
תשפ"ד

קדושת תפילין קדושת גדולה היא שכל זמן שהתפילין בראשו של אדם ועל זרועו הוא עניו וירא שמים ואינו נמשך בשחוק ובשיחה בטילה ואינו מהרהר מחשבות רעות אלא מפנה לבו בדברי האמת והאדק, [ומצ"ס הל' תפילין פ"ד הכ"ה]

מצות תפילין
חלק ב'

התפילות שאומרים אחר הנחת תפילין

הרב דוד יצחק וועקסלער שליט"א

אחר שאמר בשכמל"ז יאמר כסדר הזה

מִבְּחֻמְכֶּמֶתָּהּ, קָל עֲלֵינוּ, תִּצְאֵל עָלַי, וּמִכִּינֶתָּהּ תִּבְנִינִי, וּבַחֲסֶדֶךָ תִּגְדִּיל עָלַי, בְּכִבְיֹנְתָּהּ תִּצְמִית אוֹיְבֵי וָקָמִי - מִבְּקָשִׁים מִקֶּדֶם ה' לְהִצָּל עֲלֵינוּ חֲכָמָה רַבָּה, וְלִהְיֵיב עֲמָנוּ בְּמִידַת הַחֶסֶד וְהַגְבוּרָה. וּמִדְּבָרֵי הַגִּדּוּל "א" בִּסְפָר יֵהָאֹדֶר (הַשְּׂמִטוֹת ח"א דף ל') מְבוֹאֵר הֵיטִיב כָּל חֻלְקֵי הַתַּפְּלִין שֶׁהֵם כִּנְגֵד עֲנִיִּים אֱלֹ. וְאֵלּוּ דְּבָרָיו, "עֲנִין הַתַּפְּלִין דִּישׁ ג' מוֹחוּץ בְּאֶדָם, וּג' כְּחוֹת, יֵינּוּ א" כַּח הַמִּשְׁתַּתָּף וְזֶהוּ חֲכָמָה שֶׁמִּקְבֵּל כָּל הַדְּבָרִים הַשְּׂכֻלִּים וּמִשְׁתַּתָּף בִּיחִיד בְּמַחֲשָׁבָה, וְכוּלָם עֲדִיין בְּכַח וְלֹא בְּפוּעָל, ב' וְאִח"כ בְּמוֹח הַשֶּׁכֶל כַּח הַמַּצְיִיר, שֶׁמַּצְיִיר הַיָּאֵךְ לְהוֹצִיא מִכַּח אֵל הַפוּעָל, אִם לַעֲשׂוֹת כֵּךְ אוֹ כַךְ, ג' וְאִח"כ בְּמוֹח הַנ"ל, מוֹל עוֹרֵף כַּח הַמִּקְשֵׁר שִׁיתִּקִּיִּם וְהוֹסֵכִם מַחֲשָׁבָה אַחַת לַעֲשׂוֹת כֵּךְ, וְזֶהוּ בְּסוּד חֶב"ד, דְּבִינָה בְּחֲכָמָה מִשְׁתַּתָּף וְכוּלָם כַּכּ בְּחֲכָמָה בְּסוּד אוֹמֵר וְעוֹשֶׂה כִּנ"ל מַצְיִיר צִיּוּר, וְדַעַת הוּא הַמִּקְשֵׁר. וּבֵאלוּ ג' מוֹחוֹת ד' חוּשִׁים - רֹאֵי שְׂמִיעָה רִיחַ דִּיבּוֹר, וְכוּלָם הֵם בְּרֹאשׁ. זֶהוּ סוּד תַּפְּלִין כָּל הַמוֹח ד' בָּתִּים כִּנְגֵד ד' חוּשִׁים. וּמִתְּפַשְׁטִים הַרְצוּעוֹת עִם הַקֶּשֶׁר נֶגֶד הַמַּצְיִיר פָּנִים לְכָאן וּפָנִים לְכָאן, וְאִח"כ הַקֶּשֶׁר כִּנ"ל נֶגֶד הַמוֹח הַנ"ל, הַרְצוּעוֹת נֶגֶד הַהִסְכָּמָה לַעֲשׂוֹת אִם לְחַסֵּד אוֹ לְדִין, וְזֶהוּ רְצוּעָה לִימִין אוֹ לְשִׁמְאַל, וְרְצוּעָה הָאֶרְוֶכָה נֶגֶד חֶסֶד שֶׁהַתְּפַשְׁטוֹת בְּחֶסֶד, וְקִצְרָה בְּסוּד צִמְצוּם שֶׁהוּא דִין".

וְשָׁמֹן הַטּוֹב תִּרְכֹּס עַל שִׁבְעָה כִּגְי הַמִּנְחָה, לְהַשְׁפִּיעַ טוֹבָה לְבְרִייתֶיךָ.
פֹּתֵחַ אֶת יְדֶיךָ, וּמַשְׁבִּיעַ לְכָל חַי רִצּוֹן - ע"פ גַּמ' בִּשְׁבַת (קִנְג ע"א) "וּשְׁמֹן
עַל רֹאשְׁךָ אֵל יַחֲסֹד" (קֹהֶלֶת ט' ח') - אֱלוֹ תַפְלִיין. וּפְרַש"י שֶׁהֵם שֵׁם הַטּוֹב
מִשְׁמֵן טוֹב, דְּכֹתִיב וּרְאוּ כָל עַמֵּי הָאָרֶץ כִּי שֵׁם [נִקְרָא עֲלֶיךָ] וְגו' וְתֵנָה ר'
אֱלֵעֶזֶר הַגָּדוֹל אוֹמֵר אֱלוֹ תַפְלִיין שְׁבַרְשָׁא."

וכתב המהר"ל (נתיב העבודה פרק טו) "כי השמן הוא קודש וכל קודש מושחין אותו בשמן, וזה אמר אלו תפילין של ראש, כי התפילין הם קדושים והם מונחים על הראש, ולכך קראם שמן כי כל דבר קדוש מקדשין אותו בשמן שהוא קדוש ודבר זה מורה שיקדש האדם עצמו בקדושה".

ואח"כ יכרוך ג' כריכות על האלבע האמצעי, ויכרוך מתחילה כריכה בפרק האמצעי ואח"כ בראש פרק התחתון ואח"כ בסוף פרק התחתון, (דה"ח).

בכתבי האר"י (מצת שימורים שער התפילין) כ' בשעה שכורך ג' כריכות
על האצבע האמצעי יאמר פסוקים אלו, (הושע פרק ג')

וְאֶרֶץ־תִּיָּהּ לִי לְעוֹלָם, וְאֶרֶץ־תִּיָּהּ לִי בְּצֶדֶק, וּבְמִשְׁפָּט, וּבְחֶסֶד, וּבְרַחֲמִים.

וְאִשְׁתִּיךָ לִי בְּאֻמָּנָה, וְיָדַעְתָּ אֶת ה' - הפסוקים מדברים על הדביקות שיהיה לכלל ישראל עם הקב"ה לעת"ל, כמו חתן המקדש את הכלה.

והגר"א (יהל אור פ' פנחס) ביאר כל חלקי המצוה הרמוזים את ענין הזה.

כעין טבעת באצבע, [וע' בראשית חכמה (5:1) שמה"ט אין כורכין על

האצבע עד אחר הנחת היד (ע"מ"ב ס"ז כ"ה סק"ה) שהוא הזכר, ולכן כרכין מעומד דומה לקידושין, ד' ותש"ר עמדה לחתן, ה' וז' ברכות של

קר"ש שבע ברכות של החופה, ו] ונגד ז' ברכות אנו כורכין שבע כריכות על הזרוע כידוע, עכ"ל.

מאמר קדושת התפילין

הרב דוד יצחק וועקסלער שליט"א מח"ס אני לחידי

מעלין בקודש

כתב השו"ע (ריש סי' כ"ה) "אחר שלבש טלית מצויין יניח תפלין, שמעלין בקודש". והשאגת אריה האריך לתמוה על טעם זה, דלענין קדימה אדרבה ראוי להקדים דבר שהוא יותר מקודש, והדין מעלין ומורידין בקודש (מנחות לד ע"ב) איתא לגבי דבר שבקדושה, מקדושה קלה לחומרה או איפכא, [כגון להשתמש בתים של ש"י לש"י או איפכא] אבל לא לענין עשיית מצות של הגברא, וכענין הק' הדגול מרבבה ויד אפרים.

אולם כתב **הביאור הלכה** בשם הא"ר **והגר"א** דאין כוונת השו"ע לדין 'מעלין בקודש' שמצינו בגמ', אלא כוונתו לדין מיוחד כאן לענין טלית ותפילין, וכוונתו ע"פ **סוד**, כמו שמביא הב"י בעצמו דברי **האגור בשם הזוהר** "שאיסור גדול מי שמניח תפילין קודם לבישת הציצית". **ובביאור הגר"א** ביאר "שציצית הוא הכסא ותפילין הוא אדם מלמעלה והן תשמישי קדושה", וז"ל **הזוה"ק** (זוה"ח ח"ב סט א, מובא **בראשית חכמה**) "בציצית כאילו מתקיים כורסיא לקוב"ה, בתפילין דאינהו שם הוי"ה כאילו נחית הוי"ה על כורסיא עכ"ל. ולפ"ז ביאר **הביאור הלכה** הלשון "מעלין בקודש" על האדם קאי שצריך לילך מדרגא לדרגא ולהתעלות בקדושה כי מתחלה הוא רק מכסה את עצמו בכיסוי של מצוה וע"י התפילין הוא מקשר את עצמו בקשר היחוד והקדושה".

ויש לבאר הענין כפי השתנו, שמצינו שמצות ציצית ותפילין שניהם כנגד הלב והעינים, בציצית איתא שע"י לא יבוא לתור אחרי לבבו ועינו, ובתפילין מצוות הנחתם הם כנגד הלב ובין העינים, ויש לבאר שיסוד הציצית הוא להכין ולהכשיר הלב והעינים, שכן הציצית ללמוד להאדם לרסן תאוותיו ומחשבותיו, לשעבדם להשכל, ולעבודת ה'. אחר זה הם ראוי ליחוד ה' של התפילין, להיות מרכבה לשכינה, (יתבאר לקמן בהרחבה) ומש"ה אמר הגמ' ברכות שמי שרוצה לקבל עליו עול מלכות שלימה ילבש ציצית ויניח תפילין ואח"כ יקרא קר"ש ומתפלל, שזהו הסדר להכשיר האדם להיות מרכבה לשכינה.

והביא **הראשית חכמה** (שער הקדושה פ"ו
אות פ"ג) מהזה"ק (תי' מ"ז פ"ג ע"ב) דברים
נוראים במעלת האדם לובש תפילין וז"ל
"כל המניח תפילין על ראשו ועל זרועו קול
עולה בכל יום לכל החיות, מרכבות ואופנים
ושרפים ומלאכים הממנים על התפילות:
תנו כבוד לדיוקן המלך, **שהוא מי שמניח
תפילין, שעליו נאמר 'ויברא אלקים את
האדם בצלמו, בצלם אלקים ברא אתו' עכ"ל,**
מבואר שעיקר צלם אלקים שיש להאדם הוא
כשמניח תפילין.

**בתפילין מתקיים 'ושכנתי בתוכם'
אחר חורבן הבית**

כתה השל"ה (חולין תורה אור ו') בשם ספר המוסר פרק ד' וז"ל "דע שצריך לנהוג בהן קדושה גדולה, לפי שיש בהן סוד המרכבה קדושה, ואחר שנחבב הבית כתב הקדוש רשב"י (נ"י זוה"ק ח"א קכט ע"א) בתפילין נאמר ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם, שבסיבתם הקב"ה משרה שכנתו בישראל, לפי שהם סוד המרכבה וסוד האבות. ולכן יש בהן שי"ן של ג' רגלים מצד הימין כנגד האבות אברהם ויצחק ויעקב, ומצד השמאל שי"ן של ד' רגלים כנגד ד' חיות נושאי המרכבה, עכ"ל.

ויש בזה הרחבת דברים בדברי רבינו בחיי (שמות כה, ט) וז"ל "המשכן יש בה שלושה חלקים, לפנים מהכפרות, חוץ לפרוכת שהוא אהל מועד, חצר המשכן, כנגד המציאות שנחלק לשלושה חלקים, עולם המלאכים, עולם הגלגלים, עולם השפל. **וכן מצינו האדם שהוא עיקר הכל** שהוא דוגמת המציאות בשלושה חלקים, נקרא עולם קטן, והוא נחלק לשלושה חלקים, עולם הדבור עולם החיות ועולם הטבע. החלק הראשון שבמשכן לפנים מהפרוכת, ושם הארון והלוחות והכרובים שהם כלים פנימיים נעלמים והם המרכבה לשם יתעלה וכו' וכנגדן באדם עולם הדבור והוא הראש, שהוא משכן החכמה, ושם השכל שופע על המוח, כי הצדיק השלם מרכבה להקב"ה וכומו שהיו אבות העולם, **ושכינה שורה עליו במצות תפילין שבראשו ובזרועו כנגד המוח והלב שהם כנגד שני הכרובים, ומכאן תוכל להתבונן דוגמת המניח תפילין וכמה גדול כחו'.**

לכבוד הבחור הבר מצוה אליהו ברוך ברקני נ"י

יהר"צ שתזכה ליליך מחיל אל חיל במעלות התורה והיראה ותמיד לראות ממך רוב נחת דקדושה!

הוקדש לרפואת

מרים ייטלע בת רחל בתשח"י

התדבקות גופנו להקב"ה ע"י התפילין

מיוסד על ספר ברומו של עולם מאת הרב מרדכי פוטאש שליט"א

ואתם הדבקים בה' אלקיכם חיים כולכם היום

כתב הטור (סי' ל"ז) גדולה מצות תפילין שכל המניחן מאריך ימים שנאמר ה' עליהם יחיו וגו'. ומקורו הוא מגמ' מנחות (מד ע"א), ופירש רש"י ה' עליהם - אותם שנושאים עליהם שם ה' בתפילין - יחיו. וכתב הב"ח שטעם חשיבות מצוה זו שזוכה האדם לאריכות ימים, **לפי שדבק גופו בה' אלקים חיים** במה שמניח שם ה' על ראשו סמוך לגופו, על כן שכרו בזה העולם שיאריך ימים וכמש"כ ואתם הדבקים בה' אלקיכם חיים כולכם היום, פירוש היום בזה העולם ימי חיי גופו מלבד השכר לעוה"ב. וזהו שהביא רבינו אח"ז הא דאמר רבא כל המניח תפילין וכו' מובטח לו שהוא בן העוה"ב, כלומר לא לבד מאריך ימים בעוה"ז, אלא מובטח לו שהוא בן העוה"ב, עכ"ל. חזינן מזה גודל מעלת המצוה, דשכר המצוה מונח בהמצוה עצמה להחיות את האדם ע"י מה שמדבק גופו בה' אלקים חיים.

וכתב הרמח"ל (דרך ה' ח"ד פרק ו') ענין התפילין הוא יותר גדול מן הציצית הרבה, [כי ציצית הוא תיקון על המלבושים, אבל תפילין] נתן הבורא יתברך לישראל שהיה ממשיכים עליהם המשך ממש מקדושתו יתברך, ויתעטרו בו, באופן שכל בחינותיהם הנפשיות והגופיות יתייחסו תחת האור הגדול הזה וכו' ואמנם שני אברים ראשיים נמצאים באדם, ובהם הנשמה מתגברת תגבורת גדולה, והם - המוח והלב וכו'.

מי שאינו מניח תפילין הוא בכלל פושעי ישראל בגופן

עוד כתב הטור, "וכל מי שאינו מניחן הוא בכלל פושעי ישראל בגופן, לכך צריך כל אדם להיות זריז בהן", ומקורו מגמ' ראש השנה (י"ז ע"א). וכתב המשנה ברורה (סק"ד) "ודינו פסוק בש"ס (שם) דאפילו הוא איש בינוני דדרכו של הקב"ה להטות הכף כלפי חסד, מכיון שנמצא בתוך עונותיו עון זה, כף חובה מכרעת והוא מוכרח לירד לגיהנם. ואם ח"ו ג"כ עונותיו מרובין מזכותיו נידון בגיהנם י"ב חודש ואח"כ גופן כלה ונשמתו נשרפת ורוח מפזרת אפרן תחת כפות רגלי הצדיקים, וע"ש בתוס' דכ"ז בשלא עשה תשובה", עכ"ד.

והמהרש"א (ר"ה שם ח"א) ביאר הטעם של חומר עונש זה, **דמצות תפילין הוא מצוה בגוף האדם** כמו דאמרין בהו שצריכין גוף נקי כאלישע בעל כנפים. והכוונה בו, שהתפילין מורים שהרוח מתדבק בנשמה בזוכה לכך, כי תפילין של ראש הם נגד המוח אשר שם הנשמה ושל יד נגד הלב אשר שם רוח החיני וזה שלא מניחן מבטל זאת הכוונה בהפך שידבקו מלמעלה למטה הנשמה ברוח והרוח בנפש, וז"ש 'גופן כלה וכו' כי לפי פעולתן הגוף כלה והנשמה שדבקה בה נידונית בשרפה והרוח שמחברן מפורן תחת כפות רגלי צדיקים". וכונתו, שהרוח שבלב שממנו יוצא החיות לגוף, מניחין עליו התפילין של יד, ואח"כ מניחין תפילין של ראש על המוח שבו הנשמה, ועי"ז מתקשרין ומתדבקין יחד הרוח שבלב עם הנשמה שבראש, וממילא גם הגוף שחיותו נובע מהרוח שבלב, מתדבק למעלה בנשמה, ונמצא שכל מערכת האדם, גוף, נפש, רוח ונשמה, מתדבקות לאלוקיו ומתקדשת בקדושתו יתברך. אך מי שאינו מניחן, גורם תוצאה להפך ח"ו, שכל המערכת שלו נמשך למטה לתוך נטיות של הגוף ועי"ז נתרחק מקדושת ה' ח"ו.

מי נכלל בכלל פושעי ישראל בגופן

הנה דעת ר"ת (תוס' שם) דלא נאמר אלא במי שלא מניח בשביל שהמצוה בזויה עליו ח"ו, והק' הב"י, דהרי כל מצוה שבזויה עליו הו"ל פושע, ומה מיוחד בתפילין. ומצדד לומר דתפילין לאו דוקא וה"ה כל מי שבזויה עליו איזה מצוה הוא בכלל זה, או י"ל דמה שניתוסף בתפילין הוא דחשיב "פושעי ישראל בגופן" שמניחין התפילין סמוך לגוף. אולם, מדייק הב"י מלשון הטור "וכל מי שאינו מניחן הוא בכלל פושעי ישראל בגופן", דמשמע אפילו אין המצוה בזויה עליו, ודלא כדעת ר"ת. ויל"פ ע"פ מה שאמר אביו הרא"ש (סי' כח) דטעם הדבר הוא משום שאין לך מצוה שבתורה יותר ממצות תפילין שהוקשה לכל התורה כולה, ומפני חשיבותה, נאמר בה החומר הגדול הזה. והמ"ב (סק"ג) הביא הב"ח "דאפילו אם אין המצוה בזויה בעיניו אך נמנע מלהניחם מפני ביטול מלאכה או שאר הפסד ממון או מחמת עצלות ג"כ הוא בכלל פ"י בגופן אך דיש חילוק ביניהם לענין עונש, עיי"ש.

וכמה יש להאדם להניח תפילין מתוך שמחה עצומה, ולנשק התפילין [כמש"כ בשו"ע (סי' כ"ח סעי' ג')] [ומקורו מהאבודרהם] "מנהג החכמים לנשק התפילין בשעת הנחתן ובשעת חליצתן" מתוך חיבה גדולה להקב"ה שמקדש אותנו ואת גופנו בקדושה גדולה ע"י מצות תפילין. ועי"י מה שמראים החיבה של המצוה, מתעלים בקדושת המצוה, וכמש"כ רש"י בזבחים (יט). בהא דדן הגמ' לומר דתפילין מצוה דגופיה הוי ואינו חוצץ להבגדי כהונה", ופרש"י "דניהוי כגופיה משום חביבותא דמצות".

זמן מצות תפילין

מן התורה חייב כל היום בתפילין

כתב הטור (סי' ל"ז) "מצות להיות עליו כל היום אבל מפני שצריכין גוף נקי שלא יפח בהם וצריך שלא יסחך דעתו מהן בעודן עליו ואין כל אדם יכול ליהדר בהן על כן נהגו שלא להניחם כל היום ומ"מ צריך כל אדם ליהדר בהן להניחן בשעת ק"ש ותפלה".

הפרי מגדים (שם א"א סק"ב) מסתפק בגדר המצוה להיות עליו כל היום, ומתחילה דן אם המצוה כל היום הוא מדאורייתא, או מדאורייתא די ברגע אחד ומדברנן כל היום, ובטלה עכשיו שאין לנו גוף נקי. אולם הלבוש כאן כתב בהדיא "ומצותו להיות עליו כל היום, דהא סתם כתיב וקשרתם אותם וגו' משמע קשירה תמידית, ועוד כתיב והיו לאות על ירך ולזכרון בין עיניך, ואות וזכרון צריכין להיות תמידין לאות על ירך, צריך כל היום מן התורה. והיום דא"א להניחן כל היום סגי להו בקשירה פעם אחת בכל יום, אעפ"י שיסירם מיד נמי יצא ידי זכירה וקשירה". ומשמע דעיקר המצוה באמת הוא כל היום, ואם אי אפשר, עכ"פ מקיים במקצת בלבישה מועטת. והביה"ל הביא שכן הוא דעת הישועות יעקב.

ולפי"ז כפשוטו אינו תלוי בימים כלל, אלא מחויב לעולם ללבוש תפילין, ואין מעלה בכלל להקפיד ללבוש עכ"פ מעט בכל יום. וכן משו בה משמיה דהגר"ז זצ"ל. וע' בקצן אורה במנחות (לו ע"א) "ואפילו קיים שעה אחת בכל יום לא יצא יד"ח, דמאן פלג מצוה זו לימיו, כיון דאין בהם זמן, אלא דלמאן דיליף תפילין מלמועדה מימים ימימה י"ל חיובן הוא לפחות שלא יעבור עליו יום אחד בלא הנחתן, ואינו חמור כ"כ ביטול שעות ביום כמו ביטול יום שלם, דמימים ימימה משמע בכל יום, אבל לא ידך מ"ד לא נאמר גבי תפילין שום זמן, וחיובן תמיד, ולענ"ד שוה ביטול שעות ביום לביטול יום שלם, ונהי דמצינו חיוב תפילין בכל יום בשעת ק"ש שלא להעיד עדות שקר בעצמו (ברכות י"ד ע"ב), אבל אין זה מזמזיב חיובה בפירוש מה"ת, אם לא שנאמר כמש"א ז"ל (להלן צ"ט ע"ב) אפילו לא קרא ק"ש אלא שחרית וערבית קיים מצות והגית כו', וכדברי ר"י דאפילו סידר המערכה [לחם הפנים] ערבית מיקרי תמיד", עכ"ד.

מצוה מן המובחר מדאורייתא הוא כל היום

ומסיק הפמ"ג "ועיקרן של דברים דאם לא הניח יום אחד כלל לתפילין ביטל מצות עשה, ובהניח רגע עליו קיים המצוה, אבל מצוה מן המובחר מן התורה להיות עליו כל היום, (ויש כמה דברים מן התורה כן)". וכ"כ הערוה"ש דודאי חובת המצוה מן התורה יצא כמה שמניחם שעה אחת ביום וכו' אלא שבדאי כיון שהיא מצוה גדולה שבגדולות שיש בה יחוד ה' ויראתו ואהבתו יתברך ועול מצות מהראוי לישא אותם כל היום".

וכע"ז משמע מהרמב"ם (פ"ד הכ"ה) שכתב "כל זמן שתפילין עליו הוא עניו וירא שמים ומדבר בדברי האמת וצדק "לפיכך" צריך שישתדל להיות עליו כל היום "שמצותו" כך הוא, [וכ' הפמ"ג דכונתו "ומצותו כך הוא"]. אולם לשון הריטב"א החדשים בשבת (מט). "מצות תפילין בחיוב תורה אינו אלא בשעה שמקבל עליו עול מלכות שמים, ולהניח כל היום הוא מדת חסידות". ומבואר ב' חידושים, דמה"ת מחויב בשעת ק"ש "דלא כמש"כ הקר"א לעיל]. ושאר היום הוא רק מידת חסידות. וכע"ז כ' הארי"ל (שעה"כ תפילין דרוש ה', הובא בכה"ח) דעיקר המצוה הוא בשעת התפילה ושאר היום אינו מצוה כ"כ.

ובזה ביאר הריטב"א, מה דאלישע לא מסר נפשו על מצות תפילין (שבת שם), דאע"ג דהיה שעת השמד, כיון דכבר קיים עיקר המצוה. וכ"כ הכס"מ (יסוה"ת פ"ה ה"ג) דכיון דכבר קיים המצוה באותו יום לא היה יכול למסור נפשו. אולם הפר"ח [ספר הליקוטם שם] השיג על הכס"מ "דאינו כלום שמצותו כל היום". וכן הוכיח הראש יוסף (שבת שם) משאר ראשונים דלא תירצו כן, דמצותה כל היום, אולם אין זה ראיה דהוא מה"ת, דגם על דרבנן מחויב למסור נפשו.

אינו מבטל המצוה אלא אם עבר כל היום ולא הניח תפילין

ולפי צדדים אלו, אין כאן ביטול מצוה אלא פעם אחת ביום. וכ"כ רבנו יונה באגרת התשובה, "דמי שאינו מניח תפילין יש עליו קרוב לשלש מאות ענישין בכל שנה". וכ"כ הסמ"ג (עשין ג') "עוד אמרו רבותינו במסכת מנחות (מד, א ע"ש) כל שאינו מניח תפילין עובר בשמנה עשה, בכל יום". וז"ל המנהח חינוך [מ' שע"ח, נשיאות כפיים] "וכמו מצות תפילין דבכל יום מחויב להניח תפילין ואם עבר יום אחד ולא הניח תפילין עבר על עשה ואם הניח פעם אחת ביום שוב לא עבר ומ"מ אם הניח תפילין כ"פ ביום מקיים בכל פעם מ"ע ובכל רגע שהתפילין עליו ה"כ כ"פ בכל יום מקיים מ"ע". [וע"ש שמדמה זה לנשיאות כפים, אבל הלבוש (סי' קכ"ח) לשיטתו מחלק ביניהם, ע"ש]. אולם בדעת הרמב"ם אין לנו גילוי מפורשת אם המצוה מיוחד לכל יום או לא, [דלא הזכיר כלום בסה"מ או בריש הל' תפילין].

וכתב משנה ברורה (סק"ז) דאנשי מעשה נוהגין ללמוד אחר התפלה בתפילין אך יש ליהדר שלא לדבר בהם דברים בטלים דמלבד איסור דברים בטלים הוא בא עי"ז לידי היסח הדעת. וע"ע בביאור הלכה שם, וגם בסוף סימן ל"ח.

תפילה כהלכתה

הרב אלחנן ברונר שליט"א בעמ"ס נתיבות הברכה

דיני היסח הדעת בתפילין

במהר"מ בנעט (על המרדכי הל' תפילין יג. ד"ה תפילין) שכתב כע"ז. ולפי דבריו אין להצטער להניח תפילין משום דחיישינן שלא לבא לידי ק"ר, כיון דקשה לא שלא להסיח דעתו.

ואולם המ"ב הביא מהפמ"ג (סי' ל"ח א"א סק"י) דאע"ג דמצטער פטור, אבל אין איסור, דטעמא שייסח דעתו הוא מצוה מן המובחר, דבקלות ראש הוה היסח הדעת ואסור, וצ"ע דאם לא חיישינן שיבא לידי ק"ר, היאך יפטור מחיוב תפילין בשביל מצוה מן המובחר.²

נפק"מ בין הרא"ש להרמב"ם

אולם בדעת הרמב"ם עצמו לא משמע כן, שכתב דהחיוב משמוש שלא יסיח דעת אפילו לרגע, וגם מסתימת דבריו דלא כתב שום ענין של קלות ראש, משמע דהדין נאמר בכל היסח הדעת, שיהא דעתו על התפילין.

ונפק"מ בין הרמב"ם להטור, א] אם היסח הדעת לרגע הוא מדינת או רק מצוה מן המובחר. ב] למש"כ האו"ז, דמועיל סיבה אחרת שאינו בא לידי קלות ראש לפטור אותו מהיסח הדעת, דלהרמב"ם, דאינו רק שלא יבא לק"ר, עיקר הדין הוא לכוון דעתו להתפילין עצמם, ובכל אופן צריך לכוון על התפילין עצמו, ולהטור מהני. ג] דייקו האחרונים (משיב דבר שם) מלשון הרמב"ם דמצטער פטור מן התפילין, דאין כאן 'איסור' אם אינו מסיח דעתו, אלא דבאותה שעה הוה כמי שלא מנח תפילין. וכ"כ המהר"ם בנעט (שם) אע"ג דהיסח הדעת דאינו של קלות ראש ליכא איסור, מ"מ כל אותו עת שמסיח דעתו הו"ל כאין עליו תפילין וכו', אולם להטור, אסור להסיח דעת כדי שלא יבא לק"ר.

אולם צ"ע, דהרמב"ם ג"כ מסיים "שהמניח תפילין אסור לו להסיח דעתו מהן", הרי התחיל בפטור ומסיים באיסור, [וע' בנצי"ב דחה דקאי על מי שאינו מצטער, ודוחק הוא]. ולכאורה יל"פ כפשוטו, דבדואי היסח הדעת הוה איסור, כיון דמחויב ליוהר שלא יסיח דעתו, ואינו יכול מחמת צער ממילא נפטור מחיוב תפילין, שאינו ביכולת לקיימו כראוי. אולם עיקר הדין נאמר לכוון על התפילין עצמו, ומשו"ה אם אינו מכוון הוה כלא מניח תפילין.¹

דעת רבנו שמחה

אולם יש שיטה מחודשת בשטמ"ק במנחות (לו: דהק' דהיאך יכול לכוון על התפילין בעת ק"ש, ותי' דהעוסק במצוה פטור מן המצוה. והעמק ברכה (עניני תפילין) הוכיח מכאן דהדין שלא להסיח דעת הוא מצוה בפני"ע הנלמד מצ"ץ, ואינו מעכב מצות תפילין, דזה פשוט דבשעת ק"ש דנפטר מהחיוב שלא להסיח דעת דעדיין מקיים מצות תפילין. וכ"כ הקדן אורה במנחות (לו: מסברא, ע"ש).³

הנחת תפילין בזמנינו

והנה הטור (סי' ל"ז) כתב "מצותן להיותן עליו כל היום אבל מפני שצריכין גוף נקי שלא יפח בהם וצריך שלא יסיח דעתו מהן בעודן עליו" ואין כל אדם יכול ליוהר בהן על כן נהגו שלא להניחם כל היום, ומ"מ צריך כל אדם ליוהר בהן להניחן בשעת ק"ש ותפלה". וכתב משנה ברורה "אנשי מעשה נוהגין ללמוד אחר התפלה בתפילין, אך יש ליוהר שלא לדבר בהם דברים בטלים דמלבד איסור דברים בטלים הוה בא עי"ז לידי היסח הדעת". והמ"ב (סי' מ"ד סק"ג) ההיא הב"ח דמצוה מן המובחר שיהא דעתו תמיד על התפילין, זולת בשעת התפלה והלימוד א"צ ליתן דעתו בהתפילין.⁴

הוה אלא כשעומד בקלות ראש ובשחוק, אבל כשעומד ביראה ומתעסק בצרכיו אע"פ שעוסק במלאכתו ואומנתו ואין דעתו עליהן ממש אין זה נקרא היסח הדעת וכו'".

דעת הרמב"ם

אמנם האחרונים הוכיחו מהרמב"ם (הל' תפילין פ"ד הי"ד) דחולק ע"ז, שכתב וז"ל "חייב אדם למשמש בתפילין כ"ז שהם עליו שלא יסיח דעתו מהם אפילו רגע אחד". ומדייק הנצי"ב (שו"ת משיב דבר ח"א סי' ו') דע"כ אינו רק שחוק וקלות ראש, דלא שייך בזמן רגע אחד. והשאגת אריה (סי' ל"ט) הוכיח כן ממש"כ הרמב"ם (שם הי"ג) "מצטער ומי שאין דעתו נכונה ומיושבת עליו פטור מן התפילין, שהמניח תפילין אסור לו להסיח דעתו מהן", והרי אין אלו עומדין בשחוק וקלות ראש, אדרבה עומדין בהכנעה וכובד ראש, אלמא כל כה"ג היסח הדעת מיקרי ולא משום שחוק וקלות ראש.

דעת הטור

ולפ"ז הקשה השאגת אריה על הטור (סי' ל"ח) דהביא בסתמא דברי הרמב"ם שמצטער לא יניח תפילין. א] וקשה דהרי הטור ס"ל דהדין שלא יסיח דעתו הוא כדי שלא יגיע לשחוק וקלות ראש, ודברי הטור סתרי אהדדי. ב] הטור הביא דברי הרמב"ן בתוה"א (ענין האבילות) שכתב וז"ל "דמיבעי ליה לאבל לאותבי דעתיה ולכוון לבו לתפילין שלא יסיח דעתו מהם, הילכך מנח להו בישוב הדעת", והרי באבל ליכא חשש קלות ראש, והטור ביו"ד (סי' שפ"ח) הביא דברי הרמב"ן. ג] ועוד הק' דל"ל קרא בצ"ץ, אטו כהן הדיוט בלי צ"ץ מותר להיות בקות ראש, ועי"ש שהניח בקושיא.

ובעמק ברכה תי' דאין כוונת הרא"ש דוקא לקלות ראש, אלא צריך לעמוד ביראה, אלא דאין צריך לחשוב ממש על התפילין, ומשו"ה בשינה דאינו חושב על הבלי העולם שפיר דמי. וכ"מ מדברי השו"ע הרב (כ"ח א') "ואינו נקרא היסח הדעת אלא כשעומד בשחוק או בקלות ראש, אבל כשעומד ביראה ומתעסק וכו'".

והערוך השולחן תי', דאף דהאיסור הוא רק בקלות ראש, והא דאמרינן דחייב אדם למשמש בתפילין כדי שלא יסיח דעתו, אין הכוונה דהיסח הדעת הוא קלות ראש, אלא היסח הדעת ממש כדי שלא לבא לידי קלות ראש, רק אן הכי קאמרינן דאין הכוונה לחשוב בכל רגע ממש בהתפילין אלא כשיזכור וימשמש אך ממילא יזכור ובוה לא יבא לקלות ראש. [וכן משמע בדברי הב"ח דכתב דגם לדברי הרא"ש מצוה מן המובחר שיהא דעתו תמיד על התפילין ושלא יסיח דעתו מהם למשוך בשיחה בטלה ולהרהר במחשבות רעות שמטעם זה חייב אדם למשמש בהן כל שעה שלא יסיח דעתו מהן].⁵

מבואר דיש ג' דרגות, א] מצוה מן המובחר שיהא דעתו עליהן כל שעה. ב] החיוב מדינת למשמש כל שעה שזכר מהן [כדי שלא יבא לידי קלות ראש], וזהו גדר החיוב שלא יסיח דעתו. ג] איסור קלות ראש. והוסיף הערוה"ש, דכע"ז כתב האור זרוע (סי' תקפ"ה) [הובא בבאור הלכה סי' מ"ד], וז"ל "צריך אדם לזכור שתפילין עליו ולא להסיח דעתו מהן וכו' כי מחמת שזכר שנושא שם הנכבד עליו אינו בא לידי קלות ראש ותופס יראת שמים בלבו וכו'", משמע דאינו בא לידי קלות ראש ע"י מה שזכר שם הנכבד וכו'. [ועי'ע

איתא בגמ' (שבת יב). "אמר רבה בר רב הונא חייב אדם למשמש בתפילין כל שעה ושעה, ק"ו מצ"ץ, מה צ"ץ שאין בו אלא אזכרה אחת אמרה תורה "והיה על מצחו תמיד" שלא יסיח דעתו ממנו, תפילין שיש בהן אזכרות הרבה על אחת כמה וכמה". [וכ"ה בגמ' יומא ז: ומנחות לו:].

מבואר מדברי הגמ' ב' דברים. א] עיקר הדין שלא להסיח דעת מן התפילין. ב] דין זה מחייב למשמש בתפילין בכל שעה. ונבארם כל אחד בפני"ע.

היסח הדעת האם הוא דין דאורייתא או דין דרבנן

שיטת התוס' שכל דין היסח הדעת בתפילין הוא דינא דרבנן, ואינו ק"ו גמור, ומשום דיש חומרא בצ"ץ דהשם הוא בגלוי. אלא כוונת הגמ' כיון דאיכא בתפילין צד חשיבות זה טפי שיש בהן אזכרות הרבה, סברא הוא שמן הדין יש לחכמים לתקן למשמש בהן כל שעה. אולם היראים (סי' שט"ז) כתב דטעם היסח הדעת הוא משום שלא יפלו התפילין ויבא לדריסת רגלים, וע"ז לא מהני חפוי עור כמו דמועיל לענין ביה"כ, ע"ש. מבואר דחיפוי אינו מעלה לגבי חשש נפילה, ולפ"ז י"ל דמתורצת קושית התוס' דאינו פירכא על הק"ו, ושפיר הוה ק"ו גמורה מדאורייתא.

אימתי יש דין היסח הדעת

ויש ב' נפק"מ בזה, א] באיזה אופן אסור להסיח דעת. כפשוטו האיסור הוא רק בשעה שהתפילין והצ"ץ מונחין על האדם, וכן נקטו כל הפוסקים [לשון הר"י והטור ב"ח ט"ז מג"א]. אולם מצינו חידוש גדול הב"י בהל' שבת (סו"ס רנ"ב) דגם כשהתפילין עודם בידו אסור להסיח דעת. והב"ח וכל הפוסקים תמהו עליו. ולפי דעת היראים את"ש, דהדין היסח הדעת הוא משום שמא יפול על הארץ, ולפ"ז כ"ש דאם הם בידו יש חשש יותר שיפלו [כמו שמבואר לענין שינה (סי' מ"ד)], וכ"כ התופעת ראם על היראים שם. ב] כתב המג"א (סי' ש"ח) דליכא דין היסח הדעת בתפילין שלובש בשבת, כיון דשבת פטור מן התפילין. וכ"ז את"ש אם הוא דין בשעת הנחה, אבל לדעת היראים שהוא משום חשש נפילה, פשוט דאין בין שבת לחול.

האם הוא משום האזכרות עצמן או משום קדושת התפילין

והנה מדברי התוס' והיראים הנ"ל נראה דהדין היסח הדעת הוא מחמת שמות השם, ולא מחמת קדושת התפילין. וכן מבואר בריטב"א שכתב, דאע"ג דלקדושה ולמילי אחריני צ"ץ חמור שאינו אלא כבהן גדול ובמקדש, אפ"ה לענין שמירת היסח הדעת שהזכרה שבו גורם אותה, תפילין חמורין שיש בהן כמה אזכרות. אולם הרמב"ם לא משמע כן, שכתב (פ"ד הי"ד) "חייב אדם למשמש בתפילין וכו' שקדושתן גדולה מקדושת הצ"ץ, שהצ"ץ אין בו אלא שם אחד וכו'". משמע דהשם גורם יותר קדושה בהתפילין. ובהו מיושב היטיב קושית התוס' בפשיטות, ואת"ש דהוי דרשא גמורה כסתירת דברי הרמב"ם.⁶

גדר דין היסח הדעת

דעת הרא"ש

והנה בגדרי דין היסח הדעת נחלקו הראשונים. הרא"ש (ברכות פ"ג סי' כ"ח, הל' תפילין סי' כ"א) כתב וז"ל "וא"ת היאך שנית עראי מותר, והלא אסור להסיח דעתו מהן, ובשעה שמתנמנם נמצא שמסיח דעתו מהם. והיה אומר ר' יונה וכו', דודאי היסח הדעת לא

החיוב למשמש התפילין כל שעה ושעה

הטור בסוף הסימן. וכן הרמב"ם שכתב "תפילין כל זמן שמניחם מברך עליהם ואפילו חולץ ולובש כמה פעמים ביום", ס"ל כפירוש הרא"ש.

איזה ברכה מברכין

והנה התוס' הרא"ש כתב לדרכו דהוי כהשימוש הוא כתחילת הנחה, דהוי מברכין ברכת "להניח תפילין". והתוס' דס"ל דברכה הוא על המצוה למשמש, האריך לדון איזה ברכה לברך. וז"ל "לא אתפרש מאי הוא מברך אם מברכין לשמור את חוקיו כמו שמברכין בתר דמסלקין תפלתו או להניח" כמו שמברכין בשעת הנחה דהכא הרי מונחין ועומדין ומסתברא דמברכין לשמור חוקיו כמו דמברכין לשמור בתר דמסלקין תפלתו. והר"ן (שם) הק' עליו דלשון זה קאי על החיוב לסלק התפילין קודם הלילה ולא שייך לאומרו בשעת משמוש, אלא נראה שהיו מברכים עליהם לשמור את התפילין כלומר מהיסח הדעת או כינוצא בזה".

אכן לדינא, השו"ע (סי"ב) הביא דינו של הרמב"ם והרא"ש, ומוכח דעל משמוש לחוד לא מברכין. אולם בבאור הגר"א הביא דברי רבנו יונה (ספר היראה) שכתב "וצריך לברך כשימשש זמן גדול אחר הנחתו, דקיי"ל וכו' דכל אימת דמשמשי מברכין, ומפי מורי הרב ר' שמואל בר' שניאור שמעתי דאין צריך לברך משום משמוש אלא כשהן נעקרין ממקומן והוא מחזירן למקומן". וכתב הגר"א ע"ז "אבל הוא דחוק וכל הפוסקים כתבו כסברא ראשונה סתם". ומבאר דס"ל להגר"א לדינא דצריך לברך, אבל ע"י במג"ג שכתב דיש לצרף דברי הריטב"א דגם להפירוש של היסח הדעת, בזמנינו אין מברכין ע"ז. וגם לענין נשמוטו ממקומן, הביא המ"ב בשם השל"ה דבשעת התפילה א"צ לברך ע"ז, דבשעת התפילה מסתמא אינו מסיח דעתו.

דין משמוש בהנחת קודם זמן

איתא במנחות (לו.) "היה משכים לצאת לדרך ומתעורר שמה יאבדו מניחן וכשיגיע זמן משמש בהן ומברך עליהן". ופרש"י דע"י המשמוש הוי כאילו מניחן. ובתוס' דנו אם גם לענין טלית מועיל לברך ע"י משמוש לחוד, ד"ל שאני תפילין דהמשמוש הוא מצוה, וע"י בב"י סו"ס ח'. ומבאר, דאף דלכו"ע אינו יכול לברך להניח על המשמוש לחוד (בלי היסח הדעת), עכ"פ הוי מעשה בהתפילין לברך על ידה על עיקר מצות התפילין שעדיין לא בירך עליה". ועי' באגרי"מ (ח"ד סי' ז') במשיב בבאור הדברים].

ה ורובא בפניני הגר"ז, דהגר"ז הוכיח דא"ל לומר דהוא משום האכזרה עצמה, דאיכא לזכא ק"ו בזה שם כמה אכזרות, דהרי כל אכזרה הוא מחייב במצוה שלא להסתייג, ומה שיש במנה אכזרות הוא כמה חובות נכדדים ולא שייך אף לחשיך, ובכ"ז דדיבוי האכזרות מראה על גדל קדושת התפילין יותר מן הצד. [ועי' בארצות החיים, משיב כענין בדעת הרמב"ם].

ב ועד צ"ע, דלענין אבל, מפורש דהוא אכזרה לעשות כן ולא כן כסוד. ובאבות לענין אבל, דהערה שם ה"י באופיין דכריך להיות בשמחה של מצוה, ע"ש, ועי' דמדרבי הרמב"ן בפנים מפורש דהוא ענין של היסח הדעת הנאמר בתפילין, ולא דין אחרת. ג אמנם, באבות רבינו יונה נזכר דבריו (והסתייג) הוא ע"י בשם הרמ"ב (הראשית) כ"ט י"ב מ"ב, ותמה השאגא דלא נמצא זה בהרמב"ם. אך מהמנחת יעקב (סי' מ"ט) כתב דכוונתו למשיב הרמב"ם (ז"ה) "ידקדושת תפילין קדושת גדולה היא שכל זמן שהתפילין בארש של ועל וזוהי הוצא ענין וראש השמים ואינו נמשך בשמחה וכו' שקדושתו בטיהר וכו'". ור"י הבן מנח דעיקר המכון הוא שלא יבא לקלות ראש ויטעה בטילה, וכל דין שחייב למשמש הוא שייך שזכר שתפילין עליו, או ממני קדושת התפילין אינו יכול ליד קלות ראש. [ולכ"ע משיב הרמ"ב הרי"ם אדם למשמש בתפילין וכו' שקדושתו מזה מקדושת הצי"ח, היינו דע"י שזכרנו התפילין, כמילא מחמת קדושתו נהנה בה כראוי, שלא באופן קלות ראש, ומשיב כן "קדושת תפילין קדושת נזילה וכו' ואינו נמשך בשמחה וכו'"]

ו גם הטרד השלחן הבן, כן, במה שמניח לדברי הרא"ש שכתב כע"ז, וכמו שהבאנו למעלה. אולם למעשה, אחר כל אכזרה דבריו (בסי' כ"ח) ליישב כל הדברים, הוסיף (בסימן ל"ח י"ד) על הדין של כסוד מצטער, ויכ"ל משיב לע"ל מהקטן ליושב הדברים וכו', אבל מ"מ אין זה בור כל כך שלטיסם ולכן אין להקל למיור בה וצ"ע.

ז ולדעת הרמב"ם הדר תיקשי קושי הראשונים, היאך שנית ארעי מותרת, הא הוי היסח הדעת. וני בשני משיב בזה, דגם הרמב"ם יש לשמש בתפילין וכו'. ועד תירצו כמה אחרונים לפי המג"א הדרין הסתייג הוא רק בשעת מצוה, א"צ בשעת שניה אינו מקיים המצוה [פרי יצחק ח"א סי' ה'], או משום דישן כמתעסק [שם], או דישן אינו מחויב במצות תפילין [קרי"א מנחות לו:] הישן כסוד מן המצות [ועי' שם].

עומק התפילה

הרב אוריאל שוונברג שליט"א מה"ס אור צפון

משמוש התפילין

הבית יוסף (סי' כה אות ב) מביא את דברי הוזהר (ואתחנן רסה.) וז"ל, ומאן דעייל לבי כנישתא כד נפיק מתרעיה ולא תפילין ברישיה וציצית בלבושיה, ואמר אשתתוה אל היכל קדשך ביראתך, קוב"ה אמר אן הוא מוראי, ודא אסחיד סהדותא דשיקרא, עכ"ל. וצ"ב למה הוזהר נוקט בפשיטות שיש חסרון במורא שמים, והלא ראוי לדון את כלל ישראל לכך זכות שאכן מכוונים למה שהם אומרים אפילו בלי תפילין וציצית. שאלה זו יש לשאול גם בקורא ק"ש בלי תפילין שאמרו חז"ל שנחשב כאילו מעיד עדות שקר בעצמו, וקצת קשה שהלא מן הסתם מי שקורא בלי תפילין מתכוון להניחם מיד ולקיים כל מה שהוא אומר, וא"כ למה להגדיר אותו כמעיד עדות שקר.

ונראה שיש לבאר את הענין עם דברי הגר"א בבאורו (או"ח סי' סא סעי' כה) וז"ל, כשיאמר וקשרתם... ימשמש וכו' כמו שאמרו חייב אדם למשמש וכו' ופירושו בכל שעה שזכר, עכ"ל, [וכן כתב הב"ח בסימן כח].

וצ"ב, שהרי לכאורה כל ענינו של משמוש הוא כדי ליזכר את התפילין, ואם הוא כבר נזכר, מה ענין המשמוש. ובבאור הענין שמעתי ממנו"ר הגאון הגדול רבי יונתן דייוד שליט"א שענין המשמוש הוא דוקא כאשר זוכרים, שאז יש חיוב להגביר ולחזק את המושכלות עד כדי תפיסה ממשית, וביאר שמשמוש הוא מלשון "ממש", דהיינו, לְמַשֵּׁשׁ את המושכלות, ולכן דוקא כאשר זוכרים את התפילין יש לחזק ולממש זכרון זה, על ידי חוש המישוש. נמצא שכאשר אמרו חז"ל (מנחות לו:) "חייב אדם למשמש בתפילין בכל שעה", כוונתם ללמדנו שיש להשתדל תמיד לשמור דרגה זו של המחשבת יסודי האמונה הכתובים בתפילין.

עם הבנה זו, יש לבאר את השאלות הראשונות, שהרי כאשר מוטל על האדם להניח תפילין אז יש תביעה על האדם להגביר את המושכלות ולממש אותן, וא"כ יש תביעה על האדם להמחיש ולממש ה"אשתתוה אל היכל קדשך ביראתך", וכן לקיים בפועל ובמחשבת כל מה שכתוב בפרשיות "שמע" ו"והיה אם שמוע" על ידי לבישת התפילין, ואם לאו יש תביעה של "מעיד עדות שקר שהרי הוא ממעט ממה שיש ביכולתו לכוון. [וע"ע בא"ר (סי' כ"ה) כמה ביאורים בענין מעיד עדות שקר בעצמו].

והנה בענין "מעלין בקודש" המוזכר בריש סי' כה הביאור הלכה שם מביא שהאדם מקשר את עצמו בקשר היחוד, ולפי הנ"ל יש להבין את הענין באופן שעל ידי קיום מצות תפילין, האדם מחבר ומאחד את חוש המישוש לדרגת המושכלות, וזה ענינו של 'יחוד וקדושה, והדברים נפלאים ממש.

כן, יש למשמש ויהיה עוד צורך להמחילוק ראשונים לענין יסח מברך שתיים. א. כוונתו לדעת בתה"מ דצריך למשמש ולהיות התפילין במקומן כדי שיהא הנחה חדשה כדי להיות יהיה אחת, [ועי' בגליון ל"ח שהארכנו בה]. ויש נכפ"מ ביניהם, ולמחליב ב' לכהורה צריך להיות התפילין במקומן ולברך ואח"כ להחזיר. אבל להלכה א' ל"ע אלא למשמש בלבד, ומשמע דהכרח הוא אחר המשמוש, [ול"ע בה]. ובאבות לשון המג"א משמע כמחליב א', אולם יש תמורה, הא דאדריי כשאם להניח התפילין מתחילה, אלא דסח בשעת החזרתן בין השני ושני, ומה שייך כאן מצוה למשמש, הא בדאי לא היסח דעתו, ולאם אם נזכר דאדריי סתם הנה, וע"ע. יא והקשה הקרי"א דל"ל משמוש, הא עדיין באצמו המצוה. אולם כבר הוכיחו האחרונים [תרג"י וכו'] ר' שמואל בספחים מדברי הרמב"ם בה"ל ברכות כ"א, [ועי' שם מצוה ולא בירך אם מצוה שעדיין עשיית קיימת מברך אחר עשיה ואם דבר שעבר אינו הוא מברך כיצד הוי נענשין ביציאתו אל שלב תפילין או שישב בסבה ולא וכו' וכן מברך אחר שלב אקביו להניח תפילין וכו',] ומשמע דיש חיוד שיש בין השני, [אחר העשייה], ואין להכרח רק על המצוה מכאן ולהבא, והוכיחו מזה, דאין מברכין אלא על מעשה מצוה, ובכ"ז דחורו הברכה לתחילת העשיה. ואמר הגר"א סאלאוויצקי שליט"א, דהכא לא מצי לברך על תחילת המעשה, שהיה בזמן כסוד, צריך למשמש עכשיו דיש בה אזה מעשה התפילין, וע"י לברך על המצוה תפילין.

הגאון רבי אהרן דרייזין שליט"א ממנטריאול

בעמ"ס "חסד לאברהם"

פרשת וישלח

והוא עבר לפניהם וישתחו ארצה שבע פעמים עד גשתו עד אחיו. (לג, ג)¹

פירש"י: עבר לפניהם. אמר, אם יבא אותו רשע להלחם ילחם בי תחלה.

מבואר ברש"י שהוא עבר לפניהם קאי על יעקב אבינו. ולכאורה יש לדייק דלא הול"ל והוא, אלא ויעבור לפניהם כמו שכתוב בפסוק הקודם וישם את השפחות וכו' שהרי כל הפסוקים מיירי מיעקב.

והנה בזוהר הקדוש הקשה כיצד השתחוה יעקב אבינו שהוא בחיר האבות לעשו הרשע שהוא בגדר סטרא אחרא, והרי כתיב (שמות לד, יד) כי לא תשתחוה לאל אחר, ועשו הוי בגדר אל אחר.

אלא מתרץ הזוהר שיש לפרש את הפסוק והוא עבר לפניהם על הקב"ה, שהוא היינו הקב"ה. שהקב"ה עבר לפני יעקב אבינו כדי לעשות לו שמירה עליונה. וכיון שראה יעקב שהשכינה באה לעזרו השתחוה והודה לה' יתברך. ומדייק הזוהר כן מהמשך הפסוק שכתוב וישתחוה ארצה וגו' עד גשתו עד אחיו, ולא כתיב וישתחו לעשו.

ולפי"ז מיושבים דברי רש"י שודאי והוא עבר לפניהם קאי על יעקב, אלא ששנתה התורה וכתבה והוא עבר ולא כתבה סתם ויעבור לרמז לנו שהשכינה הקדושה היתה שם כדי לשמור ולהציל את יעקב מיד עשו.²

וירץ עשו לקראתו ויחבקו ויפל על צוארו וישקו ויבכו (לג, ד)

פירש"י: וישקו. (באב"ד) א"כ שמעון בר יוחאי הלכה היא בידוע שעשו

שונא ליעקב אלא שנבכרו רחמיו באותה שעה ונשקו בכל לבו.

שמעתי ממור"ר הגר"פ הירשפרונג ששמע מהגאון רבי מנחם זעמבא שהקשה מהו הלשון הלכה. ואמר ליישב ע"פ מה דכתב הרמב"ם³ שבהלכה למשה מסיני לא שייך פלוגתא וזה מה שהדגישו חז"ל דבזה לא שייך מחלוקת.

והוסיף בזה מור"ר בשם הרב מרישא הגאון ר' אהרן לעוין, לפרש אהא דכתיב במגילת איכה (א, ג) גלתה יהודה מעני ומרב עבודה היא ישבה בגוים לא מצאה מנוח וגו', שלפעמים הגוים רוצים לגרש אותנו משום שאנחנו עם שפל ועני (אינו פראדאקטיוו) שאינו עוזר למסחר במדינה, ולפעמים להיפך מטעם דאנחנו עשירים מקנאים בנו⁴, אך זה ודאי דבכל מצב עשו שונא ליעקב.⁵

ויענו בני יעקב את שכם ואת חמור אביו במרמה וידברו אשר טמא את דינה אחתם. ויאמרו אליהם לא נוכל וגו' לאיש אשר לו ערלה וגו' אך בזאת נאות לכם אם תהיו כמנו להמל לכם כל זכר וגו' וישבנו אתכם והיינו לעם אחד. (לד, יג-טז)⁶

פירש"י: אשר טמא. הכתוב אומר שלא היתה רמיה שהרי טמא את דינה אחותם.

יש לעיין מה היתה כוונת בני יעקב כשאמרו לשכם וחמור שימולו עצמם, האם היתה כוונתם באמת שימולו עצמם לשם גירות או שהיתה זו הערמה.

1. ענין חדש שלא הובא במהדורה ראשונה.

2. עי' מה שכתבנו בפרשת וירא (יט לג) ובעוד מקומות לפרש בדרך זו דהוא קאי על הקב"ה.

3. בפרק א' מהלכות ממרים (הלכה ג) וז"ל, דברי קבלה אין בהם מחלוקת לעולם וכל דבר שתמצא מחלוקת בידוע שאינו קבלה ממש רבינו.

4. דהיינו גלתה יהודה שהגוים מגרשים אותנו, וטענתם היא לפעמים מעוני ולפעמים מרוב עבודה.

5. וע"ע במעינה של תורה (בפסוק יח) שכתב כע"ז בשם הגר"מ זעמבא.

6. ענין חדש שלא הובא במהדורה ראשונה, נכתב בצוותא עם הרב דוב בלאך.

ומדברי רש"י נראה דהוקשה לו איך רימו בני יעקב את שכם וחמור, ותירץ שכיון ששכם טמא את דינה אחותם לא נחשב הדבר כרמיה. משמע דסבר רש"י שכוונתם היתה באמת לרמות את בני שכם.⁷

וכן כתב הרד"ק בפירוש וזה לשונו והם ענו להם במרמה, בעבור שטמאו את דינה אחותם לא חשבו זה לעוון אם ירמו אותם בדבריהם.

וכעין זה פירש הרמב"ן שבני יעקב לא התכוונו לגייר את אנשי שכם וז"ל כי המרמה היתה באומרם לימול להם כל זכר, כי חשבו [בני יעקב] שלא יעשו כן בני העיר, ואם אולי ישמעו לנשיאם ויהיו כולם נמולים, יבואו [בני יעקב] ביום השלישי בהיותם כואבים ויקחו את בתם מבית שכם עכ"ל מבואר מתו"ד, דאף מתחלה לא היתה כוונתם לקבל אותם כגרים, והכל היה בתחבולה שיוכלו להוציא את דינה מבית שכם.⁸

אמנם מצינו בכמה מפרשים דס"ל דמתחילה היתה כוונת בני יעקב שאם ימולו עצמם לשם גרות, יקבלו אותם ויקיימו את תנאם עמם ורק אח"כ כשראו שאנשי שכם מתחרטין על המילה, הרגו אותם. וז"ל הדעת זקנים מבעלי התוספות (פסוק כ"ה) מה ראו לרמות בני העיר לאמר להם להמול ואחר כך הרגום, י"ל שלא עשו רמאות, כי ביום השלישי היו מצטערין והיו מתחרטין על המילה ולכך הרגום עכ"ל. לכאורה מבואר שמתחלה היתה כוונת בני יעקב שימולו לשם גירות, שהרי כתב שבני יעקב לא עשו רמאות, משמע שלא היתה כוונתם כלל לרמאות,⁹ וכ"כ בפירוש הרא"ש שם. וע"ע במושב זקנים שכתב וז"ל אמרו להם בני יעקב בזאת נאות וכו' והיינו לעם אחד שמע מינא שהתנו עמם לבער מהם ע"ז ולבערה מן העולם שאם לא כן מה הנאה להם בברית מילה אחרי שעובדים ע"ז, וכשידעו בני יעקב שעדיין ע"ז בידם וכו' הרי עברו על התנאי ולכן הרגום.

שוב הראוני שבספר חידושי מרן רי"ז הלוי על התורה כתב כן במפורש וז"ל והנה כתוב שם ויענו בני יעקב את שכם ואת חמור אביו במרמה, ובתרגום אונקלוס ביאר בחכמתא. נראה כוונתו דבאמת לא היתה תשובת בני יעקב לרמות אותם רק היתה באמת תשובה אמיתית על דברי חמור שאמר להם והתחתנו אותנו, וע"ז השיבו [בני יעקב] שכ"ז שהם ערלים והם נכרים ההתחתנות עמהם אסורה, רק אם תהיו כמונו להמול לכם כל זכר, ר"ל שיהיו כמוהם ותהיה מילה כדין לשם גירות וכו'.

והנה התוס' במסכת כריתות (ט. בד"ה דכתיב) כתב שמילת אברהם אבינו וכל הנימולים לפני מתן תורה היה ליכנס בברית המקום וליבדל משאר האומות ע"ש¹⁰. ואם נפרש כדעת הראשונים הנ"ל שכוונת בני יעקב היתה שימולו לשם גירות, יש לפרש לשון הפסוק עפ"י דברי התוס' בטוב טעם, דהיינו מה שאמרו בני יעקב (בפסוק טז) וישבנו אתכם והיינו לעם אחד, ר"ל, שישבו יחד כעם אחד מובדלים משאר האומות¹¹. וכן כשדברו חמור ושכם אל אנשי עירם אמרו (פסוק כב) אך בזאת יאתו לנו האנשים לשבת אתנו להיות לעם אחד, והן הן הדברים שכתבנו¹².

7. וכן נראה דעת הרמב"ם בפ"ט מהלכות מלכים הי"ד (הלכה יד) שכתב וז"ל ומפני זה נתחייבו כל בעלי שכם הריגה, שהרי שכם גזל, והם ראו ולא דנוהו עכ"ל ולפום ריהטא משמע מדברי הרמב"ם שכן סברו בני יעקב שכל בני שכם נתחייבו מיתה, וא"כ לכאורה לא יתכן כלל שהיתה כוונתם שימולו לשם גירות, שהרי סברו שחייבין מיתה וכל מה שאמרו להם לימול, היה תחבולה כדי שיוכלו להרוג אותם.
8. וכעין זה כתבו החזקוני והספורנו ע"ש.

9. אמנם יש שרצו לדחות שמתחילה ידעו בני יעקב שאנשי שכם לא יעמדו בתנאי ויתחרטו ולעולם לא היתה כוונתם לשם גרות והבוחר יבחר.

10. ועי' בפי' הרמב"ן לקמן סוף פרשת וישב אהא דכתיב (מ, טו) כי גנב גנבתי מארץ העברים, שכתב וז"ל כי אברהם שהיה ראש היחס נקרא אברהם העברי כי היה מעבר הנהר וכו' ועל כן נקראו כל זרעו העברים, והם עצמם יחזקו את שמם כן כדי שלא יתערבו בעמי הארצות הכנענים וכו' וזה הטעם [שאמרה אשת פוטיפר] הביא לנו איש עברי, כי יוסף אמר להם עברי אנכי ולא רצה שיחזיקוהו בכנעני.

11. ואפי' אי נימא דלא הייתה גירות ממש קודם מ"ת, בודאי היתה כוונתם כדעת התוס' ליכנס בברית המקום וליבדל משאר האומות ולא לעבוד ע"ז שזהו עיקר ההבדל בינם לשאר האומות. ולכן לדעת המושב זקנים בזה שלא בערו את הע"ז שבידם בודאי שלא קיימו את תנאם ולכן הרגום.

12. וכעין זה פירש הפסוק בחי' מרן רי"ז הלוי הנ"ל.

כניסת שבת ב"ב 4:11

יציאת שבת ב"ב 5:12

פרשת וישלח

גיליון 78

שנה ב'

תשפ"ד

משלחן גבוה

חידושי תורה באגדה ובהלכה
מהרב הגאון ר' אלעזר יועץ קופל זצ"ל

פרשת וישלח

הפחד מורה על חוסר ביטחון

"וירא יעקב מאוד ויצר לו"

המלבי"ם מבאר "וירא יעקב" - יעקב אבינו היה בפחד מעשיו, ומפני אותו פחד - "ויצר לו" היה לו צר, משום שהבחין שחסר לו במידת הביטחון ואינו ראויה לנס.

וזה לשון המלבי"ם: הנה הבוטח בה' אין לו ליירא מבשר ודם, והיראה מורה שאין בטחונו כראוי, כמו שכתוב "מי את ותיירא מאנוש ימות ותשכח ה' עושר". בפרט שיעקב היה לו הבטחה מה' ולא היה לו ליראה, וה' אינו עושה נס למעלה מדרך הטבע רק למי שבוטח עליו בכל ליבו, ואחר שראה יעקב שהוא מתיירא, לכן ויצר לו, שזאת עצמו הצר לו, שמזה דן שאינו ראוי לניסים, שבטחונו בלתי לה', ועל כן ניסה לעשות הכנות טבעיות ותכסיסי מלחמה, עכ"ד.

וכדברי רבינו יונה במשלי (כט, כה) על הפסוק "חרדת אדם יתן מוקש" החרדה שיחרד האדם, היא חטא לנפשו, ונותן מוקש ומגברת האויב ומקרבת הצרה עליו... "ובוטח בה' ישוגב" - מן הצרה בשכר בשכר הביטחון, אע"פ שהיתה הצרה ראויה לבוא עליו.

"אם תהיו כמנונו להמלל לכם כל זכר" (לד, טו)

רבי יצחק בן משה חריף, כיהן כרבה של קהילת סמבור (בגאליציה). מתוקף תפקידו נפגש לעיתים עם ההגמון הנוצרי שם שהיה שונא ישראל והיה מקניט את הרב בדברי בלע על עם ישראל ותורתו.

באחד האירועים הממלכתיים בעיר, ניגש ההגמון הנוצרי לרבי יצחק ואמר לו בנימה שחצנית "אתם היהודים נוהגים עמנו הגויים בדרכי רמייה ובערמוניות מאז אבותיכם לפני אלפי שנים. למשל, איך נהגו בני יעקב עם אנשי שכם התמימים. לא באו אליהם למלחמה פנים מול פנים אלא בערמה ע"י שיעצו להם שיימולו ועי"ז יוכלו כביכול לחיות עמם כעם אחד. וכאשר התפתו להאמין לעצתם והיו כואבים, הלכו והרגום...".

רבי יצחק לא נבהל מדבריו הבוטים, והשיב לו בדרך חידוד: הגע עצמך, אילו היו הורגים את אנשי שכם כשאנשים נימולים, מיד היה קם רעש גדול בעולם, סערה של מחאות על העזת בני יעקב לנהוג בכזו אלימות כלפי עם אחר. לא כן הדבר, כשנימולו אנשי שכם ונכנסו על ידי כך לכלל ישראל ונודעו כיהודים, אז היו בני יעקב סמוכים ובטוחים, שאומות העולם לא יפצו פה ולא ינקפו אצבע על מעשיהם בשכם. על רציחת יהודים לא תבוא תגובה מהם.

"ויהי בצאת נפשה כי מתה ותקרא שמו בן אוני ואביו קרא לו בנימין" (לח, יח)

פעם נכנסה אלמנה בתום ימי השבעה על בעלה למרן הגרש"ז אויערבאך זצ"ל וסיפרה לו ששבוע קודם לכן ילדה תינוק, וביום לידת התינוק, בעלה נפטר מהתקף לב טראגי. הוא, כדרכו בקודש, עודד את רוחה, והבטיח לה לשמש כאב ליתומים.

בסיום השיחה ביקשה האלמנה פסק הלכה. שאלתה היא 'בני המשפחה אומרים לי לקרוא לרך הנולד ע"ש האב שנקרא ששון. אך אני חוששת משום שהוא נפטר בדמי ימיו. מלבד זאת, ששון הוא שם של שמחה, ושימוש בשם זה הוא כהתעלמות מהטרגדיה שפקדה אותנו

ענייני חינוך בראי הפרשה

הערכה לא על ההישגיות. על המאמץ

יעקב אבינו נקרא בשם ישראל "כי שרית עם אנשים ותוכל" ע"ש המאבק שניהל עם שרו של עשיו. ואמר הדורשנים הטעם שלא נקרא שמו "ותוכל" ע"ש הניצחון, **ללמדנו שהעיקר הנדרש מהאדם זו ההשתדלות** ["ויאבק" פירש התרגום "ואשתדל"] והמלחמה ביצה"ר ולא התוצאה.

ההצלחה האמיתית אינה נמדדת לפי מה שנראה בעיני בני אדם, ההצלחה היא בהשתדלות והמאמץ שהאדם עושה. ודוקא אלו שאינם בעלי כשרונות שעמלים ומתיגעים עד שזוכים להבין סוגיא, אצלם העמל גדול יותר, וראויים להערכה גדולה יותר.

לכן יש להדגיש כל העת בפני הבנים והתלמידים את המושג הקדוש של 'עמל התורה'. כי העמל מעל הכל, שזהו רצונו של הקב"ה כלשון הזוהר (פרשת בשלח) "כמה חביבא אורייתא קמי דקוב"ה, דכל מאן דאשתדל באורייתא רחיים הוא לעילא ולתתא". כאשר התלמיד יראה שמעריכים את התמדתו ועמלו, יהיה לו חשק להמשיך להתאמץ ולהשקיע.

כשדנו לפני הסטיפלער צוק"ל אודות ציוני תעודות הביע את דעתו "אינני רואה צדק בהערכת תעודות לפי ציוני הבחינות, כי מה אשמונו של חלוש כישרון לסבול בושה וצער". **עצתו היתה לכתוב ציונים לפי ערך ההשתדלות.** [והוסיף עוד "אין צריך שיהיו הציונים בדקדוק גדול, ואפשר לשנות קצת" וכן טוב "שלא יהיה מרחק גדול בין דרגת הציונים בכיתה" ואחר כל זה "כולי האי ואולי יהיה צדק בענין"].

בשעת הלידה. מתאים יותר לקרוא שם עצוב, אולי ע"ש איוב וכד'. רבי שלמה זלמן פסק לה לקרוא 'ששון' על שם האב - ולא יאונה לכם כל רע.

והמשיך במילות נחמה: **אינך האם הראשונה שמרגישה כך. התורה מספרת על לידת בנימין כאשר אמו רחל נפטרה עליו בשעת הלידה. היא, טרם מותה ביקשה לקרוא לרך הנולד בן-אוני, אך יעקב בחר לקרוא לו בנימין.** ויש לשאול איך יעקב לא קיים את משאלתה האחרונה של רחל לפני מותה, וקרא לבנו בניגוד לדעתה?

המשיך רבי שלמה זלמן והסביר במתק לשונו: ודאי היה קשה ליעקב לשנות מדעת רחל. אבל ברוב תבונתו בחכמת הנפש, ידע כי אחריותו כאב לבנו - מחייבת. ילד שיגיע עם שם טראגי שכזה בן-אוני שמשמעותו בן צערי, שבגללי אמי מתה, כל ימיו ירדפו אותו רגשי כאב ויקשה עליו לעלות בדרך העולה בית א-ל.

יעקב קרא לו בנימין. הפך את השם בן אוני לשם חיובי - בן ימין, שהיא היד החזקה, היד העושה חיל. מחד שמר על נפש בנו ודאג לעתידו. מאידך קיים במקצת את צוואתה של רחל. אמנם לא כפשוטה אבל במשמעה כמו שכתוב כוחי וראשית 'אוני'.

לעילוי נשמת רבי אלעזר יועץ בן ר' אברהם יהודה זצ"ל

נלב"ע י"ד אדר ב' תשפ"ב ת.צ.ב.ה

חיוב קטן במצות הדלקת נרות חנוכה והידורה

הדלקת קטן א. בעצמו או יצא מאביו ב. ברכת הוראה ג. להנות מאורה ד. להשתמש מהנותר מהשמן ה. להדליק בשמן ו. להיות מוסיף והולך

הנותר מהשמן של קטן שהגיע לחינוך כתב בשו"ת "שבט הקהתי" (ח"ג סימן כ"ד) ג"כ הוקצה למצותו כמו שמן של גדול, והוכיח כן מדברי התוספות (ד"ה "מיד" סוכה דף מ"ה, א') שכתבו שאתרוג של קטן הוקצה למצותו, וא"כ ה"ה בנידון דידן. ויש לחלק כמבואר!

מחלוקת הרמ"א והמג"א אם יש חובת חינוך בהידור מצוה

האם יש חיוב חינוך להדר במצוות כגון להדליק בשמן זית, והאם קטן חייב להיות מוסיף והולך בהדלקתו כל יום כנגד הימים הנכנסים? ה"מגן אברהם" בסימן תרע"ז (ס"ק ח') הביא את דעת ה"שליט גיבורים" שהובא בביה"ל (סימן תרע"ה סעיף ג') שחיוב חינוך הוא רק בדבר שיש בו על הגדול חיוב מצד הדין, אבל מה שבגדול ליכא כי אם משום הידור מצוה, אינו מחוייב לחנך בו קטן. ולכן כתב דאין חיוב על הקטן להדליק לעצמו כשיכול לצאת בהדלקת בעה"ב, ודלא כרמ"א שכתב שצריך להדליק. - לכאורה נראה דנחלקו הרמ"א והמג"א אם יש חובת חינוך על הידור מצוה.

אולם ה"משמרת חיים" (ח"ב חנוכה סימן ב') כתב דהנה קטן שיש לו בית בפנ"ע בודאי אף לדעת המג"א מחוייב להדליק, שהרי גם אם היה גדול היה מחוייב מן הדין וכמבואר בסימן תרע"ז סעיף ב', וקצת משמע מסתימת המחבר והמג"א שכשיש לו בית בפנ"ע מדליק כדין המהדרין מן המהדרין ומוסיף נר בכל לילה, וא"כ יקשה דהמג"א ס"ל דאין חובת חינוך על הידור?

מצות חינוך לא נאמרה לחדש חיובים על הקטן אלא רק לקבוע כיצד יקיים את חיובו

וכתב ליישב דיש לחלק דכשאין לקטן בית בפנ"ע בלא חיוב הידור אין כאן עליו ענין הדלקה כלל, ומדיני הידור באים לחדש עליו מצות הדלקה, בזה ס"ל למג"א דמצות חינוך לא נאמרה לחדש חיובים מדין הידור על קטן.

משא"כ ביש לו בית בפנ"ע דאפילו בלא דיני הידור יש עליו מצוה להדליק מדין חינוך, ודיני ההידור קובעים רק כיצד יקיים את חיובו, בזה מודה המג"א שחיוב לקיים המצוה בקטנותו כמצותו בגדולותו, וכשם שבגדולותו מדליק ומוסיף נר לכל לילה ה"נ בקטנותו מוסיף והולך. לפ"ז ה"ה שיהא מחוייב להדליק ולהדר בשמן זית דהוי הידור בגוף החיוב דקטן.

אלא שיש להוסיף על דבריו דה"שליט גיבורים" (שבת כא:) שכתב וז"ל "לשון ריא"ז, והמהדרין נר לכאו"א בין אנשים בין נשים. אבל על הקטנים שאינם מחוייבים נראה בעיני שאינו מדליק", ומדכתב "שאינו מדליק" משמע דקאי אבעה"ב דהוא מדליק עבור כולם, וע"ז כתב דעל הקטנים אינו צריך להדליק. - ולפי חילוקו של ה"משמרת חיים" צ"ל שגם לחדש מדין הידור תוספת של הדלקת נר עבור הקטן אין מחדשים, הגם שזו רק תוספת על חיוב הדלקתו של האב!

רק בחנוכה יש ענין שאפילו הקטן יחדר

ונראה דאין להוכיח מדברי הרמ"א שכתב שקטן יחדר וידליק לעצמו דבעלמא יש חיוב חינוך להידור מצוה, דשאני מצות הדלקת נרות חנוכה שמצינו בה דיני הידור שלא מצינו בשאר מצוות כמהדרין ומהדרין מן המהדרין, והידור דמוסיף והולך דהוי יותר משליש במצוה.

והטעם לכך שתיקנו במצוה זו דיני הידור נוספים יותר מכל המצוות, לפי שכל הנס נעשה כדי לקיים את מצות ההדלקה בהידור או כמש"כ הפנ"י בשבת דף כ"א, ב' (ד"ה "מאי חנוכה") דיכלו להדליק בשמן טמא דטומאה הותרה בציבור, או מטעמו של ה"בית הלוי" (ע"ה"ת ע"מ' כ"ט) דיכלו להדליק בפתילות דקות ביותר שתהיה חלק שמינית מהרגיל והשמן יספיק לשמונה ימים.

לפ"ז י"ל דאף דבעלמא אין חובת חינוך אהידור מצוה, שאני מצות הדלקת נרות חנוכה דעיקר תקנתה היתה משום הידור מצוה, בזה ס"ל לרמ"א שאף

אין לקטן להדליק בעצמו אלא יצא בהדלקת אביו

בהלכות חנוכה (סימן תרע"ה סעיף ג') הובאו שתי דעות בדין הדלקת קטן דאם הדליקה קטן לא עשה כלום, ויש מי שאומר (בעל העיטור) שקטן שהגיע לחינוך הדלקתו כשרה.

ויל"ע האם לדעת הרמ"א שכל אחד מבני הבית מדליק בפני עצמו, אם גם 'קטן' שנמצא בבית הוריו, ידליק בפני עצמו.

בספר "אשרי האיש" (פרק ל"ט) ו"פניני חנוכה" (עמ' ל"א) הובא פסק מחודש ממרן הגרי"ש אלישיב זצ"ל שקטן שהגיע לחינוך אף למנהגנו במהדרין מן המהדרין שכ"א מדליק, אין לו להדליק בעצמו אלא לצאת בהדלקת אביו.

וטעמו דמצות החינוך היא לקיים המצוה באופן שראוי הגדול לצאת בה ידי חובה, וכמו שהגדול לא יכול לצאת ידי חובה בהדלקת קטן דהרי זו הדלקה פסולה מעיקר הדין, כך גם הקטן בעצמו לא מקיים מצות חינוך בהדלקה של עצמו.

ובשלמא במצוה שבגופו כגון נטילת לולב ואכילת מצה שאי אפשר לקיימה ע"י אחר, על כרחך תיקנו חז"ל לקיים מצות חינוך במעשה קטן ויוצא ידי חובה בזה, אבל במצות הדלקת נרות חנוכה אין יאמר לקטן להדליק בעצמו שהיא הדלקה פסולה מעיקר הדין, כדי לקיים מצות מהדרין ולהפסיד הדלקה שכשרה מעיקר הדין.

והוסיף הגרי"ש זצ"ל שהראו לו שכ"ה כלי חמדה" (פרשת "קרח" י"ז, ח' ד"ה "משמרת") שמכיון שגם חנוכה היא חובת הבית, אין המצוה שהקטן ידליק בעצמו אלא שידליק לו מי שהוא חייב בהדלקתה, ותתקיים מצות נר חנוכה בשלמותה. - וכך מתבאר מדברי ה"אשל אברהם" (בוטשאטש סימן תרע"ט).

אלא שיש לתמוה על פסק זה מדברי הרמ"א שכתב להדיא בסימן תרע"ה סעיף ג' שלדין דכל אחד מבני הבית מדליק בפני עצמו, קטן שהגיע לחינוך צריך ג"כ להדליק.

ועי' במחצית השקל דכ' דכל דברי הרמ"א שקטן שהגיע לחינוך חייב להדליק, הוא רק לשיטות שקטן שהגיע לחינוך מוציא גדול, אבל לחולקים שסוברים דאין קטן יכול להוציא את הגדול, כתב המג"א דאין חיוב מהדרין על הקטן ודעה זו העיקר. - וא"כ י"ל דהגרי"ש זצ"ל הוא ע"פ מה דלא קיי"ל כפסק הרמ"א שקטן שהגיע לחינוך צריך להדליק לעצמו. - ועי' בפניני חנוכה בכל מה שהרחיב בזה.

'ברכת הוראה' על הדלקת קטן

יש להעיר שלדברי הגרי"ש זצ"ל ("פניני חנוכה" עמ' מ"א) שראוי שהאבא יכוון להוציא את הקטן בהדלקה והקטן יכוון לצאת ואח"כ ידליק הקטן כמנהג, א"כ יוצא שהדלקת הקטן אינה הדלקה של מצוה דחשיב הדלקה פסולה ולא יוצא בה ידי חובת חינוך, א"כ כשמדליק בלא ברכה יכולה הדלקה זו להביא לידי תקלה שיברכו עליה "ברכת הוראה"!

(בהדלקה מפני החשד כתב ב"הליכות שלמה" (פי"ז, א') שמברכין ברכת הוראה, והוכיח כן מהא דמברכין על ראיית נר ולא חיישינן שמא נר של חשד הוא.)

לכן קטן זה ראוי שידליק סמוך להדלקת גדול, כך שהוראה שיברך תהא ברכתו על הדלקתו של גדול.

מחלוקת אם מותר להשתמש לאור הדלקת נרות של קטן

להשתמש לאור הנרות של הדלקת קטן כתב בהליכות שלמה (פרק ט"ו סעיף י"א) שאסור, ותמה על מש"כ בשו"ת עמודי אור (סימן מ') שאין הדלקת קטן כלום וכלשון הגמ' ד"לא עשה ולא כלום" וא"כ מותר להשתמש ולהנות לאורה, וע' ברמב"ם (פ"ר ה"ט) שכלל בדין זה של חרש שוטה וקטן גם נכרי שמסתבר שודאי לאו כלום הוא.

דעת בעל ה"עמודי אור" מיושבת ע"פ דברי הגרי"ש זצ"ל דקטן צריך לצאת בהדלקה כשרה של גדול ולא בהדלקתו שפסולה מעיקר הדין.

בסיעתא דשמיא גם השנה ניתן להשיג את הקונטרס הנפלא משולחן גבוה על חנוכה

ובו ברורי הלכה, עיונים והערות ופנינים נפלאים בעניני חנוכה

מכתבי הגאון ר' אלעזר יועץ קופל זצ"ל

ניתן להשיג בטלפון 054-8419094 או במייל mg036198046@gmail.com

מאמר על הבטחון מרבינו יונה

נמצא בפירושו למשלי פרק ג פס' כו

מפאת חוסר המקום לא העתקנו את כל המאמר, אלא רק את הנוגע ישירות להנהגת הבטחון בעת מלחמה ופחד אויבים, בתוספת קצת הערות לביאור הדברים.

[א] וכן ידע באמת, כי לא ביד בשר ודם להרע לו, כענין שנאמר: "באלהים בטחתי לא אירא מה יעשה בשר לי" (תהלים נו, ה), ונאמר "ה' לי לא אירא מה יעשה לי אדם" (שם קיח, ו), ונאמר: "ה' אורי וישעי ממי אירא ה' מעוז חיי ממי אפחד" (שם כז, א). אמנם בבא הצרה, מדעתו כי הכל ביד השי"ת, וכי [אין] ההצלה ביד המכה, פני לבבו מועדות אל השם יתברך: "הנה כעיני עבדים אל יד אדוניהם" (שם קכג, ב), ולא ישים לבו לפחד המכה, ויוסיף יראה לשם ותקוה ותוחלת אליו. [ב]

"לא יוסיף עוד שאר ישראל ופליטת בית יעקב להשען על מכהו ונשען על ה' קדוש ישראל באמת" (ישעיה י, כ), פירוש, בטחון גמור בלא ספק כי אין ההכאה וההצלה ביד המכה, שנאמר: "פלגי מים לב מלך ביד ה' על כל אשר יחפוץ יטנו" (להלן כא, א), ונאמר: "כהניף שבט את מרימיו" (ישעיה י, טו).

אולם לא ירך לבבו ולא יחת לצרה, כי הנה התקוה קשורה עם היראה בהכרח, ואל תבהלהו קרבת הצרה והמנע מחשבת הצלה. כי הנה ידע, כי השם יתברך רב להושיע אחרי שהצרה קרובה ומוכנת, כמו לפני הצרה, "לו נתכנו עלילות" (שמואל - א ב, ג), וכמה ריוח והצלה לפניו "והרבה עמו פדות" (תהלים קל, ז), אם כן איך יחרד

[א] בדברים דלהלן מורה רבינו יונה דרך הבטחון כשמתקרבת צרה ויש סכנה מאדם או מאויבים, וכלל בדבריו כמה יסודות. ומהן: א. שיהי' ברור לו שאין ביד אדם להרע לו ואין ההכאה ולא ההצלה ביד המכה, אלא הכל ביד ד' יתברך. ב. בזמן כזה יוסיף יראה מד' ותקוה ותוחלת אליו. ג. כיון שהוא יודע שד' יתברך רב להושיע גם במקום שהצרה קרובה, לכן לא ירך לבבו ולא ישבר ולא יבהל ממה שאינו רואה דרך להצלה, כי תמיד יש תקוה לד', וזה גורם שלא יחרד הלב ולא ימס [אע"פ שיש מקום לפחד, התקוה מועילה שלא ישבר ליכון].

[ב] נראה הכוונה כאן, שכשיש צרה קרובה זו ודאי סיבה להתעורר שיתכן שעומד לכא עונש מהקב"ה. אך אין לו לפחד מהאויב, אלא יוסיף פחד מהקב"ה [ע"י להלן לגבי וירא יעקב] ומאידך יוסיף גם תקוה ותוחלת לד' יתברך, כי ודאי בידו להצילו, ויתכן שבאמת יצילו [גם בזכות עצם הבטחון והכניעה והיראה, וכמפורש להלן].

הלב וימס, הלא התקוה תחזקה, שנאמר: "חזקו ויאמץ לבבכם כל המיחלים לה"^[ג] (תהלים לא, כה).

וכפי גדולת התקוה ואומץ הלב בתוחלת, תגדל מעלת הנפש.

ונאמר: "אל ירך לבבכם אל תיראו ואל תחפזו ואל תערצו" (דברים כ, ג), פירוש, אל תיראו מן העם, כענין שנאמר: "וראית סוס ורכב עם רב ממך לא תירא מהם כי ה' אלהיך עמך" וגו' (שם א), ונאמר: "לא תירא מהם זכר תזכור את אשר עשה ה' אלהיך לפרעה ולכל מצרים" (שם ז, יח), אבל את השם יתברך ירא. ונאמר: "ואת מוראו לא תיראו ולא תערצו", "את ה' צבאות אותו תקדישו והוא מוראכם והוא מעריצכם" (ישעיה ח, יב - יג).

ואשר נאמר "ויירא יעקב מאד ויצר לו" (בראשית לב, ח), ירא היה מן החטא, והיה מתאמץ ביראת הש"י.

ואחרי אשר יבטח ויקוה אל השם, כל אשר יפחד מן העון תחזק התקוה את לבו, על כן לא ימס לבבו, והוא שנאמר: "חרדת אדם יתן מוקש" (להלן כט, כה). ונאמר: "מי האיש הירא ורך הלבב ילך וישוב לביתו ולא ימס את לבב אחיו כלבבו" (דברים כ, ח), פירוש, הירא עד שהוא רך הלבב, כי גברה עליו יראת העם והוא חרד בראותו רוב מחניהם.^[ד]

ויתכן שהוא מאמין באמת כי הכל ביד השם, אבל (אם) מפני שלא גדל נפשו בענין מדרגות הבטחון רך לבבו ונחת טבעו, וגם מהתגבר חולשת טבעו ומורך לבבו. והענין המכוון במה שנאמר "חרדת אדם יתן מוקש", החרדה שיחרד מן האדם – היא חטא נפשו, ונותן מוקש ומגברת האויב ומקרבת הצרה עליו, כי ראוי לאדם שלא יחרד מזרוע בשר ודם, ויכין יראת לבבו לשם.

[ג] יש כאן יסוד בכוחות הנפש. שכשיש לאדם תקוה להצלה, אע"פ שאינו בטוח בה, זה מחזק את ליבו ואין ליבו נשבר. ולכן בכל זמן שהצרה מתקרבת, אע"פ שיש צד שיקבל יסורים [על עוונותיו, וגם זה לטובתו] מ"מ כיון שבכל מצב יש תקוה שד' יציל אותו, ממילא לא ירך לבבו ולא יחרד הלב וימס, כי התקוה מחזקת את הלב.

[ד] כמו שנזכר כבר, אע"פ שיש פחד מחמת החטא והעוון, הרי מאידך יש בטחון ביכולת ד' להצילו ויש תקוה אליו לזה, ממילא תחזק התקוה את ליבו שלא יחרד וימס. ועל זה נאמר בדיני מלחמה שהאיש הירא ורך הלבב צריך לשוב לביתו, והיינו מי שיראתו גורמת רוך הלבב הוא צריך לשוב. אבל מי שיש לו יראה [מעונש עוונותיו] אבל ליבו חזק ומקוה לד', הוא ראוי למלחמה.

מש"כ רבינו יונה כאן והוא שנאמר חרדת אדם יתן מוקש [ובכוטח בד' ישגב] נראה שמפרש כוונת הפסוק, שכשיראת האדם מביאתו לידי חרדה, זה חסרון בבטחון בד' שהרי התקוה צריכה לחזק את ליבו שלא יחרד, וחסרון הבטחון גורם מוקש ומכשול. וראה בסמוך.

"ובוטח בה' ישוגב" (להלן כט, כה) – מן הצרה בשכר הבטחון, אף על פי שהיתה הצרה ראויה לבא עליו.

והוא שנאמר אחריו: "רבים מבקשים פני מושל ומה' משפט איש". ונאמר: "מי את ותיראי מאנוש ימות" (ישעיה נא, יב), כי זה משפלות הנפש. ונתבאר שם כי הירא מן האדם שוכח את השם יתברך, שנאמר: "ותשכח ה' עושך נוטה שמים ויוסד ארץ ותפחד תמיד כל היום מפני חמת המציק כאשר כונן להשחית" (שם יג), פירוש, בראותך את הצרה קרובה ומוכנת, ונבצרה ממך [מאד] מזמת הצלתה, "ואיה חמת המציק" (שם), היה לך להעלות על לבך כי גם פעמים רבות מצאתך כזאת, וזרח אור ישועת השי"ת ונפלאותיו, וכלה שבט עברת המציק, ואיה חמתו ואיה [איפה] פיו.^[ה]

עוד יחייב ענין הבטחון, לבטוח באמת על רחמי השי"ת כי רבים רחמיו, ועל רוב חסדיו, ויאמין במדות השם יתברך ויבטח בהם באמת, כמו שנאמר: "ואני בחסדך בטחת" וגו' (תהלים יג, ו), "ואני כזית רענן בבית אלהים בטחתי בחסד אלהים עולם ועד" (שם נב, י), פירוש, 'כזית רענן' אשר הודו עליו קיים כל השנה, כן בטחוני בהודו ובכחו בכל עת, גם בהיות הצרה קרובה.

והתקוה אצולה מן הבטחון הזה, כי גם בהיות עונותי רבים ועצומים, יקוה אל רחמי השי"ת, כמו שנאמר: "כי לא על צדקותינו אנחנו מפילים תחנונינו לפניך כי על רחמך הרבים" (דניאל ט, יח), ונאמר: "שומע תפלה עדיך כל בשר יבוא" ונאמר: "דברי עוונות גברו מני פשענו אתה תכפרם" (תהלים סה, ג - ד), ונאמר: "יחל ישראל אל ה' כי עם ה' החסד והרבה עמו פדות" (שם קל, ז), פירוש, גם כי העוונות רבו

[ה] רבינו יונה מפרש שהנביא בא כתביעה לאדם שרואה שהאויב קרוב והצרה קרובה ומוכנת "ואינו רואה דרך להצלה", שהיה לו להעלות על ליבו שפעמים רבות מצא אותו כזאת שהיתה צרה קרובה ולא עלתה במחשבתו אפשרות הצלה, ואז זרח אור ישועת ד' ונפלאותיו.

ויש ללמוד מזה שהנהגת ד' היא שפעמים רבות מכיא את האדם למצב שהצרה מוכנת לפניו והוא אינו רואה דרך להצלה, ואז הקב"ה עושה איתו ישועות ונפלאות. ונכלל בזה הוראה מעשית שבכל מקרה של צרה קרובה ואינו רואה דרך להצלה, צריך לחשוב שפעמים רבות מצאתו כזאת וד' הושיעו, ולכן גם עכשיו יקוה לד' שהכל בידו. ומלבד המצוה והחובה שיש בזה, יש בהדרכה זו חיוק ועידוד גדול לאדם שנמצא בצרה. ובנותן ענין להעתיק כאן מקונטרס הצוואה סי' א' (לר' שמואל תפילינסקי זצ"ל) ח"ל וכל איש כאשר יתבונן וישקיף על העבר שלו, מעצמו ומבשרו יחזה סיבות נפלאות וסיבות מסיבות שונות פלאי פלאות בכמה תקופות וזמנים ומקרים שונים, כאשר קצרה ידו ושכלו להבין מאין יבא עזרו, ואך כשהיה ברצונו ית', המציא לו פתח ותקוה בדרך פלאי בעת וכעונה האחרונה כאשר אפסה כל תקוה, אז פתאום צמחה לו עזרתו וישועתו, מה שלא עלתה על דעתו, וכמה פעמים רואים להיפך...

למעלה ראש הרבה עמו פדות, כמו שנתבאר אחריו: "והוא יפדה את ישראל מכל עונותיו".

וכן אם גברו עליו צרות ונכנע מפניהם, יבטח על רחמי השם כי ירחם עליו מפני צרותיו, ומפני הכנעתו ומפני תקותו אל השם, שנאמר: "ראה עניי ועמלי ושא לכל חטאותי" (שם כה, יח), ונאמר: "זכור עניי ומרודי לענה וראש" "זכור תזכור ותשוה עלי נפשי" "וזאת אשיב אל לבי על כן אוחיל" (איכה ג, יט - כא), פירוש, איחל רחמיו על הצרות ועל ההכנעה, "חסדי ה' כי לא תמנו" (שם כב), ויתכן כי מה שאמר למעלה: "על כן אוחיל (לו)", מחובר לזה, כי אוחיל לחסדיו אשר לא תמנו ורחמיו אשר לא כלו. "חדשים לבקרים רבה אמונתך" "חלקי ה' אמרה נפשי" (שם כג - כד), פירוש, אינני בוחר בעולמי זולת עבודתו, ואין לי חלק בארץ זולת קיום מצותיו באהבתו וביראתו, "על כן אוחיל לו", זה הדבר יחזק התקוה, ועל כן יוחיל להשם שינחלוה לחלק, כענין שנאמר: "כי חלק ה' עמו יעקב חבל נחלתו" (דברים לב, ט), על כן כפל 'תוחלת' שנית, אחר שנאמר כבר "על כן אוחיל". גם הוסיף בכאן ואמר "אוחיל לו", כי התוחלת הראשונה – על ההצלה והישועה והחסדים, והתוחלת השנית – להפיק רצון מהשם ולהתקרב אליו, כענין שנאמר: "והקרבתיו ונגש אלי" (ירמיה ל, כא), ונאמר: "יחשוק נפשו מני שחת" (איוב לג, יח) "לאור באור החיים" (שם ל), ונאמר: "באור פני מלך חיים" (להלן טז, טו).

ודע, כי התוחלת האצולה מן הבטחון הזה, יחזק התוחלת עד כי כאשר תקרב הצרה ויירא מעוונותיו, לא יהיה שקול הפחד עם התקוה, אך תחזק התקוה ממנו, כי חסדי השי"ת יתרים על כל עון, ומרחם על כל הנכנע ומבקש רחמיו, ונאמר: "כי חנון ורחום הוא ארך אפים ורב חסד ונחם על הרעה" (יואל ב, יג).

ונאמר: "קוה אל ה' חזק ויאמץ לבך וקוה אל ה'" (תהלים כז, יד) – כי התקוה תחזק את הלב, ובהתחזק הלב על ידי התקוה, תחזק התקוה עוד בלב ותגדל התקוה יותר, כי מורך הלב ימעט התקוה.

ודע כי זאת מדרגה גדולה עליונה בבטחון. ונזכיר סוד הדבר שנאמר: "קויתי ה' קותה נפשי ולדברו הוחלתי" (שם קל, ה), פירוש, הנפש המתאוה קבלה הבטחון, כמו שנאמר: "יצר סמוך תצור שלום שלום כי בך בטוח" (ישעיה כו, ג), והמשכילים יבינו.

ונאמר אחריו: "נפשי לה' משומרים לבקר שומרים לבקר" (תהלים שם ו) – והיא התקוה בפרטים.

תורת אביגדור

הגאון ר' אביגדור מילר זצ"ל

פרשת וישלח תשפ"ד

המלחמה הנצחית

תוכן

א' - מלחמתו של יעקב / א

ב' - המלחמה שלנו / ב

ג' - ליפול ולהמשיך / ה

מפלדה - 'בלתי מנוצח'! יעקב אבינו נאלץ להילחם נגדו בכל כוחו.

יעקב עבר סבל נוראי, סבל שנמשך זמן רב. עברה שעה ועוד שעה, והקרב המשיך כל הלילה, "עד עלות השחר". יעקב עבר לילה ארוך ומענה של קרב אימתני.

כידוע, כל ילוד אשה מסוגל לסבול סבל ועינויים עד לגבול מסוים. ברגע שהסבל עובר את הגבול הזה, האדם נכנע. זהו עיקרון קיים במציאות האדם: האדם מסוגל לסבול, אולם רק עד לנקודה מסוימת. אין זה אומר שאי אפשר להקריב את החיים עבור ערך מסוים. אנשים אכן מוסרים את נפשם עבור הערכים שלהם, והם אף מסוגלים לסבול עינויים קשים. אך אם העינוי הוא בלתי מוגבל, הרי שאי אפשר לעמוד בו, והוא יגרום לאדם להיכנע.

אפילו חנניה מישאל ועזריה, שהשליכו עצמם לכבשן האש כדי לא להשתחוות לצלם, הגמרא (כתובות לג, ב) אומרת שהם הצליחו לעשות זאת רק משום שהיתה זו הקרבה רגעית¹. לקפוץ לאש ולסיים עם הענין - זה כן. אולם אילו היו מלקים אותם ללא הפוגה - מאה מלקות, מאתיים מלקות, שלוש מאות מלקות - זה היה כבר יותר מדי והם היו נכנעים.

קרב לדורות

מה שיעקב עבר באותו לילה היה גרוע בהרבה מכך. הוא עבר סבל נוראי, עינויי תופת! הוא יכול

א' - מלחמתו של יעקב

מאורע היסטורי

ברצוני לשוחח היום על מאורע שהתרחש לפני שנים רבות, על שפתו של נהר מסוים בגבול ארץ כנען. זהו מאורע שחשוב לדון בו, שכן השפעתו ממשיכה להדהד עד לימינו אנו. כוונתי למפגש המופלא בין יעקב לבין המלאך, אותו קרב לילי שנמשך עד עלות השחר, עליו אנו קוראים בפרשת השבוע.

התורה מספרת לנו שכאשר יעקב עזב את ביתו של לבן על מנת לשוב לארץ ישראל, בנקודה מסוימת הוא חצה, יחד עם משפחתו, את נהר יבוק. לאחר שעבר את הנהר, הוא נזכר שהוא שכח מספר חפצים, ולכן הוא שב כדי לקחת אותם. היתה זו שעת לילה, ויעקב ניצב לבדו על שפת הנהר, כאשר הבחין באיש גדול ממדים שבא לקראתו. ואז, לפתע, ללא כל התראה מוקדמת, האיש הזר אחז בו בחוזקה, "וַיֹּאבֶק אִישׁ עִמּוֹ" - האיש, שחז"ל מלמדים אותנו שהיה זה מלאך - שרו של עשיו, שהתגלה בדמותו של אדם, החל להיאבק עם יעקב, שנותר לבדו בחשיכה, בקרב מול האיש הזר.

לילה של עינויים

כאשר יעקב הותקף על ידי המלאך, הוא הרגיש מיד שעומד כאן מולו יריב בעל כח גדול, יריב העשוי

1 מכיון שלא היה זה צלם של עבודה זרה ממש אלא צלם העשוי לכבוד המלך, וכמו שכתבו התוספות שם בשם רבינו תם (העורך).

לעפר ואפר! יעקב אבינו היה אמור להימחק לגמרי כבר בדקה הראשונה של הקרב.

אולם במציאות לא כך אירע. הם המשיכו להיאבק עד עלות השחר! הקרב נמשך לילה שלם, מבלי שהמלאך הצליח להכניע את יעקב. וזו שאלה גדולה: כיצד הצליח יעקב להחזיק מעמד מול המלאך במשך זמן רב כל כך?

כפוף למפקד

התשובה היא, שהקרב בין יעקב למלאך לא היה מאבק רגיל. הוא היה שונה לחלוטין מכל קרב אחר שאנחנו מכירים. היריב שניצב מול יעקב לא היה יריב שנקלע מולו סתם כך, אלא הוא היה יריב שנשלח למשימה מיוחדת על ידי השי"ת. ולכן, למרות שהמלאך אכן מסוגל היה להכניע את יעקב תוך רגעים ספורים, הקב"ה נתן לו הוראות ברורות: "הקפד תמיד לדחוף אותו עד לקצה גבול היכולת שלו. דחוף אותו עד לגבול הסיבולת, אולם אף פעם אל תנסה אותו מעבר לכוחותיו".

היה זה קרב בלתי רגיל - קרב שהופעל על ידי הקב"ה בכל רגע. המלאך תקף את יעקב על פי ציווי ה', תקיפות עזות ועוצמתיות, שכדי להדוף אותן נזקק יעקב לגייס את כל כוחו. היה כאן ניסיון מיוחד במינו. הניסיון של לדחוף עד קצה גבול היכולת.

יעקב סבל נוראות, שכן הוא נלחם מול מלאך, בריה המכירה את כל נקודות התורפה והחוזקה שלו, בריה שבכוחה היה, באופן על-טבעי, לדחוף אותו עד קצה גבול הסיבולת, מבלי שהדבר יהפוך לבלתי אפשרי עבורו. קרב זה המשיך כל הלילה, כשכף המאזניים נעה הלך ושוב, אחד גובר על השני, וחבירו גובר עליו, וחוזר חלילה.

ב' - המלחמה שלנו

הקרב שלנו

והנה, המאורע הזה לא היה סתם סיפור, אלא היתה זו נבואה. זה בכלל העיקרון הגדול ש"מעשה אבות סימן לבנים" - חיייהם של אברהם יצחק ויעקב היו נבואות לגבי עתידו של עם ישראל. האבות הקדושים היו נביאים בדרגה הגבוהה ביותר, שניה רק לנבואת משה רבינו, ולכן כל מה שאירע באותו לילה היה למעשה נבואה על העתיד.

היה לומר: "אני נכנע!" עם עינויים שכאלו, עדיף כבר להיכנע ולמות. כמה כבר אפשר לסבול סבל נוראי כל כך? אין ספק שבאיזושהי נקודה במהלך הלילה, היה יותר קל להרים ידים ולמות. יעקב אבינו היה יכול להיכנע, להיגאל מיסוריו ולזכות לשלוות המוות.

וזו האמת - במקרים של עינויי תופת, המוות הוא תענוג. יש קרבנות לעינויים שמוכנים לשלם כדי לזכות למות מוות מהיר. המוות עבורם היא מתנה. ולכן, כאשר נאבק יעקב ביריבו ועבר סבל שהוא נורא יותר מן המוות, הוא היה יכול לבחור להיכנע ולהיגאל מייסוריו. אולם אז הוא נזכר: "משפחתי מחכה לי בצד השני של הנהר!" הוא חשב על מה שיקרה אם הוא ייכנע. "איך אני יכול להרשות לעצמי להיכנע? מה יהיה עם משפחתי אם לא אהיה כאן? מה יהיה עם חלומי הגדול של סבי, אברהם, שקיווה להוליד עם שיפיץ את הכרת הבורא בעולם כולו וילמד לכולם את האמת? אותו חלום גדול של אומה העובדת את ה', יאבד לנצח אם לא אשוב אל משפחתי ואדריך אותם".

וכך, כאשר כוחותיו הולכים ואוזלים, יעקב חשב לעצמו: "הקרב הזה אינו קרב רגיל. יש כאן משהו גדול בהרבה. עתידי ועתידם של בני מונח כעת על כף המאזניים. עתידם של בני ישראל". והוא החליט שהוא ממשיך להיאבק, ויהי מה. הוא לא ייכנע ליריב הקשה. במקום להיכנע ולהימלט מהכאב הנורא, יעקב לא הרפה לרגע. הוא המשיך להיאבק כל הלילה כולו. הוא המשיך לסבול יסורי תופת, ולא הסכים להרים ידים בקרב הזה. יעקב אזור את כל כוחותיו, עד קצה גבול היכולת, במשך לילה שלם. הוא ידע שמתנהל כאן קרב לדורות.

מול יריב בלתי אפשרי

אלא שיש בסיפור הזה שאלה גדולה. יעקב אבינו נאבק עם מלאך, ומלאך, גם אם הוא מופיע בדמות אדם, הינו בעל כח אינסופי. אדם שמנסה להיאבק מול מלאך אינו בעל סיכויים גדולים לשרוד. הסיכויים לכך קלושים עוד יותר ממי שמסתובב באחת משכונות הפשע של ניו יורק בשעה שלוש לפנות בוקר ואוחז בידו חבילות מזומנים! איזה בן אנוש מסוגל בכלל להילחם עם מלאך? מלאך יכול למחוץ בן אדם ברגע אחד. הדבר דומה לאדם שנפל ח"ו למכונת גריסה ענקית - בשניה אחת הוא הופך

לאיכותיים יותר ויותר. ככל שאנחנו גדלים ומתקדמים בחיינו, הדברים שבעבר נראו בעינינו כקשים, שוב אינם מהווים ניסיון עבורנו. אולם כעת מגיעים ניסיונות אחרים, ניסיונות גדולים וחזקים יותר מבעבר.

הסיבה לכך היא, העקרון הגדול שחיינו בנויים במטרה לנסות אותנו, כל אחד ואחד לפי יכולותיו. העמידה בפני הניסיון היא תכלית החיים. אל תחשבו שהגעתם לעולם כדי לגדל משפחה, להתפרנס, או אפילו ללמוד תורה. כמוכן שעלינו לעשות דברים אלו, אולם אלו הם רק פרטים בניסיונות של העולם הזה. מהי מטרתנו בחיים? לאכול ולישון? לא! המטרה היא לעמוד בפני ניסיונות. זהו ההישג והגורל הטוב של החיים - להילחם.

כך כותב המסילת ישרים (פרק א): "ונמצא שהוא מושם באמת בתוך המלחמה החזקה". גם כשאתה יושב בבית, הכל שקט. אין אף אלמוני שדופק בדלת, ובביתך אין כלל מחלוקות ועימותים ב"ה, אלא רק שלום ושלווה. בכל זאת, עליך לדעת שאתה נמצא כעת בעיצומו של קרב.

השגת השלום

חשוב שנבין שכל עוד שאנחנו חיים בעולם הזה, אין כלל מושג של שלום. מתי יוכל האדם לקוות לשלום? כשהוא יעבור לעולם שכולו טוב. זו הסיבה שכאשר מלווים את הנפטר, אומרים לו "לך בשלום". "בשלום" פירושו שאתה נכנס אל תוך השלום, כי אחרי המוות יש שלום. שם כבר אין מלחמות; המלחמה הגדולה הסתיימה. אולם כאשר מלווים אדם שאינו עוזב את העולם אלא יוצא למסע - לדוגמא אם שכנך נוסע לביקור בארץ ישראל, לא אומרים לו "לך בשלום" אלא "לך לשלום". בעולם הזה, הטוב ביותר שאנחנו יכולים לאחל לו הוא "לשלום" - ללכת לקראת השלום, אבל לא "בשלום". אין כאן שלום, כי כולנו נמצאים בתוך המלחמה החזקה.

השלום האמיתי יגיע רק לאחר שניפרד מהעולם הזה. לצערנו! היום שבו עוזבים את העולם "בשלום" הוא יום מצער, כי הקרב הזה הוא הגורל הטוב שלנו. אנחנו שמחים בכך שיש לנו את ההזדמנות הזו. רק מי שאינו מבין את הענין הזה, הוא זה שנכשל בניסיונות. הוא לא מתקדם, וחי כמו בול עץ. הוא זורם מיום אחד ליום שאחריו. השנים עוברות והוא

מה אומרת לנו הנבואה הזו של "וַיֹּאבֶק אִישׁ עִמּוֹ"? מה היא מלמדת אותנו?

עלינו להבין שהנושא פה אינו יעקב, אלא ההיסטוריה שלנו, עם ישראל. הקרב בין יעקב למלאך שנמשך לילה שלם, היה סימן לקרב שכל יהודי יצטרך לנהל נגד היצר הרע במשך כל חייו, בהיותו נתון בחושך של העולם הזה.

זהו קרב ארוך ביותר; לפעמים אף נראה לאדם שהוא כבר לא מסוגל להחזיק מעמד. כיצד מסוגל אדם לשרוד את זה? ולא רק לשרוד, אלא אף לנצח את היצר הרע? הלא היצר הרע הוא מלאך ה'! הוא עשוי מפלדה, הוא בלתי מנוצח. בלתי אפשרי לנצח אותו - כך נראה לכאורה. אולם הדבר אינו כך, מפני שכל פרט בקרב הזה, כל תנועה של מלאך ה', מנוהלת ומאורגנת בידי הקב"ה.

קרב הוגן

זה מביא אותנו לעקרון הידוע, שנוגע לכל אחד ואחד מאיתנו לא פחות מכפי שנגע ליעקב אבינו: "שאין הקב"ה בא בטרונאי עם בריותיו" (עבודה זרה ג, א) - הקב"ה אינו בא בכוח בלתי הוגן מול בריותיו. זהו כלל ברזל, שהקב"ה אינו מנסה אותנו בניסיונות שהם מעבר לכוחותינו; הוא תמיד משאיר לנו הזדמנות לעמוד בניסיון ולכבוש את יצרנו.

אין אדם שיכול לתרץ את אי עמידתו בניסיון, בכך שזהו ניסיון מדי גדול עבורו. זה לא נכון. הניסיון הזה מותאם לכוחותיך באופן מדויק ביותר.

זהו העקרון הידוע שלמדנו בגמרא בסוכה (נב, א): "כל הגדול מחבירו, יצרו גדול הימנו". מדוע זה כך? התשובה היא שאנשים גדולים מקבלים נסיונות גדולים, כי ככל שהאדם גדל ומצליח לכבוש עוד ועוד את יצרו, כך הקב"ה מגדיל את הנסיון שלו, שהרי כעת הוא מסוגל ליותר. כעת יגיע לו ניסיון חדש, מאבק מסוג אחר, והוא יעמוד בפני יצר הרע גדול יותר. גם כשתהיה חכם זקן עם זקן לבן ומתבדר, מוקף בנכדים ונינים, ועם תלמידים רבים היושבים לרגליך ושותים בצמא את דבריך, עליך לדעת שהנסיונות בוא יבואו, הם ימשיכו להגיע אליך עד יומך האחרון.

מאבק החיים

האדם עומד כל הזמן בפני נסיונות, וככל שהאדם נהיה איכותי יותר ויותר, כך גם ניסיונותיו הופכים

המריר של התורמוס? זהו, אין כל סיבה להמשיך כך! אני מרים ידיים!"

אך לא; כל מי שיש לו ידיעה מינימלית בתכונותיו של התורמוס, יודע שלא מתייאשים ולא מרימים ידיים, אלא ממשיכים לשלוק אותו שוב ושוב, עד שלאחר השליקה השביעית, התורמוס הופך למעדן של ממש. זה לא מעדן רגיל, אלא כזה ש"אוכלין אותו בקינוח סעודה" (גמרא שם). הוא מתוק כל כך עד שהוא נחשב לקינוח יוקרתי.

להילחם כמו תורמוס

הגמרא אומרת שהתורמוס הזה ישמש נגדנו ביום דין. הקב"ה יאמר לאדם: "מדוע לא שינית את דרכיך? למה לא אזרת חיל והמשכת להילחם נגד היצר הרע?"

האדם ינסה לטעון: "ריבונו של עולם, אל נא תעניש אותי. ניסיתי. באמת שניסיתי".

אך ה' יאמר: "לא ולא! לא ניסית מספיק!"

"מה זאת אומרת לא ניסיתי מספיק?! לחמתי נגד יצרי הרע, וזו היתה מלחמה קשה ביותר".

"האם ניסית כפי שניסית עם התורמוס? האם ניסית פעם, פעמיים, שלוש פעמים, ארבע פעמים? גם התורמוס נראה כמי שלעולם לא יהפוך למתוק! אולם בסופו של דבר, לאחר שבע שליקות, הוא הופך למעדן".

הקב"ה ברא את התורמוס לא רק כדי שנהנה ממנו כקינוח מתוק וטעים. לתורמוס יש מטרה חשובה אף יותר מזו - כדי שנהנה ממנו בכך שנלמד ממנו את המוסר השכל הזה. על אף שבתחילה התורמוס נראה כמו מקרה אבוד, אולם אם משקיעים בו מספיק מאמץ ומתמידים בו בלי להתייאש, הוא הופך לדבר המתוק ביותר.

הקב"ה טוען: "מדוע לא התייחסת אלי כפי שהתייחסת לתורמוס? מדוע התייאשת? אז מה אם המלאך שלי, היצר הרע, נלחם נגדך? אז מה אם זה לא קל? גם ליעקב זה לא היה קל. אולם הקשיים הללו הם ההזדמנות הגדולה ביותר! אם תמשיך להילחם, אני מבטיח לך שתהפוך למתוק וטעים".

המשך להתנגד

יהודי שהופך את הענין הזה לשאיפת חייו - לחיות על פי משל התורמוס, הוא זה שבסופו של דבר יהיה מוכן לקינוח של העולם הבא. בתחילה

ממשיך לעמוד בחנותו ולמכור את מרכולתו, ולהפקיד כסף בחשבון הבנק. הוא הולך לבית הכנסת. חוזר מבית הכנסת. אוכל ארוחת ערב בכל יום. הוא ממשיך לחיות את חייו, אך חייו הופכים לטרגדיה אחת גדולה.

רק יהודי שמבין שהוא עובר ניסיונות, זהו אדם שחי עבור תכלית. והוא האדם המאושר! כל עוד אנחנו כאן בעולם הזה ונתונים למבחן התמידי הזה, אנחנו מאושרים. ולכן, ככל שהניסיון קשה יותר, כך עלינו לשמוח יותר. עלינו להיות לוחמים מאושרים, כי המלחמה הזו תשתלם לנו. ככל שהקרב גדול יותר, כך יגדל שכר הנצחון.

הצלחה אמיתית

ניקח לדוגמא יהודי שיש לו אשה קשה, כזו שמקשה עליו את קיום האידישקייט, ולמרות הקשיים הוא ממשיך לחיות על פי דרך התורה. לחילופין, בחור שגדל בעיר מערבית שבה אין כלל שומרי שבת, והוא מצליח ללחום נגד החברה ולדבוק ביהדותו, אדם כזה הוא מנצח גדול בהרבה ממי שגדל בבורו פארק או במאה שערים! שכרו גדול בהרבה מאלו שחיים באווירה תורנית שמורה. במאה שערים, מי שינסה ללכת נגד היהדות, יעמוד בפני קושי גדול. מי שירצה למרוד באידישקייט במקומות כאלו, עליו להיות גיבור גדול - מהסוג הלא נכון.

ולכן, לא משנה היכן אתה נמצא בעולם הזה, לא משנה איזה יצר הרע עומד ומפתה אותך - דע לך שזוהי הצלחתך; זוהי גדולתך. מי שממשיך להילחם ולהתקדם, מי שממשיך להיאבק לאורך כל הלילה, הוא זה שמצליח יותר מכל בעולם הזה.

ממר יצא מתוק

הגמרא במסכת ביצה (כה, ב) מוכיחה את האדם שמתייאש באמצע הקרב. הגמרא דורשת פסוק שבו מדבר ה' ואומר: "כתורמוס הזה לא עשאוני בני". התורמוס הוא קטניה בעלת טעם מר ביותר, ולכן כאשר מעוניינים לאכול אותו, יש צורך לשלוק אותו במים על מנת להפיג מעט ממרירותו. אולם גם כאשר מרוקנים את המים, לתורמוס עדיין יש טעם מר, ולכן צריך לשלוק אותו שוב ולרוקן שוב את המים, וכך שוב ושוב.

בפעם הרביעית או החמישית, לאדם כבר נמאס מהסיפור הזה. "כמה אני יכול להילחם בטעמו

הצליח לפגוע מעט ביעקב? למה יש צורך להזכיר את זה?

הנצחת עולמים

ולא זו בלבד שהתורה מזכירה זאת, אלא שהיא אף מדגישה את האירוע הזה כאירוע בעל משמעות גדולה, עד כדי כך שאבותינו החלו תכף ומיד להנציח אותו בכך שלא אכלו את גיד הנשה: "על כן לא יאכלו בני ישראל את גיד הנשה" (לב, לג). כך מספרת לנו התורה. זוהי מסורת עתיקת יומין; מאותו יום והלאה, יהודים לא אכלו את גיד הנשה.

לכן אין בנמצא 'סטייק פורטרהאוס' כשר. הסטייקים העגולים הלקוחים מחלקה האחורי של הבהמה, נשלחים לשוק הבשר של הגויים. כיום אנחנו נוהגים בכלל לא לאכול בשר מהחלק האחורי, מכיון שלהעסיק 'מנקר', כלומר מומחה שיחטט את גיד הנשה, הוא עסק יקר, ולכן משתלם לנו יותר למכור את החלק האחורי לנכרים, ולהסתפק בחלק הקדמי; זהו החלק שעולה פחות להכינו לאכילה.

באירופה, בעיירות הקטנות שבהן הבשר היה יקר מאוד ושום דבר לא הלך לאיבוד, היהודים כן אכלו את האחוריים. היה אדם שנקרא 'טרייבערער' - מנקר, שהתמחה בהוצאת החלקים האסורים של הבהמה, אולם כיום, אין כדאיות כלכלית לעיסוק הזה. שוק הבשר של הגויים הוא ענף ענק ממדים, ולכן כל המשחטות הכשרות מעדיפות למכור את החלק הזה לנכרים.

נפילה בלתי נמנעת

והשאלה הגדולה היא: על מה המהומה הגדולה? האם "וַתִּקַּע כָּף יִרְךָ יַעֲקֹב" היה אירוע כל כך משמעותי, שיש צורך להנציחו על ידי אי אכילת גיד הנשה? לכאורה זה נראה כפרט שולי ביותר.

התשובה היא, שחשוב מאוד שנדע, שבעולם הזה אכן יהיו לנו נפילות. "אִין צְדִיק בְּאֶרֶץ אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה טוֹב וְלֹא יִחָטָא". במלחמת החיים שלנו נגד היצר הרע, הוא עלול להצליח לפגוע בנו בצורה כזו או אחרת. אך יעקב אבינו המשיך הלאה למרות המכה שקיבל. הוא לא אמר נואש. "אז הוא הצליח לפגוע בכף ירכי; אז מה? לא אתן לזה לעצור אותי. נכונו לי עוד קרבות רבים, יש מלחמה שעלי לנצח, ולכן אקום ואמשיך הלאה להילחם". וכך אכן קרה. יעקב אבינו המשיך להיאבק עמו עד עלות השחר, ולא אמר נואש.

אתה מר, המידות שלך מרות. אתה אנוכי - ומי לא כזה? אתה אכזרי - כולם אכזריים במידה כזו או אחרת. אתה מרדני - אנשים רבים הם בעלי אופי מרדני באופן טבעי. וכמובן שבנוסף לכל הנ"ל אתה גם עצלן. עליך לקום ולהתחיל לשלוק את כל המרירות הזאת.

צריך לדעת כי מידות טובות באות רק על ידי שליקה; צריך לשלוק את עצמך שוב ושוב, בלי להתייאש. המשך לרוקן את המים המרים; הוי אומר, לרוקן את מידותיך הרעות, ולהתחרט על טעויותיך. לא יקרה כלום אם תזיל כמה דמעות על הטעויות של ימי הנעורים - גם הנעורים של שנות הארבעים, החמישים והששים. המשך כפי יכולתך לרוקן את המים הישנים והמרים הללו, וכך אתה הופך למעט יותר מתוק.

זה מה שהגמרא מלמדת אותנו: המשיכו לרוקן את המים מסיר התורמוס. עלינו ללמוד לימוד גדול מהקטניה הקטנה הזו, ולומר: "אני תורמוס, ואמשיך לשלוק את עצמי בתורה, ביראת שמים, במוסר, ובמאמצי לעבוד על עצמי ולשפר את דרכי. ואז ארוקן את המים - הוי אומר, אם לא הצלחתי באופן מושלם, אנסה שוב מהתחלה. בדיוק כפי שיעקב נלחם ללא לאות ואימץ את עצמו להתחזק ולהמשיך להתנגד למלאך - כך אעשה גם אני!"

ג' - ליפול ולהמשיך

המהמורה

יש חלק משמעותי ביותר בסיפור המאבק בין יעקב לבין המלאך, שאותו השמטנו עד כה. וזהו גיד הנשה. התורה מדגישה בפנינו שלפני שיעקב יצא כמנצח הגדול בקרב, היתה מהמורה אחת קטנה בדרכו אל הנצחון. "וַיֵּרָא כִּי לֹא יָכֹל לוֹ וַיַּגַּע בְּכַף יָרְכוֹ וַתִּקַּע כָּף יִרְךָ יַעֲקֹב בְּהֶאֱבָקוֹ עִמּוֹ" - המלאך הצליח לפגוע מעט ביעקב אבינו, בכף ירכו.

אלא שיש כאן שאלה גדולה. אילו היה מדובר בסיפור בעלמא, הרי שבאופן טבעי, סיפור כולל בתוכו גם פרטים בלתי חשובים. כך הוא טבעו של סיפור. אך כאן אנחנו לומדים את תורת ה'. יש כאן אפוא שאלה: מה חשוב כל כך בפרט הזה ש"וַתִּקַּע כָּף יִרְךָ יַעֲקֹב"? למי אכפת שהמלאך, שהפסיד בקרב,

הצדיקים דבקים בדרך זו, ו"הולך נאור עד נכון היום" - הדרך נהיית מוארת יותר ויותר, עד שמאיר הבוקר.

תארו לעצמכם אדם שיוצא לדרך בשעה מוקדמת בבוקר, עוד בטרם האיר היום. בחוץ שוררת עדיין העלטה, אולם הוא מוכרח להגיע אל יעדו, הוא מוכרח! אז הוא מקבל החלטה: "אמנם אני יכול לראות להיכן אני הולך, אולם אני אנסה למרות זאת". הדרך מלאה בורות ומלכודות, חיות רעות וכל מיני מכשולים. אולם הוא יודע שזו הדרך היחידה אל היעד, אז הוא ממשיך הלאה. אט אט השחר מפציע, הדרך נעשית מוארת יותר ויותר, עד שבעבור זמן מה השמש זורחת והכל ברור ומואר.

זהו משל לחיי האדם. "תִּשְׁתַּחֲוֶה וְיִהְיֶה לְלִילָה - זה העולם הזה שדומה ללילה" (ב"מ פג, ב). אולם "נֶאֱרַח צְדִיקִים" - דרכם של הצדיקים היא להמשיך הלאה. קבל על עצמך שיהיו הנסיבות אשר יהיו, זו תהיה הדרך שלך. "אני נוסע אל ה'". אני נוסע אל התורה. אני נוסע אל אידישקייט אמיתי. אני נוסע אל דרך החיים שבה חיו יהודים מאז ומעולם. אני נוסע אל תיקון המידות ושלמות במצוות, בתפילה ובתורה. לשם אני שואף.

תזרח השמש

הדרך הזו אמנם לא תמיד קלה, אולם "כְּאוֹר נֶגְהָ" - האור ילך ויתעצם. ככל שהאדם מתבגר, כך הוא מנצח בעוד ועוד קרבות, וכשהקרבות החדשים יגיעו, הוא יתייבב אף בפניהם וימשיך להילחם ולנצח, עד שלבסוף השמש תזרח.

אך אל נא תחשבו שהשמש תזרח כאן בעולם הזה. בעולם הזה לעולם לא תזרח השמש, אלא תמיד ישרור פה החושך במידה כזו או אחרת. לא משנה כמה זקן וחכם אתה, היצר הרע הוא 'איש מכירות' מוכשר ביותר, והוא יחשוב על דרכים חדשות להכשיל אותך, מלכודות חדשות שבהן הוא יכול ללכוד ולהטעות אותך, גם בגילך המופלג. אולם יש דברים שלגביהם הוא כבר התייאש ממך, כי הוא יודע שלמדת מדי הרבה מכדי להילכד בהם. אולם המאבק ממשיך עד יומך האחרון.

יעקב נאבק במשך לילה שלם. אולם הוא נותר נחוש בדעתו שלא להרים ידים, ובדיוק ברגע שהרגיש שכלו כל הקיצין, והוא היה סבור שאך כפסע בינו לבין המוות, באותו רגע עלה השחר והמלאך הרפה ממנו.

זהו לימוד כל כך חשוב, שבני ישראל הנציחו אותו מאז ומעולם. הם אכלו את כל שאר חלקי הבהמה, שכן יעקב חיזק את עצמו והמשיך להיאבק עם המלאך. אבל את גיד הנשה - לא; הגיד הזה הוא אות וסימן שעלינו להמשיך ולקום, גם אם נופלים.

הצדיק העקשן

רבי נחמן מברסלב כותב באחד מספריו כדלהלן. הוא עצמו כתב את הדברים - על עצמו. הוא כותב שבצעירותו, הוא השתדל לעבוד את ה'. הוא ניסה ונפל, ולפעמים הוא אף נפל מאה פעמים. אולם בכל פעם שהוא נפל, הוא קם מהנפילה וניסה שוב. עד כדי כך היתה עקשנותו. הוא לא הצליח, אך זה לא מנע ממנו לקום. הוא נכשל מאה פעמים, אבל הוא קם, עד שבסוף הוא הצליח, ונשאר על עומדו.

אסור להתייאש! "שִׁבְעַת יָפוֹל צְדִיק וְקָם" - צדיק עלול ליפול שבע פעמים. אין הכוונה שמוכרחים ליפול; יתכן ולא תיפול; אולי כמעט תיפול. אולם מה שלא יהיה, גם אם אכן תיפול חלילה, צריך לקום בכל פעם ולהמשיך הלאה. ובסוף תגיע ל"קָם".

בסוף אתה תישאר על עומדך.

זהו הלימוד הגדול שיש כאן. יש לנו ניסיונות, ועלינו להשתמש בכח הבחירה שלנו כדי לעמוד בהם בהצלחה. עלינו להמשיך ולנסות, עד שלבסוף בוודאי נצליח. נמשיך וננסה, ו"הבא לטהר מסייעין לו". מי שהוא באמת "בא לטהר", מי שיש בו רצון אמיתי להצליח - שזה הפירוש של "בא לטהר", אזי לבסוף הוא ישאר על עומדו. אותן תשעים ותשע נפילות ראשונות אינן אלא ניסיון כדי לראות האם אתה חזק או חלש. לזה הם נועדו! לראות אם אתה רציני בעבודתך, או שמא אתה חלש ורפה. אם תצליח להתגבר על תשעים ותשע הפעמים הראשונות, אתה כבר בדרך. אתה בדרך אל הגדולה.

הדרך הקדושה

למען האמת, דרך זו אינה הדרך אל הגדולה, אלא הדרך של הגדולה. הדרך **בעצמה** היא ההישג הגדול מכולם. המאבקים, הנפילה והקימה, המשך ההתנגדות; כאשר יש נקע בגיד הנשה, ואתה ממשיך להילחם כפי שעשה יעקב, זה מה שהופך אותך למושלם בעיני ה'.

הפסוק במשלי (ד, יח) אומר: "נֶאֱרַח צְדִיקִים כְּאוֹר נֶגְהָ". יש דרך אל הגדולה, אלא שכרגע הדרך חשוכה במידה מה, וקשה לראות להיכן הולכים. אולם

תשובה:

שני דברים: ראשית, צריך להבין את מה שאומרים, אבל לא מספיק להבין רק את פירוש המילות. צריך להקדיש זמן כדי לחשוב על ה'משניות' הללו שחיברו אנשי כנסת הגדולה. למעשה, הברכות של תפילת שמונה-עשרה הן 'משניות', משניות עתיקות יומין. וצריך ללמוד אותן. יש בהן עמקות גדולה, וצריך להקדיש זמן כדי לחשוב מה משמעותה של מילה זו ומה משמעותה של מילה זו. צריך להקדיש זמן כדי לחשוב על הרעיונות שעומדים מאחורי כל מילה וכל ביטוי. לא רק לדעת את פירוש המילות, אלא להפוך את המושגים לחלק מהלך המחשבה שלנו. מי שיעשה כך, תהיה לתפילה הרבה יותר משמעות אצלו. וזה נוגע לא רק לשמונה עשרה. כשאומרים "אשרי" או את שאר מזמורי התהילים, או כשאומרים קריאת שמע, "אז ישיר", או קטעים אחרים מתוך החומש, חשוב מאוד להבין את מה שאומרים. זה הדבר הראשון - לרכוש הבנה עמוקה יותר במילות התפילה. כשהבנה שטחית, אז גם התפילה היא שטחית.

הדבר השני הוא, להרגיל את עצמך להתרכז. בכל תפילה, בחר קטע קטן מתוך התפילה, קטע שאותו תאמר לאט, במשך שלוש דקות. הקפד להקדיש לקטע הזה שלוש דקות, מבלי להתחשב במהירות שבה כולם מתפללים. לדוגמא, בחר לך ברכה אחת, והקדש לה שלוש דקות. שכל האחרים ימשיכו לדבור קדימה - אתה תמשיך לעמוד ולחשוב על הברכה הזו. חשוב על הרעיונות הכלולים בברכה או בפסוק הזה, ובכך אתה לומד איך להתרכז. זה נשמע קל, אבל בהתחלה זה לא קל. אך מי שיתחיל לעבוד על זה, יראה הצלחה מרובה. לאחר תקופה מסוימת, אתה תראה שיהיה לך יותר ויותר קל לרכז את מחשבותיך לפרקי זמן ממושכים.

אז נחזור שוב - שתי שיטות ללמוד איך להתפלל כמו שצריך. אחת היא ללמוד את התפילה. צריך ללמוד אותה על מנת להבין יותר לעומק את מה שאומרים. ושנית, צריך להתאמן על ריכוז המחשבה על רעיון אחד במשך מספר דקות, ובמשך הזמן תלמד כיצד להתרכז במשך פרקי זמן ארוכים יותר.

לא רק שהוא הרפה, אלא שהוא אף בירך אותו: "וַיֹּאמֶר, לֹא יַעֲקֹב יֵאמָר עוֹד שָׁמַךְ כִּי אִם יִשְׂרָאֵל" - 'ישראל' פירושו שתכבוש ותנצח בכל מקום. אתה תנצח את כולם. יעקב עמד בניסיון, הוא עמד בו בצורה מפוארת ונהדרת, וכך הוא קיבל את השם ישראל - "המנצח והכובש".

הנבואה הזו מתממשת בכל יום ויום מחיינו. בני ישראל ממשיכים לחיות בחייהם הפרטיים את המאבק הארוך והקשה של יעקב אבינו, וממשיכים להילחם ביצר הרע, כל אחד ומלחמתו הוא. המלחמה הזו מתנהלת תחת ניהולו של הקב"ה - כל אחד כפי כוחו. כל קרב, כל מאבק, הוא הכנה לזמן שבו השמש תזרח לבסוף, היום שבו ניכנס לטרקלין של העולם הבא, ונזכה לגמול הנצחי עבור מאמצינו ומאבקינו.

שבת שלום ומבורך!

בואו נהיה מעשיים

בקרב מול היצר הרע

החיים הם מלחמה בלתי פוסקת. אנחנו נתונים בתוך המלחמה החזקה, והמשימה האחת והיחידה המוטלת עלינו היא להמשיך להילחם ולעולם לא לומר נואש.

השבוע בלי נדר נתפלל לה' להצלחה במלחמת החיים, וכאשר נאמר את המילים "ואל תשלט בנו יצר הרע", נעצור ונחזור על היסודות שלמדנו בענין המלחמה הגדולה הזו.

שאלה:

הרב דיבר על כך שעלינו להקפיד בתפילה לעשות שימוש לא רק בשפתיים אלא גם בראש. כיצד יוכל האדם ללמד את עצמו להתפלל עם יותר כוונה?

וארטים לפרשת השבוע

לב ה - ו. עם לבן גרתי וגו' ויהי לי שור וחמור. אומר רש"י גרתי ותרתי מצוות שמרתי. יש להקשות מה הקשר בין ויהי לי שור וחמור למה שכתוב לפיין ששמר תרתי מצוות. בספר פנינים יקרים יש תשובה יפה ע"ז, הנה כתוב במדרש בר"ר עה יב עה"פ ויהי לי שור וחמור, שור זה יוסף שנאמר בכור שורו הדר לו, וחמור זה ישכר שנאמר בו ישכר חמור גרם. והנה הרמב"ן הקשה אידך אמר יעקב ששמר תרתי מצוות הרי נשא ב' אחיות, ותרתי דאיסור ב' אחיות אינו נורה בחי"ל אלא באר"י, ורחל מתה קודם שנכנסו לארץ. והנה איתא בסנהדרין פב. כל הא על הערוה לא יצא מזרעו לא מלכות ולא תלמיד חכם. וזהו שאמר יעקב על לבן גרתי ותרתי מצוות שמרתי, וא"ת שנשאתי ב' אחיות זה לא היה באיסור בגלל כל מיני טעמים או שהם היו כגרים שנתגירו, או שזה היה בחי"ל ושאר סיבות וטעמים שהבאנו. והראיה לכך ויהי לי שור והיינו יוסף שזה מלכות, וחמור והיינו ישכר שהיה ת"ח, ואם הייתי נושא ערוה לא היה לי כל זאת.

לב ח. וירא יעקב מאד ויצר לו. וברש"י ויצר לו אם יהרוג הוא את אחיו. מדוע חשש שמא יהרוג אחרים הא דינא הוא דהבא להרגך השכם להרגו? וע"ק למה כתב יהרוג את אחרים, ולא כתב יהרוג את עשוי? (ועיין בשפתי חכמים מה שכתב). וי"ל ע"פ גיטין נו. שגירון קיסר (מצאצאי עשיו) הלך להחריב את ירושלים הוא התגיייר ויצא ממנו רבי מאיר, ורבי מאיר נקרא בגמ' אחרים, **ומזה בלבד הוא פחד**, שמא הוא יהרוג את עשיו ואז **אחרים** דהיינו רבי מאיר לא יצא מחלציו.

לב ט. ויאמר אם יבוא עשו אל המחנה האחת והכהו. הנה ידוע בשם הגאון שהמילה ונתנו נקרא ישר והפוך אותו והדבר לרמוז שמי שנותן מקבל חזרה. וה"ה י"ל המילה והכהו נקרא ישר והפוך אותו הדבר, דהיינו מי שמכה לוקה בחזרה. ולפיין מובן למה המחנה הנשאר יהי לפליטה ואומר ע"כ רש"י בעל כרחו כי אלחם עמו. רבי ברוך ויסבקר.

לב טו. והיה המחנה הנשאר לפליטה. וברש"י על כרחו. וקשה מאוד אולי עשיו ניצח במלחמה ויצליח להרוג את שני המחנות ח"ו, ומה זה על כרחו ישאר מחנה אחד לפליטה? וי"ל, אומר החנוכת התורה, ע"פ מה דאיתא בחז"ל שהמרחק ממחנה אחד לשני היה מרחק של יום שלם, ויעקב היה במחנה הראשון, ואמרו חז"ל בסוטה ג. שכאשר רבקה אמרה למה אשכל גם שניכם יום אחד, היא התנבאה שיעקב ועשיו ימותו ביום אחד. ולפיין אם יהרוג עשיו את המחנה הראשון שיעקב נמצא שם, א"כ עד שעשיו יגיע למחנה השני שהוא מרחק יום, עשיו ימות ג"כ, ועל כרחו המחנה השני ישאר לפליטה.

לב טז. עיזים מאתים ותישים עשרים וגו', ויקח מן הבא בידו מנחה. בבעל הטורים כתב לכך נסתיימו כל התיבות באות מ"ם ללמדך ששלח לו יעקב את כל בעלי מומים שאינם קרובים ע"ג המזבח. ומדובר ששלח לו בעלי מומים פנימיים שהם פסולים גם לבני נח. ומהיכן ידע שיש להם מומים פנימיים, היינו שהם טריפה, הרי מבחוץ ד"ז לא ניכר? וע"ז י"ל מה שכתב הרמ"א יו"ד לו. שאפשר לבדוק טריפה ע"י שמעבר את ידו על הבמהה טרם השחיטה אם מתקופפת סימן הוא שכשירה ואי לאו טריפה. וזה מה שכתוב בפסוק: בתחילה מופיע הכל במ"ם בסוף, היינו בעלי מומים עם מום פנימי, ואידך ידע! אומר הפסוק **ויקח מן הבא בידו מנחה**, היינו משהעביר בידו וע"י כך בדק.

לב כג. ויקם בלילה ויקח את אחד עשר ילדיו. וברש"י ודינה היכן היתה, נתנה בתיבה. וקשה מנלן לרש"י שדינה היא זאת שהיתה חסרה, אולי גד אולי ישכר היו חסרים? וי"ל ע"פ רש"י לקמן מג כט, בעניין הברכה שבירך יוסף את בנימין נאמר שם אלקים יחנך בני. ואומר שם רש"י כי על כולם כבר נאמר חנינה אצל יעקב, בפרשתנו לג ה. - **הילדים אשר חנן אלוקים את עבדך**, ובנימין עדיין לא נולד, ואומר שם רש"י שלכך אמר שם יוסף לבנימין לשון חנינה, **והנה** אם היה חסר כאן אחד

השבטים, אז גם אותו היה צריך יוסף לברך בלשון חנינה, בהכרח שכולם היו בחוץ, וממילא ע"כ מסיק רש"י כי מי שלא נכלל בתוך האחד עשר ילדיו שנמנים כאן בפסוק היא דינה ולכן הוא שואל ודינה היכן היתה. **עו"ל**: דהטעם שביהמ"ק נבנה בחלקו של בנימין אחר משום שלא השתחוה לעשיו. והנה אם מישוהו אחר היה חסר, אזי ביהמ"ק יכול היה להיבנות בחלקו כי היה עוד מי שלא השתחוה. והקשה ע"כ רבי דב לנדא שליט"א הא **לוי** לא קיבל חלק בא"י, פרט לערים שבהם ישבו שזה לא נחשב לנחלתם אלא לנחלת כל השבטים, וא"כ מנלן שדינה היא זו שהיתה בתיבה, אולי לוי שממילא לא היתה אפשרות שחלקו יהיה בבית המקדש משום שאין לו נחלה בא"י? ויישב ע"כ רבי ש"מ דיסקין זצ"ל הנה הטעם שלא היה ללויים חלק ונחלה בא"י איתא ברש"י דברים י ט לפי שהובדלו לעבודת מזבח ואינם פנויים לחרוש ולזרוע. ואומר רבי שמעון משה דאם כך אפשר היה שהחלק שלהם יהיה במקום ביהמ"ק ששם ממילא לא מקום חלק ונחלה בא"י, ומזה שנתנו להם את השטח הזה אלא לבנימין סימן שגם לוי היה ביחד עם אלו שהשתחו לעשיו וא"כ בהכרח שדינה היתה זו שהוכנסה לתיבה.

לב כה. ויותר יעקב לבדו. פרש"י ששכח פכים קטנים. כתב התפארת צבי, הנה איתא בזוהר גבי נגעי בתים כתוב וצווה הכהן ופינו את הבית, היינו שהקב"ה חס על ממונם של ישראל, לפיכך ציווה לפנות את הבית קודם ההריסה, ואומר ע"כ הזוהר ק"ו שיחוס הת"ח על עצמו ולא ייצא יחידי בלילה. וי"ל שזה כוונת רש"י: כי היה קשה לו מדוע יעקב הלך יחידי בלילה הרי לת"ח אסור הדבר. ותרתי רש"י ששכח פכים קטנים, היינו ששכח את הקי"ו של פכים קטנים היינו שהקב"ה חס על ממונם של ישראל. פנינים יקרים.

לב כז. לא אשלחך כי אם ברכתני. ומובא בגמ' חולין צא: א"ל יעקב וכי גנב אתה שאתה מתירא מהשחר? א"ל מלאך אני, ומיום שנבראתי לא הגיע זמני לומר שירה עד עכשיו. יש להקשות ב' שאלות. א. למה אמר מלאך אני הרי יעקב ידע שהוא מלאך. ב. למה היה צריך לומר ומיום שנבראתי לא הגיע זמני וכו', שיאמר הגיע זמני לשיר. י"ל שיעקב אמר לא אשלחך כי אם ברכתני הכוונה לברכת כהנים (רבינו בחיי לב ט). ובגמ' בחולין שם מובא שמעלת ישראל גדולה ממעלת מלאכי השרת, אדילו ישראל אומרים את ה' אחרי ב' תיבות, **שמע ישראל ה'**, ואילו המלאכים אומרים אחרי ג' תיבות, **קדוש קדוש קדוש ה'**. ומקשינן שם הא גם המלאכים אומרים אחרי ב' תיבות, **ברוך כבוד ה'**. ומתריצין דרזק לאחר שנתנה רשות לומר אחרי ג' הותר גם אח"י לומר גם אחרי ב' תיבות. וא"כ הכל מיושב: יעקב אמר אני אשלח אותך רק אם ברכתני ברכת כהנים. אומר לו המלאך, אני מלאך! ובברכת כהנים ה' נמצא בתיבה השניה, א"כ המלאך לא יכול לברך, ואם תרצה לומר שכבר ניתנה לו רשות, התשובה היא, אומר המלאך, רק כעת ניתנה לי רשות לומר פעם ראשונה קדוש, א"כ אני לא יכול לברך אותך. רבי יונתן איבשיץ.

לב לב. ויזרח לו השמש. וברש"י שהשמש מיהרה לזרוח בשבילו. ובטעם שהשמש מיהרה לזרוח בשביל יעקב, י"ל ע"פ הילקוט שמעוני שהשמש והירח כל יום טובלים עצמם בערב בנהר של אש, והטעם בזה כותב השל"ה משום שהאומות עובדים אותם כל היום ובערב מקיימים השמש והירח בעצמם פסילי אלוהיהם תשרפו באש. והנה נפסק בשו"ע יוד קנה ב שאסור להרפאות מדבר שעבדו בו ע"ז, וא"כ אידך יעקב יוכל להירפא מהשמש בבוקר, הרי מנהג האומות להשתחוות לשמש מיד בזריחה? ע"כ הקב"ה הקדים לו את הזריחה כדי שיוכל להרפאות ממנה. רבי שאול קצנלבוגן.

לג ג. וישתחו ארצה שבע פעמים. החיד"א (בספרו ראש דוד פרשת במדבר) הביא כשהמן אמר לאחשורוש ישנו עם אחד מפורז ומפורד בין העמים הוא בא לומר לאחשורוש שהעם הזה צריך להיות בטל ברוב וא"כ צריך לבטל אותם, ולפי האמת זה לא טענה כי כתוב שכשרדו למצרים הם היו 69

פרשת וישלח

ונכנס עימם הקב"ה ונעשו 70 והרי הקב"ה לא בטל ברוב. אבל הגמ' בב"ב כג אומרת שהיו 69 ויוכבד נולדה בין החומות ונהיו 70 ולפיין חוזרת טענת המן כי ה' לא איתם. והנה ביאור פלוגתת חז"ל אי יוכבד מצטרפת ל-70 או לא י"ל דנחלקו האם עובר ירך אמו ואז לא מצטרפת וצריך להקב"ה או עובר לאו ירך אמו ואז כן מצטרפת ולא צריך את הצירוף של הקב"ה. והנה המן טען למה אתה לא כורע ומשתחוה הלא סבא שלך בנימין השתחוה לי דהרי מרדכי היה מזרע בנימין ורחל השתחוותה לעשיו כשבנימין היה עובר. מה ענה מרדכי עובר ירך אמו וא"כ לא נחשב שבנימין השתחוה, ולכן כעת כשראה המן שאין מרדכי כורע להקב"ה לו נולדה לו הטענה ישנו עם אחד מפורד ואז הוא צריך להתבטל ברוב כי מרדכי חידש לו שעובר לאו ירך אמו וא"כ הקב"ה לא היה עמכם א"כ אתם יכולים להתבטל. ויש להוסיף דמצינו בחולין המן מהתורה מניין המין העץ. והנה חווה טענה שיכלה לאכול מעץ הדעת כי הציור היה לאדם ולא לחווה ואם נאמר שעובר לאו ירך אמו אין עליה איסור כי לא נצטוותה. ולמעשה זה לא טענה כי ה' הזהיר מעץ הדעת לא תאכל והוא אכל מהפרי ונענש כי כל היוצא מהעץ דינו כעץ וא"כ גם חווה נאסרת בעץ כי היא יצאה מאדם. וזהו הרמז המן מהתורה מניין היכן רמוז המעשה דהמן ומרדכי אם עובר ירך אמו או לא, המין העץ.

לג ד. ויפול על צוואריו וישקוה ויבכו. וברש"י הלכה היא בידוע שעשיו שונא ליעקב. רבי יונתן איבשיץ מעיר ע"ז, זה שעשיו שונא ליעקב אנחנו יודעים מצוין, והם דואגים להזכיר לנו זאת מידי פעם. אבל מה זה **הלכה** - איזו הלכה יש כאן? וי"ל ע"פ שו"ע יו"ד פח ב דשניים המכירים זה את זה אסורים לאכול בשר וחלב באותו שולחן, שמא מתוך קירבה יערבבו. אבל ישראל וגוי מותר תמיד ואין חשש שיערבבו, כי הלכה היא עשיו שונא ליעקב, הנה לנו ההלכה.

לג י. על כן ראיתי פניך כראות פני אלוקים ותרצני. היתכן לומר שפני לבן הם כפני אלוקים? אומר רבי יונתן איבשיץ, שיעקב לא הסתכל על עשיו כי הוא רשע (וזה הרי אחד הטעמים ש"י"א כי יצחק התעוור בגללם, כי הסתכל בפני עשיו). וזה מה שאמר יעקב ראיתי פניך כראות פני אלוקים. כמו שאסור להסתכל על אלוקים דכתי' כי לא יראה האדם וחי, ה"ה פנך.

לד ד. ויאמר יעקב אל שמעון ולוי עכרתם אותי להבאישני וכו' ונשמדתי אני וביתי. יש להקשות למה כשנקט עכירה נקט רק את עצמו, ואילו ונשמדתי צירף גם את ביתו לעניין וי"ל, אומר רבי נתן גשטטר, הנה הרמב"ם כתב שהטעם שכל העיר שכם נתחייבו מיתה משום שהיה עליהם לדון את שכם וחמור ולא דנו ובני נח מצווים על הדינים. והנה הרידב"ז על דמו הרמב"ם שם הביא את קושייתו הרמב"ן דלפיין מה יעקב כעס? ותרתי ע"כ הרידב"ז שיעקב ס"ל שגם קודם מתן תורה יש את הדין שגר שנתגיייר כקטן שנולד דמי, ולכן הם כישראל ולא חייבים מיתה, משא"כ בני יעקב טענו שהחידוש שגר שנתגיייר כקטן שנולד נהיה רק לאחר מתן תורה. והנה בפרשת דרכים כתב שהטעם שיעקב נשא ב' אחיות משום שהם התגייירו והם כקטן שנולד וממילא לא היו ב' אחיות, והנה כעת שבני יעקב הורגים את עיר שכם סימן שס"ל דל"א כקטן שנולד, א"כ עכרתם אותי להבאישני שעברתי על איסור ב' אחיות, אבל ההשמדה הוא גם על ב"ב.

שני בני יעקב וכו' ויהרגו כל זכר. ואת חמור ושכם בנו הרגו לפי חרב. יש להקשות האם עיקר החטא נעשה ע"י שכם וחמור, וא"כ מה הטעם הרגו קודם את כל העיר ורק אח"כ את שכם וחמור. וי"ל ע"פ הרמב"ם מלכים פ"ט היד שכתב שם בטעם שהרגו את כל בני העיר, כי חטאם היה משום שבני נח מצווים על הדינים והיה על בני העיר לדון את שכם וחמור ע"ז שגזלו את דינה, ומזה שלא עשו את זה נתחייבו מיתה, ע"כ דברי הרמב"ם. וא"כ י"ל, אומר רבי ברוך דב פוברסקי בספרו בד קודש, שכיוון שכל חיובם היה על זה שהם לא דנו, אז הם

חייבים רק כל עוד הם יכולים לדון ולא דנים, ואם יהרגו את שכס וחמור לפני כל העיר, אזי הם לא יוכלו לדון, וממילא יפטרו ממיתה. לכן הרגו קודם את כל העיר ורק אח"כ את שכס וחמור.

שם. ויהרגו כל זכר ואת חמור ושכס והרגו לפי חרב. הטעם שרק חמור ושכס נהרגו לפי חרב ואצל כולם לא נכתב לפי חרב. י"ל ששכס וחמור נתחייבו מיתה על גזילת דינה, והדין הוא שכן נח נהרג בסייף כשעובר בקום ועשה על אחת מז' מצוות ב"נ (רמב"ם שם). אך בלא"ה אין נהרגין בסייף למרות שיש עונש מיתה. וא"כ כל אנשי העיר שנענשו רק על זה שלא דנו את שכס וחמור ולא קיימו הדין לדון את שכס וחמור, אין דין להורגם בסייף ולכן לא נכתב אין הרגום (ע"פ חת"ס ח"ו סימן ד). חבצלת השרוך.

לד כה כז. ויקחו שני בני יעקב שמעון ולוי וגו'. בני יעקב באו על החללים ויבזו. יש לעיין מדוע שמעון ולוי לבד הרגו את בני שכס ואילו שאר השבטים לא נטלו חרם (בהשראת אביהם כמבואר בהמשך שיעקב טען לפניהם על שעשו זאת), ואילו בבזיה השתתפו שאר השבטים. וי"ל ששמעון ולוי טענו שאין הם גרים כלל כי התגייירו רק בשביל לשאת את דינה, ואילו יעקב טען אולי הם גרים באמת. ולכן לאחר ששמעון ולוי הרגו אותם, שאר בני יעקב השתתפו בבזיה משום שהם אחזו כמו יעקב אביהם שטען שאולי הם גרים באמת וממילא אפשר לבזו משום שגר אין לו יורשים. חתם סופר.

לה א. ויאמר אלוקים אל יעקב קום עלה בית קל וכו' ועשה שם מזבח לקל הנראה אליך בברוך מפני עשו אחיך. יש לעיין מה הטעם כתב את הסיבה שצריך לעשות מזבח בברוך מפני עשו אחיך. ועוד שרש"י במקום כותב שיעקב איחר את נדו, וז"ל הרי יעקב התחייב להביא את הנדר כשישוב בשלום אל בית אביו כמו שאמר במפורש ושבתי בשלום אל בית אבי, ועדיין לא בא לבית אביו? וי"ל, אומר הפרשת דרכים דרוש ג, שכוונת יעקב היתה שחיוב הקרבן שלו יהיה כשישוב בשלום וינצל מעשיו. ומעשיו הוא כבר ניצל, ולכן אמר הכתוב ועשה שם מזבח וגו' בברוך מפני עשיו אחיך, משום שההצלה מעשיו זו סיבה מספקת להביא קרבן, אף שאל בית אביו עדיין לא הגיע, אבל ההגעה לבית אביו היא לא הסיבה העיקרית להביא הקרבן, ולכן הוא ג"כ נענש.

לה ב-ג. ויאמר יעקב וגו' הסירו את אלוהי הנכר ונקומה ונעלה. מדוע רק עכשיו כשבא ללכת נזכר לומר הסירו אלוהי הנכר ולי"א זאת בזמן שהביאו את השלל? וי"ל שרק כעת זה נודע לו, כי באו לעלות ולא הצליחו, כעניין שאמרו בהמתן של צדיקים אין הקב"ה מביא תקלה ע"י ואז נודע לו כיוון שלא זזו בגלל שיש עליהם ע"י, ולכן אמר הסירו וכו' ואז נקומה ונעלה, וכנכתב בהמשך ויתנו אל יעקב את כל אלוהי הנכר ויסעו. ישמח משה.

לו יב. ותמנע היתה פילגש לאליפז וכו'. הגמ' בסנהדרין צט: מספרת על מנשה בן חזקיהו שהיה רשע והיה מקנטר על דברי התורה ואמר, לא היה

מאמרי מוסר וסיפורים מענייני הפרשה

שאת ויתר עוז להפשיט את בגדיו, עוד יותר הוסיף האיש להתעטף בבגדיו החמים ולהדק אותם לבשרו, וכל כמה שניסתה הרוח לראות את האיש הנוסע ללא בגדיו לא פעלה מאומה. ויהי בעלות המנחה ותהתל השמש ברוח לאמור: הנשבת בכל כוחך? האם עשית חיל בעמלך? השיבה הרוח: ידעתי כי במבחן הזה נכשלת, אך אראה נא אותך עושה הדבר הגדול הזה, הן השיבה השמש אנכי אעשה. השמש התחילה לצאת ולזרוח כבראשונה בחום בשקט בשקט. לא בקולות, לא בברקים, ולא ברעמים, וגם לא ברעש, השמש שלחה את קרניה על פני הארץ, אט אט החלו הטמפרטורות לעלות ואגלי זיעה ניגרו על פניו של האיש, פתח האיש כפתור עליון, וכשהחום התעצם פתח עוד כפתור, ועוד כפתור, עד שלאחר דקות ספורות כאשר החל כל גופו נוטף זיעה הפשיט מעליו עוד בגד ועוד בגד, עד שהוצג כמעט ערום. מה תאמרי עתה אמרה השמש לרוח, למי משנינו מתאים יותר התפארת? הודתה הרוח לשמש כי במבחן הזה היא ניצחה אותה. **הנמשל הוא:** שכך הוא בכל שנות הגלות של ישראל בין האומות, מיום שנולדה האומה הישראלית נצטר רוח שטנה בלב העמים על ישראל, תמיד הם חושבים מחשבות ומתייעצים איד להפשיט מעל ישראל את אדרת האמונה. הם באים על ישראל בהנהגות עמהם בשני אופנים, פעמים באים עליהם בכוח הרוח, אנטישמיות גואה, שטנה לכל מי שבשם ישראל יכונה, רדיפות ושמד, גזירות שונות ומשונות, שחיתות, מסעי צלב, אינקביזיציה, כבשני אושוויץ, ובכדי לשמר את המצוות צריכים היו להסתתר במערות ובמחילות בבונקרים וכו' בעת ההיא לא יפיל ישראל מותרותיו אף כחוט השערה, הוא מתחזק בכל כוחו, ומתעטף בלבוש אמונתו, גוו יתן למכים, ולחיו למורטים, והוא באחד ולא ישיבנו, ומוסר עצמו למען ה' ותורתו. וכך לא עלה בידם של כל אותם רשעים נבזים, שרדפו את עם ישראל להפשיט מהם את אדרת האמונה, ועם ישראל נאמן אלוקיו, נאמן לתורתו ויהדותו, שרם מכל משמר על הגשלת שלא תיכבה חלילה, ובמסירות נפש עילאית נאחז איתו ומכורבל באדרת האמונה עד יעבור זעם. ופעמים באים העמים על ישראל בכוח השמש, מראים להם פנים של חיבה ואהבה, אבל זה מעורב ברעל וארס נורא, להמשיך לבם של ישראל אליהם ולפשוט מהם את לבושי אדרת אמונתם, בעת ההיא סכנה מרחפת על ראשי עם קדוש, שלא יתרחקו מדתם, הרבה יותר מעת הרוח. כאשר החלו מדברים איתם בחום ובלבביות, כשמש חמה ומלטפת כאשר החלו

לו למשה לכתוב ואחות לוטן תמנע, ותמנע היתה פילגש לאליפז וכו'. ומתרת הגמ' דתמנע בת מלכים היתה, והיא רצתה להגגיר ולא קיבלה, אמרה מוטב להיות שפחה לאומה זו ולא גבירה לאומה אחרת. א"כ יש תועלת במה שכתבה התורה. וקשה, הא בכל פרק לוי נמנים עשרות שמות ואלופים ולמה לא הקשה מנשה על שאר הפסוקים שאין בהם שום נפק"מ? ומתרץ המהרי"ל דיסקין שאת פסוקי האלופים כולם צריך להלכה ואינם מיותרים, שהרי אדומי עד דור שלישי אסור בקהל, ומדור שלישי מותר. לכן הוצרך לספר סדר בני אדם שנדע מתי הם מותרים בקהל. משא"ל בתמנע שיצא ממנה רק עמלק, כדכתיב ותלד לאליפז את עמלק, ועמלק אסור בקהל, א"כ אין שום נפק"מ בזה שכתבו אותו.

לה יז. ויהי בהקשותה בלדתה ותאמר לה המילדת אל תראי כי גם זה לך בן. וקשה מה אמור להרגיע אותה שזה בן? וי"ל שהפחד שלה היה ממה שאמרה בשעתו ליעקב הבה לי בנים ואם אין מתה אנכי, ז"א שאם יהיו לה בנים לא תמות, ואם לא אז תמות, וכאן פחדה שהולכת למות, א"ל המילדת לא תמותי בגלל הקללה שלך, כי כעת הקללה בטלה כי יש לך בנים, וקללתך היתה רק אם לא יהיו לך בנים. אמרי שפר.

לו טז. מטרד בת מי זהב. אומרים בדרך צחות, מכאן שכל הטרדות שיש לאדם בא מהזהב, היינו מרדיפה אחר הזהב. ומרבה נכסים מרבה דאגה.

מקרבם את עם ישראל, ונתנו בידם אפשרות להשתלב בחיי היום יום, זה גרם לחלק מעם ישראל לפשוט את אדרתו, אדרת האמונה מעליו. זהו כחה של השמש, ומה שעשתה השמש לא הצליחה הרוח לעשות. כך גם יעקב. פחד מהשמש של עשו, מקרבנו, ומאהבה שהוא מראה כלפיו.

לפני כמאתיים שנה בתקופת המלחמה הגדולה שהתנהלה בין נפוליאון הצרפתי נגד הצאר הרוסי ניקולאי. היתה מחלוקת בין גדולי ישראל במי לצדד ועל מי להתפלל שינצח במערכה זו. היו שציידו בנפוליאון מלך צרפת מכיון שהוא יתן חירות ודרור ליהודים כי הוא דגל במתן שוויון זכויות אזרחיות חברתיות ומדיניות לציבור, שלא נהנה מיתרונות ומזכויות אלה קודם לכן. לעומתו, הצאר הרוסי ניקולאי, היה ידוע כדיקטטור, מדכא ורומס בגלל גסה ובמגפי שלטונו כל ניסיון של חירות וחופש דת. הבעל התניא ורבי נתנלי מראפשיץ התפללו שיצליח הצאר ניקולאי, ואף שהוא משתעבד ליהודים, הרי זה טוב ביותר לצורך שמירת תורה ומצוות, כי על ידי החירות שיתן נאפוליון ליושבי הארץ, עלול להיות ככל הגוים בית ישראל. אולם כאשר עם לבדד ישכון ובגוים לא יתחשב, ישארו באמונתם, ומתוך הלחץ והדחק, ישעבדו את לבן לאביהן שבשמים. ולמעשה ניצח הקיסר הרוסי כי במרומים הסכימו שהחירות מסוכנת מהשעבוד. בתקופת שלטונו הוקם מוסד הקנטוניסטים שהיה כינוי כלל למוסד אשר הונהג ברוסיה הצארית שילוב כפוי של ילדים בצבא ובתקופת הצאר הרוסי ניקולאי הראשון, החלו השלטונות לגייס באופן כפוי גם ילדי יהודים במסגרת מוסד הקנטוניסטים, החיילים היהודים שגויסו באופן זה לצבא הצאר, הוטבלו לנצרות בעל כרחם. בגמר החירות הצבאי שכחו מרבות החיילים את יהדותם, אך היו גם כאלו שנשארו נאמנים ליהדות, החיילים המשוחררים זכו להטבות שיהודים לא זכו בדרך כלל, כמו לגור בערים מחוץ לתחום המושב, ואכן היו ממיסדי קהילות יהודיות חדשות, מחוץ לתחום המושב. למשל קהילת חארקוב. ולמרבם הפלא: למרות מעלליו של הצאר ניקולאי, רבים מגדולי ישראל דוקא צידדו בו ולא בנפוליאון, זאת משום שחשבו כי נצחונו של נפוליאון הצרפתי אולי יביא למתן שוויון זכויות אזרחיות חברתיות ומדיניות גם ליהודים, אבל זה עצמו יחשוף את היהודים לרוח הכפירה לליברליזם ובכך יתרחקו מהתורה ויביא להתבוללות נוראה, לכן היה עדיף שהצאר הרוסי יגבר על נפוליאון, שאולי יביא לשעבוד הגוף אבל

להתרחק מהגויים ומחבר רע: הצלינו נא מיד אחי מיד עשו. ידוע ביאורו הנפלא של הבית הלוי למה נכפל מיד אחי וגם מיד עשו, שיאמר מיד עשו: אומר הבית הלוי ביאור נפלא כשיעקב שמע שעשו בא לקראתו, פחד יעקב שמא הוא בא לקראתו כדי להורגו, ואז הסכנה היא גשמית שיהרגנו. ועוד פחד יעקב, שמא עשו בא להתפייס איתו, ורוצה לישב עמו בשלוה באהבה ואחורה כשני אחים, ואז הסכנה היא רוחנית, שעל ידי זה שיתחבר אליו באהבה ואחורה, יוכל להשפיע על בני משפחתו של יעקב, להרוחקם מאמונת השם ולדרדר אותם ברוחניות, ועל שתי הסכנות הללו התפלל יעקב ואמר מיד אחי מיד עשו. שאיננו רוצה בו לא לאח ולא לעשו, וביקש שיצילו משני הידים הללו. וכתב הנצי"ב שעשו נפרד מיעקב ברוגז מעט, בלי נשיקה, לפי שהרגיש, שיעקב אינו רוצה בנוכחותו, ודוחה אותו בטענות של מה בכך. ואומר הבית הלוי, כי הסכנה הגדולה יותר, היא הסכנה מפני אהבתו של עשו. לכן הקדים יעקב בתפילתו ואמר מיד אחי כיון שידע שסכנת ההתקרבות של האח הרשע, גדולה יותר מהסכנה של ההריגה, וכמו שאמרו חז"ל גדול המחטיאו יותר מההורגו.

וגדולי הדורות כבר המליצו על זה משל: פעם התווכחו השמש והרוח מי כוחו יותר גדול, השמש טענה שכוחה גדול יען כי כל הארץ תתמלא אורה מזריחתה, ואין נסתר מחמתה. לא כך, ענתה הרוח, כוח גבורתי גדול ממך, יען כי מלפני יחתו כל יושבי תבל, לפני יכרעו ברך כל עצי יער, בגערתי יחרבו ימים ונהרות, ולכן לי ראוי השבח והתהילה. לאחר ויכוח נוקב עבר במקום איש אם כן אפוא משיבה השמש, עתה תראי את כוחי, כי אני אעשה את אשר לא תוכלי לעשות. עוד הדברים בפי השמש, והנה על פני הכיכר איש לבוש בגדים, ויהי כראות הרוח את האיש נענתה ואמרה: לא אתווכח איתך עוד, אם רצונך לעמוד על גבורתי, נערוך מבחן, מי משנינו יוכל להפשיט את בגדי האיש ההולך לפנינו, הרוח היתה הראשונה לנסיון, הרוח התחילה לנשב בחזקה להעביר ולהפשיט את בגדי האיש הנוסע, אכן האיש בהרגישו את נשיבת הרוח, החזיק בבגדיו והצמידם אליו, ואלוהים הלבש בגד חם, הרוח התגברה יותר ויותר, והאיש הוציא עוד בגד חם ולבשו להגן עליו מן הקרירות. עברה שעה ושעתיים, והרוח נושבת ברעש, ובכוח גדול, והקור מתגבר, האיש המשיך להתכרבל באדרתו, ויכסה ידיו ורגליו. הרוח הוסיפה עוד יותר לנשב בסערה, וניסתה להילחם כל היום באיש הזה בגבורה, אכן לשוא היה כל עמלה, כי כמה שהתאמצה ביתר

זה עדיף מאשר נפוליאון שיביא לשמד רוחני של עם ישראל.

סיפור הרב פינקוס פעם דרשתי לפני יהודים חילוניים גמורים. אמרתי להם: אראה לכם פטנט כיצד ניתן לעשות מכולכם שומרי שבת, ותאמרו אם אני צודק או לא. מה אתה מתכוון? הם שאלו, ואני הסברתי: אם אסביר לכם בטוב טעם וזדעת מדוע צריכים לשמור שבת כמה נעימות מונחת בשבת וכי אתם לא תשמרו שבת, גם אם אוכיח להם שישנו גן עדן וישנו גהנום גם אז לא תשמרו שבת. אבל אם יבוא איזה מושל ערבי וישתלט על המדינה ויכריז שכל מי ששומר שבת ייהרג, כלומר יכוף אתכם לחלל שבת כולכם תתחילו לשמור שבת האם זה נכון או לא? אמרו כן נכון, בזה אנו מודים, אם יכפו עלינו לעבור על איסור תורה נעשה הפוך.

וביותר אנחנו צריכים להתרחק מהאלו המתמירים להנהיג אותנו, הגאון מוילנא אומר על מה שיעקב חילק את משפחתו לכמה מחנות זה מרמז על זמן הגאולה העתידה, על דורנו, עיקבתא דמשיחא, שבזמן זה יהיו מנהיגי עם ישראל בחינת נשמות הערב רב הם יהיו יהודים מתוכינו, שיתלבשו בהם נשמות הערב רב, הם ינהיגו את עם ישראל, בעוד שבדורות קודמים ההנהגה בעם ישראל היתה של התורה של חכמי ישראל, אבל בעת הזאת ינהיגו את עם ישראל נשמות הערב רב, והם קרויים בתורה, בפרשתינו השפחות וילדיהם ראשונה מה זה בחינת השפחות? שפחה היא לא נשואה בהרי את מקודשת, כי היא שפחה. וזה מרמז על אלו שעזבו את רוח ישראל סבא, ולמה נקראים ערב רב? אומר הגאון מוילנא: מפני שאלו בני עירבוביא. העירבוביא מצויה בראשם ובליבם, אינם דבוקים בה' אמת, משה אמת ותורתו אמת ונקראו ערב רב. הם יהיו מנהיגי ישראל, מעורבבים ומבולבלים מבחינת רוחנית, הם יהיו ראשונה בראשות עם ישראל. עושים את כל העבירות. ואח"כ אומר הגאון מוילנא: לאה וילדיה אחרונים לאה מסמל את המון בני ישראל, כי השבטים יצאו ממנה, שילכו אחריהם, כולם ילכו קדימה, עדר, נוהים אחריהם, אחרי מי? אחרי בני השפחות. ואח"כ את רחל ויוסף אחרונים בדיוטא התחתונה יהיו התלמידי חכמים שבדור, אשר כרחל ויוסף ניצבים אחרונים. הצדיקים, החרדים, הם יהיו שפלים יותר מכל, אחרונים בחשיבותם, כולם ימאסו בהם. ומובא בכתבי הארי"י ז"ל (שער הפסוקים פרשת שמות) כי נשמות הערב רב נמצאים בכל הדורות, והם הם עזי פנים שבדור הקמים על ה' ועל משיחו, ובגללם סובלים ישראל נסיונות קשים ומרים, והם מהנשמות שנפלו בתוך הקליפות בחטא אדם הראשון, ונתגלגלו בדור המבול והפלגה וסדום, ולא זכו לבא על תיקונם בגלות מצרים, והם מצירים לבני ישראל הכשרים בכל דורות הגלות, עד הקץ, שאז יהיה הצירוף והבירור האמיתי והתיקון השלם, וכל אלו שיוזכו יתבררו ויצטרפו ויזכו עם בני ישראל הכשרים, ואותם שלא יזכו, יכלו ויתבטלו מן העולם, כידוע שרבי אלהן וסרמן מעיד ששמע מהחפץ חיים שהתבטא על אותם יהודים רשעים שמסיתים ומדיחים ולוחמים נגד שמירת התורה ונאצות בזה הלשון: אצלו ברור שהם מזרע עמלק, ואין כן דוד בא עד שימחו מן העולם. (קובץ מאמרים ואגרות ח"א עמודים ר"ב ר"ס). פעם התבטא החזון איש על מערכת היחסים של היהדות החרדית עם היהדות החילונית במדינת ישראל תחת שלטון יהודי כך: אין אני חושש מפני גזירות שתגזור עלינו הממשלה החילונית, אנו גיילים לכגון אלה ויכולנו להם יש לנו כבר 2000 שנה התמודדות עם עשירות, עם גזירות רבות, ויכולנו להם אבל חושש אני שמא תַעֲרַב המדינה החילונית לחיכם של שומרי התורה,

וכאן תהיה ההתדרדרות איני חושש מבחינת העשיון שבעמנו, שבתוכנו, אבל אני חושש מבחינת האָחי שבקרבו. וכך היה אומר הרב שך: אומרים כי אם קשה לגנוב ממישהו את כספו, אזי עושים איתו שותפות, אדם שומר על כספו מפני גנבים, אבל לא מפני שותפים, ולבסוף השותף מרוקן לו את כל כספו. אומר הרב שך: מחברים אצל נוהרים ואין עומדים על המשמר משונאים אני נוהר, אבל מחברי, אינני חושש. וזאת למדנו מפרשתינו להיזהר מאוד מהגלות של אָחי, יותר מהגלות של עשיו. והנה למרות כל האמור, רואים אנו כי במערכת היחסים של היהדות החרדית עם השלטון במדינת ישראל בעיקבתא דמשיחא, העדיפה גדולי ישראל לתמוך באלו שהפגינו כלפנינו בחינת אחי ולא עם אלו שהיו מזוהים יותר עם בחינת עשו ביחסיו לתורת ישראל. ולכאורה זה לא מובן, הרי הבחינת אחי יותר מסוכנת, מבחינת עשו, וביאר הרב מבריסק שבאמת אלו ואלו אינם חפצים בנו בלשון המעטה, ומדוע בכל זאת העדפנו את ה"אָחיי". אומר הרב מבריסק שתי המחנות הינן מחנות המבקשות לרצוח את נשמת עם ישראל בעקבתא דמשיחא, אלו רוצחים את נשמתם ישראל ואלה אוכלים את נשמתם ישראל, אלו ואלו מזיקים, ואם כן איז לי מיוצרי ואוי לי מיוצרי זה לא טוב וזה לא טוב, בכל זאת אלו יותר טובים כי זה נותן לנו אפשרות לנשום בינתיים, ולחפש עצות ודרכים איך להנצל מידם. אבל יש להיזהר מאוד לא להתחבר איתם, וכל ההתחברות היא רק כדי לתת לנו קצת אויר, קצת לנשום, כדי לדעת איך לכלכל את צעדנו, אבל עם כת הנוקטים בשיטת 'עשיו' הם רוצים מיד לסגור את הישיבות, מיד לקצץ לעולם התורה, מיד לגייס בנות, הם יחסלו אותנו בין רגע, חלילה. ומסיים הרב מבריסק: העצה היעוצה לנו, כשאנחנו צריכים להתמודד בעקבתא דמשיחא בגלות של יהודים בין יהודים, העצה היחידה היא להתחזק ללמוד את התורה הקדושה וע"י זה יעזור ה' שנפרק גם צרה זו מעלינו וירוח לנו, נשתחרר מעולם של אלה ומעולם של אלה, כי כולם הכזיבו, כי רק זכות התורה היא סם החיים לפרוק את עול הגלות מעלינו, ולקרב את גאולתנו. מתוך דברי חיים לרבי יוסף חיים אליהו שליט"א.

ויש להוסיף דהנה ידוע עד כמה הקפיד הגרי"י בחינוך הבנים, שלא להתחבר לחברים רעים חלילה, וכמה היה עוקב אחר ילדיו על כך באופן אישי, כשהוא שלח את ילדיו ללמוד בבית מדרש מחוץ לבית, הוא ידע בדיוק ובפרוטרוט את כל מעשיהם. גם על בנותיו הוא היה עוקב תמידין כסדרן, כאשר עלה לארץ והתגורר בירושלים, לקח עבור הבנות הקטנות מורה פרטית, נערה מצוינת ויר"ש, מהמשפחות המיוחסות בירושלים, כדי שהיא תלמד את הבנות תנ"ך וכן עוד דברים וסיפרה אותה מלמדת, כי היא זוכרת שבפעמים הראשונות שבאה ללמד, ראתה מבעד לדלת את הגרי"י, מסתובב ליד פתח החדר כשהוא מעוטר בטלית ותפילין, ומקשיב לדבריה, ולתוכן הדברים אותם היא מלמדת את בנותיו. ואף היה אף מודקדק מאוד על חברותיהן של בנותיו, שהיו מבתים יראי שמים דווקא. הוא התיר לבנותיו להתחבר רק עם שתי בנותיו של רבי עמרם בלוי ובתו של רבי מתתיהו דיווים זצ"ל וגם עם בנותיו של רבי שמחה שפירא. אם בדורות הקודמים היה צריך כ"כ להיזהר מחברים רעים, על אחת כמה וכמה בדורנו כאשר הרחוב פרוץ ביותר, ומכל עבר עומד היצר לארוב את נפשות ישראל, כמה מוטלת החובה על כל הורה והורה לעקוב בשבע חקירות ובשבע בדיקות אחר תהלוכותיהם של הילדים, היכן הם נמצאים ועם מי הם מתחברים, ולא

להרפות חלילה מכן, כי אחרת חלילה ניתן לאבד את הרכוש היקר לנו מכל והם הילדים, וחלילה שלא להיות בבחינת 'הצוּק על לשעבר' ה' ירחם. ורבי מיכל יהודה ליפקוביץ היה אומר על כל הורה לדעת שלא די בזה ששולח את ילדיו לחידר טוב או לבית ספר טוב, אלא עליו לשים לב ולהשגיח על קשרי החברות של ילדיו, ולהשגיח שלא יתחברו כלל עם חברים שאינם הגונים כל כך, שהרבה שכנים הרעים עושים ועל ההורה לדאוג שידבקו רק בחבר טוב שאפשר לקבל ממנו השפעה לטובה. כי השפעת החברים על ידי דיבוריהם ועסקיהם רב הוא מאוד לטוב והן למוטב ח"ו, ולכן יש גם להשתדל למעט עד כמה שאפשר את הסתובבות הילדים ברחובה של עיר עם חברים מחוץ לשעות הלימודים, כדי שתהא עין ההורים פקוחה עליהם בשעות אלו. ומפני שאי אפשר להשאיר הילדים בלא חברה מבני גילם, עדיף שמסגרת משחקיהם, או לימודם עם חברים, יהיה הכל בתוך הבית. כשהיה נכנס נער בר מצוה היו רואים אותו כאילו הוא מתננה מהכל ללא מסתפק בזה שנתן לו ברכה, אלא היה מוסיף ונותן לו הדרכה בחיים והיה אומר: אם ברצונך להצליח עליך להתרחק מחברים רעים, ולהידיבק רק בחברים טובים. חבר רע יכול לקלקל השפעה טובה של שנים. ילד יכול לגדול בבית טוב, עם הורים טובים ומחנכים אותו בדרך הטובה, יש לו מחנכים טובים ומצויינים, אבל אם יש לו חבר רע הוא יכול לקלקל לו את כל ההשפעה הטובה ואז הילד רח"ל מתדרדר. והיה מוסיף: הרבה הרבה מהבעיות שאני רואה ושומע על ילדים שיצאו לתרבות רעה רח"ל, הכל התחיל עם חבר רע.

רבי הלל ויטקניז החליט לתקוע יתד בבני ברק ויחד עם חתנו רבי מרדכי מן הוא קנה מגרש בבני ברק על מנת להקים עליו ישיבה לאחר תקופה מקניית המגרש פגש את רבי הלל יהודי אחד ואמר לו שמעת שכבודו קנה מגרש כאן בבני ברק על מנת להקים עליו ישיבה ברצוני להודיע לכבודו שמצדו האחד של המגרש ממוקם מוסד שאינו הולך ברוח התורה ושם כבודו יקים את הישיבה. מיד הוא הקץ לשאול את הגדולים. הוא הלך לרב מפונביץ לרבי יחזקאל לוינשטיין ולגרי"י ושלושתם אמרו תברחו מזה כבורח מן האש. כמובן שהוא מכר מיד את המגרש וקנה מגרש אחר מאן איהו שהיה מתנוססת לתפארה ישיבת בית הלל ברחוב דמשק אליעזר. **על רבי** צבי הירש שפירא שהיה מפורסם בקדושתו ובצדקתו מסופר, פעם אחת בערב שבת אחר הצהריים הבחין הרב שבנו משחק בחצר בחוץ עם אחד מילדי השכנים ופחד שמא ילמד מילד זה דברים לא טובים, לכן מיד הוא קם **באותו ערב שבת** ועבר דירה לחצר אחרת ולא רצה לדחות אפילו לרגע אחד את החשש הזה שמא בנו יהיה בחברת ילד כזה שיכול ללמוד ממנו דברים לא טובים. **יהודי נכנס אל האדמו"ר רבי אהרן מבעלזא** והתאונן על מרגורלו: בנו הגדול, שעד עתה הצטיין בלימוד והנהגה, חל בו שינוי לרעה: מה יעשה? צא ובדוק מי הם חבריו השיב לו הרבי הוסיף הרבי ואמר כידיע אנו מקפידים בתפילה לכפול בקשה על עניין חבר רע "שתרגילנו בתורתך ... והרחיקנו... מחבר רע" ושוב בקטע הבא, כופלים אותה בקשה: "שתצילני היום ובכל יום... מחבר רע..." — הלא דבר הוא! כי על חברותא רעה אין תפילה אחת מספיקה. יש צורך לכפלה! עשה האיש כדברי הרבי, לאחר שעקב אחר הנהגת בנו וחבריו, הבחין כי ידיו הטוב ביותר, עושה רושם חיובי בחיצוניות, בו בזמן שבפנימיותו הינו מושחת ומקולקל עד לאחת. לאחר פעולות ומעשים, הצליח בהשפעתו להפריד בין השנים.

ידיעות חשובות וכן דברים מגדולי ישראל ערוך בדרך של שו"ת

יוכיח. והיסורים מורים על אהבת ה'. כמובן שיש מקרים יוצאי דופן, עכ"פ לא להזדרז לעזוב. **שאלה:** בחנוכה יש הנוהגים בישיבות להחליף חברותא, האם זו הנהגה ראויה? **תשובה:** וודאי שחברותא באופן שלא מתאימים בכלל יחליף. אבל באופן נורמלי אם מסתדרים ביחד עדיף להמשיך ולא להחליף כלל, ובישיבת פוניבז' פעם החליפו

שאלה: אדם העובד בעבודה שאינו מסוגל להמשיך בה משום שבעל הבית מאוד תקיף ומלחיץ ומאוד לא נעים לעבוד שם, האם ראוי שיתפטר מיד או שיחכה עד שימצא עבודה אחרת? **תשובה:** רבי חיים קניבסקי היה אומר תמיד שלעזוב עבודה ולהישאר בבית זה יותר גרוע מכל הצקה של לחץ וכדו', ולכן כל עוד אין עבודה אחרת הוא מורה

חברותות בחנוכה והרב שך ביטל את כל החברותות החדשות. רבי גרשון אדלשטיין.

שאלה: מהי כוחה של החזקת התורה? **תשובה:** כתוב בפרשתנו: וירא כי לא יכול לו ויגע בכף ירכו ותקע כף ירך יעקב בהאבקו עמו. ואמר הוזהר הקדוש שכשראה שרו של עשו שאינו יכול לפגוע בתורתו של יעקב החליט להחליט כוחם של אלו התומכים בלומדי התורה, כי כשלא ימצא מי שיתמוך בלומדי תורה אז לא יהיה קול יעקב ויהיו הידים ידי עשו. וכידוע עד ימינו אנו הסטרא אחרא מנסה את כוחו בכל דרך שהיא שהגבירים ושאר עמך בית ישראל לא יתמכו בתורה כראוי, וכידוע הפוסקים כותבים שמצות החזקת התורה קודמת לכל הדעות. רבים סבורים שמצות החזקת תורה נוגעת רק לגבירים. אבל האמת היא שזה נוגע לכל אחד ואחד, שצריך לתמוך ככל יכולתו בכלולים וישיבות ושאר מוסדות המרבים תורה בעם ישראל, אם בתרומה חד פעמית ואם בהוראת קבע כל אחד כפי יכולתו. וכמו כן תמיכה בת"ח השוקד על תלמודו הרי היא ג"כ בכלל החזקת תורה שכן על ידי כך הוא נשאר בהיכל התורה ואינו יוצא לעבוד לפרנסתו. וכע"ז כתב החפץ חיים בספר חומת הדת והוסיף שם: וטעם הדבר שגלוי לפני כבודו ית' שאם לא ימצאו ח"ו מחזיקי התורה ממילא יתמוטט הדת כולו. ורצה שיהיה לכל ישראל חלק בקדושת התורה.

שאלה: איזו הלכה מפרשת השבוע אנו חווים אותה בתקופה האחרונה יותר מתמיד? **תשובה:** עשו שונא ליעקב. כשעומדים מנהיגי מדינות מתורבתות כספרד ובלגיה אחרי שראו את ההרס החורבן הזוועות הרצח הנורא וחטיפת הנשים והילדים שהיה בישראל ומיד הם יוצאים למסיבת עיתונאים בו הם עומדים וזועקים על הרצח שנעשה בעזה וחייב להיפסק, אין זה כי אם שגאת עשו ליעקב, כשיוצא ראש ממשלה באירלנד מדינה נאורה לכאורה ואומר שילדה שנלקחה בשבי למשך 50 יום הופרדה מהוריה באכזריות והיא גם במקרה תושבת המדינה שלו והוא מציין שהיא נמצאה לאחר ש'נאבדה' אי"ז כי אם עשו שונא ליעקב, כשנשיא אכזר ורוצח כמו פוטין או נשיא אירן מפמפמים בכל מקום על ישראל שרוצחת ילדים תוך צביעות עצומה והגנה על הרצח שהם עושים יום יום ההלכה הזאת מקבלת אור וחיות, כשרואים את התקשורת הצבועה העולמית ובעיקר האירופאית שכל הזמן רק תוקפת את ישראל בלי לגנות אפי' מעט את מה שהיה בשמחת תורה כ"ז מראה שמשא אמת ותורתו אמת, ויה"ר שנוכה בקרוב שיתקיים בנו ועולתה תקפץ פיה וכל הרשעה כולה כעשן תכלה כי תעביר ממשלת זדון מן הארץ.

שאלה: מה הדבר הגדול שגרם לרחל להיפקד? **תשובה:** הרמב"ן אומר שכשרחל ראתה שלא תוכל להסתמך על תפילת יעקב כשאמר לה התחת אלוקים אני אשר מנע ממך פרי בטן אז היא זעקה במר ליבה ואז זכתה לילדים. גם אנו כשמפסיקים להסתמך על כל מיני דברים חיצוניים ומתחילים לסמוך רק על תפילת עצמנו אז ניוושע.

שאלה: מה הסגולה של אמירת פרשת וישלח? **תשובה:** בבאר היטב סוף סימן רצ"ט הביא בשם האר"י שהיוצא לדרך באמצע השבוע יאמר פרשת וישלח במוצ"ש. ובספר מנהיגי מהר"ל כתב: מהר"י סג"ל היה אומר לפרנסי הקהל מתי שיש להם להתוועד בפני העצה (היינו בפני המלכים והשרים) אז טרם ילכו יקראו פרשת וישלח יעקב עד במאה קשיטה, ומקור הדברים ברמב"ן עה"ת לג, טו בשם המדרש רבה עה, טו. ובילקוט מעם לועז מובא שיש נוהגים לקרוא בכל מוצאי שבת אחר ההבדלה פרק ראשון של פרשת וישלח והטעם לפי שיש בו סגולה גדולה שהקורא בה יש לו חן בעיני הבריות ובפרט מי שעומד לצאת למסע בדרך הים או בדרך היבשה תועיל לו להינצל מאויביו.

שאלה: מיהו המחנה שישראל לפליטה? **תשובה:** רבי אלחנן וסרמן אומר שמעתי מהחפץ חיים, שחבלי משיח יהיו בשלושה שלבים, שלב הראשון - זה מלחמת העולם הראשונה שעברנו, שהיא פגעה בחלקים מעם ישראל, אבל לא כולם סבלו. השלב השני - זה מלחמת העולם השנייה, וכמו שהוא

אמר שהמלחמה הראשונה היא משחק ילדים לעומת המלחמה שאחריה, אבל עדיין זה לא יפגע בכל העולם. השלב השלישי של מלחמת גוג ומוגו - זה המלחמה השלישית שתקיף את כל העולם, ושם לא יהיה לאיפה לברוח. וצריך לדעת, שכתוב להנסיכון הגדול של חבלי משיח הוא נסיכון של רותניות, וזו המלחמה הקשה. ורואים את זה היום בחוש כמה קשים הם הנסיונות גם של כפירה, גם של טומאה, נסיונות של קדושה, אלו הם הנסיונות הקשים ביותר, כל המכשירים הנוראים, המכשירים הטכנולוגיים, נורא ואיום! וצריך לזכור, שלא כולם יזכו לגאולה אלא כמו שכתוב אחד מעיר ושניים ממפסחה, והקב"ה מחכה לנו. למה הוא לא מביא כבר את הגאולה? בגלל שהוא עדיין מחכה לנו, וזה דומה לימים שלפני פרוץ השואה האיומה, שאלו שהזדרזו והספיקו לעלות על הרכבת האחרונה ניצלו, כך עכשיו מי שמספיק לחזור בתשובה הוא עולה על הרכבת, הקב"ה אוהב את הבנים שלו ומחכה שנחזור בתשובה. וכל הצרות שיש, כל הכסורים, כל החבלי משיח, הם בשביל לעורר עוד יהודים שעילו על הרכבת... וזו שלא יתעורר ישרא בחוץ. כך הקב"ה מחכה עם הגאולה עד הצפירה האחרונה של הרכבת, יתקע בשופר גדול, שכמה שיותר בנים שלו יעלו על הרכבת ויקפצו לבפנים ולא ישארו בחוץ, וזו העבודה שלנו - לקרב, לקרב, לקרב, כל יהודי שמקרבם אותו כמה נחת רוח זה עושה להקב"ה, זה רצונו להיות עמו ועוד מבנו אוהביו אלו. והתפקיד שלנו הוא להתחזק בתשובה כל אחד ואחד לעצמו, ולקרב כמה שיותר יהודים בניו של הקב"ה תחת כנפי השכינה.

שאלה: למי הקב"ה מתקרב ומשרה שכיתנו עליו? **תשובה:** יעקב אבינו הציב את ילדי השפחות ראשונות כיוון שבינו אותם וא"כ כיוון שהם מבוזים הקב"ה לצידם לשמור עליו ולשמור ביותר את שוועתם, את הדברים האלו אמר הרב שך בשיחה בישיבת פונבז' והיה מוסיף ואומר שכשאדם הוא באיזשהו משבר שידע שהקב"ה כעת נמצא עמו וקרוב אליו ביותר.

שאלה: במה היצר הרע הכי נלחם? **תשובה:** איתא בפרשתנו ויאבק איש עמו עד עלות השחר ובחז"ל איתא שנאבק עם שרו של עשו ובספר חפץ חיים על התורה מובא שהח"ח שאל למה המלאך חיכה כזה הרבה זמן ולא רב עם אברהם ויצחק וענה ע"כ הח"ח ששרו של עשו חיכה ליעקב שהוא עמוד התורה בשונה מאברהם שהיה עמוד החסד ויצחק עמוד העבודה שאת זה השר של עשו יכל לסבול אבל את התורה הוא לא יכול לסבול והוסיף ע"כ הח"ח לא איכפת לו ליצה"ר שיהודי יצום יבכה ויתפלל כל היום ובלבד שלא ילמד. והתורה היא גם הנשק היחיד נגד היצה"ר ולכן השטן נלחם כ"כ עם לומדי התורה. וידועים דברי החזו"א לרבי מסטמאר שאמר לו על כל הצרות שיש בעולם רעיונות לפתור הכל, אמר ע"כ החזו"א עוד ישיבה ועוד ישיבה עוד ת"ת ועוד ת"ת עוד שיעור תורה מלבד זאת איננו יכולים לעשות כלום עד ביאת משיח צדקינו. יערב נא שיחי.

שאלה: מהי תסמונת סטוקהולם? **תשובה:** היא תופעה פסיכולוגית שבה שבוי מפגין משה שנראה כמו נאמנות ואפילו חיבה כלפי השבוי שלו. השבוי עלול גם לתפוס את המצילים או כוחות המשטרה כאויבים, משום שהם מסכנים את השבוי, מאז המצאת המושג, השימוש בו התרחב גם חברי כתות וכד', השם ניתן לתסמונת זו בעקבות שוד בנק שהתרחש לפני 50 שנה בסטוקהולם שבשוודיה. ארבעה מעובדי הבנק הוחזקו כבני ערובה במשך חמישה ימים וחצי בכספת הבנק בגודל 12x3 מטר על ידי שודד ששהה איתם בכספת. אחת הנשים שהוחזקה כבת ערובה החליטה להינשא לשודד, עד כדי כך שהיא ביטלה את אירוסיה לאדם אחר, ונשארה נאמנה לשודד במשך תקופת מאסרו. וזה קורה כשמהשבוי נמנעת האפשרות להימלט מחוספו ללא כל הפחות בתחילת תקופת השבוי. וכיוון שהוא אטראל על חייו. השבוי מפתח גרשות קירבה אל השבוי כמנגנון הגנה. החטוף מתחיל להזדהות עם החוטף כמנגנון הגנה (החוטף לא יפגע במי שמשתף פעולה). החטוף מתחיל לראות ברעיון המילוט והחופש סכנות וחסרונות גדולים יותר

מהישארותו בשבי, ומעדיף מתוך אינטרס מגוננת לראות בשבוי מקור נחמה וביטחון שמגן עליו מפניהם. זאת בעת שהאפשרות לברוח או להיחלץ הופכת מבעיתה יותר מהחיים במחיצת החטוף. השהייה ביחד, שבמהלכה מכירים בני הערובה את החוטף כאדם עם בעיות ושאפיות, במיוחד בהקשר אידאולוגי, משפיעה על החטופים להאמין שהשקפת עולמו של החוטף צודקת. סיפורים נוספים שהיו: גבי הרסט, בכירה בעיתונות האמריקאית נחטפה לפני 50 שנה מדירתה הזדהותה עם החטופים הייתה כה עמוקה, שהיא הצטרפה לשורות הארגון האכזר. שון הורנבק ממיזורי, נחטף לפני 20 שנה כשהיה בן 11. הוא נמצא כעבור חמש שנים, כשהוא חי עם חוטפו במרחק קילומטרים ספורים מביתו.

שאלה: האם ראוי להימנע מאכילת סופגניות משום שזה לא בריא? **תשובה:** אכילת סופגניות זה מנהג ולא מבטלים מנהגים אך כיוון שהטיגון בשמן עמוק הוא ממש לא טוב לבריאות ואם זה שמן עמוק שמשתמשים בו כמה פעמים והיינו שמתחמם מתקרר ושוב מתחמם אותו זה ממש גרוע לגוף כי נוצר מזה ממש תרכובות רעילות, מה שהכי טוב זה לאפות בתנור ביתי לביבות מקמח מלא או להכין לביבות תפוזי ובטטה מה שנקרא לאטקעס ואם בכל אופן רוצים לטגן בשמן עמוק להשתמש בשמן חד פעמי.

שאלה: אדם שצריך לבקש מבן הזוג שלו איזה טובה, איך יבקש ויוסיף בביתו אחווה? **תשובה:** יש שתי דרכים לבקש. יש שמבקשים בלשון ציווי: תביא לי כוס מים! ויש שמבקשים בלשון בקשה: תוכל להביא לי כוס מים? - היינו, כשהבקשה היא בלשון ציווי אז זה מבריה את האחוה מהחלון. אבל כשהבקשה היא בלשון שאלה ותחנונים אז זה מגביר אהבה ואחוה ושלוש ורעות בבית. לכן תמיד יבקש בדרך שאלה ובקשה ולא בציווי. אדברה ושלוש בך.

שאלה: איך להתייחס למרדנות של ילד מתבגר? **תשובה:** ידוע שילד מתבגר עובר שינויים המקיפים את המערכות הרגשיות והנפשיות שבו, חלק מתהליך ההתבגרות הוא מרדנות וזו **תופעה נורמלית**, כי בשלב הילדות הוא לא הבין כלום הוא לא הבחין בין דמיון למציאות והוא הבחין בהוריו שהם כל יכול, לפתע הוא קולט את העולם, יש אנשים טובים ורעים, עשיר ועני, מקובל ודחוי, והמידע הזה מתסכל אותו, כי הבטחון העצמי שלו מתחיל להתערער, הוא בודק איך החברה מסתכלת עליו, מבחנים ועול גדול נופלים עליו, ורוב הדברים הם בתת מודע אז הוא בכלל מתפוצץ, ועוד גילויים שהם הרבה פעמים קשים לו, וזה שלב שיש עם מי לדבר אך הוא לא ממוסד ולא יציב בלי עול ואחריות, לכן צריך דבר ראשון לתת לו את הכבוד, ובמקומות ששייך לתת לו להחליט לבד, להזהר לא לעשות דברים שיגררו לוויכוח, וכמובן מנות גדושות של הבנה חום ואהבה יותר מלילדים. שירגיש שאנחנו עמו בצומת הזה שהוא חווה כעת, להחדיר הרבה השקפה בסעודות שבת כשהאווירה טובה. אך תמיד צריך לזכור לשים גדר וגבולות כי גם הוא מעוניין במקום חזק ויציב וגם הוא בוחן אותו בזה.

שאלה בחושן משפט מענייני המלחמה מתוך העלון המרתק מנחת שלום. אדם ששכר דירה לנופש בחצר האם יכול לבטל בגלל החשש להתלקחות בצפון? **תשובה:** הדין הוא שפטור כי לא גרע מאונס, ואם שילם דמי קדימה לכאורה נחשב מכת המדינה ואף שרוב העיר נשארו במקום מ"מ לא מצוי אנשים שישכרו שם דירות, ורק מי שגר שם קבוע אינו עובד, ומ"מ שם שחלקו ע"ז וס"ל שכיוון שבמציאות רובם נשארו שם אין לי זכות לבטל, ומ"מ רובם פסקו שאני יכול לבטל והדין הוא שלר"ש משנץ כל הכסף חוזר וכן פסק הרמ"א שבי יז, ולראב"ן ולמהר"ם מרוטנברג מחזיר חצי מהכסף כיוון שאולי אחד מהמיעוט היה שוכר, והמחנ"א שכירות ז' מחדש שאם אין עיכוב מצד המשכיר והבית עומד על תילו אינו חייב להחזיר את הדמים, אך התיבות חולק עליו, ולמעשה אפשר לומר קים לי ולא להחזיר הדמים.

מדור זה יש להימנע מלקרוא בשבת: הרעיונות שנשלחו להשבע: כל העצות לא על אחריות אני רק מעביר מה שהקוראים שלחו: א. בקשר לבקשת עצה לנשירת שער, שמעתי מספר מוסמך ועזר לי באופן אישי: שמפו קטוול פעמיים בשבוע יעיל לנשירה. צריך מרשם רופא (בארה"ב יש התוויה רשמית לנשירה). המחיר יחסית זול, כולל בסל. **אחר כתב:** יש איזה תכשיר טבעי שחבר שלי שהיה לו נשירה ניסה את זה וחזרו לו השערות תוך מספר חודשים, ואני חושב שגם אצלו זה היה תורשתי, המספר שלהם הוא: 0778177781. **עוד כתב מישוה:** לנשירת שיער: תכשיר של לאוקסיטון שהשימוש בו הוא למשך תקופה של 3 חודשים בלבד (חודשיים ראשונים טסטורף לקרקפת פעם ביום ולאחר מכן חודש נוסף פעמיים בשבוע) ואין צורך בטיפולים נוספים. מחיר בקבוקון (כולל טפטפת) של 50 מ"ל 139 ש"ח. לטיפול כולל מספיקים 2.5 בקבוקונים תוצאות נראות כבר לאחר כשבועיים מניסיון. ניתן להשיג גם בטלפון 053-4145781. **לסיום כתב מישוה:** בנוגע לנשירת שיער, היחסות שיער בטורקיה שעולה 12000 אלף (לא מומלץ). בארץ עולה 30000 עובד על בטוח בדוק! **ב.** בקשר לדרישה לקבלת הודעה כתובה מגיימיל. זוהי בעיה ידועה, הפתרון כדלהלן: ישנו שירות המאפשר קבלת ההודעות למייל. השירות מופעל על ידי חברת אי-קול המפעילה את המערכת הנפלאה וירטואלית, שבעצם מאפשר להשתמש במייל לא חיבור לרשת. השירות כרוך בתשלום של 8 ש"ח לחודש. המס' שלהם הוא: 0795809090 להצטרפות לשירות ההודעות יש להקיש 7 ואח"כ 9. **ג.** לגבי פצעים בפנים ישנו סבון מיוחד, ניסיון עשיר, "פאר הטבע" 0504137343. **ד.** לגבי חסרת דבק מבגדים ניתן לרסס ספריי K 600 נגד חרקים ולהכניס למכונה. **ה.** לגבי החצ'קונים יש שמפו שנקרא אקויל נראה לי שנמכר בית מרקחת אח של משתמש בזה והוא מאוד נהנה כבר תקופה ארוכה יחסית. אחר כתב: אפשר לרחוץ את המקום מדי ערב בסבון קשיח סינטיבון נמצא באושר עד ובעוד מקומות זה ישרוף וזה אומר שזה פועל עד לייבוש הפצעונים. **ו.** צלקות של כוויה יש לנו בת שלפני כמה שנים קיבלה כוויה דרגה 3 בכל החלק של הרגליים ביה עם המשתנות של ברנשטיין הצלנו אותה מניתוח של השתלה, כרגע עדיין יש לה צלקות ברגליים ראיתי בעלון שיש למישהו משחות עבור צלקות האם תוכלו להעביר לי מידע? **ז.** לגבי כתמי אקונומיקה הכתמים לא נוצרים מהאקונומיקה אלא האקונומיקה מורידה את הצבע של הבגדים ואי אפשר להחזיר את זה אלא אם צובעים את הבגדים חזרה בלורד ארטלין וכדו'. **ח.** בקשר לצולנט שיהיה סמך ולא ישרף ישנם שתי סיבות לכך 1. שנדבק למטה בתחילת הבישול 2. שאין מה שישפוג את הנוזלים בחלק העליון. ולכן צריך אי' לומר לכבוד שביק' בי' לשים בהתחלה את התפוח"א והקטניות עם מים ולא להשאיר את זה להידבק עם בצל וכדו' [אפשר לטגן בצל ולהוסיף מים לפני שנדבק] ג' אחרי זה לשים את העוף או הברש מעל ולבשל באש גבוהה בערך חצי שעה. ד' ורק אח"כ שלא מבעב להוסיף גריסים במקום ממוקד שלא יתפרזו ולהשאיר על אש נמוכה שלא יבעב כי אם מבעב כל הגריסים יפלו ללמטה ידבקו וישרפו ויצא שלמלעלה הרבה מים ולמטה נשרף. **ט.** זה עזר גם שאח"כ הסיר מתנקה בקלות. **י.** בקשר למה שאחד שאל על ענין היבלות, אני היה לי לאחרונה יד מלאה ביבלות ומרתי עליה פעמיים (כמדומני) מהשיריים של יין ההבדלה וכל היבלות הלכו כלא היו! אחר כתב: לגבי יבלות יש מקרים שעוזר אם שמים את החלב של עץ התאנה. **י.** בענין כאבים בצוואר אמנם השיטה של ד"ר סרנו היא מאד טובה, אך במקרה זה צריך לפני שבוגים בית חולים מתחת הגשר להגביה את הגשר, כלומר, לבדוק דבר ראשון אם אתה יושב נכון, שזה מסתמא שורש הבעיה, ואח"כ לבדוק אם צריך פיזיותרפיה, להחזיר נוקים מצטברים לשלד, אחרת, אנו ממשיכים להזיק לעצמנו ולחפש פתרונות. **יא.** מי ששאל איך מתמודדים עם פעמים שצריך קוד אימות לטלפון יש גמ"ח SMS שאפשר להתחבר אליו בכתובת s3546515@gmail.com

הם נותנים טלפון שאפשר למסור וכל הודעה שנשלחת SMS נשלחת אלך למייל יש לשים לב שכל אחד מקבל את כל ההודעות של כל המנויים לשירות. **יב.** בהקשר לשאלה על טיפול בדיכאון וכדו' לגברים- מטפל רגשי ומאמן אישי מוסמך מקבל טיפול במחיר עלות לאברכים ובחוריי מייבה לקבלת פתרונות נוספים לפנות למייל model.to101@gmail.com **עוד כתבו:** פתרון בדוק ומנוסה לדיכאון- כדורים בשם "ממור" (חייב מרשם רופא) **יג.** להלן תשובה לאחת השאלות שנשאלו בשבוע שעבר לגבי צרידות: מנסיון אישי- גם לי היתה צרידות שהלכה והחמירה עד שכמעט לא יכולתי לדבר, ולא הועילה לי המנוחה למימתי הקול וכו' עד שעשיתי את הדבר הפשוט ביותר והלכתי לרופא אח"כ הוא בדק את מיתרי הקול ואמר שהכל תקין לגמרי והסיבה לצרידות היא חומציות יתר מהקיבה הוא נתן כדור בשם נקסיום למשך חודש והכל נעלם כלא היה!! **יד.** אזהרה שני דברים העולים בזול בהכל בשקל, ונוקיה גדולים ואלו הם א. לורד מחיק שהרבה חולצות. ב. גילי שנדב כנגדים ולא יורד.

התורה חסה בקשות מהציבור לפתרונות לבעיותיהם מי שיש לו רעיון או פתרון שישלח למייל שנמצא בסוף העלון ויזכה לשפע של ס"ד בזכות נשיאתו בעול עם הכלל: א. מחפשים עצה לשיטת חסה בצורה שלא יקח הרבה זמן. **ב.** מחפש תוכנה שתחפש מילה בתוך קבצי וורד במחשב. **ג.** מה אפשר לעשות לפצעים בפה? (מדובר בפצעים לבנים שראים כמו בור). **ד.** רציתי לשאול אם יש פתרון לפלסטיק שנהיה צחוב- יש לי מנורת לדים שהכיסוי השקוף שלה נהיה צחוב וזה מחשיך את האור. **ה.** מה עושים כשירד דם מהאף ואיך אפשר למנוע את זה? **ו.** האם יש למישהו פתרון לשחור סביב העיניים? ניסיון כבר כמה דברים ולא עזר. **ז.** אם ידוע למישהו פתרון איך ניתן להוריד כתמי דם מהמצעים כתוצאה מפצעים פתוחים בהמשך למקרה הנ"ל של קילופים בעור וגירודים. **ז.** נודה למי שידע לו על בעיית עור של גירודים וקילופי עור שלא עזר משחות: וגם לא טיפול של פוסטרפיה שהומלץ ע"י רופאי עור.

הלכות הקשורות לפרשה

ויזרח לו השמש. מעניין אמירת קרבנות בשחרית. בשו"ע סימן א. הביא שטוב לאומרו. ומנהג רבים מעדות המזרח וכן מנהג חילות החסידים לאומרם בחובה וכן ידוע שהחפץ חיים הקפיד בכך מאוד. בכ"א ידוע שבישיבות רגילים להקל בדברים שאינם חיוב גמור, וכמו שכתב במשנ"ב שם דבעל תורה יכול למנוע מלומר הרבה תחניות ובקשות הנדפסות בסידורים טוב יותר שילמד במקומם, ומקורו הוא מהדברי חמודות בברכות ט ד. וז"ל: מי שיש לו לב להבין וכו' די לו בתפילות המחויבות מאנשי כנה"ג (ובדאי מי שהוא יושב בטל ראוי לו לומר קרבנות מרישא עד גמריא כולל פרשת המן והעקידה שהובא במשנ"ב) וכבר אמרו חז"ל שבזמן שאין ביהמ"ק, אמירת קרבנות היא כמו הקרבת קרבנות שמכפר על העוונות, **אמנם פרשת התמיד** אין ראוי לבטל, ולפי הרבה שיטות הוא חובה ויאמר זאת קודם התפילה.

חידות

חידות שינון הפרשה לפי סדר הא-ב התשובות סמוכות לחידות. מתאים לשינון עם הילדים: **א.** מי גר בקרית ארבע היא חברון? **אברהם** ויצחק. **ב.** היכן נפטרה ונקברה רחל? **בית לחם**. **ג.** מה אסור לאכול עד היום בעקבות מלחמת יעקב ושרו של עשו? **גיד הנשה**. **ד.** מי היתה מיננת ברהק? **דבורה**. **ה.** מי נישא לפרעה הראשונים להשתנות לעשו? **השפחות**. **ו.** פסוק בפרשה שהיום הוא שיר? ויותר יעקב לבדו. **ז.** מה ריפא את יעקב? **זריחת השמש**. **ח.** שם אדם כשם בעל חיים? **חמור**. **ט.** את מי שבו בני יעקב משכס? **טף וגושים**. **י.** שם שנוסף לאדם בפרשה? **ישראל** ליעקב. **כ.** באיזה ארץ היתה העיר לוז? **כנען**. **ל.** אחד מהשבים שלא נטל עצה מיעקב? **לוי**. **מ.** במה יעקב חצה את הירדן? **מקל**. **נ.** מה היה שכם בן חמור? **נשיא הארץ**. **ס.** היכן שהה יעקב 18 חודש? **סוכות**. **ע.** עד מתי נאבק יעקב עם שור של עשיו? **עלות השחר**. **פ.** בשביל מה חזר יעקב? **פכים קטנים**. **צ.** מה קרה ליעקב אחרי המאבק עם שור של עשו? **צלע על ירכו**. **ק.** באיזה לשון יעקב אמר שאין לו זכויות? **קטונתי**. **ר.** אמא

שנפטרה בפרשה? **רחל**. **ש.** כמה פעמים השתחוה יעקב לעשו? **שבע**. **ת.** מה שמר יעקב במשך השנים ששהה אצל לבן? **תרי"ג מצוות**.

חידות על פרשת שבוע: א. אבא וסבא באותו השם? **ב.** תשע מילים רצופות המסתיימות באות מס? **ג.** היכן בפרשה ויאמר יעקב והוא לא אמר שום דבר הלאה? **ד.** אות אחת שלוש פעמים בריצות? **ה.** מילה עם 4 קמצים? **ו.** אותה מילה ארבע פעמים באותו פסוק ופעמיים מתוכן ברצף? **חידות ידע תורני: ז.** אותה ברכה על שלוש מצוות שונות? **ח.** איך יתכן תוך יומיים כמה שבעות במקומות מסויימים? **ט.** איך יתכן אלמנה בלי מיתת הבעל? **י.** שלושה מקורות מפרשת ויצא הרמב"ם מביא מהם מקור לדינים, (זה תיקון לטעות בחידה משבוע שעבר)? **יא.** שבע מילים רצופות שאומרים כל יום כמה פעמים, המסתיימות באות מס? **יב.** איזה מצווה מהתורה מקיימים רק בלי כוונה? **חידות לשאול את הילדים כל הגילאים: יג.** איזה דבר אישה מקבלת פעמיים ולפעמים יותר בחיים, ואילו הגבר מקבל פעם אחת לכל החיים? **יד.** איך יכול להיות שאדם שואל שני אנשים באותו המקום מה השעה ומקבל תשובות שונות ושניהם דוברים אמת? **טו.** מי הולך על קצה הגג בגובה חמישים קומות במהירות רבה ללא שום פחד ומורא? **טז.** מה נמצא ליד העין ונראה כמו אפס? **יז.** מה צריך לומר בבוקר לפני שאומר אני? **יח.** מי אחרון? **יט.** מי הראשון? **כ.** איך יכול להיות גוי שמצמידים לשמו רב? **כא.** מי מציק לאריה בלי פחד ואריה לא עושה לו כלום. **כב.** אדם נופל ממקום גבוה והוא נשאר ברי ושלם? **כג.** מה מסתובב בכל בית כל הזמן?

תשובות: א. רש"י לו ב אהליבמה. **ב.** לב טו - ג. מה שמך ויאמר יעקב. **ד.** יובב בן. **ה.** אהליבמה. **ו.** לב טו. עדר עדר ורווח תשים בין עדר ובין עדר. **ז.** על מצוות עירוב מברכים גם על עירוב בתשלין עירוב תחומין ועירוב חצירות. **ח.** חג השבועות בחז"ל הוא יומיים. **ט.** עירובין קא דלת אלמנה ועוד שם. **י.** א. הרמב"ם ה ג מערכין כתב שאפשר להקדיש דבר שלא בא לעולם וראיתו מכל אשר תיתן לי עשר אעשרנו. **ב.** י. יד מאישות. אין מערבין שמחה בשמחה שנאמר מלא שבוע זאת. **ג.** בסוף הלכות שכירות כתב הרמב"ם חייב אדם לעבוד את בעה"ב בכל כוחו וכך יכול שכרו בעה"ב שנאמר ויפרוץ האיש מאוד מאוד. **יא.** בקריאת שמע ילבבכם וסרתם ועבדתם אלוהים אחרים והשתחיתם להם. **יב.** שכתה. **יג.** שם משפחה. **יד.** אחד אומר השעה והשני אומר אני לא יודע. **טו.** ציפור. **טז.** האות ש שראית כמו אפס, והיא ליד האות ע. **יז.** מודה. **יח.** צוחק מי שצוחק אחרון. **יט.** אדם הראשון. **כ.** רב החובל. **כא.** זבוב. **כב.** בחלום. **כג.** המחוג של השעון.

חידות נוספות על פרשת שבוע והתשובות לצידן: **א.** כמה בהמות שלח יעקב לעשו? **550**. **ב.** כמה מזבחות יש בפרשה? **2** ל ג כ לה ז. **ג.** כמה מצבות יש? **2** לה יד. **ד.** פעמים מופיעים בפסוק אחד כל פעם אברהם יצחק ויעקב? **ל** י לה כו. **ה.** מדינה המופיעה בתחילת ובסוף הפרשה אדום. **ו.** אותו המילה 4 פעמים בפסוק אחד? **לו** י.

חידון משמעות מילים פרשת וישלח: ח' משמעות למילה חיל? א. חיל - ממון. וזאת כל חילם" בראשית לד כט. רש"י: ממון. ב. חיל - נכסים. וזאת כל חילם" תרגום: נכסיהן. ג. חיל - בקי באומנותו. וזאת ידעת ויש בם אנשי חיל, וישתם שרי מקנה על אשר ליי" בראשית מז ו. רש"י: בקיאים באומנותן לרעות צאן. ד. חיל - צבא. וזאת עשה לחיל מצרים" דברים יא ד. וזאת המלך נושע ברב חיל" תהלים לג. ט. ה. חיל - פחד. וחיל ורעדה יאחזון. ו. חיל - הצלחה. וישלח עושה חיל" במדבר כד יח. תרגום: יצלח בנכסיו. ז. חיל - כח. חילך להביתא, רש"י: כוחך (ב"מ פד). ח. חיל - מקום בהר הבית ליד העזרות, וזאת חומה, וקדושתו גבוהה מקדושת הר הבית.

בכל ענייני העלון, וכן להשיג את העלון 'המלא' במייל או בכתב יותר גדול

אפשר לפנות למייל: 456alon@gmail.com

יש לדייק במייל ולכתוב קודם 456 ואח"כ

alon@gmail.com או לטל: 0527633431

פרשת וישלח

הדלקת נרות [ב]

סעודת ליל שבת

א. אנשים ונשים חייבים בהדלקת נרות שבת, אך האשה מצווה יותר משום שהיא מצווה יותר בבית ועוסקת בענייני הבית. ועוד טעם מפני שהיא החטיאה את אדם הראשון וכבתה נרו של עולם על ידי זה שגרמה לו מיתה (ש"ע רס"ג ס"ז וג' מ"ז ס"ק י"א-י"ז). **ב.** בעל הרוצה להדר ולהדליק נרות לכבוד שבת, ידליק הוא נר בשאר החדרים והאשה תדליק במקום האכילה (ש"ע רנ" ס"ה), ובזמננו שרוב האור הוא החשמל, כתב הרב אלישיב זצ"ל שהאשה תדליק את הנרות והחשמל במקום האכילה והבעל ידליק את החשמל בשאר חדרי הבית (שנות יצחק דיני נר שנת פ"ז א"ג ופי"ז).

סעודת יום שבת

א. אלמן ידליק בביתו בברכה, ואם בתו הנשואה מתארחת אצלו ידליק הוא ראשון בברכה ואחר כך היא בברכה (שנות יצחק פי"א אות ג הערה ג). כשהילדים לבד בבית תדליק הבת שהגיעה למצוות ולא אחד הבנים משום שעליה מוטלים צרכי הבית (ש"ע מ"ה הערה ל"ד). מי שהולך לאכול לבית הוריו וישן בביתו טוב שידליק הנרות בביתו במקום שיוכל להנאות מהם (ש"ע מ"ה ח). **ב.** טוב שהאיש יעסוק בתיקון הנרות של שבת, שיניח הנרות בפמוט וכד' (מ"ז רס"ג ס"ק יז), ויש בזה תיקון למעשה העגל שבו ישראל כבו נרו של עולם (שער הכוונות דף ס"א ע"ד). לדעת השולחן ערוך (ס' רמז ס"ט), אין צריך להבהב את הפתילה לפני הדלקתה, והרמ"א (ס"ט) כתב שנהגו שהבעל מדליק ומכבה את הנרות כדי שתהיה הפתילה מחורכת ותאחז בה האש יפה, ונכון שהבעל ידליק את הנרות ויחזור לכבותם, ויהיה בזה תועלת שלא תשהה האשה בהדלקתה בהגיע זמנה (מ"ז ס"ט ס"ק נח).

סעודת שלישת

א. יולדת שאינה נמצאת בביתה בעלה מדליק נרות שבת בברכה בביתם והיא פטורה מההדלקה, ומכל מקום המנהג שגם היא מדליקה נרות במקום אכילתה ומברכת (ש"ע פמ"ה ס"ו). ובטעם הדבר מכיון שהנשים רגילות להדליק נרות בביתם מדי שבת בשבתו, יש לה תוספת שמחה שהדליקה בעצמה נרות ולא ביטלה מצוותה (ס"ט הע' לז). **ב.** משפחה הנמצאת במלון ואוכלים בחדר אוכל משותף, המנהג הוא שכל אשה מדליקה נרות בברכה, וטוב שתדליק את הנרות קרוב לשולחן האוכל בה היא אוכלת (ס"ט עיי"ש).

בעקבות דבריהם הנחרצים והוראותיהם של מרנן ורבנן רועי הדור שליט"א
רבינו גאון ישראל מרן הגאון רבי דב לנדו שליט"א
ורבינו מרן ראש הישיבה הגאון רבי משה הלל הירש שליט"א

התעוררות נרחבת במקומות התורה להתנזרות משימוש והאזנה לקווי נייעס פסולים

בעקבות דבריהם הנחרצים והנוקבים של מרנן ורבנן שליט"א, מורגשת התעוררות נרחבת במקומות התורה בכל מקומות מושבותיהם, להתנתק מהאזנה והתחברות לקווי נייעס המביאים בתוכם גם תכנים ממקורות זרים ומנוגדים לדרך התורה.

כזכור, כשבוע לאחר פרוץ המלחמה בשלהי חודש תשרי, פורסמו דבריו הנחרצים של רבינו מרן הגר"ד לנדו שליט"א, שאמר בתוך דבריו והוראותיו לכלל ישראל, ובתוך דבריו עורר במיוחד "לאברכים ובני המשפחה, לא להתעדכן במה שקורה מעבר להתעניינות כללית, כי זה גם מפריע

ללימוד, גם מוסיף דעת מוסיף מכאוב, וזה גורם למתח ופחד מיותר".

כך גם עורר מרן הגרמ"ה הירש שליט"א בדברים נוקבים ונחרצים "אודות מכשולות קווי הנייעס הפסולים" ובהם עורר כי "לדאבוננו זה לעומת זה מוצא היצר דרכים להעמיד רבים בניסיון על ידי קווי הנייעס, המביאים שידורים מהתקשורת החיצונית הקלוקלת ומחדירים בשומעיהם לשים יהבם בחיל ובכוח ומלאים בהרגשות 'כוחי ועוצם ידי'... ואשר בפרט לעת כזאת יש בכך סכנה גדולה ח"ו. והנה בקווים פסולים אלו קיימים תמיד דברי קלקול הכרוכים באיסורי תורה, מלבד ביטול הזמן הגדול ואיבוד החיים בדברי הבל וריק, והרי הם מהמפסידים הגדולים לעליה בתורה".

ב"ה, כסלו התשפ"ד לפ"ג.

ליקירי לב אום נוטרי אמונת תורת אלקינו

די בכל אתר ואתר – החיים והברכה למשמרת שלום.

הן ידוע כי לקראת סוף תקופת הגלות ותחילת שנות הגאולה, יתרבו הנסיונות על שארית הפליטה, אם בצרות גשמיות, ובעיקר בנסיון כוחות הטומאה לערער יסודות אמונה, ואלו שלש השעות שעליהן מקיפים בערכה "הושענא שלש שעות".

ולעת כזאת שאנו אולי עומדים בפאתיה, נתחזק כולנו לזכור ולהשריש בלבנו צו הבורא, בפרשת האזינו – "וראו עתה כי אני הוא, אני מחצתי ואני ארפא ואין מידי מציל". וזאת האש שראינו בשמחת תורה האחרון, כי שקר הסוס לתשועה, וגיבור לא ינצל ברוב כח, וכל ה"כוחי ועוצם ידי" אינו אלא הבל ורעות רוח. כאשר ברגע אחד נטבחו כצאן לטבח יובל, מאות נשמות יהודיות, לעיני כוחות הצבא. וכמו כן ראינו כי לב מלכים ביד ה', כי פתאום הפכו שונאינו מנהיגי העולם, להגנת עם ישראל.

ועל כן, עתה הוא העת, להתחזק שלא להיגרר אחר כל ה"נייעס", כי אין בם ממש, ואין לנו להישען אלא על אבינו שבשמים. ובמהרה ממש יתקע בשופר גדול, ובאו האובדים בארץ אשור והנידחים בארץ מצרים, ויעשו כולם אגודה אחת לעשות רצונו בלב שלם, וישתחוו לה' בהר הקדש בירושלים.

ואשרי הנותן לבו להזדמנות הזו שאולי כבר לא תחזור.

הכותב וחותם לשארית הפליטה.

אביעזר פילץ

בהמשך דבריו עורר מרן שליט"א כי: "דבר גדול ונחוץ לעורר על דברי החיזוק הנדרש בשעה זו, ועל החובה להימנע מלהאזין לקווים אלו".

כאמור, בימים האחרונים ניכרת התעוררות נרחבת בכל מקומות התורה, להתנזר מהקווים הפסולים בעלי התכנים הקלוקלים. במקביל מעוררים מרנן ורבנן שליט"א בהיכלי הישיבות הקדושות על חומרת הדברים והחובה להתרחק מקווי הנייעס ותכניהם הפסולים. בדברים שמסר הגאון הגדול רבי צבי דרבקין שליט"א אמר כי "אין ספק שהסכנה הגדולה היא טומאת הרחוב, אלא שכנגד עצם המציאות הזו של הטומאה הגם שיש בזה עצמו נזק עצום, היה אפשר להלחם ע"י התבדלות והסתגרות בעולמה של תורה, הבעיה גדולה וחריפה ע"י נקודות החיבור שישנם בין בני ישיבה לרחוב, והם התקשורת, בעיקר בקווי תוכן פסולים שהם בור שחת ואפשר לבוא מזה לכמה מעבירות חמורות רח"ל, וכנגד זה יש להלחם בכל תוקף".

בהמשך דבריו התקיפים עורר הגאון הגדול ראש ישיבת גרודנא שליט"א לקראת ימי החנוכה, כי "אין ספק שהנסיון של דורנו ובפרט הנסיון של בני התורה הם פגעי הטכנולוגיה, המכשיר הטמא הוא השטן עצמו, ועמו יש להלחם בחרוף נפש, ויש לנצל את כח ההשפעה של חנוכה ההשפעה של העמדת בית חשמונאי, דהיינו מסירות נפש, אבל גם בשמיעת קווי נייעס פסולים, זה מחליש את כח התורה ומונע מאתנו את ההשפעה של העמדת שמעון הצדיק".

הגאון הגדול רבי דוד כהן שליט"א אמר במשא מיוחד, כי "צריכים לדעת, שאמנם ישנה סקרנות טבעית לדעת מה קורה בזמן של מלחמה, אבל יש הבדל גדול בין הרצון לדעת מה קורה באופן מבוקר ומוגבל, לבין ההתמכרות לשמיעת קווי הנייעס ושאר מקורות המידע, שגורמים חוסר שלות ומנוחת הנפש, ברצון לדעת ולהתעדכן בכל זמן נתון מה התחדש ומה קורה".

עוד הוסיף הגאון הגדול ראש ישיבת חברון שליט"א בדברים נחרצים, כי "יש להדגיש עוד בעיה גדולה שישנה בהאזנה לקווי הנייעס, שיש בהם היום גם את האפשרות להאזין לתכניות המשודרות בכלי התקשורת החילוניים עם הפרשנויות והתוכן הנמצא שם, ובזה אנחנו מטביעים בנפשנו את תרבותם מלאת הכפירה והכוחי ועוצם ידי והערצה לכל מיני דמויות שכל השפעתם היא היפך מורשתנו ועקירת כל הערכים עליהם גדלנו ומגדלים בנינו ובנותינו, ויש בזה סכנה לבסיס קיום אורחות חיינו בדרך המסורה לנו מרבתינו. ויש לזעוק על זה ולהעיר הלבבות להמנע לחלוטין מהאזנה ושמיעה לכל קווי הנייעס ובפרט אלו הבאים ממחוזות של שדות זרים רח"ל".

הגאון הגדול רבי אברהם יצחק קוק שליט"א כתב במכתב מיוחד לבני ישיבת מאור התלמוד, כי "מצות עשה מן התורה לזעוק אל השי"ת בעת צרה... כמבואר ברמב"ם ריש ה' תענית. ובזמנים אלו שניתנת סיעתא דישמיא לכל אחד להתרומם, גדל כח הרע להעמידנו בנסיון להיטרד במכשירים ובקווי חדשות שיש בהם להסיח דעתנו מחובתנו בעולמנו בכלל, ומחובתנו שהיא זכותנו המיוחדת בשעה זו בפרט. וכשנעמוד בנסיון זה נתעלה בכפלי כפליים"

שתי סגולות להינצל מכל צרה, ומהפחד בשעת האזעקה

מִן הַגֵּר"י זִלְבֶּרשְׁטֵיין הֵבִיא בִּדְרֻשׁוֹתָיו 2 סְגוּלוֹת כְּדֵי לְהִינָצֵל מִכָּל צָרָה וּמִצָּוָה,
וְכֵן עַל-מִנֵּת לְהַפִּיג אֶת הַפֶּחַד מֵהִלָּבוֹת

לשאלת הקהל מה תעשה אשה, הלא היא איננה מתעטפת בטלית, השיב הרב שכאשר בעלה מתעטף - שיכוון גם עליה. וכשמדובר בבחור - שאביו יכוון עליו.

בעת האזעקה להשתדל לקחת פרי ולברך ברכה ראשונה ואחרונה

הסגולה השניה שהביא מִן הַגֵּר"י זִלְבֶּרשְׁטֵיין בִּדְרֻשׁוֹתָיו בליל שבת פרשת 'חיי שרה', היא, שכאשר שומעים את האזעקה כדאי לקחת פרי ולברך עליו ברכה ראשונה, ואכל, ומיד יברך ברכה אחרונה. ויינצל בס"ד.

דבריו אלה של מִן הַגֵּר"י זִלְבֶּרשְׁטֵיין, כפי שביאר בדרשתו, נסובים ונסמכים על דברי בעל הטורים בפסוק בפרשת 'חיי שרה' (כ"ד ל"ג) 'וישם לפניו לאכול, ויאמר לא אוכל, עד אשר דברתי דברי'. וכתוב בעל הטורים וז"ל: 'שרצו להמיתו, וליתנו בארון, והוא הרגיש, ואמר לא אוכל עד אם דברתי דברי, כי עבד אברהם אנכי, ונהגתי בביתו שלא לאכול עד שאדבר דברי, ברכת נטילת ידים וברכת המוציא, ובוזה חשב כי ינצל... וכן היה לו שבא המלאך, והחזיר סם המוות לצד בתואל, ואכלו (בתואל) ומת'. עכ"ל.

דהיינו, שהיתה לאליעזר קבלה מאברהם אביו, שכאשר האדם ניצב בפני סכנה, יברך שתי ברכות, ואז תעבור הסכנה אל הצד השני, אל מי שרוצה לגרום לו את הסכנה! ולכן אליעזר ביקש לאכול, לפני שידבר, ואז בירך שתי ברכות (וזה הפירוש 'דברתי דברי', בלשון רבים, דהיינו שתי ברכות) וסם המוות שהונח במאכלים, עבר לבתואל, שהפך לפגר, ומת.

לכן גם בענייננו, כאשר נשמעת אזעקה, ויהודי רוצה להינצל, אולי כדאי לברך שתי ברכות, ואז תעבור הסכנה אל העמלקים בעזה... ואמנם בעל הטורים דיבר על ברכות נטילת ידים והמוציא, אבל מסתבר שבשעת האזעקה, שיש לכל היותר 90 שניות עד שנופל הטיל (בגוש דן, וביתר האזורים אף פחות מזה), ובלתי אפשרי ליטול ידיים ולברך, יתכן שיקיים עצה זו של אמירת שתי ברכות, ראשונה ואחרונה, על פרי, ויינצל.

וכן מצינו בימי דוד המלך כאשר התחוללה מגיפה, תיקן שיברכו מאה ברכות. ויתכן שהמספר מאה מוסב על ציבור, אבל אצל אליעזר, שהסכנה היתה על יחיד, די היה בשתי ברכות כדי להינצל.

למלאך המוות אין רשות לפגוע במי שחוסה בצל כנפיו של הבורא

סגולת-ההצלה הראשונה שהביא רבינו מִן הַגֵּאון שליט"א, רבה של רמת אלחנן וחבר מועצת גדולי התורה, היתה מתוך דברים ששמע מרבו מִן הַגֵּר"י זִלְבֶּרשְׁטֵיין, היה כידוע בשיבת סלבודקה. מִן הַגֵּר"י זִלְבֶּרשְׁטֵיין, אמר הרב שליט"א, היה כידוע אב בית הדין בלונדון, ובית המלוכה העניק לו ולבית דינו כבוד גדול עד מאוד. מראה בית הדין היה דומה בפארו ובחזותו לבתי המשפט האנגליים, והדיינים ישבו על בימה גבוהה ומכובדת, וגם שלחן בית הדין היה מפואר וארוך מאוד.

פעם הגיעו לבית הדין בעל ואשה למטרת גירושין. העניינים כבר סוכמו, ובני הזוג התכוונו למעמד נתינת הגט. הם ישבו בצד אחד של השלחן הגדול, והרב אברמסקי בצד השני. היה זה בעת מלחמה, ולפתע, סיפר לנו הַגֵּר"י זִלְבֶּרשְׁטֵיין, נפלה פצצה על בנין בית הדין, חדרה לאולם הדיונים, והרגה רח"ל את הבעל והאשה.

פלא-הפלאים היה ששערה משערת-ראשו של אב בית הדין לא נפלה ארצה, והיה הדבר לפלא גדול בעיני כל השומעים, והעיר לונדון רעשה מגודל הנס.

כששמע מִן הַגֵּר"י זִלְבֶּרשְׁטֵיין את גודל ההתפעלות של השומעים, אמר שלא מדובר בנס... אגיד לכם כיצד ניצלתי בס"ד. מדי בוקר, כשאני מתעטף בטלית - הנני מכוון מאוד בפסוק שאומרים בעת העיטוף 'מה יקר חסדך אלוקים - ובני אדם בצל כנפך יחסיון'. כוונתי הגדולה נסובה על מה שכתוב בפירוש בפסוק זה, שהאדם יכול לחסות בצל כנפיו של השם יתברך, ומי שחוסה שם, בוודאי לא יארע לו שום דבר רע, שהרי הוא שוכן בתוך כנפיו של האלוקים. מלאך המוות לא יכול להתקרב אליו!

זכורני, סיפר מִן הַגֵּר"י זִלְבֶּרשְׁטֵיין, שכאשר התעטף הרב אברמסקי בטלית לפני תפילת שחרית בשיבת סלבודקה, אפשר היה לשמוע בבירור את כוונתו הגדולה והשתפכות-הנפש שלו שבאה לידי ביטוי בפסוק זה. והיה זה שנים רבות לאחר אותו אירוע בבית הדין בלונדון.

דבריו של מורי-ורבי זצ"ל ברור מללו, שמי שמכוון בהתעטפו בטלית בפסוק הנ"ל, יזכה להצלה ממלאך המוות. והנה לנו סגולה ברורה להצלה.

מִן הַגֵּר"י זִלְבֶּרשְׁטֵיין בְּעִטְמַת הַטְּלִית

אין ברירה; חייבים לחפש את 'הפינה השקטה' בתוך ים-הסַעַר הגועש

עם כל ה'חיזוקים' שאנחנו מתחזקים בהם בתקופה זו, והגם שאנחנו מוסיפים עוד ועוד התחייבויות למסכת-המידות שלנו, ולמרות שאין אנחנו שוקטים על שמרינו ומשתדלים להוסיף כהנה וכהנה, ברם - הפעולה הראשונה שהאדם צריך לעשות, ודווקא בימים אלה, היא, לחפש לעצמו את 'הפינה השקטה שלו', ולהרגיע בה את עצמו ואת נפשו

הענק בצבע השחור, הקוראות לציבור להגיע להלווייתו של 'אחד ומיוחד, מעמודי התווך בקהילתנו, מופלג בתורה ובמעשים בהצנע לכת, העמיד תלמידים הרבה, וכו'!!

אבל זה קרה. לדאבון-לבנו.

רצה השי"ת והחבר ההוא עמד ליד הרב בירנבוים רגע לפני שהתמוטט, והתבונן בו, ובדביקותו בבוראו, ואחר כך הזדעזע לראות אותו מתמוטט, כשאנשי 'הצלה' מגיעים מכל עבר ומנסים לבצע בו החייאה, ולשווא. והוא ממשיך ואומר לנו: מה אני יכול לומר; אי אפשר לראות דבר כזה, ולא לתזז בתשובה!!! אי אפשר!!!

אם היתה בליבי עוד איזושהי השתקקות דמיונית לקבל מהבלי העולם-הזה, גם היא פרחת והיתה כלא-היתה, אל מול המראה המאוד-מצמרר הזה!!!

לא ידעתי מה לעשות

חשבתי באותו רגע, הוא ממשיך, שהדברים הללו מחייבים את כולנו, את כל אחד ואחד מאתנו, הקרובים אל החלל, ושאינם-כאלה! השי"ת מביא עלינו צרות נוראיות שכאלה, כדי שנתבונן בהן, ונסיק את המסקנה הכי-חשובה, והיא, שבאמת כל העולם-הזה אינו אלא הבל אחד גדול, ואשרי מי שעומד על 'טיבו' של עולם זה, ויודע כיצד להתייחס אליו.

לא ידעתי מה לעשות, הייתי נתון בסחרחורת, במיוחד שברגעים כאלה מתעוררים אצל האדם 'נערווים' לא פשוטים, ומכיון שהששתי שאני עלול לאבד את רגעי החיזוק הללו, התפללתי להשי"ת שיעזור בידי לא להשליך לפח את רשפי-ההתעוררות בקרבי.

אני מצדי ניסיתי כל העת לחשוב במה אני יכול להתחזק באמת. והנה, זימן אותי הקב"ה לשיחתו של המשגיח הגה"צ רבי דן סגל שהוזמן לדרוש בבית המדרש 'נאות יוסף' מיד לאחר פטירתו של הרב בירנבוים.

ועל מה נסובו דבריו? - את מרבית השיחה הקדיש המשגיח לכך שאסור שהקריאה הזו לתשובה ולפשפש במעשים, תביא בעקבותיה את כל מה שקרוי 'נערווים', שכן מי שנתקף בתופעה זו אינו מסוגל בשום אופן שבעולם להתעורר בצורה אמיתית.

יאמר מי שיאמר: פינה שקטה? להרגיע את עצמו? - כאשר כל העולם סוער ורוגש, ומלחמה רוחשת כאן, ואני אחפש רוגע לעצמי? מי ששואל כך, לא הבין את כוונת הדברים. כי מי שאינו רגוע נפשית, לא יוכל להגיע לשום דבר; הוא לא יהיה מסוגל לעלות ולהתעלות גם לא בטפח אחד; הוא לא יבין את עצמו, ולא יידע איך לדבר עם עצמו... בקיצור: הוא לא יהיה בן-אדם.

והדבר הראשון שצריך לעשות, במיוחד בימים אלה, הוא להיות בן-אדם. כי מי שאינו בן-אדם (ואולי הוא עוד חושב שהוא מלאך...), לא יצליח לעשות מאומה. **החיפוש אחר השקט והשלווה, ובעיקר: מנוחת הדעת, הוא אפוא חלק בלתי-נפרד מעבודת השם שלנו. לא אחרת. דהיינו, לא את השקט לכשעצמו אנחנו מחפשים, אלא את הזהירות מבלבול הדעת.**

כיון שגם היצר יודע בחשיבות הימים והתקופה, וגם הוא יודע כמה אנחנו רוצים להתעלות מעל עצמנו, הוא ינסה לגרום לנו לבלבול-הדעת, עד שמרוב בלבול נצא בידיים ריקות.

הת"ח נפטר בפתע-פתאום

והנה דוגמא. לפעמים קורה - והלואי שלא יקרה יותר - שהרצון להתחזק, והבלבול בעקבותיו, מופיע, רח"ל, בעת פטירתו בדמי-ימיו של חבר קרוב, שידו לא זזה מתוך ידו. החבר הטוב מרגיש בכל נימי נפשו שהגיע הזמן להשתנות!

בדמיונו הוא רואה את חברו הטוב ניצב בפני בית דין של מעלה, ונותן דין וחשבון על מעשיו, והוא - עד מאה ועשרים - יודע שזה הזמן בה"א הידיעה לקבל על עצמו דברים שלא היה מסוגל לקבל עד היום, ולהפוך את עורו! ממש כך!

כך קרה לאחד מחבריו הקרובים של הרב יואב בירנבוים זצ"ל, שנפטר בפתע לפני שנים בבני ברק. וכך סיפר לנו החבר, אברך ת"ח מופלג: לא יכולתי להישאר אדיש. לעבור ליד המודעות השחורות שהיו תלויות ברחובות, ולהתבונן בתמונתו של חברי ורעי, הרה"ג רבי יואב, ולהישאר אדיש?!

חשבתי באותו רגע; האם הוא-עצמו, באותו יום מר ונמהר, ברגע שבו התעטף בטלית בבית הכנסת 'נאות יוסף', העלה לרגע בדעתו שבעוד שעות-שלוש תתנוססנה בחוצות העיר מודעות-

דבר ראשון צריך להירגע...

הפחד בלבנו למול הצרות, צריך להיות פחד אמיתי, פחד ללא רבב. פחד ממידת הדין המרחפת בעולם. פחד מ'וכי אדם יודע איזהו יום ימות', וכו', כל שכן ישוב היום - שמה ימות למחר' (שבת, קנ"ג א').

כי כשאנחנו מעוררים בנפשנו פחד אמיתי, בלי 'עצבים' וכל יתר התופעות הפסולות הנלוות לכך, יש בידינו את הכלים האמיתיים לתשובה אמיתית, תשובה מתוך הלב, תשובה שתקבל לפני המקום.

חברו של הנפטר מספר לנו שבשומעו את דבריו של המשגיח, החליט גם הוא שבראש ובראשונה הוא צריך להירגע... מצד אחד, לא להשליך את הרגע, ומן הצד השני, לא לתת ליצר לבלבל אותו! השתדלתי לחשוב על האירוע בשוב הדעת, בדעה נכונה וצלולה, ולחשוב מה השם יתברך דורש ממני, רק ממני, בשעה הקשה הזו! והגעתי למסקנות חשובות, שספק אם הייתי מגיע אליהן בהקשרים אחרים.

שהבלבול לא ישלוט עלינו

היוצא מדברינו, שגם כאשר מתרחש אסון נורא, שבאמת מחריד את הלבבות, ושהלוואי ולא יישמע עוד שוד ושבב במקומותינו, וגם כאשר אנחנו מבינים שברגע זה יש בידינו אפשרות להתעלות, צריך מאוד להיזהר שלא להתבלבל, ושלא לאבד את הראש.

כי מי שנותן לבלבול לשלוט עליו, אינו מסוגל כלל וכלל לעשות את מה שהשי"ת דורש ממנו, ואם כן מה ייצא לו מכל העסק! הוא יכול לחזור פעמים רבות על כך שהאסון שקרה הוא נורא ואיום, ורואים בו את יד ה' בברור, אבל לא ייצא לו מכך שום דבר. הוא יישאר כמו שהיה לפני האסון. ולא בדרך זו בחר ה', ולא לשם כך בא האסון!

ולכן, גם בימינו אלה, כאשר עם ישראל חווה אירוע כה מזעזע, הרי שעוד לפני הכל, עוד לפני שנקטנו בפעולות החיוק הראשונה, כדאי להעמיד את עצמנו בפניה שקטה ורגועה, עד כמה שהדבר אפשרי בימים העוברים עלינו, ולהשתדל להתכנס לדעה צלולה ולמנוחת הנפש.

הרגיעות הזו נצרכת מאוד

הדבר צריך להיעשות בשקט, ולא בפרסום וברעשנות, כדי לא להרגיז את מי שאינו מבין את חשיבותו של הצעד הזה. וגם, כדי להגיע לצלילות הדעת, לא צריך דווקא לנסוע לבית-הארוחה זה או אחר, אפשר ואפשר למצוא פינה-של-שקט גם בתוך הבית פנימה.

כשם שהרבנים מורים בימים אלה לא לעשות שמחות המוניות, בפרסום, כך יש להשתדל שגם הרגעים השקטים שלנו לא יהיו גלויים לעין-כל. אבל נדמה שאחת הפעולות המוכרחות דווקא בימים אלה, היא כנ"ל. כל אחד יבחר לו את היישום היעיל מבחינתו כיצד להירגע, ואיך להרגיע את נפשו-שלו ואת נפש בני-ביתו.

נדמה שלא צריך להיות פסיכולוג בעל-שם כדי להבין עד כמה נצרכת הרגיעות הזו, דווקא בתקופה שבה אנחנו נמצאים. מאידך, מי שמפרסם בימים אלה מודעות על שבת-רוגע בבית הארוחה, אינו נוהג כראוי.

הדברים לא קרו סתם-כך

ומה שברור, שהבטחון בהשם יתברך הוא הכלי הבסיסי הראשון-במעלה להשגת הרוגע הנפשי. מבלעדי זה, אי אפשר בשום אופן להירגע ולהגיע לשלווה ולמנוחה. הבטחון בהשי"ת הוא אחד הדברים הנחוצים ביותר לאדם בכל מהלך חייו. פעמים רבות אדם נמצא במצב קשה ונראה לו שאין אפשרות לזוז ימין ושמאל. הוא עומד ונבוכ עם עצמו, ואינו יודע מה לעשות.

ולפתע, כאילו מבלי-משים, מבלח אור-יקרות, שנראה כמו שנוצר במיוחד עבורו, עבור האדם הסובל, וכן-רגע משתנה כל מצבו מחושך לאור, מיגון לאושר גדול, מאנחה לרווחה.

ואז צריך לידע שהדברים לא קרו סתם-כך, מבלי-משים. חס וחלילה. אלא דווקא מפני שהאדם הגיע למצב כל-כך קשה, עד שנראה לו שכבר לא יוכל להיחלץ ממנו, דווקא אז מגיע השי"ת ומושיט לו יד, ומוציאו מאפילה לאורה.

נבצרות מוחלטת

ועל דבר זה אפשר להמליץ, כך שמענו מהגאון רבי מנחם צבי ברלין שליט"א, ראש ישיבת 'רבנו חיים עוזר', את הפסוק 'מאין יבוא עזרי'. דהיינו, כשהאדם מגיע למצב של 'אין', של אפס ותוהו, של נבצרות מוחלטת, דווקא מאותו מצב, מ'אין', יבוא עזרי!

ועזרי מעם ה', עושה שמים וארץ!

הדברים נאמרו גם ב'שערי תשובה' לרבנו יונה, בקטע המפורסם בשער שני, אות ה', שבו הוא כותב:

'ויש על הבוטח בשם להוהיל במעוף צוקתו, כי יהיה החושך סיבת האורה, כמו שכתוב (מיכה, ז' ח'): "אל תשמחי אויבתי לי, כי נפלתי קמתי, כי אשב בחשך ה' אור לי", ואמרו רבותינו זכרונם לברכה, אלמלא נפלתי לא קמתי, אלמלא ישבתי בחושך לא היה אור לי!'

יש לנו להעמיס את יסוד-היסודות ועיקר-העיקרים הזה, אל חיינו-שלנו. כי האמונה מסייעת לנו לשמור על שיקול הדעת, על צלילות ומתינות, ולא לאבד את שלווה הנפש גם בתקופה כמו זו שאנו חיים בה, שהתרחשויותיה ואירועיה הדרמטיים אמורים לנטוע בנו את ההיפך הגמור משלווה.

מי שנכנס ללחץ, מאבד את כל אישיותו

רק האמונה התמימה בבורא עולם, תביאנו אלי הזכרון התמידי שאם הקב"ה הביא אותנו - כן, אותנו, את האנשים החלשים הללו, לכאורה - לימים כאלה, ברור שהוא נסך בנו גם את הכוח להתגבר על כל המכשולים והלחצים.

מי שנכנס ללחץ מאבד באחת את כל אישיותו, את כל-כולו. הוא כבר לא יהיה מסוגל לבצע את שדורשים ממנו. הבה נשנן לעצמנו שוב ושוב שהכל-הכל תלוי בידי של אבא, אבינו שבשמים, ואף אחד לא יוכל להפיל שערה משערת-ראשו ארצה - ללא רשותו.

אין בכוחו של שום יצור שבעולם להניד עפעף בלי שהקב"ה התיר לו לעשות זאת. רק מי שמאמין באמונה שלמה שהכל בידי של הקב"ה, יכול לחיות בשלווה, ולא להישרב מכל קול של עלה נידף.

עם ישראל - מאמינים בני מאמינים הם, ואין להם באמת כל שאלות על הרבש"ע, חלילה. פחדים הם מכל צרות, אבל

חייבים לחפש את הפינה השקטה

ממשיכים להאמין, מתוך ידיעה ברורה שבסופו של דבר בוא- יבוא קץ הישועה, הנחמה והגאולה, וכאשר יפדה אותנו הגואל, ומבור הגלות ידלנו ויעלנו, רק אז נראה וניווכח שהכל-הכל היה לטובה, ולכל טיפת דם שנשפכה ולכל אנחת-צער שיצאה מליבו של יהודי, תהיה נקמה מידו של הקב"ה.

מה שהרבנים מעוררים את כולנו שלא להתעניין יותר מדי בפרטי המלחמה והמצב בשטח, הוא לא רק אקט רוחני מתבקש מאליו, אלא גם אחד הדברים ההגיוניים ביותר! כי הרי ממילא אף אחד לא שואל אותנו ולא מתייעץ אתנו מה לעשות וכיצד לפעול, ואנחנו באמת לא יכולים לתת עצות לאף גורם. אז לשם מה ההתעניינות המיותרת, מעבר לפרטים המינימאליים? ההתעסקות בפרטי-הפרטים, והאכפתיות להשיג מידע, מכניסה את האדם למתח רב, ולהצטברות גוברת-והולכת של חרדה והתרגשות נפשית מיותרת לחלוטין. וגם על כך נאמר, 'ויסיף דעת, ויסיף מכאוב'.

ושמענו על רבים-רבים מאנ"ש שהחליטו להתנתק לגמרי מההתעניינות הזו שאפפה אותם בתחילת ימי הלחימה. לכל היותר הם קוראים בבוקר את כותרות העיתונים החרדיים, ואולי קצת יותר מהכותרות, וזהו. וכפי שהם עצמם מעידים, ההנהגה הזו מכניסה בליבם שלושה ומנוחה, ואפשרות יעילה להתאזר אך ורק בבטחון בה'.

הכל מכוון ע"י הקב"ה

ויש נקודה נוספת, שהשמיע אחד המשיגים בשיחתו בימים אלה. כולנו יודעים ומאמינים שהאחד-והיחיד שבכוחו להזיז עניינים הוא אך ורק הבורא יתברך, שאין עוד מלבדו. כל ה'מנהיגים' הם כאין-וכאפס נגדו, ונחשבים כבובות-משחק.

אבל לפעמים גם אנחנו מתנהגים ומדברים ככאלה שאין להם אמונה. לא פעם מזדמן לשמוע ת"ח המשוחרחים האחד עם רעהו ומנסים 'להסביר' מהלך כזה או אחר. מה יעשו מנהיגי החיזבאללה,

מה הביא את ראשי הצבא לנהוג כך או כך, מה יהיה בסוף המלחמה, וכיוצא-באלה דברים שכולנו יודעים שהם נתונים אך ורק לשליטתו המוחלטת של הבורא.

ומדוע בכל זאת אנחנו מתאמצים 'להסביר' את הדברים? כי עולה בלבנו מחשבה ש'כן, נכון, הכל בידיו יתברך, אבל בוודאי שיש גם דרך טבעית שבה הוא מנווט ומנתב את עולמו, שבאמצעותה הוא מביא את היקום כולו לידי יישום מלא של רצונו; ואם כן - אנחנו ממשיכים לומר לעצמנו - מה פסול יש בכך שננסה להבין גם את הדרך הטבעית הזו? מי שעושה כך, נקרא בלשונו של מרן הגרא"א דסלר זצ"ל כ'מדבר בשפת המושגים!' שהרי, מי שעוסק בדברי-הבל שאין בהם מועיל, ייחשב כמשוגע! מדוע סתם 'לברבר' שטויות? וכי אינך יודע שהכל-הכל מכוון על ידי הקב"ה?

בעל-שכל מבין שכדאי לכוון את המחשבות אך ורק לענייני אמונה, ולחרוץ בלבנו על כל פעולה ופעולה שאנחנו שומעים, ועל כל 'מה שזו' בשדה הקרב, שהכל נעשה רק על ידי השם יתברך. וכשנחשוב על כך עוד פעם, ועוד פעם - בסופו של דבר זה ייספג בתודעתנו, עד ש'נפחף' למאמינים של ממש. וזו עבודה קשה. כי האירועים הסוערים החולפים על פנינו מייצרים תמיד

גם את הסיבות הטבעיות להתרחשויות, וכל אדם נוטה באופן טבעי להסביר לעצמו את פשר הדבר, וכך בסיכומו של יום יש לנו 'הסבר' ו'פרשנות' למה התרחש כל אירוע, וממילא לפי ההסברים ההגיוניים הללו יש לנו גם 'תחושות' למחר ולעוד שבוע, וגם לעוד שנה. ואת כל זה יש לשלוף מגלגל-המחשבות.

כשנשיא ארה"ב, או שר החוץ שלו, מגיעים ארצה, ואומרים ש'כל עוד ארה"ב קיימת, ישראל לא לבד' - חובה על כל יהודי מאמין לומר לעצמו בפה-מלא, שלא בגלל זה אנחנו לא לבד!!! עם ישראל לעולם לא נשאר לבד. כי השם יתברך שומר עליו, והבטיח לנו על ידי נביאיו שלא יעזבונו ולא יטשנו לעולם.

וכשרואים את נושאות-המטוסים הענקיות מגיעות לאזורנו, ומפקדיהן מצהירים ש'אנחנו באים כדי להגן על ארץ ישראל', צריך להחזיר במוחנו, דווקא לאור התמונות, שלא נושאות-המטוסים תגנה בעדנו, אלא רק מי שנשא ונושא את העם היהודי במשך כל הדורות, כנשר יעיר קינו על גוזליו ירחף, והבטחה שלו שווה לאין-ערוך יותר מכל המלים היפות של האחרים.

הגר"י גרודז'ינסקי עלה על השלחן

להגאון רבי יצחק גרודז'ינסקי זצ"ל, שהיה שכנו של מרן הגרא"א ל שטינמן זצ"ל ברחוב חזו"א 5 (בנו של הגה"צ רבי אברהם הי"ד, שהיה מנהלה הרוחני של ישיבת סלבודקה, ועלה על המוקד ל"ע בשואה) - היתה הנהגה מופלאה שכדאי להזכירה כאן.

כמי שעבר את השואה, כמעט בכל חתונה של אחד מצאצאיו הכריז מי שהכריז שחתונה זו היא הנקמה של בעל-השמחה בהיטלר ימ"ש, שביקש להשמיד את העם היהודי, והרג 6 מיליון יהודים, והנה אנחנו נוקמים בו עכשיו בשמחת הנישואין, כשעוד בית יהודי מוקם בס"ד.

הגר"י גרודז'ינסקי היה נוהג לקחת את המקרופון בידו, ולהכריז: 'אני מודיע קבל עם ועדה, שלא היטלר הרג את ששת המיליונים, ובשמחת הנישואין הזו אנחנו לא נוקמים בו. הכל בא מאיתו

יתברך, שהוא האחד והיחיד השולט בעולם, ומבלעדיו אין כלום! גאון וצדיק זה ביקש להזהיר גם הוא את הענין עליו דיברנו במאמר זה. כל יהודי יודע ומאמין שהתהליכים הללו, יהיו קשים ככל שיהיו, באו מהשמים, ומיושב-מרומים. אבל 'בסך הכל' הוא מבקש לסבר את האוזן 'בדרך הטבעית', ולומר שהיטלר ימ"ש הוא זה שהוציא בפועל את גזירתו יתברך. וממילא, שמחת הנישואין היא הנקמה בצורר הגרמני.

והגר"י גרודז'ינסקי ביקש להטמיע בקרב שומעיו את האמונה הפשוטה שהכל-הכל-הכל בא מהשם, ושום דבר לא נגרם ולא נגזר על ידי בשר-ודם.

והם-הם הדברים שאמרנו. למרות שאנחנו מאמינים בכך בכל לבנו ומאודנו, אבל אם לא מחזירים זאת שוב ושוב - הרי שהכותרות והתמונות בעיתונים 'מדברות' אלינו יותר. והדבר דורש שיון תמידי.

ואשרי למי שמתחזק בימים אלה באמונה ובטחון. ראשית, הוא מקיים בכך מצווה-רבתי; ושנית, הוא מרגיש הרבה-הרבה יותר טוב.

כדאי לשאול את מי שכבר ניסה.

קטעים

התמונה נשארה טמונה...

לאחר מכתב ששיגר מרן הגר"י זילברשטיין וויתרה הנהלת הבנק על הדרישה מכל העובדות להציב את תמונתן בהתכתבויות עם הלקוחות ■ הרב חתם את מכתבו במשפט המרטיט: "הכותב וחותם תחת מטר של טילים"

סוגיית העבודה של נשים בבתי-תכנות, דורשת תמיד הכרעה של גדול-בתורה, כדי לדעת מה מותר ומה אסור. במקרה שלפנינו, אכן נקטו בני הזוג בזהירות המתבקשת, הלכו לשאול שאלת-רב, והתועלת שיצאה מכך היתה לא רק לגביהם, אלא ביחס לכלל הנשים העובדות באותו מקום, וגם במקומות אחרים.

המדובר היה, כך פורסם בקונטרס 'דברי חמד', בבנק מסוים בארץ ישראל, שיש לו שלוחות גם בחו"ל. אשה חרדית התקבלה לעבודה, אבל מיד לאחר מכן התבקשה להציב את תמונתה בכל מייל שהיא מעבירה ללקוחות הבנק.

הדבר גובל כמובן בחוסר-צניעות משווע, ואינו מתאים כלל וכלל לבת 'בית יעקב', שהתחנכה וגדלה על ברכי

הצניעות. בהתייעצות שקיימו בני המשפחה עם מרן הגר"י זילברשטיין, אמר הרב שליט"א שבוודאי אסור לאשה לפרסם תמונתה במקום שעלולים לראותה ולהיכשל, גם במחיר שיפטרנה. "פרנסה הגובלת בחסרון-צניעות, אינה רצון ה', ובוודאי שהקב"ה יתן לכם עבודה אחרת, טובה יותר". ואכן, האשה הודיעה כי היא מציינת לדעת תורה ומסרבת להגיע לעבודה.

אלא שבכך לא הסתיים האירוע. האנשים שהיו קרובים לסיפור, ביררו היכן יושבת הנהלת הבנק, ושמעו שהיו"ר והמנכ"ל הוא יהודי חרדי המתגורר בארה"ב. הם יצרו איתו קשר, וניסו לשכנעו לסגת מהדרישה בענין התמונה. היו"ר לא סירב, אבל

ביקש לשוחח אישית עם מרן הגר"י זילברשטיין. ואכן, הרב שליט"א שוחח איתו ארוכות, ולאחר מכן כתב מכתב מיוחד למנהל, ובפתח דבריו ציין שיש לו זכות עצומה להחזיק נשות אברכים שבאמצעות הפרנסה שהן מביאות לביתן, יכולים בעליהן ללמוד תורה, והוא זוכה לעשות פרקמטיא לת"ח (ברכות, ל"ד ב')

לאחר מכן הוסיף הרב: 'אולם הנשים סיפרו שקיבלו הוראה שהן חייבות לשים תמונה שלהן בהתכתבות, מטעמים מובנים של מתקפת סייבר וכדו'. הן עשו שאלת-חכם ופסקנו להן שלא להציב את התמונה, כי בפרשת וירא נאמר על שרה אמנו 'הנה היא באוהל', שצנועה היתה, וזו מדרכי הנשים הצנועות שאין מבליטין ואין מראות את עצמן לכל אחד, וכל כבודה בת מלך פנימה.

'אך שמועה שמענו, ותרגז לבבי, שבשביל זה רוצים לפטר אותן מעבודתן, ובוודאי שאין השמועה נכונה, כי איך יתכן לפטר אשה שרוצה לעשות רצון הקב"ה, והרי הקב"ה אומר לי הכסף ולי הזהב, וכל העושר - שלו הוא! וכי בשביל שנשים רוצות לעשות רצון בוראם, מגיע להן עונש לפטרן מעבודתן, ולשבור מטה לחמן? ומסתמא אין השמועה נכונה, כי לא יתכן לעשות כן, שהרי פעולה זו היא נגד רצון הש"ת, וזו עלולה להיות מתקפה הרבה יותר חמורה מאשר מתקפת סייבר.

'ובטוחני שבעז"ה דברים אלו אין להם שחר, וח"ו לשבור מטה לחמן של נשים צדקניות, רק בגלל שרוצות לקיים רצון הבורא, ובפרט בעת הזו שצריך רחמי שמים מרובים בכל העולם כולו, שהוא גועש ורועש, וצריך לעשות רצון הבורא ביתר-שאת, ולא לעבור על מצוות הבורא שכולנו עבדיו.

רבינו חתם את דבריו: "הכותב וחותם למען כבוד התורה ולומדיה ושמיירת גדי הצניעות", והדגיש שהוא כותב "תחת מטר טילים, ומברך אתכם שלא ישלטו עליכם".

הדברים שיצאו מלב טהור, נכנסו אל ליבו של יו"ר הבנק, שכמובן ביטל את הפיטורין, והוציא הוראה לבטל בכל סניפי הבנק את הדרישה בענין התמונה. המנהל הציג בפני מרן הרב שליט"א שאלות נוספות, ולאחר ההוראות ששמע הוחלל בביצוע שינויים ותיקונים בעוד כמה נושאים שהיו צריכים חיזוק בענייני קדושה בסניפי הבנק.

אפשר היה לראות ממש בחוש שהנטל עצה מן הזקנים אינו נכשל.

נס להתנוסס

מ'כפר מימון' ו'ניר עם', דרך 'עמיעוז' ו'כינ' עד 'מבקיעים' ו'מסלול' - מחשבים מסלול מחדש, לאור הנסים הנסים שהתרחשו במלחמה זו, לשומרי השבת, השמיטה והצניעות ■ בתחילה עוד ניסינו להסתיר, ולא פרסמנו את נסי ההשגחה הפרטית בריש-גלי, מסיבות מובנות; אבל, מהר מאוד החלו העניינים להתפרסם, והתגובות - החיוביות יש לומר - מיהרו אף הן להגיע ■ אחד

בעל התשובה אסף זייגר ליד הגדר ב'ניר עם'

הגילויים במסע הארוך-ארוך שעשינו השבוע היה שנסי ההצלה היו לא רק אצל שומרי השבת. היום אפשר כבר לבשר שכל שומרי השמיטה, ללא יוצא מן הכלל, ניצלו, וממש אף אחד מהם לא נפגע, למרות שבישובי העוטף מתגוררים חקלאים רבים ששמרו שמיטה, ואת חלקם הגדול ביקרנו בשמיטה האחרונה ■ תוכלו לקרוא כאן סיפורים ותיאורים ממקור ראשון, שעדיין לא התפרסמו כלל. איך נסוגו המחבלים מהוואדי ליד כפר מימון, ואיך הוכשרו חלקות-הכרוב של רון אקסוזידו גם ללא ריסוס; בעמיעוז, גם בו היו שומרי שמיטה, תעו המחבלים בדרכם, והגיעו לישובים אחרים; מה שלא היה ברור במושב

'מסלול' בעת ה'נפילה', נעשה עוד יותר לא ברור בבוקר יום שמחת תורה, כאשר המחבלים חלפו בכביש הראשי המוביל למושב, ולא חדרו אליו, ועוד ועוד ■ הם לא רוצים להתגאות, אבל מתוך בכי של הודיה הם אומרים ש'אין ספק שהנסים הגלויים קרו בשל שמירת השמיטה, בה עברנו נסיונות קשים מאוד; אף אחד לא ראה את הנסיונות שלנו, רק הקב"ה, ובאירועים הנוראיים שעברו עלינו קיבלנו סיוע מלעילא בצורה על-טבעית!

במשך שנים סבבנו בכל ישובי העוטף, נפגשנו כמעט עם כל האישים הבכירים שם, ראשי המועצות בעבר ובהווה, ראשי הישובים והוועדים, ומעולם לא שמענו מהם הגדרות ומשפטים כמו אלה שהם- עצמם השמיעו באוזנינו בשבועות שלאחר פתיחת המלחמה. מעולם.

אם ראש מועצת אשכול, גד ירקוני, היה מסוגל להתבטא כפי שהתבטא בראיונות שנערכו איתו (ולא נחזור על הדברים כדי לא לעורר דוברים מרובים), ואם מי שארגן את חילול השבת באותה שבת הצהיר שיברגעים הקריטיים של ההתקפה, החלטתי לשמור שבת, אות ברור הוא שמשוהו חיובי מאוד עובר על העם הזה, וכפי שהיה בכל הדורות - דווקא הצרות וכוס-ההיגונות מביאים להרהורי חרטה ותשובה, וחזרה אל המקורות

הצטרפנו

לנו, כיהודים מאמינים, לא היה בכך ספק מעולם. כולנו חונכו על ברכי ההשגחה והאמונה; ובכל זאת, כאשר רואים את הכל בעיניים, זה חודר לעצמות, ומחזק את כולם, כולם - כולל הכל. גם אלה שעד היום כיסתה מעטפת-ע"ג-מעטפת את ליבם היהודי.

סיפורי-הפלא על הישובים שומרי השבת, שהמחבלים לא חדרו אליהם כלל, או ניסו לחדור ולא הצליחו - הגיעו מכל כיוון: הסיפורים חללו דההדו חזק יותר כאשר בכיסיהם של המחבלים הארוכים התגלו תכניות מפורטות על השתלטות גם על הישובים הדתיים, ולמרות הכל כשהגיעו לשעריהם של הקיבוצים והמושבים שומרי השבת, המשיכו הלאה ולא חדרו אליהם.

השמועות הגיעו כבר בתחילתה של המלחמה. בד-בבד עם התיאורים הלא-משמחים ביום שמחת תורה, החלו להישמע הסיפורים, שהתבררו כנכונים, על נסים ונסים שאירעו בישובי העוטף, ליחידים ולציבור, לאנשים פרטיים ולישובים שלמים. פלאי-הפלאות הללו התחדדו והלכו כאשר נודע שחיות-הטרף 'בחרו' כביכול, להיכנס לישוב אחד, ודילגו על זה הסמוך לו מרחק מטרים ספורים.

בתחילה עוד ניסינו להסתיר, ולא פרסמנו את נסי ההשגחה הפרטית בריש-גלי, כדי לא לגרום לריחוק בין שכבות אוכלוסייה כאלו או אחרות. אבל, מהר מאוד החלו העניינים להתפרסם, וגם בתקשורת הכללית ראו בדיווחים אלה שיה מרתק למאזיניהם, והתגובות - החיוביות יש לומר - מיהרו אף הן להגיע.

אם זה היה קורה בישוב אחד או שניים, עוד היו כמה טיפשים שהיו מנסים לומר 'מקרה הוא'; אבל כאשר נוכחו הכל לדעת שמדובר בתופעה נסית שחזרה על עצמה, והכל דיברו על 'שבת' ו'שמיטה', 'יקום מצוות' ו'לימוד תורה', כמי שמצילות את חיי העוסקים בהם, אי אפשר היה כבר להתעלם מכך. גם אלה שלא היה בהם עדיין ריח-תורה, ראו הפעם וחוו על בשרם איך הקב"ה 'דיבר' בצורה הגלויה, והכריזה, ביותר.

כתבה אחרי כתבה, שידור אחרי שידור, נעשו השוואות בין 'סעד' ל'כפר עזה'; בין 'אלומים' למפלסים; בין 'תפרח' לישובים הסמוכים לו; ועוד ועוד. ניכר היה הרושם העו שהקב"ה הציל את שומרי השבת, השביעית והצניעות. כדי להיווכח בהנהגתו של השי"ת, לא היה צריך הפעם להתבונן הרבה; האירועים הטראומטיים דיברו בעד עצמם.

גם הסיפורים המרובים, עשרות במספרם, שנשמעו מכלי ראשון ודיברו על כך שצעירים שהיו אמורים לחלל את אותה שבת, החליטו ברגע האחרון לשמור על זהותם היהודית, וניצלו - הדהדו בכל אתר ואתר, והפכו לשיחת היום גם אצל אחינו התועים. עיתונאים שמעולם לא התרגשו משום אקט שכוה, וניסו בתחילה להכחיש אקט העובדות, הודו והתוודו בעל-כרחם שמדובר בתופעה מתגלגלת, ונאלצו לראיין את הניצולים ולהשמיע את סיפורם, ואת הבת-קול השבתית שנשמעה מפיהם.

ואכן, רבים מעמי הארץ מתייחדים, וההכרזות על כך שמהיום והלאה אני שומר שבת, נשמעות בכל פינה. מה שהוסיף לכך תרומה משמעותית היו השלטים הגדולים שנתלו בכל רחבי הארץ, והכרזו בריש-גלי 'ישראל עושה קידוש'. שלטי-הענק, שנתלו כבר לקראת השבת הראשונה לאחר הטבח הנורא, עשו את שלהם, וכבודה של השבת התייקר עוד יותר בעיני ההמון.

כשניסו השבוע לרכו מעט מסיפורי ההשגחה הפרטית, תוך הקפדה מרבית על אמינות ועל ראיון פרטני וממוקד עם אישי-הנסים הללו, ממש הצטמרנו, לא יכולנו להאמין... במיוחד כשהשמעה אודות הצלתם של כל שומרי השמיטה בעוטף עזה, התבררה כנכונה בעליל.

התנאי היסודי: ריסוס

לא רק שומרי השבת. היום אפשר כבר לבשר למי שעדיין אינו יודע, שכל שומרי השמיטה, ללא יוצא מן הכלל, ניצלו, וממש אף אחד מהם לא נפגע, למרות שבישובי העוטף מתגוררים חקלאים רבים ששמרו שמיטה, ואת חלקם הגדול ביקרנו בשמיטה האחרונה. יש מהם, לא אחד ולא שניים, המתגוררים בישובי קו-הגבול, הסמוכים ביותר לעזה, והם מספרים לנו השבוע על נסי-נסים שאירעו להם. תוכלו לקרוא כאן סיפורים ותיאורים ממקור ראשון, שעדיין לא התפרסמו כלל.

ובואו נתחיל מהישוב כפר מימון, השוכן ממש בקו-הגבול. 'נתחיל' אמרנו, אבל לא ממש מתחילת המלחמה, אלא 5 שבועות לאחר מכן... חקלאי העוטף העומדים בקשרי מסחר עם מפעל 'חסלטי', יודעים שעליהם להקפיד על נקיות מוחלטת מתולעים בכל הירקות שהם מגדלים. זו הרי הסיסמא של מפעל זה, ולשם כך הוא בא לעולם עוד בגוש קטיף, וכפי שכולנו יודעים.

כדי להגיע למצב של ירק נקי מתולעים, יש כמה שיטות ופנטזים. אבל, התנאי היסודי הוא החיוב לריסוס - לפחות פעם בשבוע - את חלקת הירקות בשדה. מי שלא עושה גם את המינימום הזה, אין סיכוי שהסחורה הזו תהיה נקיה ותעבור את הביקורת המחמירה של המפעל.

גם רון אקסוידו, החקלאי היחיד מכפר מימון ששמר שמיטה, הקפיד על כך תמיד. חלקות-הכרוב שלו רוססו על ידו בקפידה, ומעולם לא שכח את חובתו זו. 'איך אפשר לשכוח?' - הוא אומר; 'הרי הלוקחות של המפעל מקפידים על ענין התולעים יותר מכל דבר אחר, ואם לא ארסס, אפשר יהיה להשליך את הירקות לפח'.

שדיאור אברהמי עם אתרוגיו, ובשדותיו, במושב 'מסלול'

עכשיו תשמעו מה קרה לו, לחקלאי זה, לאחר שחזר לביתו ולשדותיו בכפר מימון 5 שבועות אחרי שמחת תורה. לאחר שאקסוידו סיפר לנו על כך השבוע, אין הגדרה אחרת לסיפור זה מאשר 'נס גלוי'. מאוחר יותר נתאר את הנסים המופלאים שהיו לתושבי הכפר ביום בו פרצה המלחמה, אבל עכשיו הוא מתמקד בפינוי של כל התושבים שבוצע מיד במוצאי השבת ההיא.

מיהר מיד לעגבניות-השר

מלבד חברי כיתת הכוונות וכמה חקלאים, לא אפשרו לאיש להישאר במקום. גם החקלאים שהורשו להישאר בשטח, לא קיבלו היתר לעבד את שדותיהם הצמודים לקו-הגבול. רק 3-4 שבועות לאחר מכן התקבל ההיתר להגיע שוב אל השדות, וגם זה בשלבים איטיים.

אם ניקח בחשבון שבחול המועד סוכות לא ריססתי, אומר רון, ולאחר מכן גם בשבועות שלא התירו לנו לעבוד, הרי שלפנינו 5 שבועות שהכרוב שלי לא עבר שום ריסוס. כשניגשתי לשדה בפעם הראשונה, הייתי בטוח שלא אצטרך אפילו לקטוף את הירק, אלא להשליכו מיד לפח האשפה הקרוב... לא היה כל ספק בכך. 5 שבועות בלי ריסוס!! - אין כל סיכוי שבעולם שהכרוב יישאר נקי!

רון מציין עוד שבגלל שהיה בטוח שהכרוב הלך לאבדון מוחלט, 'לא ניגשתי אפילו לחלקות בהן הוא גדל, אלא מיהרתי מיד לעגבניות-השר, שנטעו בשלב מאוחר יותר, במטרה להציל אותן. רק לאחר שהצלחתי במשימה זו, והעגבניות נשמרו פחות או יותר במצב שפיר, ניגשתי אל חלקות-הכרוב, וכמעט שהתעלפתי...

לא יכולתי להאמין למראה עיניי. הכרוב היה נקי, ללא שום תולעים!!! מיששתי כרוב אחרי כרוב, ערוגה אחרי ערוגה, והכל - אבל ממש הכל - היה נקי. כל-כך לא יכולתי להאמין למול המחזה, שהייתי בטוח שהתולעים עוד ייצאו בשלב מסוים מתוך הכרוב (למרות שאין מציאות כזו...), ואולי אפילו אין טעם לשלוח את הירק למפעל.

וכשהודיעו לי מ'חסלטי' שהכרוב היה נקי ועבר את כל הבדיקות, התפרצתי בבכי של הודיה להשם יתברך. לי אישית אין ספק שהנס הגלוי הזה קרה בשל שמירת השמיטה, בה עברתי נסיונות קשים מאוד, ובסיעתא דשמיא עמדתי בהם בגבורה.

10 שניות. לא יותר!

זה הנס האישי שהתרחש לרון אקסוידו, אבל האישי מספר לנו גם על נסי-הנסים שהתרחשו לכל חברי המושב שלו הסמוך לעזה. אם רצינו לדעת עד כמה סמוך 'כפר מימון' לגבול, נספר לכם שמרגע הישמע אזעקת הצבע-האדום, יש לחברי המושב הדתי בדיקו 10 שניות עד ל'נפילה'. 'חדר-הממ"ד שלי נבנה בקומת הכניסה, וכאשר אני נמצא בקומה השניה, אינני מספיק לרדת ב-10 שניות לקומה הראשונה', אומר רון, שנולד בכפר מימון ועשה כאן את כל 54 שנותיו עד היום.

ואם 10 שניות בכפר מימון נחשבות לפרק-זמן משמעותי, הרי ששנה שלימה היא 'נצח'... ואכן, אם תשאלו את אקסוידו כיצד היה מסוגל למרות כל הקשיים לקבל על עצמו את שמירת השמיטה, שבמהלכה שָׁבַת מעבודה במשך שנה תמימה, הוא פורס את ידיו השמימה, ומוציא מפיו 'מלים-של-נצח', שרק יהודי בעל מסירות-נפש כמותו, יכול לומר:

שנה זו איננה רק נצח; היא נצח-נצחים' - - וההד-החזור ממילות-הנצח הללו, נשמע בשנת השמיטה האחרונה במרחבים העצומים של השדות והמטעים מול כפר מימון, שם ממוקמים גם 50 הדונמים של החממות שלו, והם מושבתות לחלוטין. ואם עדיין לא הבנו על איזה 'נצח' הוא מדבר, מסביר רון: 'על-אף הקשיים הגדולים, וחרף הנסיונות הבלתי-יציבים שעברו עליי, קשיים שאף אחד אינו מסוגל לתאר - הרגשתי בתוכי לבי שזו מצוות-הנצח שלי! זו המצוה המוטלת עליי, כחקלאי, והנני מוכן למסור את כל-כולי עבור קיום המצוה הזו!'

הקב"ה, וברגעי-החרום שעברנו קיבלתי סיוע מלעילא בצורה על-טבעית!

אקסוידו מבקש להודות לא-ל עליון על כל הנסים שנעשו לו, ולחברי הכפר, והוא אינו שוכח להודות גם לכל קבוצות המתנדבים שבאו לסייע בעבודות החקלאות והקטיף שלו, ושל חבריו החקלאים. אני מוכרח לציין, הוא אומר, שמדובר באנשים מכל הגילאים, האוכלוסיות, שבאו לעזור לנו, החקלאים, בעבודות השדה, לאחר שהעובדים הזרים ברחו מהארץ.

מ-20 עד 70, מכל סוגי החקלאים, בעבודות השדה, לאחר שהעובדים הזרים ברחו מהארץ.

הפריצה מרפיה

הישוב השני שפקדנו השבוע היה 'עמיעוז', השוכן בקצה המועצה האזורית 'אשכול', שספגה את מרב האבידות, ורוב מיני ובנין של הנפגעים והחטופים באו מעשרות מושביה וקיבוציה של מועצה זו. גם אם ננסה להבין מה קרה בעמיעוז, ל א נצלח. בישובים הסמוכים היו נפגעים רבים, ורק את עמיעוז, היושב בטבורו של המרחב, הותירו ללא פגע.

אנחנו משוחחים השבוע עם איציק עטיה, אחד החקלאים הכבדים של המושב, ועם המרא דאתרא הרה"ג רבי אליעזר סוויסה, המגדיר עצמו כימשמש בקודש' של ישובי המועצה האזורית אשכול. הם עדיין לא מעכלים את הנס הלא-יציב שקרה להם, במיוחד לאחר פרסומו של הסיפור עם כיתת הכוננות של מושב 'מבטחים' הסמוך, שהיכה הדים רבים.

ממש אי-שם בקצה הארץ. המושבים 'מבטחים', עמיעוז, 'ישעי', 'תלמי אליהו', 'ואהד', ועמיתיהם לפאתיה הדרומיים של המועצה האזורית 'אשכול', יושבים על חבל-ארץ שאינו משתייך לשום-מקום, דהיינו שגם אם שמתם פעמיים לדרום הארץ, לארבע שבע או לדימונה וירושם, לא תעשו את הדרך ע"י שימוש בכבישים הצרים והמעוקלים המובילים למושבים הללו.

המחבלים פרצו את הגדר בעשרות מוקדים, ואחד המרכזיים שבהם היה בפתחת רפיה. הישובים הגי'ל סמוכים מאוד לרפיה, ולכן הם היוו את הזירה הראשונה להגעתם של הרוצחים, כשהמושב הראשון - אם מגיעים מכיוון דרום, מרפיה, הוא עמיעוז. למרות זאת (ולחלן נסביר כיצד זה קרה), חדרו המחבלים לפני-כן למושב 'מבטחים', האחרון בסדרת הישובים שנמנו לעיל.

כיתת הכוננות של מושב זה הצליחה אמנם לעצור את המחבלים, אבל ספגה אבדות כבדות תוך כדי נסיונות ההגנה. גם בישוב 'פרי-גן' הסמוך נרצחו כמה מחברי כיתת הכוננות. בשעה 6.30 בבוקר, מספר רב הישוב, שמענו את האזעקה, וגם קולות ירי, אבל כל זה עדיין לא חשף בפנינו את גודל האירוע, מפני שאזעקות וירי הם 'קולות הרקע' הקבועים של האזור בו אנחנו חיים.

מעקב אחר המחבלים

אזעקות יש אצלנו בשפע, ואומר הרב סוויסה, וגם קולות ירי אינם נדירים, והם נשמעים כל אימת שהצבא מוזעק להרחיק מסתננים מגדר הגבול. זו היתה הסיבה שלאחר האזעקה, בשעה 7.30 בערך, יצאתי מביתי לכיוון בית הכנסת של המושב, כדי לארגן את הכל לקראת תפילות היום, וההקפות. הייתי מעוקף בטלית, ואז פגוש ברבש"ץ צועק "הרב, הרב, לאן אתה הולך? יש מחבלים, תחזרו מהר הביתה".

רק אז קלטנו שמדובר באירוע חריג, מה-גם שקולות הירי גברו והלכו ונשמעו חזקים הרבה יותר, והיה ברור שמדובר במשהו קרוב

ואנחנו עדים לכך שהחקלאי מכפר מימון לא רק שמר שמיטה בעצמו, אלא ניצל כל יום משנת השמיטה כדי להחדיר ולהספיג גם אצל יהודים אחרים את טהרתה וקדושתה של שנת-השבוע. עוד לא נתקלנו בחקלאי פעלתן שכזה, שלא הסתפק רק בכך שהוא שומר שמיטה כהלכתה, אלא היה מעוניין להגביר ככל האפשר את המודעות למצוה זו.

אם פרק-הזמן להגעת הטיל הוא 10 שניות, תבינו שמדובר באחד הישובים הסמוכים ביותר לעזה. זו גם היתה הסיבה שבתקופת ההתנתקות התרכזה כל התקשורת העולמית במרחבי כפר זה, שהיה צמוד למוקדי ההתרחשויות הדרמטיות בגוש קטיף.

נסיגה לא-מובנת מהוואדי

כפר מימון היה במשך כל השנים אחד הישובים המופגנים. יתירה מואת; היירוטים של 'כיפת ברזל' מתבצעים ממש-ממש מעל הכפר, ורסיסים מטילי היירוט נוחתים על הישוב, וגם הם מסוכנים עד מאוד. הישובים הסמוכים לכפר מימון הם 'יובה', 'זמרת', 'שוקדה' ואחרים, הזכורים לכולנו מימי המבצעים הצבאיים כששמם הוזכר כמעט בכל רגע נתון בצרוף הוראה 'להיכנס לממ"ד', או לשהות בקרבתו.

הקירבה הגיאוגרפית גרמה לכך שכפר מימון היה אחד הישובים הראשונים שהמחבלים התכוננו להגיע אליו. 'זוהי היתה ביום שמתח תורה, בשעה מוקדמת, לאחר שהתכוננתי לצאת לבית הכנסת, ולסדר קצת את הספסלים לאחר ההקפות השמחות שהיו בלילה', אומר רון. עם הישמע האזעקות וקולות הירי הבנתי מיד שלא מדובר באירוע רגיל, ומה שחזק את ההבנה הזו, היו הקולות שעלו מהוואדי החוצץ בינינו לעזה.

בין הרצועה לכפר מימון חוצץ, מלבד הוואדי, גם יער גדול, והמחבלים היו כבר בתוך הוואדי, ובדרך הטבע הם היו זקוקים לעוד 2-3 דקות כדי להגיע לשער הישוב, שגם היה נעול, כמו בכל הישובים הדתיים שניצלו בגין זה. ברם, עוד בטרם הגיעו לשער, נסוגו המחבלים - מסיבה ממש לא-ברורה - וחזרו לגדה השניה של הוואדי, והתקדמו לעבר ישובים אחרים, תוך שהם משאירים את כפר מימון נקי ממחבלים.

הנסיגה הלא-מובנת התבצעה במרחק עשרות מטרים מהגדר של כפר מימון. אם חלילה היו המחבלים מממשים את כוונותיהם באשר לכפר מימון, גם המסוקים שהגיעו מאוחר יותר לא היו מצליחים לסייע במאומה. רון מגלה שהמסוקים אמנם פרקו עשרות חיילים שהחלו להילחם עם נגד המחבלים, אבל לא בהצלחה יתירה, מה-גם שאחד המסוקים נפגע מטילי ה-אר.פי.גי שירו עליו.

הוא-עצמו 'מוכן להודות' שהכפר כולו ניצול בזכות שמירת השמיטה שלו, שעד היום הוא אינו מבין 'מהיכן שבאתי את הכוחות הבלתי-נדלים' הרי מדובר בנסיונות שכמעט לא ניתן לתאר! מאיפה, מאיפה היה לי את הכוח הזה?!! - הוא מתמה על עצמו, ומסיים במשפט חודר-לב-ונפש: 'אף אחד לא ראה את הנסיונות שלי, רק

אלינו. הרב סוויסה: רצתי מהר לביתי, הסתגרתי - ילדיי, חתני ונכדיי - בממ"ד, משם לא יצאנו במשך שעות רבות.

רק בשעות הלילה המאוחרות נודע לנו על הפוגרומים שהיו ביישובים הסמוכים אלינו, ולא הבנו כיצד קרה שהמחבלים לא חדרו לעמיעוז, למרות שכאמור הוא ממוקם ראשון במפת הדרך. כשניסינו לברר את הענין אצל כוחות הבטחון, גם הם לא ידעו בתחילה כיצד להסביר זאת.

לאחר מכן, כשנערך מעקב אחר המסלול שבו חדרו המחבלים ליישובי אשכול, בפתחת רפיח, התברר שהרוצחים תעו בדרכם, ודילגו על הכניסה לעמיעוז מהכביש הראשי, המשיכו בדרכם, וכשנודעה להם הטעות, לא חזרו אחורנית עד הכניסה, אלא ניסו לקצר את הדרך באמצעות כביש עוקף וישן, שהביא אותם למבטחים' ולפרי גן דרך השדות, וכיון שכך ספגו היישובים הללו את כל כובד-האש.

לשיחה מצטרף החקלאי איציק עטיה, שכנו של הרב סוויסה, ששמר שמיטה בקפדנות יתירה. בעצם, לעטיה היה שותף נוסף בעסק, ולאורך כל דרכם החקלאית, קנו ומכרו יחדיו, לא העלימו אגורה אחד מהשני. שדות התבלינים שלהם פרחו ושגשגו, והביקוש היה רב. עמיתיהם ושכניהם יכלו להעיד שלקוחות רבים, מכל המגורים, סיטונאיים ופרטיים גם יחד, היו מגיעים לבית האריזה המשותף שלהם וקונים מכל הבא ליד.

כיון שהשניים שמרו על המצוות התלויות בארץ, הקפידו מאוד על שמירת שבת, ובמקביל - היו בין החקלאים הראשונים באזור ששמרו שמיטה כהלכתה, נימו גם יהודים חרדיים על רשימת לקוחותיהם. כך עברה שמיטה ועוד שמיטה, והכל התנהל כשורה.

ראש החברה-קדישא

מעט לפני שמיטת תשס"ח, פקד משבר חקלאי את האזור בו הם מתגוררים, שלא פסח גם על שני השותפים, שהאחד מתגורר במבטחים' והשני בעמיעוז'. השניים נקלעו לגרעון כספי, הלקוחות פסקו קמעה, וגם הבנקים צמצמו את האמון. למרות הכל, בהגיע שנת השמיטה תשע"ה עמד עטיה בתוקף על דעתו שגם למול כל הקשיים הכלכליים הוא מתכוון לשמור שמיטה, ולהשביט לחלוטין את שדות התבלינים.

אפס, השותף השני גילה מורד-רוח, והחליט שהפעם הוא לא מסוגל יותר, והצטרף להיתר המכירה. בשיחות-השכנוע שהתנהלו בין השניים, גילה השני שהוא יודע אל-נכון שיהיתר' זה אין בו ממש, אבל למרות הכל לא קמה בו רוח לעמוד איתן בנסיון הקשה. דרכם נפרדה. הראשון עמד בהחלטותיו, ובעוז-רוח שקשה לתארו שמר על כל הלכות השמיטה. השני, מבא'ך, הלך על היתר מכירה, ולבסוף פשט את הרגל.

אל איציק עטיה הצטרף חקלאי נוסף בשם אבוטבול, וכמובן - הרב בעצמו, שגם הוא מגדל חלקות-שדה. אין לי ספק, אומר עטיה, ששמירת השמיטה שהיתה כרוכה בקשיים עצומים, הצילה את המושב כולו, וכמובן שהשי"ת גלגל את גלגל-ההצלה באמצעות תענית המחבלים בדרך'. עמיעוז מהווה גם מגדלור של ממש לכל יישובי הסביבה. דמותו הייחודית של הרב סוויסה, מתבטאת גם בכך שבמקביל לכהונתו הרבנית, הוא גם חקלאי, כמעט מבטן ומלידה...

דמותו של הרב עטור-הזקן היושב על טרקטור וחורש את השדה, התנוססה בפרסומים לקראת שנת השמיטה, אם כי הוא-עצמו לא יום מעולם פרסום כלשהו אודות המשימות המורכבות שהוא מבצע באזור. ביתו של הרב סוויסה בעמיעוז הפך ברבות השנים לבית ועד לחכמים. גדולי תורה, אישי חינוך וגם מנהלי ת"תים גדולים ומפורסמים מבני ברק וירושלים, הגיעו אליו, כדי לשאוב מעט

מהשקט השורר במושב, ואגב כך נוצרו קשרים בינם ובין חברי המושבים באזור.

כמעט מדי שבת הגיעו לביתו בני ישיבות גבוהות, שיצאו לפעילות במושבים. בתקופה שבה התקיימו 'מבצעי השבתות' של חסידי גור, שבתו בביתו חסידים רבים. הרב סוויסה מספר לנו בדמעות שבמסגרת תפקידו כראש החברה-קדישא באזור, נאלץ ללוות בתי אבלים רבים שקרוביהם נרצחו בטבח הנורא ביום שמחת תורה.

'הכל קרה אחרי סוכות'...

ננוע עתה לכיוון צפון-מערב, ונגיע בחזרה לסביבות העיר אופקים, שעמדה אף היא בראש הכותרות של 'חרבות ברזל'. אלא שבעוד שהאירועים בעיר הדרומית התפרסמו ונודעו, הרי מה שקרה ביישובים הסמוכים, לא נודע כלל. ניקח לדוגמא את מושב 'מסלול', 5 ק"מ מאופקים, ונציין שהאירועים הנסיים שהתרחשו בו בשמחת תורה לא הגיעו כלל לידעית הציבור, למרות שמדובר בהתרחשויות שממש אי אפשר להתעלם מהן.

במושב זה אחנו מסבים עם ר' שדיאור אברהמי, מגדל האתרוגים הידוע, שאתרוגיו עולים על שולחנם של גדולי הדור. כדי להבין את סמיכותו של 'מסלול' למסלולם של הטילים, והמחבלים, די אם נציין שהתושבים כבר אינם זוכרים את מספר הטילים שהתעופפו מעליהם, וכמעט' פגעו בהם. מה שהם כן זוכרים, ועוד איך, הם 'הבומים' האדירים שנשמעו בנפילת הטילים שנחתו ממש בשטח הישוב.

4 טילים בסך הכל נחתו על 'המסלול', אבל שניים מהם ייזכרו במיוחד. כשיצאנו עם שדיאור אל מטע האתרוגים הגדול שלו, הצמוד לשטח המושב, הוא מצביע על המקום המדויק בו נפלו הטילים, ובשרו נעשה חידוין-חידוין. לא בגלל עצם הניפילות, אלא בשל הנסים הגדולים שהתלו אליהן. הפצמ"רים שהגיעו ישירות אל המטע, היו עלולים לפגוע בעצים, ואולי אף להרוס את כל המטע. אבל, רבים מחברי המושב שיצאו אז אל אתרי הנפילות, נדהמו להיווכח שהגם שאחד הטילים נפל במרכז המטע, הוא לא פגע באף אחד מן העצים, ועד היום לא ברור כיצד קרה הדבר.

ומה שלא היה ברור בעת הניפילה, נעשה עוד יותר לא ברור בבוקר יום שמחת תורה. המחבלים חלפו בכביש הראשי המוביל למושב, ואף ירו מהכביש על בתי הישוב (ובנס לא פגעו באיש), אבל לא חדרו אל תחומו. הם גם הרגו רח"ל אנשים ששהו בסמוך לציר המוביל לבאר שבע, ואף אחד לא הבין כיצד יתכן שלא חדרו דרך השער שהיה פתוח לרווחה', אומר שדיאור, ומספר בצער ובגיון על יהודי חרדי שהלך לצד הכביש ועשה את הדרך לאחד המושבים בסביבה, ונרצח ע"י המחבלים.

'אני רוצה לספר לך, ממשיך החקלאי עטור הכיפה הגדולה, שגם במבצעים הצבאיים הקודמים בעזה התדפקו על דלת ביתנו כמה שכנות שרעדו מפחד למשמע קולה המבעית של האזעקה, והיתה זו רעיתי תחי' שהרגיעה אותן, ואמרה "אתן תראו שבגלל שמירת השמיטה של בעלי, לא יקרה מאומה במושב מסלול", והם אכן נרגעו לחלוטין. ובאמת המושב מעולם לא ניזוק.

מחשבים 'מסלול' מחדש

לקראת סוף היום בשמחת תורה גילו חברי המושב פעילות ענפה של שוטרים ואנשי צבא בשדות שסביב 'מסלול', והתברר שאחד המחבלים שקבר למסע ההרג באופקים נמלט עד למטעי הלימונים של שדיאור, והתחבא בין העצים. החיילים הצליחו לאתר, וחסילוחו,

י' אבל כל זה מצביע על הסכנה הגדולה שריחפה גם על המושב שלנו, אומר שדיאור, וגם הוא כְּתָר עמיתיו שומרי השמיטה, בטוח שהדבר קרה בשל העמידה האיתנה בנסיגות השמיטה.

זה המקום לציין שעם ההרחבה הגדולה שנעשתה בבתי המושב, בוצעה הרחבה משמעותית במבנה בית הכנסת, כשהמבנה הישן ששימש לתפילתם של חברי המושב כבר לא הספיק להמוני המתפללים שהחלו להתדפק על שערי בית הכנסת. כשהרחיבו ב'מסלול' את בית הכנסת, לא הסתפקו בהרחבה מינורית, אלא מחשבים 'מסלולי' מחדש... והביאו לשם גם כולל עם יותר מ-40 אברכים, השוהים במושב במשך כל שעות הבוקר.

בפרספקטיבה לאחור, מתברר שהנסים הגדולים שהתרחשו במושב לאחר חג הסוכות, הם אלה שהביאו גם את הדור הצעיר לבית מקדש המעט. כי לא רק 4 טילים נפלו שם, ישירות; יותר מ-20 טילים של 'כיפות ברזל' שנורו כדי לפוצץ את טילי-המשחית, התנפצו והתרסקו לרסיסים מעל שטח המושב, וגם הם לא פגעו בציפורנו של אף מן החברים, ואף לא הזיקו לרכוש. יתירה מכך; היו כמה 'כיפות' שנפלו בשטח הישוב, וגם הן לא גרמו לנזקים כלשהם.

אחד הנסים שהיה לי במלחמה הנוכחית, הוא, שהקרבות פרצו מיד לאחר חג הסוכות, לאחר שהאתרוגים שלי כבר עשו את שלהם... אשתקד, הוא מספר דרך אגב, היה יכול ענק באתרוגים, לאחר שנת השמיטה, עד כדי כך שעל העצים נותרו אחרי הכל יותר מ-200,000 אתרוגים, ובמים אלה אחנו מתאמצים להסירם מעל העצים, כדי להכין את כוחו של המטע לקראת השנה הבאה.

הקיבוץ האחרון

מה שהפליא אותנו במהלך הסיור שעשינו השבוע היתה העובדה שהאירועים הנסיים בהם נתקלנו, לא התפרסמו כלל עד לרגע זה. ומדובר, כפי שהכל נוכחים לדעת ולקרוא, באירועים חריגים ויבלתי מובנים, שהתפיסות היבטחוניות לא תכלֶּה אותם.

ניר-עם הוא הקיבוץ האחרון בקו-הגבול, וכזה הוא היה גם אחד הישובים הראשונים בעוטף עזה בו התגלו מנהרות. די בכ-800 המטרים, המרחק מגבול הרצועה לקיבוץ, כדי לספק למחבלים את האפשרות לעבור מצד לצד, ולצאת כבר בשטחו הפנימי של הקיבוץ.

סיבה שנייה המעניקה 'יתרון' לחזירה לניר-עם, היא, שכל השטח המפורז שבין הקיבוץ לעזה הוא אזור חקלאי, ויש בו מצד אחד את שדות החיטה של הקיבוץ, ומצד שני את פרדסייהם של תושבי עזה. במצב כזה, שבו אינך חוצה כלל לא כבישים ואפילו לא דרכי עפר, הדבר לחזירה ובניית המנהרות סלולה ובטוחה יותר.

'בדרך אגב' מספר שבקיבוץ זה, למרות היותו מושיק לשמאל, יש בית כנסת המנוהל ע"י ר' אסף זייגר, בוגר ישיבת 'ישיבות עולם', הנשוי לבת הקיבוץ, ומשתדל ככל יכולתו להכניס בקיבוץ תכנים של יהדות. את זייגר לא פגשנו בניר-עם, אלא בבית המלון בו הוא שוהה עם משפחתו, כיון שכל הישוב חויב להתפנות באופן מלא-מלא.

המחבלים הגיעו למרחב ניר-עם ושדרות דרך הכביש הראשי, אבל גם באמצעות דרכי עפר המקבילות לתחומי הקיבוץ. גם אם רצו הרוצחים, הם לא יכלו לחזור לקיבוץ דרך משעולי העפר בגלל החומה והגדר הגבוהה שנבנו שם. הם נסעו אפוא במהירות עד לשער הראשי, והיו בטוחים שבשעה המוקדמת בה הגיעו לניר-עם, השער יהיה פתוח, והם יוכלו לחזור לשטח בקלות רבה.

ההפתעה היתה גדולה כשראו שהשער נעול. הם ניסו פה, ניסו שם, ומשלא הצליחו - פנו לעבר העיר שדרות, ועשו שם את מה שידוע לכולנו, ירחם השם. ומדוע השער היה נעול? הרי לא מדובר בישוב דתי? התשובה לכך היתה נעוצה ב...הפסקת חשמל שהיתה רק בשטח הקיבוץ, ולא באף ישוב הסמוך לו. הקצר החשמלי נעל את השער באופן אוטומטי, וזה היה עוד בשעה מוקדמת למדי בלילה. במשפחת זייגר מספרים לנו, כהמשך לנס זה, שהיו כמה מבין חברי הקיבוץ שהתלבטו האם להפעיל את הגנרטור על-מנת לפתוח את השער. במחשבה ראשונה, כקיבוץ חילוני, הם בוודאי היו צריכים לעשות כך. במציאות, התקבלה החלטה 'תמוהה' לא להפעיל את הגנרטור. מה

שהתברר כנס וגלוי. זייגר מתאר בפנינו שכאשר נאלץ לחזור לקיבוץ מדי פעם, כדי לקחת דברים, ראיתי עדיין את עשרות הסוכות שהוקמו בקיבוץ, עומדות על תילן, כשאף אחד לא נגע בהן! יחדבר הזה ריגש אותי עד מאוד, כיון שראיתי בבירור כיצד מצוות הסוכה, והקמת בית הכנסת, שמרו על חברי הקיבוץ, שהמחבלים לא נגעו בהם, הוא אומר.

מינר-עם ושדרות נסענו עוד יותר צפונה, והגענו ל'נתיב העשרה', שספג אבדות כבדות עם כ-20 הרוגים ועשרות תושבים שנחטפו לעזה. במושב זה היה בשמיטה האחרונה יהודי אחד שקיבל על עצמו לשמור, ושמו שייקה שקד, המתפקד גם כראש חטיבת השמירה של הישוב.

והאמת, שגם הוא-עצמו הופתע מההחלטה שלו... 'לא האמנתי שאי-פעם בחיי אתאור בגבורה שכוז ואצליח להתגבר על עצמי, ולשמור את מצוות השמיטה כמו שצריך', אמר לנו שקד, מגדולי המגדלים והמשווקים של עגבניות ה'שרי'. שייקה מספר על הנסים הגדולים שהתרחשו איתו, כאשר בשני בתים הצמודים לביתו נהרגו אנשים, ואילו לדירה שלו לא חדרו המחבלים כלל, בנס גלוי. אמנם טיל אחד נפל על חממת עגבניות, אבל הקבי"ה שמר על חייו של שומר-השמיטה, שאולי אינו יודע עדיין איך חוזרים לנתיב העשרה, לאחר כל מה שקרה שם, אבל חייו ניתנו לו במתנה גמורה, ופלאית.

שומר-השמיטה מ'נתיב העשרה' הגיע אל ראש העיר

שייקה שקד, שהוא ומשפחתו ניצלו בנסיגים, ערך ביקור מרגש בביתו של הרב רובינשטיין, ואמר שהוא בטוח שמצוות השמיטה שמרה עליו

אורח חשוב ביקר בביתו של ראש העיר הרב אברהם רובינשטיין בסוף השבוע שעבר. היה זה מיועדו הנכבד שייקה שקד, מ'נתיב העשרה', היחיד ששמר שמיטה במושב שנודע כיישוב הכי-חזק צמוד לעזה.

כפי שהבאנו בגוף המאמר, שקד נמצא עם משפחתו בבית מלון בתל אביב, אבל זכור-זכר היטב את ביקורו של ראש העיר בביתו שבנתיב העשרה, לפני שנת השמיטה, כשהגיע יחד עם אנשי יקרן השביעית לשכנעו לשמור שמיטה.

בשמחת ה'אופורון' לבנו של מיועדו הרב טוביה שפירל, בשבת פרשת 'ויצא', סיפר ראש העיר ששייקה סיפר לו בהתרגשות רבה על הנסים ונסים-הנסים שהיו לו ולמשפחתו בשבת שמחת-תורה, כאשר בבתיים שלידו נרצחו אנשים היי"ד, ורק על הבית שלו דילגו, ולא נגעו בו לרעה.

שייקה שקד [שני משמאל] בביתו של ראש העיר [עומד לידי]

במהלך הביקור עשו רעיית ראש העיר, ורעייתו של שקד, הפרשת חלה, והכל פרצו בבכי כשגב' שקד סיפרה שעכשיו היא נזכרת שכאשר אמה המנוחה היתה אופה לחם, 'ראיתי אותה עושה פעולות הדומות למה שאנחנו עושים עכשיו, ולא ידעתי ולא הבנתי מה היא עושה, ועכשיו אני יודעת שהיא קיימה את המצוה הגדולה של הפרשת חלה', אמרה גב' שקד.

שקד קידש שם שמים בשנת השמיטה, ולקראת השמיטה האחרונה אמר שהוא מאוד מעוניין לקיים את המצווה לראשונה בחייו. כעדות אנשי יקרן השביעית הוא עמד בכל הנסיגות שעמדו בדרכו, ובמהלך הביקור אצל ראש העיר אמר שקד שהוא בטוח שהיתה זו מצוות השמיטה שהגנה עליו ועל כל שומרי השמיטה האחרים.

מיוחד - לרגל המצב:

הגה"צ רבי אלימלך בידרמן במכתב השזור בנטפיי-נחמה לימי החנוכה:

בחנוכה מותר לבקש על נסים גלויים

כי אכן, כשמגיעים ימי חנוכה, ימים של התגלות ניסית, אנו מבקשים להכריז שאין שני נפרדים. אין 'ידי שמים' ולעומתם 'ידי אדם'. כי גם כל מה שהאדם עושה על פי טבע, זה עצמו 'בידי שמים'!
הנס הוא הטבע, והטבע הוא נס!

אל מרנא ה'חפץ חיים' הגיע פעם יהודי ותינה לפניו כי זוגתו ביקשה ממנו שיזכיר אצל הרבי כי אין לו פרנסה ושהרבי יואיל לברכס. נענה ה'חפץ חיים' ואמר: "איני מבין, עני אחד שולח את העני השני להזכירו בפני העני השלישי? והלא הגביר הגדול כאן וניתן לפנות אליו ישירות!"...

בחנוכה, מדליקים את האור, קץ שמים לחושך, ואז רואים בבירור את הגביר הגדול כאן. אליו נפנה. לא צריך מתווכים ולא שליחים. הוא כאן. נדבר אליו ישירות.

בחנוכה, ה'נס' הופך להיות חלק מהטבע! בימים אלו, הנהגת ה' את עולמו היא באופן של התגלות ניסית מובהקת, וכבר אין כל הבדל בין 'נס' לבין 'טבע'. כל אחד מרגיש את הריבונו של עולם במוחש, בתוך ההתנהלות היומיומית

רבי אברהם בן הרמב"ם כותב בספרו 'המספיק' כי גם אדם הספון וטמון במערה חשוכה, יידע מתי יום ומתי לילה. גם אם אנו נמצאים במערה חשוכה - כשמגיע אור החנוכה, זה מבליח וחודר פנימה. חנוכה הוא חג הגלויות, שמחזיק את בני ישראל בגלות. אור החנוכה יכול אפוא להאיר גם את הפינות האפלות ביותר.

ובשעה זו של הדלקת הנרות נזכור כי, "משכיל לדוד בהיותו במערה תפילה", דוקא מתוך המערה נישא תפילה ונבקש בקול גדול: "חֲשׂוֹף זָרוֹעַ קָדְשְׁךָ וְקָרַב קֶץ הַיְשׁוּעָה; נִקְם נִקְמַת עַבְדְּךָ מֵאֵמַת הַרְשָׁעָה; כִּי אָרְכָה לָנוּ הַשָּׁעָה. וְאֵין קֶץ לִימֵי הַרָעָה; דָּחָה אֶדְמוֹן פָּצַל צִלְמוֹן הָקֵם לָנוּ רוּעָה שְׂבָעָה". זו גם העת לבקש "הרחמן הוא יעשה לנו ניסים כמו שעשה לאבו תינו בימים ההם",

שנוכה לראות בגלוי את הנס שבחינו, לראות בעיני בשר את גודל הטובה שהקב"ה עושה עמנו בכל צעד.

א-גו'ן חנוכה! שנוכה ויאירו לנו הימים הללו על כל ימי השנה כולה, ונראה חסדי השם.

מה נפלאים הימים הללו! כה מאירים הם, כה מרוממים! בכל ימי השנה ההתנהלות שלנו בעולם מכוסה בערפל של 'טבע', של 'מנהג העולם', של 'הסתרה שבתוך ההסתרה', וחז"ל קבעו כי אף אסור לבקש לראות ניסים גלויים בעיני בשר. והנה, עכשיו, בחנוכה, הכל משתנה! הכלל הזה אינו תקף!

מניין לנו דבר זה?

כי מי ששכח לומר 'ועל הניסים' בברכת המזון בחנוכה, משלים זאת בתוך תחינות 'הרחמן' שבסוף ברכת המזון, ואז עליו להקדים תחילה ולומר "הרחמן הוא יעשה לנו ניסים כמו שעשה בימים ההם".

הרי לנו, שכעת אפשר לבקש על ניסים, ניסים גלויים ומוחשיים כמו שהיה במלחמת היוונים!

בחנוכה, ה'נס' הופך להיות חלק מהטבע! בימים אלו, הנהגת ה' את עולמו היא באופן של התגלות ניסית

מובהקת, וכבר אין כל הבדל בין 'נס' לבין 'טבע'. כל אחד מרגיש את רבונו של עולם במוחש, בתוך ההתנהלות היומיומית הפשוטה!

קחו לידכם את הדריידע"ל (-סביבון), ותגלו בו תובנה מופלאה:

בתלמוד ירושלמי מובא כי הקב"ה לא ברא בעולם שום חפץ מרובע. כל הנבראים היו במקורם עגולים, בלי זוויות. כל החפצים המרובעים שבידינו, נחתכו בידי אדם שהשתמש עם חפצי הבריאה ועיבד אותם לצרכיו. השולחן המרובע נוסר בידי אדם מתוך גזע עגול, הלכנים המחודדות נחצבו בידי אדם מתוך ההר העגול, הבגד וכנפותיו נתפרו בידי אדם מזרעי הפשתן העגולים, וכך הלאה. נמצא אפוא, שצורה עגולה מסמלת את מעשי ידי הקב"ה בטהרתם, וצורה מחודדת מסמלת את ההישגיות של האדם, את הטבע של 'דרך העולם' הנתון לכאורה בידי אדם.

ומה מתרחש כשנוטלים סביבון בעל 4 זוויות ומסובבים אותו? הוא מתגלגל ומסתחרר במהירות, עד ש... רואים אותו עגול לחלוטין!

במהירות הסיבוב, לא ניתן להבחין אם מדובר בחפץ חצוב או מגולף, אם יש בו עיטורים אמנותיים או שחרוטים עליו ציורים יפהפיים. רואים רק צורה טבעית עגולה מסתובבת...

'קול ברמה'
אחראי: **משה מיכאל צורן**
כל פעולות הכתיבה והעריכה נעשות בהתנדבות
לפי הוראת הרב אפשר לתרום מכספי מעשר
ניתן לקבל במייל:
6776168@gmail.com

שמואל קובר

מחבר ספרי

"במחשבה אחרת" ו"במחשבה נוספת"

העוסקים במבט בוחן לחיים וכיצד ניתן להפיק מעצמנו יותר.

הספרים יצאו בהוצאת יפה נוף ונמכרים בחנויות הספרים.

החמלה

בתפילת הבוקר אנו אומרים: "אהבה רבה אהבתנו ה' אלוקינו, חמלה גדולה ויתרה חמלת עלינו". מידתו של הקב"ה לחמול חמלה גדולה ויתרה, לא חמלה רגילה ופשוטה.

כאשר נדרש מעמנו להדבק בדרכיו של הקב"ה, "והלכת בדרכיו" - מה הוא רחום, אף אתה היה רחום. באם ראינו את חמלתו הגדולה והיתרה של הבורא, מוטל גם עלינו לנהוג בחמלה רבה כלפי הבריות.

*

כלפי מה הדברים אמורים?

כיום, התקשורת מפותחת מאוד, הרשתות החברתיות מעבירות מידע כל העת, ברגע אמת. כל ידיעה שהיא, זורמת ברשת ללא סינון, ומופצת תוך כדי שמתבצע האירוע עליו מדובר. מצב זה, גורם לנו קים קשים מאוד לאנשים הקשורים לאותה ידיעה.

כשישנן, ח"ו, תאונות ואירועים עם נפגעים - כאשר מודיעים ב"רשתות" פרטים על האירוע ועל האנשים שהיו מעורבים בו, בעת שהמשפחות עדיין לא קיבלו את הבשורה בצורה מסודרת. יכול להגרם מכך נזק וכאב לב גדול, כשיוודע להן אסון בדרך לא ראויה.

למען יצר הסקרנות, ידיעת החדשות לכל פרטיהן,

ולמען ה"נייעס", אנו גורמים סבל רב לנוגעים בדבר. היצר החדשותי הזה, מאפיל על כל ערכי אנוש - היתכן, היכן היא החמלה? היכן היא החמלה ה"גדולה ויתרה" שאנו אמורים לחמול על האנשים.

ואילו אנו, למען יצרים נמוכים, מוכנים לרמוס את החמלה של אדם לחברו?

הרי אין האדם המודרני יכול לשלוט בעצמו, לדעת את פירוט כל הידיעות בעוד שעות מעטות, זאת כדי למנוע סבל מיותר מאנשים הנוגעים בדבר?

*

לחה של מידה זו, אשר חשוב לה לדעת כל העת, "מה העניינים", "מה חדש", "מה קורה"? ומה קורה כרגע ממש? - גורמת לנו לקשיים נוספים.

יכולים כיום, בשל הנגישות הרבה של התקשורת, לעסוק בפרשות שונות ולדון בנושאים אשר אין לעסוק

שמואל קובר

מחבר ספרי

"במחשבה אחרת" ו"במחשבה נוספת"

העוסקים במבט בוחן לחיים וכיצד ניתן להפיק מעצמנו יותר.

הספרים יצאו בהוצאת יפה נוף ונמכרים בחנויות הספרים.

בהם ברבים. העובדה היא, שנערכים "משפטי שדה", דשים בפומבי ולעין כל במעשים שלא ברור כלל שהם נכונים והאם אכן נעשו. יש דברים, שלמרות הרצון העז והמסקרן לדעת ולשוחח בהם, ראוי היה לעסוק ולטפל בהם בצנעה, ע"י אנשים אחראיים ומבינים. אנשים שלרוב יש להם מידע רחב ואמין יותר.

השיחה הרבה הזו, היצר אשר שואף כל העת לצרוך חדשות ו"נייעס", גורמים לעיתים חורבן גדול לאנשים הנוגעים בדבר. שמא חלק גדול מהידיעות הללו, אינו נכון כלל וכלל והפסד רסום הנרחב אולי אינו הגון הוא. לא ניתנת לאדם ההזדמנות להתגונן ולפרוץ את הדבר, או להסביר את עצמו ומעשיו.

ודאי שיש צורך לבדוק את השמועות לאשר רם, לא להתעלם מהדברים. אך, בלא כל קשר אם החשדות נכונים או לא - הדבר לא צריך להידון בשיח הציבורי, לא במשפט הציבורי קבל עם ועדה.

ראוי היה להתאפק מעט, לא להביא על סיפור קנו את החדשות במלואן ובמלא הפה - זאת בשביל החמלה הנדרשת מעמנו. למען החמלה הגדולה והיתרה שחייבים אנו בה - שהיא המבטאת את דבקותנו במידותיו של הבורא יתברך.

*

ערכים חשובים ונכבדים שלנו - יכולים ע"י התקשורת, החדשות והדיבורים הרבים להיאבד לנו.

מידת החמלה, החשובה כ"כ לחיי האדם עם חברו, יכולה להתפוגג באותה עת ולהתרופף. שהרי מעשים רבים, כגון הכנסת כלה, ביקור חולים, לווית המת, לא להלבין פני חברו ברבים, לשון הרע, ועוד - כשנעשים הם מתוך לב אוהב - נובעים מתוך רגש של חמלה על הזולת. אלו, מבטאים הזדהות עם האדם בעת שמחתו ואף, ל"ע, בעת צער. לכך, יש חשיבות לשמר מאוד את תכונה זו ולא לתת לה להישחק. צריכים לחמול גם על עצמנו ואף על זולתנו. כך שתהיה החמלה חיה ותוססת בליבנו, להרבות טובה וברכה לבירותנו של הבורא.

בסיעתא דשמיא

הופיע הכרך הראשון בסדרת "שעשועי לויתן"

שעשועי לויתן בעניני חנוכה

הספר שיגרום לכם להבין, להרגיש, להתלהב, לנשום,
לחיות ולחוות חנוכה כמו שלא חוויתם מעולם

מאות מקורות חז"ל מבוארים בעומק נפלא, בשפה קולחת ובכתיבה בהירה

"תוכו רצוף מאמרים ע"ד הפנימיות בקדושת ימי חנוכה...
דברי תורה מתוקים ונופת צופים... וכבר עלו גאוני וצדיקי
הדור שליט"א לעטר ספרו בדברי תהילה ושבח"
(מתוך הסכמת האדמו"ר הצדיק רבי יצחק מאיר מארגנשטערן שליט"א)

"שעשועי לויתן חיבור מיוחד מאוד אשר מבאר באופן
נפלא את דברי חז"ל הקדושים"
(מתוך הסכמתו של הגאון רבי עמרם פריד שליט"א)

"המחבר מראה את הקשר בין פשטי התורה לפנימיותן...
ביאורים נפלאים נחמדים ומתוקים... אמינא ליה יפה דרשת"
(מתוך הסכמתו של הגאון רבי משולם משולמי שליט"א)

"מבין מיוחדים שבחר בהם הקב"ה להאיר בהילת אורו"
(מתוך הסכמתו של הגאון רבי אברהם יעקב פריצקי שליט"א)

מבין הרבנים הגאונים כותבי ההסכמות: הגה"צ
רבי שמעון גלאי שליט"א, הגאון רבי נפתלי נוסבוים שליט"א,
הגאון המקובל רבי בניהו שמואלי שליט"א ועוד

• מאמר מיוחד לגאולה "קומי בת ציון" •

מתנה לחנוכה - מאמר "שיח שבויים" • אקטואלי, עמוק ושובה לב

* לפרטים במרכז ההפצה

ניתן להשיג את הספר בחנויות המובחרות וכן:

נקודות מכירה: בני ברק אצל המחבר חזו"א 58 כניסה ב' דירה 11 050-4120041 • מרכז הפצה ראשי
055-6786990 • קרית הרצוג מלריך 052-7177800 • ירושלים 055-6786990 • סעדה 053-3158639 • מודיעין עילית 050-4188958 • סטפנסקי 050-4136697 • וינדיש 054-8481389
• רכסים קוליוק 054-8543141 • ביתר עילית בעדני 050-4157389 • אשדוד שילר 053-4102703 • פתח תקוה ברוער 053-2353643 • אלעד ברוכי 053-3193073 • בית שמש קאפ 052-7659277

המחבר מנחם מנחם
י. בלוי

בזכרונם של י. בלוי
הפצת ספרים בביהכ"נ
בתאריכים כ"ה כסלו

לכל מי שמרגיש מתוסכל מלימוד העיון

ברצוני לשתף אתכם בסיפור חיי, אני בטוח שיהיה לכם מזה תועלת,

כן, גם אני הייתי מתוסכל שנים רבות מהלימוד בעיון,

זה לא בגלל שאני אברך חלש, ב"ה למדתי ועיינתי טוב בסוגיות רבות, ואפילו כתבתי הרבה 'חבורות' יפים, אך למרות הכל **הסיפוק היה ממני והלאה**, הרגשתי ש-90 אחוז מזהמן נמרח על פלפולי סרק, מה גם, מעולם לא הרגשתי את העונג של 'לשלוט בסוגיא', הייתי עובר מנושא לנושא בלי יכולת להתמקד ולהשלים דבר עד הסוף.

ואם זה לא מספיק, אז גם הייתי צריך לראות את המוכשרים של הכולל מלבנים סוגיות בלהט בצורה מעוררת קנאה, ואני הקטן, לא היה לי את האומץ לעמוד מולם ולדבר איתם בלימוד, עד שאמרתי לעצמי, 'טוב, כנראה עיון שייך רק ללמדנים, מוכשרים מלידה...!'

לא צריך לפרט איך הייתה ההרגשה אחרי תקופה, כאשר אני מסתכל אחורה, ורואה שאין לי ביד שום דבר, סוגיות רבות שעמלתי להם ולא נשאר מהם זכר.

עד לאותו יום...

חבר סיפר בחצי מילה על 'יסודות העיון', האזנתי בקו לפרטי התוכנית, הצטרפתי, נשבתי, ומאז - הכל היסטוריה...

כבר שנה וחצי שאני פשוט מתענג ונהנה מכל דקה בסדר עיון!

אין דקה מבזבזת, אני פשוט יודע מה עושים בכל שלב בסוגיא, איך פותחים סוגיא, איך שואלים את השאלות הנכונות, איך לנתח, איך לפרק, איך להפשיט, איך להגדיר, איך לייצר חידושים מבריקים ואמיתיים, איך לסכם סוגיא בצורה בהירה.

אני מרגיש שאני פשוט שולט בסוגיות! חברי

בכולל לא מבינים מה קרה איתי, אני עומד בביטחון מלא מול החזקים ביותר בכולל, ומרצה את טיעוני בצורה בהירה בלי להתבלבל, משנתי סדורה, הדעה שלי מוצקה, כיוון שיש מערכת לוגית שלימה שעומדת מאחורי, אני לומד לפי כללים ברורים,

גיליתי שלימוד העיון זה אומנות נרכשת!

יתכן ויש מוכשרים יודעים לעשות זאת לבד, אך אם אינם יודעים להסביר מה בדיוק הם עושים, ואחרי שלמדתי את הכללים, התחלתי להבין 'מה קורה אצלם במח' שגורם להם להגיע לכזו בהירות, שאם רק נדע אותם נוכל גם אנחנו להעתיק את צורת החשיבה שלהם ולהגיע גם אנחנו לבהירות הזאת (ולדעתי גם אותם מוכשרים אם הם רק ידעו 'איך' זה נעשה, הם היו יכולים להגיע הרבה יותר רחוק, והרבה יותר מהר).

ומה שדיבר אלי יותר מהכל, זה הגילוי העצום - שלימוד העיון זה לא איזה לימוד בלתי מוגדר, מופשט, ערימת נוסחאות ומשחקי מילים, תיאורטי, רעיוני וכו'... **יש ללימוד העיון דרך מעשית ברורה ומוגדרת!** - השיעורים העניקו לי ידע מעשי ופרקטי, ויכולתי כבר בשיעור הראשון להתחיל ליישם, ולהרגיש את ההתקדמות בפועל! ומשיעור לשיעור החלק המעשי עולה שלב, ומגיע לרבדים עמוקים עוד יותר, וב"ה התוצאות מדברות בעד עצמם.

אמנם זה לא זול להצטרף לזה, אבל אני לא מתחרט אפילו על שקל! ולמפרע אפילו הייתי מוכן לשלם ע"ז הרבה יותר....

אין בפי מילים להודות **להרב מלוביצקי** שליט"א, שפתח לי את העיניים, בשיעורים המאירים, וכן לצוות הקורס שעובד ימים ולילות להנגיש את השיעורים הללו, וכל המערכת מסביב, דרך קורס טלפוני מושקע, בצורה נוחה ואיכותית, עם שלוחות שמאפשרות לשאול שאלות את הרב, וכן שלוחות פורום וכדו', יהי שכרכם רב מן השמים!

תמשיכו לזכות את הרבים ולהגדיל תורה ולהאדירה

שמחה כריזמן
חבר - של

לפרטים מלאים על התוכנית,
ולהצטרפות - **הקש 1**

להאזנה לתגובות נוספות ממשותפי
הקורס חייג עכשיו 02-580-1-580 **שלוחה 2**

לראותם

לראות את גדולי ישראל

עלון מס. 150 | פר' וישלח תשפ"ד | יו"ל ע"י מערכת "קובץ גליונות" | k.gilyonot@gmail.com

אלפי תלמידי ישיבת מיר יחד עם מאות משתתפי ה'ירחי בלה' השנתית של ישיבת מיר, חגגו אמש בהיכל בית המדרש ה'מרכזי' של הישיבה, את שמחת 'סיום מאות ש"ס בבלי וירושלמי' את המעמד פיארו בנוכחותם מרן פוסק הדור הגדול הגר"מ שטרנבוך שליט"א שנשא את המושא המרכזי, הגאון הצדיק רבי שמעון גלאי שליט"א, ראש הישיבה וחבר מועצת גדולי התורה הגאון הגדול רבי אליעזר יהודה פינקל שליט"א, משגיח הישיבה הגאון הצדיק רבי בנימין פינקל שליט"א, וכלל רבני ישיבת מיר ומוסדותיה. צילום: שמוליק דריי וקובי הר צבי

קדוב למאתיים נציגי תורה דיליה מעולם הישיבות

השתתפו בוועידה השנתית בדאשזות מרנן ורבנן שליט"א

מרן הגד"ד לנדרו במשאוו: אשדרכם שאתם כותבים את מה שמתחדש לכם, אדם שמחדש וכותב הוא מקבל סיפוק רוחני גדול וזה גורם להתעלות. מרן הגרמ"ה הירש במשאוו: כשהבחור צריך לכתוב הוא הרי מוכרח שהכל יהיה ברור ומסודר לו. עליכם לדעת שיש לכם זכות גדולה, אך גם אחריות גדולה מוטלת על כתפיהם. מרן הגד"ש גלאי בנאומיו: אין שמחה יותר גדולה להקב"ה ממנה שאנחנו רואים כאן.

מדינת ישראל
מדינת ישראל
מדינת ישראל

מדינת ישראל
מדינת ישראל
מדינת ישראל

מדינת ישראל
מדינת ישראל
מדינת ישראל

מדינת ישראל
מדינת ישראל
מדינת ישראל

מדינת ישראל
מדינת ישראל
מדינת ישראל

מדינת ישראל
מדינת ישראל
מדינת ישראל

ראש ישיבת אורחות תורה הגר"ד דיסקין
משוחח בלימוד עם מו"ן הגר"מ גרינמן בהתנת נכדו

ת"ת תפארת הראס בביקור במעונו של מו"ן ראש הישיבה
הגר"א"י הכהן קוק שליט"א

רבנו מו"ן ראש הישיבה הגר"מ"ה הירש שליט"א ורבה של בני ברק הגרש"צ רוזנבלט שליט"א
במבחן על בשר וחלב לאברכי כולל סלבודקא ב"ש

הקמת המצבה במלאת השלושים להסתלקותו של מו"ן ראש הישיבה הגר"מ"א אזרחי זצוק"ל

בא והיה שותף בזיכוי הרבים הגדול

מגבית מיוחדת לטובת מערכת "קובץ גליונות"
לקראת ימי החנוכה הבעל"ט

כהכרת הטוב לשותפים במגבית זו, יקבל כל שותף בקבוק שמן זית מהודר משיירי מצוה שהיה תלוי כנוי סוכה בסוכתם של שמונה מגדולי ישראל וכך יהיה ניתן להמשיך את המצווה ולהדליק את נרות החנוכה משיירי המצוה וכמבואר בספרים הקדושים במעלת וסגולת הדבר

וכתב בספר כרסיא דאליהו: "כח גדול יש לשיירי מצוה, שאע"פ דקי"ל בני חיי ומזוני לאו בזכותא תליא מלתא אלא במזלא תליא מלתא, עם כל זה השירים שלהם מהנו לתקן המזל, וגם שיירי מצוה מעכבין את הפורענות וגורמים חיים. וכתב הגר"ח פלאג'י בספרו מועד לכל חי: יש נוהגים לתלות שמן זית זך לנוי סוכה ולייחדו בשביל להשתמש בו אח"כ למצוות הדלקת נרות חנוכה, והוא מנהג יפה

וכן נותר בידינו מעט שמן שהיה תלוי
בסוכתו של מרן שד התורה הגר"ח קניבסקי זצוק"ל
בתרומה חד פעמית בסך 100 ₪ תקבל את הבקבוק שמן המיוחד
ובו מהשמן שהיה תלוי כנוי סוכה בסוכתם של שמונה מגדולי ישראל

הכמות מוגבלת והזריז נשכר!
צלצל עוד היום והבטח את זכותך לקבלת השמן המיוחד:
k.gilyonot@gmail.com | 053-3145900

להסיר חרון אף ד', להינצל מכל רע, לשמירה בעת צרה, להסיר הפחדים,
לנחת מהילדים ושנוכה לישועה גדולה בכלל ובפרט

מעמד זעל ישיעה

לאור המצב הקשה יצאו

מרן הגה"צ רבי **שמעון גלאי שליט"א**
מרן הגה"צ רבי **מרדכי שמואל אדלשטיין שליט"א**

למעמד תפילה ותחינה

על קברו של אביהם וליבם של ישראל מרן ראש הישיבה
הגראי"ל שטינמן זצוק"ל
ביום השנה לפטירתו, ערב נר ראשון של חנוכה

אמצו ילד, ומסרו את שמותיכם לתפילה וממנה יושע